RIVIER DE GANGES Getrocken uyt een Moorsche Caart

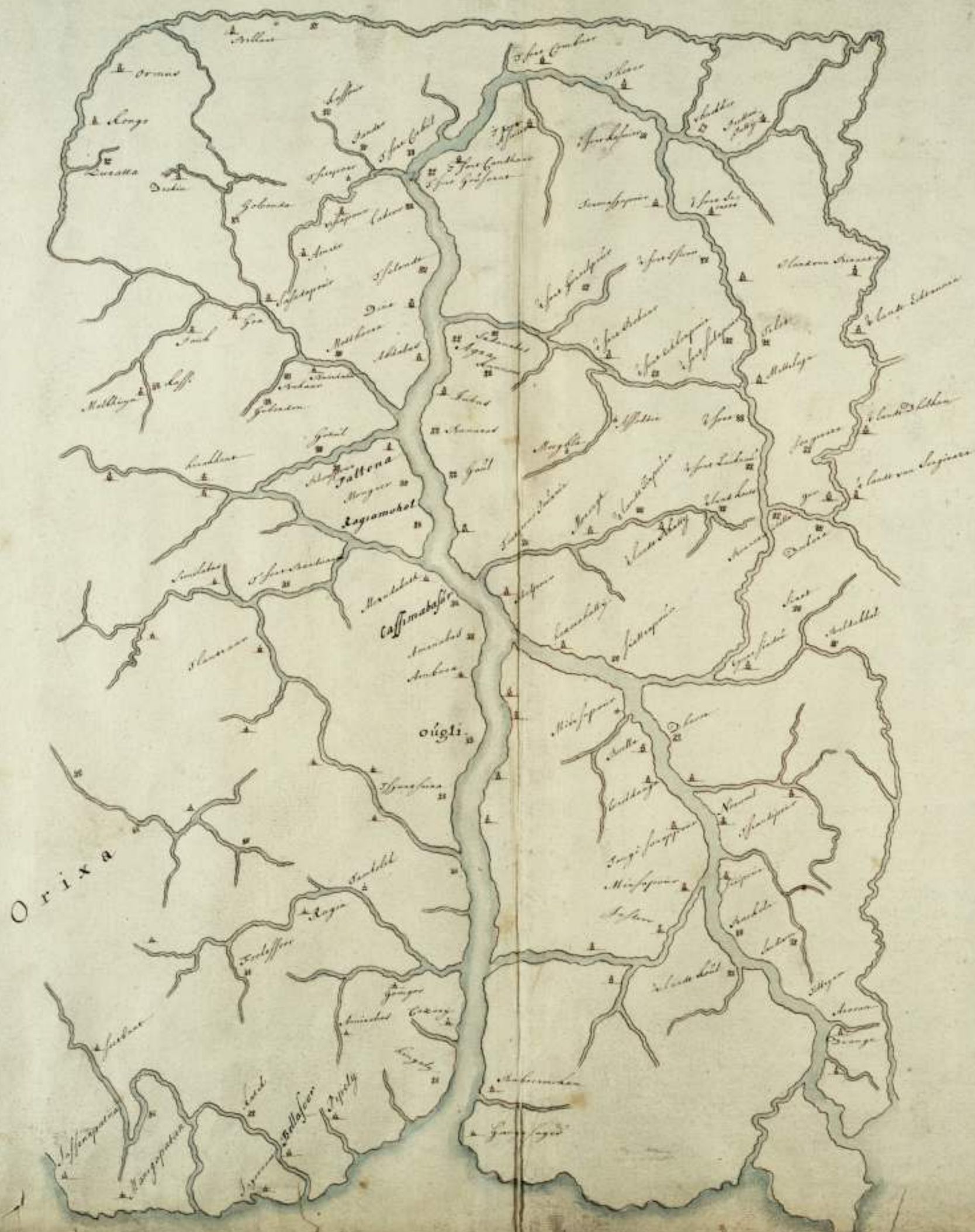

I-27 (NA 4.VEL-259).

Rivier de Ganges getrocken uyt een Moorsche kaart.

The River Ganges as taken from a Moorish map.

1 kaart: ingekleurd; 52 x 74 cm.
1 map: coloured; 52 x 74 cm.

Nummer: [rechtsboven] 27.
Number: [top right]: 27.

Oriëntatie: [onbekend].
Orientation: [not known].

Blad I-27 is een schematisch overzicht, 'getrocken uyt een Moorsche kaart', van het stroomgebied van de Ganges en omringende regio's (inhoudsopgave 1806: 'No. 27. De rivier de Ganges, volgens een Moorsche kaart.'). Centraal in de benedenloop is de Hougly ingetekend, de belangrijke westelijke zijarm van de Ganges, waaraan de gelijknamige hoofdvestiging van de VOC in Bengalen was gelegen.

De topografie van de Hougly-loop tot Cassimbazar en van de Ganges zelf tot Patna was ten tijde van Isaak de Graafs werkzaamheid goeddeels bekend bij de Compagnie, zoals voor de benedenloop blijkt uit de gedetailleerde rivierkaart op blad I-28, pag. 204. De reden dat hij desondanks ook dit nogal summiere blad in zijn atlas opnam, kwam waarschijnlijk voort uit het ontbreken van nauwkeurige westerse kaarten van het eigenlijke kernland van het Mogol-rijk, verder stroomopwaarts in de Ganges-vallei, al was dit gebied bij gelegenheid wel door compagniesdienaren bezocht tijdens diverse hofreizen naar het Mogol-hof in Agra.

'Pattena' (Patna), ca. 600 km stroomopwaarts van Chinsura, was het centrum van de opium- en salpeterproductie. 'Ragiamahol' (Rajmahal) was van belang vanwege de aanmaak van zilveren munten; eenmaal per jaar arriveerde hier een VOC-schip met zilver uit de Republiek, dat ter plaatse werd vermunt om de Bengaalse export te financieren. 'Cassimabasar' (Cassimbazar, Calcapore), ca. 250 km noordelijk van Chinsura, was het centrum van de Bengaalse zijdeteelt. De Compagnie had in deze omgeving in 1715 zo'n 4000 inheemse zijdewinders in dienst. Hoewel de zijde in de achttiende eeuw al lang niet meer het voornaamste uitvoerproduct was, bleef Cassimbazar van aanzienlijk belang voor de Compagnie; nog in 1739 vernieuwde zij haar loge in deze plaats. De overige VOC-vestigingen op deze kaart zijn het hoofdkantoor 'Ougli', de posten 'Pipelij' (Pipely, Baliapal) en 'Bellasoor' (Baleshwar) aan de kust ten westen van de Hougly-monding, en 'Dhacca' (Dacca, Dhaka) in Oost-Bengalen. In Bengalen bezat de VOC geen soevereine rechten. Voor Chinsura en het nabijgelegen Bernagore had de Compagnie een overeenkomst met de nawab van Bengalen, de gouverneur van de grootmogols; beide plaatsen en ook de loge te Dacca werden in feite door de Compagnie gehuurd. De overige posten werden onderhouden op basis van contracten met de plaatselijke gouverneurs.

Sheet I-27 (index of 1806: 'No. 27. The Ganges River, according to a Moorish map.') is a schematic survey of the basin of the Ganges, *getrocken uyt een Moorsche kaart* (taken from a Moorish map). The Houghly, the most important branch of the Ganges on which the VOC's main establishment in Bengal of the same name was located, has been drawn in a central position in its lower course.

At the time when Isaak de Graaf was making his compilation, the topography of the course of the Houghly up to Cassimbazar and of the Ganges proper as far as Patna was largely known to the Company, evidence of which is the detailed chart of the river on Sheet 1-28, p. 204. The reason that despite this accumulated knowledge he chose to include this rather perfunctory sheet in his Atlas, was probably because of the lack of accurate Western maps of the real heartland of the Mogul Empire, farther upstream in the Ganges basin, even though on occasion this region was visited by Company employees during their various court journeys to the Mogul Court in Agra.

Pattena (Patna), some 600 kilometres upstream from Chinsura, was the centre of the production of opium and saltpetre. *Ragiamahol* (Rajmahal) was important for the minting of silver coins; once a year a Company ship would arrive here with silver from the Republic, which was struck locally to finance the Bengal exports. *Cassimbasar* (Cassimbazar, Calcapore), about 250 kilometres north of Chinsura, was the centre of the Bengal silk production. In this area in 1715 the Company employed about 4000 indigenous silk-winders. Although by the eighteenth century silk had no longer been the most prominent export commodity for many years, Cassimbazar continued to be of considerable importance to the Company; as late as 1739 it rebuilt its establishment in this town. The other VOC settlements marked on this map are the head office at *Ougli*, the posts *Pipelij* (Pipely) and *Bellasoor* (Baleshwar) on the coast to the west of the mouth of the Houghly, and *Dhacca* (Dacca, Dhaka) in East Bengal. The VOC possessed no sovereign rights in Bengal. For the use of Chinsura and neighbouring Bernagore, the Company had an agreement with the *Nawab* of Bengal, the Governor of the Great Mogul; both these places and the establishment in Dacca were in fact rented by the Company. The other posts were maintained on the basis of contracts with the local governors.

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

De topografie in deze schematische kaart kan niet worden vergeleken met een tegenwoordige kaart die het stroomgebied van de Ganges en wijde omgeving bedekt, al is een verhoudingsgewijs klein aantal plaatsen en andere geografische objecten wel te identificeren (zie de tekst hiernaast). De weergave van de kaartinschriften blijft hier om die reden beperkt tot een vermelding van alleen de geografische namen, zonder verdere verwijzing naar de tegenwoordige benamingen en de geografische positie van de desbetreffende objecten.

The topographical features represented in this schematic map cannot be directly related to those to be found in modern maps of the Ganges basin and adjacent parts of South Asia, alhough a relatively small number of settlements and other geographical objects can indeed be identified (see the text above). For this reason, the geographical names on this map are summarized only according to the corresponding original inscriptions, without further reference to their modern equivalents and geographical position.

Naam op de kaart/
Name on map

Orixa
Jaffenapatna
Manigapatan
Jagernaat
Bellasoor
Katek
Pipely
Hingely
Cazery
Amirabad
Comgor
Foelessoor
Feetbant
Ragia
Tambolek
Tsguntsuna
Ougli
Amboea
Aminabad
Cassimabasar
Moxudabath
T fort Berdiaan
T lantraat
Similaba
Ragiamohol
Mongeer
Pattena
Bhoosspour
Gohul
Hinakhent
Gobendon
Behaar
Brindada
Goa
Pouk
Kaffi
Malbhuyn
Motthoera
Abdabas?
Dina
Sasadapour
Amier
T Selondt
Visiapour
Cahoor
Golconda
Deckin
Zuratta
Kongo
Ormus
Billat
T Sietpoer
Kaffour
Pander
T fort Cabul
'T fort Candhaar
'T fort Gouserat
'T fort Asmier
T fort Combaar
Theter
Vhackher
Piettau Patty
t' land van Biraat
't fort Sinets
't fort Kasmier
Termasjapour
't fort Tsioor
't fort Gorechpour
't fort Behaar
't fort Echberpoura
't fort Satapour
Tilet
Mittilaja
't land Echtennia
't land Dholkan
't land van Serinaza
Gor
Fergiraza
't fort
't fort Lacknau
't land Koots
Assodia
't land Tinpoura
Morongh
Taatsvour Pournia
Meeghla
Goul
Banaras
Jabas
Kannoos
Agra
Sadanas
Sitelpour
Hazerahatty
Siattrapour
't landt Bhatty
Borroertilla
Dockera
Siret
Egare Sindou
Baldakhal
Miersapour
Boella
Dhacca
Coaeldanga
Tongi Soroppour
Mirsapour
Jestoor
Noricout
Tsiandpour
Siripour
Backela
Sondiven
't landt kout
Tettigam
Aracan
Deange
Gangasager
Baboermokam

I-28 (NA 4.VEL-258).

De rivier van Bengala.

The river of Bengal.

Schaalstok van 16 Duytsche mijlen 15 voor 1 graadt = [ca. 1 : 100.000].
Scale-bar of 16 Duytsche mijlen 15 voor 1 graadt = [approx. 1 : 100,000].

1 kaart: ingekleurd; 52 x 73,5 cm.
1 map: coloured; 52 x 73.5 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 28.
Number: [top right]: 28.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Tekst op verso: De rivier de Ganges vande zee tot Ougly.
Text on verso: De rivier de Ganges vande zee tot Ougly.

Met de 'Rivier van Bengala' op de kaart van blad I-28 (inhoudsopgave 1806: 'No. 28. De rivier van Bengalen.') wordt de Hougly bedoeld, de meest westelijk gelegen grote zijarm aan de benedenloop van de Ganges. De kaart toont in meer detail hetzelfde gebied als weergegeven in het rechter deel van blad I-26b, pag. 200, compleet met de peilgegevens vanaf de monding in de Golf van Bengalen tot de 'Hollandse Logie' met roodwitblauwe vlag te Chinsura of Hougly.

De regentijd valt in Bengalen in de periode van de zuidwestmoesson, van half mei tot eind september, als gevolg waarvan de Hougly-rivier in de maanden juli tot en met september haar hoogste niveau bereikt. Dit was ook de periode dat de oostindië-vaarders aan de monding van de rivier verschenen; het vertrek viel in november, bij het begin van de noordoostmoesson. Het Bengaalse hoofdkantoor van de Compagnie bevond zich op de westelijke rivieroever, ca. 50 km stroomopwaarts van 'Calcuta' (Calcutta), en was alleen voor kleinere zeegaande schepen te bereiken; vanaf de monding was de vaartijd in het seizoen onder normale omstandigheden ongeveer twee etmalen. Naar omvang van de zeehandel bleef Hougly tot omstreeks 1725 belangrijker dan Calcutta, waar later de Engelse Oost-Indische Compagnie haar Bengaalse hoofdvestiging had. 'Barnegoor' (Bernagore of Baranagar), halverwege Hougly en Calcutta, diende als ankerplaats voor de compagniesschepen die vanwege hun diepgang niet hogerop konden komen. De Compagnie bezat er een onderkomen voor het personeel op de schepen. Voor de vaart op de Hougly tot Bernagore of Chinsura waren de schippers verplicht een compagniesloods aan boord te nemen, waartoe aan de monding een kleine seinpost was ingericht. Daar verbleef ook een chirurgijn om de ernstig zieken van de schepen over te nemen en te verzorgen. In 'Bellesoor' (Balasore, Baleshwar), westelijk van de Hougly-monding aan de Golf van Bengalen, bevonden zich de oudste Europese vestigingen in deze regio; apart aangeduid op de kaart is hier de 'Engelsche logie'. De VOC had hier jaarlijks slechts één dienaar gestationeerd, naast een wat grotere post in het nabije 'Pipili' (Pipely, Baliapal).

The *Rivier van Bengala* represented in the chart on Sheet I-28 (index of 1806: 'No. 28. The river of Bengal.') is the Houghly, the westernmost large branch of the lower course of the Ganges. The map shows the same area as that covered on the right-hand part of Sheet I-26b, p. 200, in more detail, complete with the depth soundings from the mouth in the Bay of Bengal to the *Hollandse Logie* marked with the red, white, and blue flag at Chinsura or Houghly.

The rainy season in Bengal coincides with the south-west monsoon, from the middle of May until the end of September, consequently the Houghly River reaches its highest levels in the months of July to September. This was the time that the East Indiamen made their appearance at the mouth of the river; they departed again in November at the beginning of the north-east monsoon. The Bengal headquarters of the Company were situated on the western bank of the river, some 50 kilometres upstream from *Calcuta* (Calcutta), and could only be reached by smaller sea-going vessels; in the season under normal conditions, from the mouth the sailing time was about two days. In terms of the quantity of sea trade, until around 1725 Houghly continued to overshadow Calcutta, where later the English East India Company had its headquarters, in importance. *Barnegoor* (Bernagore or Baranagar), halfway between Houghly and Calcutta, served as anchorage for the Company ships which could not sail any farther because of their deep draught. The Company maintained lodgings there for the crews of the ships. For the passage on the Houghly to Bernagore, the skippers were obliged to take a Company pilot on board, for the purpose of which a small signal station was set up at the mouth. A surgeon was posted there as well, to take over the seriously ill on the ships and care for them. At *Bellesoor* (Balasore, Baleshwar), to the west of the mouth of the Houghly on the Bay of Bengal, were the oldest European settlements in this area; marked separately on the map here is the *Engelsche logie* (English factory). The VOC stationed only one employee a year here, in addition to the somewhat larger post in neighbouring *Pipili* (Pipely, Baliapal).

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
DE RIVIER VAN BENGALA	Hugli/Hooghly/Houghly/Hougly/Hougli (rivier/river)	21-43N/87-57E
Punta Palmeris	Palmyras Point (kaap/cape)	20-45N/87-02E
Vuurs Dorp	-	-
Rede voor Bellesoor	Balasore/Baleshwar Roads (rede)	21-29N/87-10E
Kley hoet	-	-
Timmerwerf	-	-
Moorsche wooning	-	-
Bellesoor	Balasore/Baleshwar (landstreek/region)	21-30N/87E
Engelsch logie	-	-
Soetemels dorp	-	-
Jans Gerva	-	-
Rhede voor Pipeli	<Pippli Sand> (ondiepte/shoals)	21-25N/87-22E
t'Fraer Gerva	-	-
Tidu Gerva	-	-
Dogerra	-	-
Beley roode pagoot	-	-
Hollants: logie	<Pipely/Baliapal> (plaats/settlement)	21-40N/87-16E
Pipeli	Pipely/Baliapal (plaats/settlement)	21-40N/87-16E
Breede banck	Western Brace (ondiepte/shoals)	21-25N/87-35E
Middel Banck	Spence Sand/Eastern Brace/Western Sea Reef (ondiepte/shoals)	21-25N/87-47E
West bank	Upper + Lower Long Sand/Middle Ground Sand/Eastern Sea Reef (ondiepte/shoals)	21-20N/88E
Oost bank	South Sagar Sand (ondiepte/shoals)	21-25N/88-14E
hard sand	-	-
fyn harde sandt	-	-
Borbalis	Spence Sand (ondiepte/shoals)	21-40N/87-49E
Steyl Riff	-	-
Hard Zand	-	-
Janne gat	-	-
7 puntie van Streye	-	-
Ingeli	Hijili Flat (ondiepte/shoals)	21-48N/87-54E
Cassarij	Kaukhali Sand (ondiepte/shoals)	21-50N/87-58E
t'Zaal bergie	-	-
Witte Sandgen velden	-	-
Zoute R.	Munder Mohan (rivier/river)	21-38N/87-35E
Borbaly	-	-
t'Ruggetie	-	-
zandt (2x)	-	-
West bank	-	-
de boompies van oversteeken	-	-
Westerrack	-	-
Westervelt. Hier is die oude fluyt verongelukt	-	-
Oude gijns	-	-
t'Morrel gat	-	-
Coninks wagt	-	-
Bossandege	-	-
Cats droogte	-	-
Pijl spruyt	-	-
Caymansspruyt	-	-
kleen Tanna	Uluberiya Reach (rivier/river)	22-28N/88-07E
groote spruyt	-	-
des koninxs aansienlijk fortres	-	-
Groot tanna	-	-
tolhuys	-	-
Amants pagoot	-	-
Emanuel silvis dorp	-	-
Badak	-	-
goude Leeuws hoec	-	-
Siampenara	-	-
Comp. Speelhuijs	-	-
Engels Enterlogie	-	-
Bolrams dorp	-	-
Hollandse Logie	<Hugli-Chinsura> (plaats/settlement)	22-54N/88-23E
Comps. Bazaar	-	-
De groote boom	-	-
Nieuwe Engelsche logie	-	-
Oude Engelsche logie	-	-
Bandol	-	-
pagoode	-	-
Varkenszijde	-	-
Boerepons boom	-	-
Sioucke daar	-	-
t'witte huys	-	-
Titagoor	-	-
de 2 gebroeders	-	-
Verde pietige	-	-
Barnegoor	Bernagore/Baranagar (plaats/settlement)	22-38N/88-22E
Soeternotty	-	-
Jannegat	-	-
Calcuta	Calcutta/Kolkata (plaats/settlement)	22-32N/88-21E
kleijne Verkens spruyt	-	-
grote Verkens spruyt	-	-
Droevers spruyt	-	-
Braase Spruyt	-	-
Gale	Suparbhanga of/or Ghoramara (eiland/island)	21-55N/88-06E
ton	-	-
steyl (2x)	-	-
t Valse puntie	-	-

29

Sjunsora

D. Jandannegra

Groote Wegt

Hougli

D' Ganges

De Verkens Eyl.

Weg na Chapelterare

Weg na de Groote moorsche Bazaar

Weg na de Engelse Logie

Moorsche Grenze

Aanwysingh van t'
benevens gaende

a. E. Comp. Logie met thuyn en omslag
b. Tyndaan
c. graarsgraden der Nederlanders
d. d'oude Gole
e. Dispencaurs gole
f. E. huys en thuyn van den tegenwoordige Fiscaal
g. Tondydoon touwslagery en Bazaar
h. E. huys van d'H. Commissaris Volger staande op de Grande van Hougli
i. een moorsch Godshuys of marabet met een schoone trap
k. twee a vier Hoylandsche Pagoden
l. Een Baanmeesters woonplaats
m. Verscheyde woningen van des E. Comp.s Dienaren Europiën
n. de schuyren en de Ganges leggende
o. Verscheyde steene huysen behorende aan de E. Comp. Engelsche, of Gomastos, en andere inlandze dienaren

Het District van Sjunsora en de Bazaar Merkspoor were bepaalt door de met ginper afgesette linie.

I-29a (NA 4.VEL-1102).

[Plan van de Hollandse logie te Hougli, met haar tuin en directe omgeving].

[Plan of the Dutch establishment at Hougli, with its garden and immediate environs].

1 plattegrond: ingekleurd; 53 x 73,5 cm.
1 plan: coloured; 53 x 73.5 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 29a.
Number: [top right]: 29a.

Oriëntatie: het noorden is rechts.
Orientation: north is right.

Blad I-29a (inhoudsopgave 1806: 'No. 29a. Platte grond van Hougly.') geeft een op het west-zuidwesten georiënteerde overzichtskaart van 'Sjunsora' (Chinsura) of Hougly (Hugli) en de omgeving omstreeks 1690, kort na de 'verbetering' van het VOC-hoofdkantoor in Bengalen onder Van Rheede tot Drakesteyn in 1686 en volgende jaren (zie blad I-29b, pag. 208).

Voor de komst van de Compagnie in Hougly in 1634 hadden hier tot 1632, toen ze werden verdreven door troepen van de nawab, de Portugezen al een steunpunt gehad. In 1651 vestigde in navolging van de VOC ook de Engelse Compagnie een loge op Hougly, iets stroomopwaarts van de Nederlandse. Volgens een beschrijving van de plaats door de Engelse koopman Thomas Bowrey had Hougly-Chinsura omstreeks 1676 een inheemse christelijke bevolking van 8000 à 9000 zielen. De VOC-loge gold hier lange tijd als het fraaiste en meest prominente bouwwerk in wijde omtrek, blijkens de lovende beschrijvingen door tijdgenoten van de ruime opzet, de schaduwrijke wandelpromenades, de parkachtige tuinen en de Hollandse begraafplaats met indrukwekkende graftombes. Jacob Haafner daarentegen constateerde in de jaren dat hij in Bengalen verbleef (1784-1786) voor alles een 'verpestende stank'. De ondragelijke lucht steeg op uit de Hougly en was het gevolg van de inheemse gewoonte om lijken en as van mensen en kadavers van runderen in de rivier te werpen.

De VOC-loge was sinds 1656 gelegen in het zuidelijke gedeelte van Chinsura. Twee vlaggemasten langs 'De Ganges' (de Hougly-rivier) markeren in de kaart het gebied waar de Nederlandse Compagnie zeggenschap had. Aangegeven zijn verder onder meer het huis (h) van de vroegere directeur Willem Volger (1677-1678), de woningen van het Europese VOC-personeel (m) en van de compagnieskooplieden en andere inlandse dienaren (o), en het huis en de tuin van de fiscaal (f). Een groot oppervlak wordt ingenomen door het huis en de tuin van de Mogol-gouverneur van Hougly.

Na de veranderingen aan de loge op last van Van Rheede volgde pas in de jaren veertig van de achttiende eeuw opnieuw een grote verbouwing. De vestiging werd toen versterkt tot een compleet fort op een rechthoekig grondplan met vier hoekbastions, dat naar de toenmalige gouverneur-generaal Gustaaf Willem van Imhoff (1743-1750) de naam Fort Gustavus kreeg. Verdere pogingen van de VOC om haar militaire macht in Bengalen uit te breiden, in het bijzonder vanwege de steeds toenemende Engelse greep op dit gewest omstreeks het midden van de achttiende eeuw, kwamen echter in 1759 tot een abrupt einde toen een uit Batavia gezonden expeditie hier een gevoelige nederlaag leed tegen een troepenmacht onder de Britse gouverneur Robert Clive. Nadien had de EIC in Bengalen volledig de overhand in de exploitatie van dit gewest en kon de Compagnie ter plaatse feitelijk alleen nog bestaan bij de gratie van het Britse gezag, waarvan de hoofdzetel in Calcutta werd gevestigd. Zoals elders in Voor-Indië, maakten de Engelsen zich in 1781 tijdens de Vierde Engelse Oorlog zonder moeite meester van Chinsura en de andere compagniesvestigingen in Bengalen, en later opnieuw in 1795. De definitieve overdracht van de Nederlandse vestigingen volgde met de overige in Voor-Indië op basis van het Tractaat van Londen van 1824.

Sheet I-29a (index of 1806: 'No. 29a. Ground-plan of Hougly') contains a general plan oriented west-southwest of *Sjunsora* (Chinsura) or Houghly (Hugli) and its environs around 1690, shortly after the improvements made to the VOC headquarters in Bengal under Van Rheede tot Drakesteyn in 1686 and the years thereafter (see Sheet I-29b, p. 208). Before the Company arrived in Houghly in 1634, until 1632, when they were expelled by the *Nawab's* troops, the Portuguese had maintained a settlement here. In 1651, in imitation of the VOC, the English Company also set up a trading-post on the Houghly, a little farther upstream from the Dutch. According to a description of this place written by the English merchant Thomas Bowrey, in Houghly-Chinsura around 1676 there was a Christian population of some 8000 to 9000 souls. For many years the VOC building here was considered the most beautiful and outstanding edifice for miles around, to go by the laudatory comments from contemporaries taken by its spacious design, the shady promenades, the park-like gardens, and the Dutch cemetery with its impressive tombs. In contrast, Jacob Haafner who spent the years 1784-1786 in Bengal noted above all a 'pestilential stench', emerging from the waters of the Houghly as a consequence of the native custom of casting the corpses and ashes of people and the carcases of cattle into the river.

Since 1656 the VOC headquarters had been situated in the southern part of Chinsura. Two flag-staffs along *De Ganges* (the Houghly River) mark the areas on the map where the Dutch Company had control. Other places indicated are the house (h) of the former Director Willem Volger (1677-1678), the houses of the European VOC personnel (m) and of the company traders and other indigenous servants (o), and the house and garden of the *Fiscaal* (f). A large area was occupied by the residence of the Mogul Governor of Houghly.

After the changes made to the factory on Van Rheede's orders shortly before 1690, it remained largely unaltered until the 1740s, when the settlement was once again fortified and transformed into a proper fort built on a rectangular ground-plan with four corner bastions. It was called Fort Gustavus, after the then Governor-General, Gustaaf Willem van Imhoff (1743-1750). Further attempts by the VOC to extend its military power in Bengal, in particular in the face of the growing English grasp on this area in the middle of the eighteenth century, came to an abrupt halt in 1759 when an expeditionary force sent here from Batavia suffered a painful defeat at the hands of the troops of the British Governor Robert Clive. In the wake of its victory, the EIC gained the absolute upper hand in the exploitation of Bengal and the Company could do no more than simply hang on by the grace of the British authority, which had its main seat transferred to Calcutta. As was the case elsewhere in India, in 1781, during the Fourth Anglo-Dutch War, the English made themselves master in Chinsura and the other Company establishments in Bengal with very little effort, as they did once again in 1795. As in the other parts of India, the definitive transfer of the Dutch settlements followed under the terms of the 1824 Treaty of London.

Verklaring: [rechtsboven] een legenda bij de letters a-o:
Explanations: [top right] a key to the letters a-o:

Aanwijsingh van t' nevensgaande.
a. S' Comp. logie met thuyn en omslag.
b. Lijnbaen.
c. Graavsteeden der Nederlanders.
d. D' Oude golo.
e. Dispenciers golo [d-e] nu afgebrooken.
f. T' Huys en thuyn van den tegenwoordige fiscaal.
g. Tentyfsen, touwslagerij en basaer.
h. T' Huys van d'Hr. Commissaris Volger staende op de grondt van Hougli.
i. Een Moorsch bedehuys of marke met een schoone tank.
k. Drie a vier heydensche pagoden.
l. Den baanmeesters wooningh.
m. Verscheyde wooningen van des E. Comp.s dienaren Europeën.
n. De scheepen in de Ganges leggende.
o. Verscheyde steene huysen behoorende aan de E. Comp.s coopluyden of gomastos, en andere inlantze dienaren

Het district van Siunsora ende basaar Mirsiapoer wert bepaalt door de met purper afgesette linie.

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
Sjunsora	Hugli-Chinsura (plaats/settlement)	22-54N/88-23E
Hougli	Hugli-Chinsura (plaats/settlement)	22-54N/88-23E
D Jandannegre	-	-
Engelsche interlopers Logie	-	-
Huys van Radje Boels, agent voor desen Fausdaer van Hougli	-	
Groote Wegh	-	-
Den dollen prau	-	-
Moorsche Gravens	-	-
Thuyn van melkassum, eertijts ook Fausdaer of Gouverneur van Hougli	-	-
Wegh na de Groote moorsche Basaar	-	-
Wegh na de Engelsche Logie	-	-
S' Comp.s Basaar gen.t Mirsiapoer	-	-
D' Ganges	Hugli/Hooghly/Houghly/Hougly/Hougli (rivier/river)	22-54N/88-23E
De Verkens zij	-	-

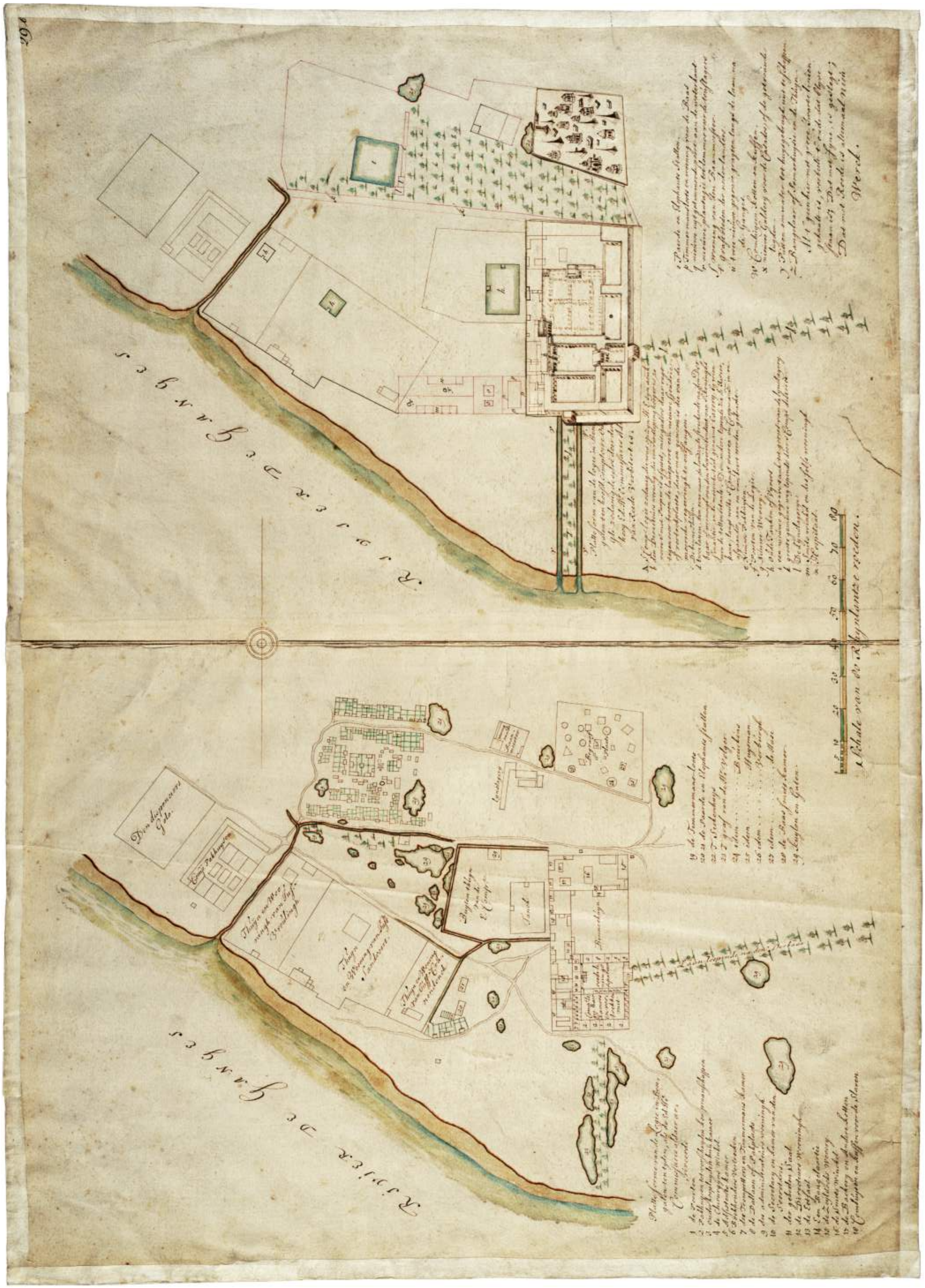

I-29b I, II (NA 4.VEL-1101).

[1] Platte forme van de logie in Bengalen ten tijden, als de Ed. Hr. Commissaris aldaer arriveerde [2] Platte form van de logie in Bengalen ten hoofd comptoire Ougli zodanig de selve door den hoog Ed. Hr. Commissaris Ad. van Reede verbetert is.

[1] Ground-plan of the establishment in Bengal at the time when the Hon. Commissioner arrived there [2] Ground-plan of the establishment at the Ougli head office in Bengal as it was improved by the Hon. Commissioner Ad. van Reede.

Schaalstok van 80 Rhijnlantze roeden = [ca. 1 : 2.000].
Scale-bar of 80 Rhijnlantze roeden = [approx. 1 : 2,000].

2 plattegronden: ingekleurd; 53 x 74 cm.
2 plans: coloured; 53 x 74 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 29b.
Number: [top right]: 29b.

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.

Op blad I-29b (inhoudsopgave 1806: 'No. 29b. Platte grond van de Loge aldaar voor en na deszelfs verbetering.') is links een op het zuiden gerichte plattegrond afgebeeld van de vestiging Hougly voor de ingrijpende verbeteringen die hier op last van de Hoge Commissaris Hendrik Adriaan van Rheede tot Drakesteyn werden doorgevoerd, rechts dezelfde situatie na voltooiing van de verbeteringswerken. Het deel dat de loge zelf bedekt in deze rechter plattegrond is als een afzonderlijke tekening opgeplakt en kan omhoog geklapt worden, waarna eronder de indeling van het vernieuwde complex zichtbaar wordt.

De loge die Van Rheede bij zijn komst in januari 1686 in Chinsura aantrof, was al de tweede op Hougly. De eerste was in 1656 door een vloedgolf weggespoeld en bevond zich ca. 1,5 km stroomopwaarts, buiten het bereik van deze plattegronden. Ook die voorloper genoot al een grote faam om zijn fraaie aanzien, zoals bijvoorbeeld blijkt uit Wouter Schoutens lofrede in diens *Oost-Indische Voyagie* (1664): '*Niets pronckten op Ougly meer als de Nederlantsche Logie, die op een groot aensienlijck Plein, omtrent een musschetschoot van de groote Vloet Ganges, voor 't wechspoelen, heerlijck stondt voltooyt, hebbende meer de gelijckenis van een braaf Kasteel, als Logie.*' 'Aensienlijck' was in Bengalen echter ook de zelfverrijking van compagniesdienaren door particuliere handel, wellicht nog meer zelfs dan in de andere vestigingen, en het was dan ook met de opdracht van speciale aandacht voor dit gewest dat Van Rheede tot Drakesteyn in 1684 werd benoemd tot gevolmachtigd Hoge Commissaris voor de inspectie van 's Compagnies bezittingen in Azië (buiten de Indische Archipel) en aan de Kaap. Tot 1691 bezocht en reorganiseerde hij in deze functie achtereenvolgens de Kaapkolonie, Ceylon, Bengalen – van januari 1686 tot februari 1687 – en de Coromandelkust. In Hougly bestond zijn bemoeienis behalve uit een rigoureuze zuivering van het personeel en tal van andere bestuurlijke en administratieve maatregelen mede uit een instructie tot algehele herinrichting en 'verbetering' van het logecomplex met naaste omgeving, een werk dat in 1686 en de volgende twee jaren werd uitgevoerd.

In de oude situatie op de plattegrond links, met een nog vrijwel onversterkte loge, zijn binnen de vestiging onder meer de secretarie (10), de gebedszaal (11) en de directeurswoning (12) aangeduid. De panden aan de lange zijden van het binnenplein waren deels in gebruik als pakhuizen (2) en deels als werkkamers voor de chirurgijn (4), de assistenten (5), de boekhouders (6), de trompetters en de timmerlieden (7). In het blok rechts bevonden zich de eetzaal (12), een weverij voor zeildoek (15), een smidswinkel (16), een bakkerij (17) en een binnentuin. Buiten de eigenlijke loge vond men de stallingen van de paarden (20) en olifanten (21), het ziekenhuis (22), de buitentuin van de Compagnie, en langs de rivier een drietal tuinen en huizen van vrouwen van hoge compagniesdienaren en enkele pakhuizen. Over het gehele terrein lagen 'kuylen en gaten' met water (29). Geheel rechts bevond zich de ommuurde Europese begraafplaats. De legenda noemt specifiek de graven van vijf voormalige directeuren van Bengalen, die in dit moordende klimaat allen binnen korte tijd op hun standplaats overleden. François de Haze, die op 19 september 1673 aantrad, stierf op 26 oktober 1676, Willem Volger (1677-1678) overleed vervolgens al op 9 januari 1678. Jacob Verburgh (1678-1680) bleef op 7 oktober 1680 in 'een vehemente (heftige) koortse', zijn opvolger Nicolaas Bauckens (1681-1683) kwam op 19 maart 1683 te overlijden. Daarna werd Marten Huysman (1683-1685) de nieuwe directeur, maar ook hij stierf binnen twee jaar.

De rechter plattegrond laat de loge zien met de verbeteringen die Van Rheede liet aanbrengen; zie ook de aparte afbeelding met de omhooggeslagen gedeelten. Allereerst werd de woning van de directeur (b) vernieuwd en met een verdieping verhoogd, bij de noordelijke ingang kwam een nieuwe 'sjoudrie' (vertrekplaats) en de binnentuin (c) werd heringericht. De lanen naar de loge (d) werden verfraaid en er kwam een plantage met lommerrijke bomen die de touwslagers (r) schaduw moesten bieden. Het logecomplex als geheel kreeg aanzienlijke uitbreiding met onder meer pakhuizen (e) en diverse onderkomens en keukens voor het huispersoneel en de bezetting (w), terwijl de nieuwe, op militaire verdediging gebouwde buitenmuur werd voorzien van versterkte toegangspoorten (f). Verder liet Van Rheede de weverij (g), de lijnslagerij (l) en de paarden- en olifantenstallen (o) vernieuwen. Ook werden verschillende tanks of waterreservoirs (h) aangelegd en kwamen er nieuwe waterputten (y). Langs de laan naar de rivier werden twee nieuwe grachten gegraven (u). Een opmerkelijk verschil tussen beide afbeeldingen is daarnaast, dat op de rechter plattegrond de tuinen en huizen van enkele VOC-functionarissen – die links overigens onder de naam van de vrouwen worden vermeld – verdwenen zijn en deels vervangen door een timmermansloods (p) met woning voor de timmerbaas, de nieuwe stallen (o), het hospitaal (n) en de smederij (m). Feitelijk was het niet toegestaan buiten de factorij te wonen, om te voorkomen dat te gemakkelijk allerlei particuliere handel buiten de Compagnie om kon worden gedreven, en deze verandering paste dan ook volledig in Van Rheede's optreden tegen zulke sluikhandel in Bengalen.

Left on Sheet I-29b (index of 1806: 'No. 29b. Ground-plan of the Establishment in this place before and after the improvement of the same.') is a southward-oriented ground-plan of the settlement at Houghly as it was before the far-reaching alterations ordered by the High Commissioner Hendrik Adriaan van Rheede tot Drakesteyn were carried out in the late 1680s. On the right is the same situation after the completion of the improvements. A separate drawing has been pasted on to the section which covers the headquarters proper on the plan on the right, which can be opened up to show underneath it a ground-plan of the renewed complex.

The Company settlement Van Rheede found in Chinsura when he arrived in January 1686 was the second to have been built on the Houghly. The first was swept away in a storm surge in 1656 and had been situated roughly one and a half kilometres farther upstream, beyond the scope of this plan. This predecessor had also enjoyed great fame for its beauty, evidence of which is Wouter Schouten's eulogy in his *Oost-Indische Voyagie* (1664): '...Nothing in Houghly shone more than the Dutch *Logie*, which stood wonderfully perfect on a prominent (*aensienlijck*) Square, about one musket shot away from the great River Ganges, before it was swept away, resembling far more a mighty Castle than a *Logie*.' Also *aensienlijck* in Bengal was the manner in which the Company officials enriched themselves by pursuing their private trade, perhaps to a greater degree than in any of the other settlements, and it was with orders to pay special attention to this territory that Van Rheede tot Draeksteyn was appointed plenipotentiary High Commissioner for the Inspection of the Company Possessions in Asia (outside the Malay Archipelago) and at the Cape, in 1684. Until 1691, in this function he visited and reorganized successively the Cape Colony, Ceylon, Bengal – from January 1686 to February 1687 – and the Coromandel Coast. Besides carrying out a rigorous purge of the personnel and forcing through a host of other managerial and administrative measures, his brief included instructions for the re-arrangement and 'improvement' of the settlement on the Houghly and its immediate surroundings, a task which was accomplished in 1686 and the next two years.

The former situation which is reproduced on the ground-plan on the left shows a building only lightly fortified, inside which the secretariat (10), the prayer-room (11), and the residence of the Director (12) are marked. Some of the premises on the longer sides of the inner court were used as warehouses (2) and some for the offices of the surgeon (4), the assistants (5), the bookkeepers (6), the trumpeters and the carpenters (7). In the block on the right-hand side were the dining-room (12), a workshop for weaving sailcloth (15), a smithy (16), a bake-house (17), and an enclosed garden. Outside the *loge* proper one found the stables for the horses (20) and for the elephants (21), the hospital (22), the Company's outer garden, and along the river there were three separate gardens and residences owned by the wives of high-ranking Company officials, and a few more warehouses. The whole complex was strewn with *kuylen en gaten* (pits and holes) filled with water (29). On the very right the walled European cemetery can be seen. The explanation specifically mentions the graves of five former Directors of Bengal, who all died shortly after taking up their appointment in this murderous climate. François de Haze entered service here on 19 September 1673 and died on 26 October 1676, Willem Volger (1677-1678) passed away within the year on 9 January 1678, and Jacob Verburgh (1678-1680) succumbed to a 'vehement fever' on 7 October 1680. His successor, Nicholaas Bauckens (1681-1683) perished on 19 March 1683. After him, Marten Huysman (1683-1685) was appointed new Director, but he too died two years later.

The ground-plan on the right shows the Houghly settlement complete with Van Rheede's improvements; see also the separate illustration with the lift-up section. The first to be rebuilt was the Director's residence (b), to which a storey was added; near the northern entrance was a new *sjoudrie* (porch) and the enclosed garden (c) was redone. The avenues leading to the *loge* (d) were embellished and a plantation of shade-trees which were to shelter the rope makers (r) was laid out. The complex as a whole was considerably extended by adding more warehouses (e) and various lodgings and kitchens for the servants and the garrison (w). The new outer wall, which was built to give greater military protection, was provided with fortified entrance gates (f). Van Rheede also had the weaving-mill (g), the rope-walk (l), and the horse and elephant stables (o) rebuilt. Various tanks and water reservoirs (h) were constructed and new wells (y) were made. Alongside the avenue leading to the river, two new canals were dug (u). One other remarkable difference between the two ground-plans is that in the new situation the houses and gardens of several VOC officials – which on the left-hand side are mentioned under the names of the wives – have disappeared and have in part been replaced by a carpenter's workshop (p) with the house of the chief carpenter, the new stables (o), the hospital (n), and the smithy (m). In fact, permission to live outside the factory was withheld, as one measure to prevent all sorts of private trade being carried on outside the compass of the Company, and this indeed fits in entirely with Van Rheede's actions to stifle such illicit trading.

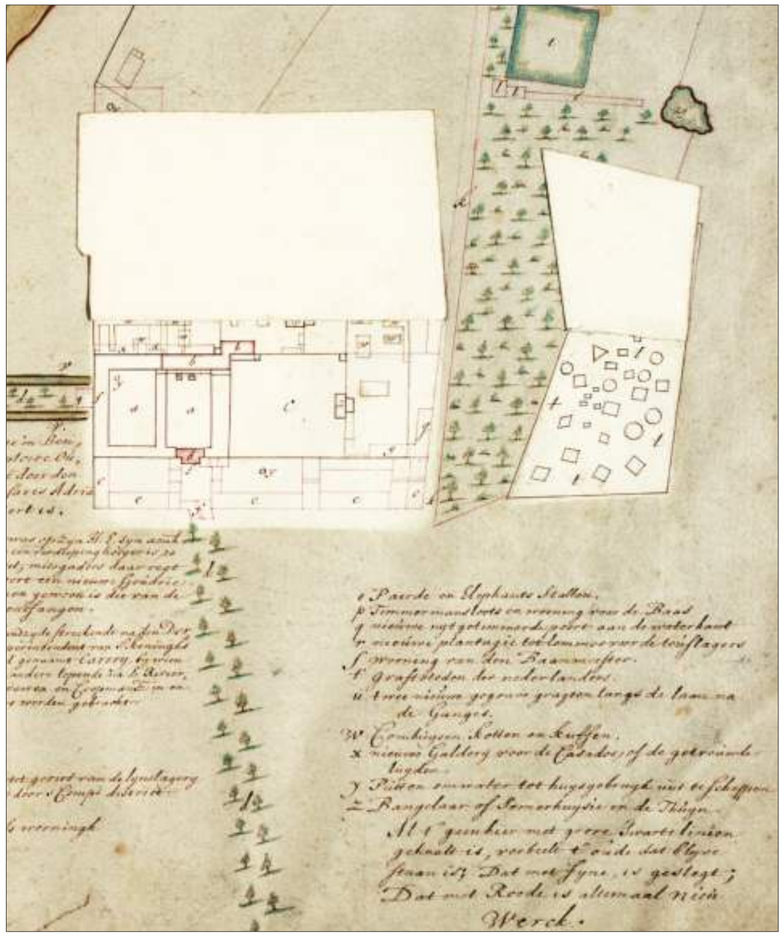
1 Paarde en Elephants Stallen.
p Timmermanslotte en woning van de Baas
q nieuwe uytgetimmerde poort aan de waterkant
r nieuwe plantagie tot lommer voor de touwslagers
s Woning van den Baanmeester.
t Graffsteden der nederlanders.
u twee nieuwe gegraven gragten langs de laan na de Ganges.
w Combuysen Kotten en kuffen.
x nieuwe Galderij voor de Casados, of de getrouwde luyden.
y Putten om water tot huysgebruyk uyt te scheppen.
z Bangelaar of somerhuysie in de Thuyn.
Al t' geen hier met grove swarte linien gehaalte is, verbeelt t' oude dat blijve staan is;
Dat met fijne, is geslegt; Dat met roode is altemaal nieu werck.

Verklaring:
Explanations:

[1] [linksonder] een legenda bij de cijfers 1-29:
[1] [bottom left] a key to the numbers 1-29:

1. De poorten.
2. Pakhuysen tot verscheyden koopmanschappen.
3. Onderkoopluyden hun kamer.
4. De chirurgijns winkel.
5. Adsistents kamer.
6. Boekhouders vertrecken.
7. Des trompetters en timmermans kamer.
8. De Dallaan of pakplaats.
9. Des administrateurs wooningh.
10. De secretary en kamer van den secretaris.
11. Der gebeden saal.
12. De directeurs wooningh.
13. De eetsaal.
14. Een bangelaartie.
15. De zeyldoeks weverij.
16. De smits winckel.
17. De backerij en andere kotten.
18. Combuysen en kuffen voor de slaven.
19. De timmermans-loots.

20-21. De paarde en elephants stallen.

22. T Siekenhuys.
23. T Graf van de hr. Volger.
24. Idem ... Bauckens.
25. Idem ... Huysman.
26. Idem ... Verburgh.
27. Idem ... de Hase.
28. De baas smits kamer.
29. Kuylen en gaten.

[2] [onder] een legenda bij de letters A-z:
[2] [bottom] a key to the letters A-z:

A. S Comp.s logie zodanig die was op zijn H.E. sijn aenk:
b. Den directeurs wooning, die een verdieping hooger is, zo verre t' met purper is afgeset, mitsgaders daar regt tegen over boven de lantpoort een nieuwe sjoudrie of vertrekplaets, daar men gewoon is die van de Moorsche regeeringh te ontfangen.
c. De binne thuyn.
d. Twee lanen, den eene naar de landzijde streckende na den derbaar of wooningh van den superintendant van s' Koninghs finantie, in de Moorsche taal genaamt Carrory, bij wien men de tollen betaalt. Den andere lopende na de rivierkant, langs welke sComp.s waeren en coopmansz: in en afgaande, aan en van boort werden gebracht.
e. Nieuwe pakhuysen.
f. Poorten van de logie.
g. Nieuwe weverij.
h. Oude tanken of vijvers.
i. Een nieuwe gegrave tank tot gerief van de lijnslagerij.
k. Groote gemeene weg lopende door s Comp.s district.
l. De lijnslagerije.
m. Smitswinkel en desselfs wooningh.
n. Hospitaal.
o. Paerde en elephants stallen.
p. Timmermansloots en wooning voor de baas.
q. Nieuwe uytgetimmerde poort aan de waterkant.
r. Nieuwe plantagie tot lommer voor de touslagers.
s. Wooning van den baanmeester.
t. Grafsteden der Nederlanders.
u. Twee nieuwe gegrave gragten langs de laan na de Ganges.
w. Combuysen kotten en kuffen.
x. Nieuwe galderij voor de casados, of de getrouwde luyden.
y. Putten om water tot huysgebruyk uyt te scheppen.
z. Bangelaar of somerhuysie in de thuyn.

Al t' geen hier met grove swarte linien gehaalte is, verbeelt t' oude dat blijve staan is; Dat met fijne, is geslegt; Dat met roode is altemaal nieu werck.

Geografische namen en overige kaartinschriften/ Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
Linker kaart/map on the left-hand side		
RIVIER DE GANGES	Hugli/Hooghly/Houghly/Hougly/Hougli (rivier/river)	22-54N/88-23E
De dispenciers Golo	-	-
Camp. Pakhuysen	-	-
Thuijn en Wooningh van Juf. Vroulingh	-	-
Thuyn en Wooning van Juf. Santvoort	-	-
Thuyn en Woning van - Juff. Cranendonck	-	-
Buyten thuyn van de E. Comp.e	-	-
Tank	-	-
Lijnsklagerij	-	-
Wooning van de Baanmeester-	-	-
Binnenthuyn	-	-
Comp.s logie haer kamers en vertrekken met roode linien geseparеert	-	-
Begraaf Plaats		
Rechter kaart/map on the right-hand side		
RIVIER DE GANGES	Hugli/Hooghly/Houghly/Hougly/Hougli (rivier/river)	22-54N/88-23E

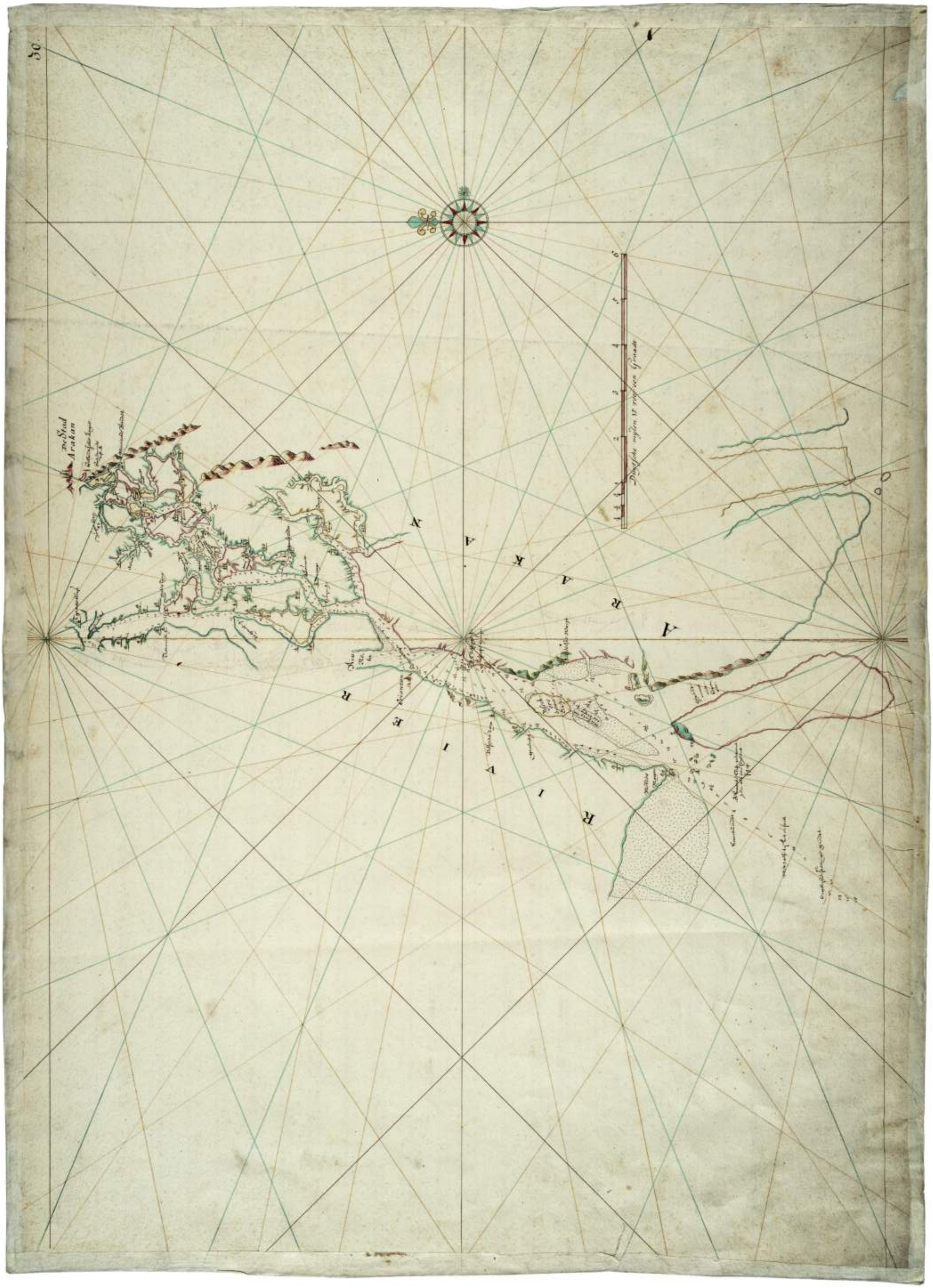
30.
De Stad Arakan
Duitsche mylen 15 voor een Graade
A R A K A N
R E I V

I-30 (NA 4.VEL-261).

[Kaart van de rivier van Arakan, van de mond tot de stad Arakan].

[Chart of the river of Arakan, from its mouth to the city of Arakan].

Schaalstok van 6 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [ca. 1 : 280.000].
Scale-bar of 6 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [approx. 1 : 280,000].

1 kaart; ingekleurd; 53 x 73,5 cm.
1 map: coloured; 53 x 73.5 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 30.
Number: [top right]: 30.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Blad I-30 (inhoudsopgave 1806: 'No. 30. Paskaart der rivier van Arracan.') is een paskaart van de 'rivier van Arakan' (Kaladan-rivier) van de monding in de Golf van Bengalen tot 'de Stad Arakan' (Mrohaung, Myohaung), met een groot aantal peilgegevens en aanduiding van ondiepten. Nabij Arakan is de 'Hollandsche Logie' vermeld.

Arakan, nu een provincie van Myanmar (Birma), was in de zeventiende eeuw een zelfstandig rijk aan de oostzijde van de Golf van Bengalen. In 1608 bezochten de gezanten Pieter Willemsz. Elbing en Johan Gerritsz. Ruyl voor de VOC het Arakanse hof om de mogelijkheden van een blijvend handelsverkeer met dit gebied te onderzoeken, in samenhang met een eventuele verdrijving van de Portugezen uit hun nabijgelegen vestiging te Chittagong. Tussen 1610 en 1617 bestond er een kleine, onversterkte vestiging, maar pas vanaf de stichting van een nieuw kantooor in 1625 was er sprake van geregelde vaart op Arakan. In 1643 werd aan opperkoopman Arent van den Helm een koninklijke firman (handelspas) verleend, waarin de vrije inkoop werd toegestaan van onder meer kleurstoffen, wit lijnwaad, was, rijst en slaven. Tevens verkreeg de Compagnie toestemming voor de bouw van 'een logie en pakhuysen op een ruyme en welgelegen plaats'.

Er is tot nu toe relatief weinig bekend over de geschiedenis van dit VOC-kantoor in Arakan. Wouter Schouten, die er zelf in 1661 kort is geweest, vermeldt in zijn *Oost-Indische Voyagie* dat de loge 18 mijl landinwaarts was gelegen en 1 mijl van de hoofdstad Arakan. Hij spreekt lovend over de groene rijstvelden en schone landerijen langs de rivier. De dorpen waren er 'volk-rijk en vermaekelijk' en met het vorstenhuis onderhield de Compagnie een goede relatie. Gerard van Voorburg was tijdens Schoutens bezoek opperhoofd van het kantoor in Arakan. Als laatste in deze functie trad Dirck Vonck op, die eind 1682 de loge sloot bij gebrek aan winstgevende handel in dit gewest.

Sheet I-30 (index of 1806: 'No. 30. Chart of the river of Arracan.') is an chart of the *rivier van Arakan* (Kaladan River) from its estuary in the Bay of Bengal to *de Stad Arakan* (Mrohaung, Myohaung), with extensive indications of depth soundings and shoals. Close by the city of Arakan the Dutch trading-post is marked.

In the seventeenth century Arakan, now a province of Myanmar (Burma), was an autonomous kingdom on the east coast of the Bay of Bengal. The VOC emissaries Pieter Willemsz. Elbing and Johan Gerritsz. Ruyl visited the Court of Arakan in 1608 in order to investigate the possibilities for establishing permanent trading ties with this region, with the idea of driving the Portuguese out of their settlement in neighbouring Chittagong not far from their minds. Between 1610 and 1617 there was a small, unfortified trading-post, but it was only after a new office was established there in 1625 that regular sailings to Arakan were taken up. In 1643, Chief Merchant Arent van den Helm was granted a royal *firman* (trading pass), which allowed him free purchase of dyes, white linen, wax, rice, and slaves. The Company simultaneously received permission to build a factory and warehouses on a *ruyme en welgelegen plaats* (a spacious site at a good location).

Of the history of this VOC trading-post in Arakan, relatively little is known so far. In his *Oost-Indische Voyagie*, Wouter Schouten who visited the place himself briefly in 1661 says that the trading-post lay 18 miles inland and was 1 mile from the capital Arakan. He spoke in laudatory terms about the green rice-fields and the beautiful estates along the river. The villages were *volk-rijk en vermaekelijk* (populous and pleasant) and the Company maintained good relations with the royal family. At the time of Schouten's visit Gerard van Voorburg was the Chief Factor of the office in Arakan. The last to fulfil this function was Dirck Vonck, who closed down the settlement at the end of 1682 for lack of lucrative commerce.

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
RIVIER ARAKAN	Kaladan (rivier/river)	20-30N/93E
Ongelijke steenige grondt	-	-
Met half tij dit is stek	-	-
Swart Zandt	-	-
Swarte Clip vertoont hem als een seylent schip	-	-
Modder Magon	Ya Thay Point/Fakir Point/Sittwe (kaap, plaats/ cape, settlement)	20-06N/92-53E
Groeney	-	-
Visschers Dorp	-	-
Visschers Eylant Coxy	-	-
Met laag water droog	-	-
Orianton	Ponnagyun (plaats/settlement)	20-18N/93-01E
Vogelsclippen	-	-
Riv. Neta	-	-
De Ganse K.	-	-
Trommelen	-	-
T groote huys	-	-
de Omkeer	-	-
Water Tang	-	-
Dwaalders Spruyt	-	-
Gojers	-	-
Scherpe K.	-	-
Caymans Spr.	-	-
Noortwijx drooghte	-	-
Doat	-	-
vars water	-	-
Ganse Veldt	-	-
Louwee	-	-
Daways	-	-
Thuynen	-	-
Tang	-	-
Tang	-	-
Sam Sonsen	-	-
Craan boom	-	-
Duyvels huyssie	-	-
Arentesen	-	-
Ruyge dode	-	-
Bosusara	-	-
Duyre Boter	-	-
De Stad Arakan	Mrohaung/Myohaung (plaats/settlement)	20-35N/93-11E
Hollandsche Logie	<Mrohaung/Myohaung> (plaats/settlement)	20-35N/93-11E
Haerlemmer dijk	-	-
Moorsche Handel	-	-
Gree	-	-
Clippighe hoek	-	-
Pape thuyn	-	-
eerste wacht	-	-
gepeilt maer niet bevaren	-	-

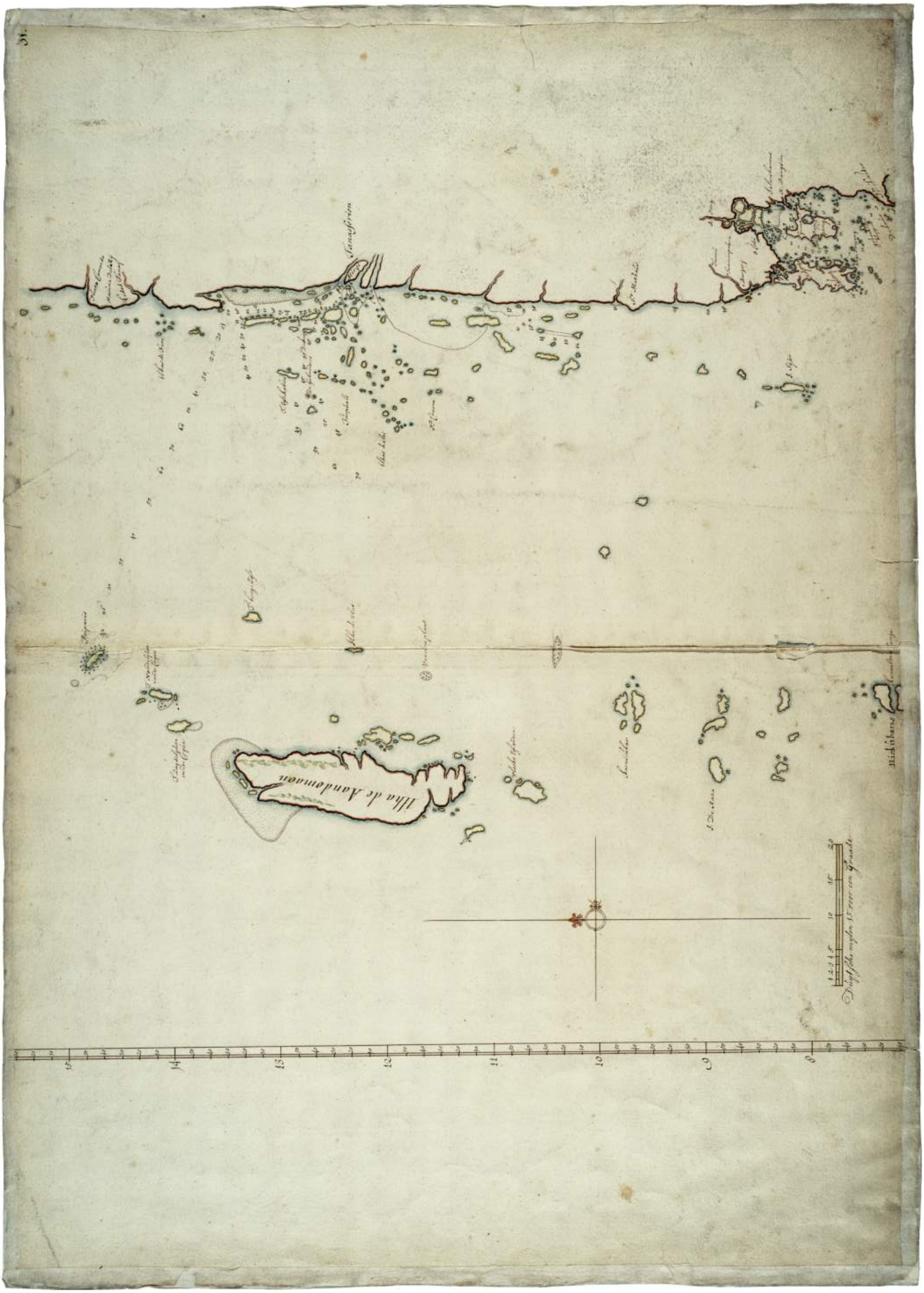
31.
Isla de Aandamaan
Nicobares
Sumatra
Pulo Condor
Pulo Timoan
Pulo Aor
Pulo Tingy
Pulo Pinang
Malacca
Pulo Lingin
Pulo Carimon
Pulo Batam
Pulo Bintang
Pulo Sambo
Pulo Lingin
Pulo Timon
Pulo Aor
Pulo Tingy
Pulo Pinang
Malacca
Pulo Lingin
Pulo Carimon
Pulo Batam
Pulo Bintang
Pulo Sambo

I-31 (NA 4.VEL-263).

[Kaart van de kust van Tanasserien met de daarvoor liggende Andaman- en Nickubaris-eilanden].

[Chart of the coast of Tanasserien with the Andaman and Nickubaris Islands opposite].

Schaalstok van 20 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [ca. 1 : 1.890.000].
Scale-bar of 20 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [approx. 1 : 1,890,000].

1 kaart: ingekleurd; 52,5 x 74,5 cm.
1 map: coloured; 52.5 x 74.5 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 31.
Number: [top right]: 31.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

De kaart van blad I-31 (inhoudsopgave 1806: 'No. 31. De kust van Tanasserien en 't eiland Aandomaon.') bedekt een groot deel van de Andamanse Zee met de Andaman-eilanden, de noordelijkste van de Nicobaren en de kust van 'Tanasserien' (Tenasserim).

Reeds vóór 1600 deden de eerste Nederlandse schepen de stad Patani (Pattani) aan de oostkust van het Maleise Schiereiland aan, iets ten zuidoosten van het hier afgebeelde gebied. Deze plaats onder het gezag van de koning van Siam (Thailand) was een belangrijke peperhaven en onderhield bovendien intensieve handelscontacten met China. Hier werden door de Hollandse en Zeeuwse voorcompagnieën spoedig kleine kantoren gesticht, die na de totstandkoming van de VOC in 1602 tot één factorij werden verenigd. De Heren Zeventien hadden hiermee in de eerste plaats de bedoeling vanuit Patani de handel op Achter-Indië, China en Japan te organiseren; daarnaast is korte tijd zelfs overwogen deze haven tot algemeen rendez-vous van deze Noorderkwartieren te maken. Toen Batavia in 1619 deze functie voor heel Azië kreeg, nam de betekenis van Patani snel af. De opheffing van de factorij volgde al in 1622, bijna 80 jaar voor het begin van de werkzaamheden voor Isaak de Graafs atlas. Hij wijdde dan ook geen speciale kaart meer aan deze vroegere handelspost; wel besteedde hij met dit blad aandacht aan enkele andere delen van Siam aan de westkust, waarvan een gedeelte nu Birmees gebied is.

De kaart toont links onder meer het 'Ilha de Aandomaon', het hoofdeiland van de Andamanen, en rechts het tegenoverliggende vasteland tussen Tavoy ('Tanaij') in het noorden en het eiland Phuket ('Salang') in het zuiden. De geografische namen zijn deels nog in het Portugees. Centraal aan deze kust is het eiland 'Mirgi' (Mergui). De hier gelegen haven stond met het omringende kustland ook bekend als 'Tanasserien' (Tenasserim). Tenasserim, tegenwoordig onder de naam Tanintharyi een provincie van Myanmar (Birma), was in de zeventiende en vroege achttiende eeuw de voornaamste handelshaven van Siam aan de westkust, waar onder meer veel Voor-Indische stoffen werden ingevoerd. In 1607 drong de Siamese koning Ekatotsaret bij de Nederlandse gezant Cornelis Specx aan op de vestiging van een VOC-kantoor in Tenasserim, maar vanwege de slechte bereikbaarheid van deze ondiepe kustwateren voor grotere schepen is daar door de Compagnie uiteindelijk van afgezien. Enkele jaren later, in 1613, kwam er een permanente vestiging bij de hofstad Ayutthaya, ca. 80 km ten noorden van de tegenwoordige hoofdstad Bangkok, die na de opheffing van Patani het hoofdkantoor in Siam werd en aanvankelijk rechtstreeks onder Batavia stond. Ook van dit latere kantoor Siam, dat tot 1767 in gebruik is gebleven, is in Deel I de atlas van Isaak de Graaf geen plattegrond of kaart opgenomen, maar wel in Deel II (blad II-32, pag. 346).

Sheet I-31 (index of 1806: 'No. 31. The coast of Tanasserien and the island of Aandomaon.') covers a wide area of the Andaman Sea, including the Andaman Islands, the most northerly of the Nicobar group, and the coast of *Tanasserien* (Tenasserim).

Even before 1600, the first Dutch ships had visited the town of Patani (Pattani) on the east coast of the Malay Peninsula, just to the south-east of the area covered by this map. This port under the authority of the King of Siam (Thailand) was important for its exports of pepper and also maintained intensive trading contacts with China. It was not long before some of the VOC's forerunner companies from the provinces of Holland and Zeeland had set up modest offices here, which were united into one factory after the founding of the VOC in 1602. The main reason for the *Heren Zeventien* to take this step was that initially they considered Patani the best place from which to organize the Company's trade in South-East Asia, China, and Japan. For a short while even the idea of making this port the rendezvous point for all the *Noorderkwartieren* (the Northern Quarters) was toyed with. When this function was accorded to Batavia for the whole of Asia in 1619, Patani quickly lost its importance. The factory was closed in 1622, nearly eighty years before work was commenced on the *Atlas Isaak de Graaf*, and Patani therefore was apparently no longer considered important enough to be given special attention in this compilation.

This sheet does, however, cover some of Siam's west coast on the Andaman Sea, parts of which now belong to Burma. On the left, among other places it indicates *Ilha de Aandomaon*, the main island of the Andaman group, and on the right is the opposite mainland between Tavoy (*Tanaij*) in the north and the island of Phuket (*Salang*) in the south. Some of the geographical names are still in Portuguese. Centrally placed on this coast is the island *Mirgi* (Mergui). The harbour situated here and the surrounding coast land was also known as *Tanasserien* (Tenasserim). Tenasserim is now a province of Myanmar (Burma) and its present name is Tanintharyi. In the seventeenth and the early eighteenth century it was the main trading port of Siam on the west coast, through which among other Indian products large amounts of textiles were imported. In 1607 the Siamese King Ekatotsaret urged the Dutch envoy Cornelis Specx to establish a VOC settlement in Tenasserim, but in view of the poor accessibility for larger ships because of the shallow coastal waters, the Company rejected the idea. A few years later in 1613, a permanent settlement was made in the capital Ayutthaya, about 80 kilometres north of the present capital of Bangkok, which became the main office in Siam after Patani was closed. Initially it was placed directly under Batavia, and it remained in use until 1767. There is also no ground-plan or map of this later Siam office included in Part I of the atlas of Isaak de Graaf, but it is to be found in Part II (Sheet II-32, p. 346).

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
Punta Camoeda	Hope Point? (kaap/cape)	15-21N/97-43E
Macuria Del Rij	–	
Cidad Tanaij	Tavoy (plaats/settlement)	14-06N/98-11E
ilhas de Fero	Heinze/Moskos Islands (eilanden)	14-25N/97-46E
TEylt Kabus	Cabusa/Kabosa (eiland/island)	12-48N/97-51E
De Gebroeders	N. Pinnacle + S. Pinnacle (eilanden/islands)	12-42N/97-51E
De knap	Brown Rock? (eiland/island)	12-42N/98-11E
Turpuali	–	–
ilhas halsi	Sular Islands? (eilanden)	11-45N/97-30E
Plo Cracra	Clara Island (eiland)	10-54N/97-55E
Mirgi	Mergui (plaats/settlement)	12-26N/98-37E
Tanasserien	Tenasserim (landstreek/region)	13N/99E
St Matheus	St. Matthew's Island/Za Det Gyi (eiland)	09-58N/98-12E
Taccou	Takuatung/Takua Pa (plaats/settlement)	08-53N/98-20E
Tammenpoura	–	–
Bargerij	Bangklee (plaats/settlement)	08-15N/98-15E
Oedjong Salang	Kho Phuket/Salang/Junkseylon (eiland/island)	08-00N/98-20E
Kleyn Panjang	Ko Mai Thon? (eiland/island)	07-45N/98-27E
Groot Panjang	Ko Yai/Ko Yao Yai (eiland/island)	08N/98-35E
2 gesus	–	–
R. Colei	Khlong Bang Lam (rivier/river)	08-17N/98-27E
R. Pong	Khlong Ko Pan Yi (rivier/river)	08-19N/98-30E
Salers havens	Ao Luk (baai/bay)	08-17N/98-40E
R. Bangsin	–	–
pta Lanter	Ko Lanta yai/Po Lantar (eiland/island)	07-30N/99-04E
De Leeuw	Pilgrims Island/Kotta Yai (eiland)	07-25N/98-54E
gehackelde klippen	<Ko Phiphi Don> (eilanden/islands)	07-44N/98-47E
I. Sijër	Sayer Island/Go Similan (eiland)	08-34N/97-38E
Nickubaris	Little Nicobar (eiland/island)	07-20N/93-40E
kanaal de S. George	St. George's Channel (zeestraat)	07-15N/93-43E
I. de Raza	Taraza Dwip (eiland/island)	08-15N/93-05E
karnicubar	Car Nicobar (eiland/island)	09-10N/92-45E
vlacke Eylanden	Little Andaman (eilanden/islands)	10-40N/92-28E
Ilha de Aandomaon	Andamanen/Andaman Islands (eilanden)	12-30N/92-50E
Veneloosplaat	Invisible Bank (ondiepte)	11-10N/93-30E
Ilhe de Vlas	Barren Island (eiland)	12-17N/93-51E
T hooge Eijlt.	Narcondam (eiland/island)	13-27N/94-17E
T Zuydelykste van de Coque	Little Coco Island (eiland)	14-00N/93-13E
T Noordelykste van de Coque	Great Coco Island (eiland)	14-08N/93-22E
Priparis	Preparis (eiland/island)	14-53N/93-37E

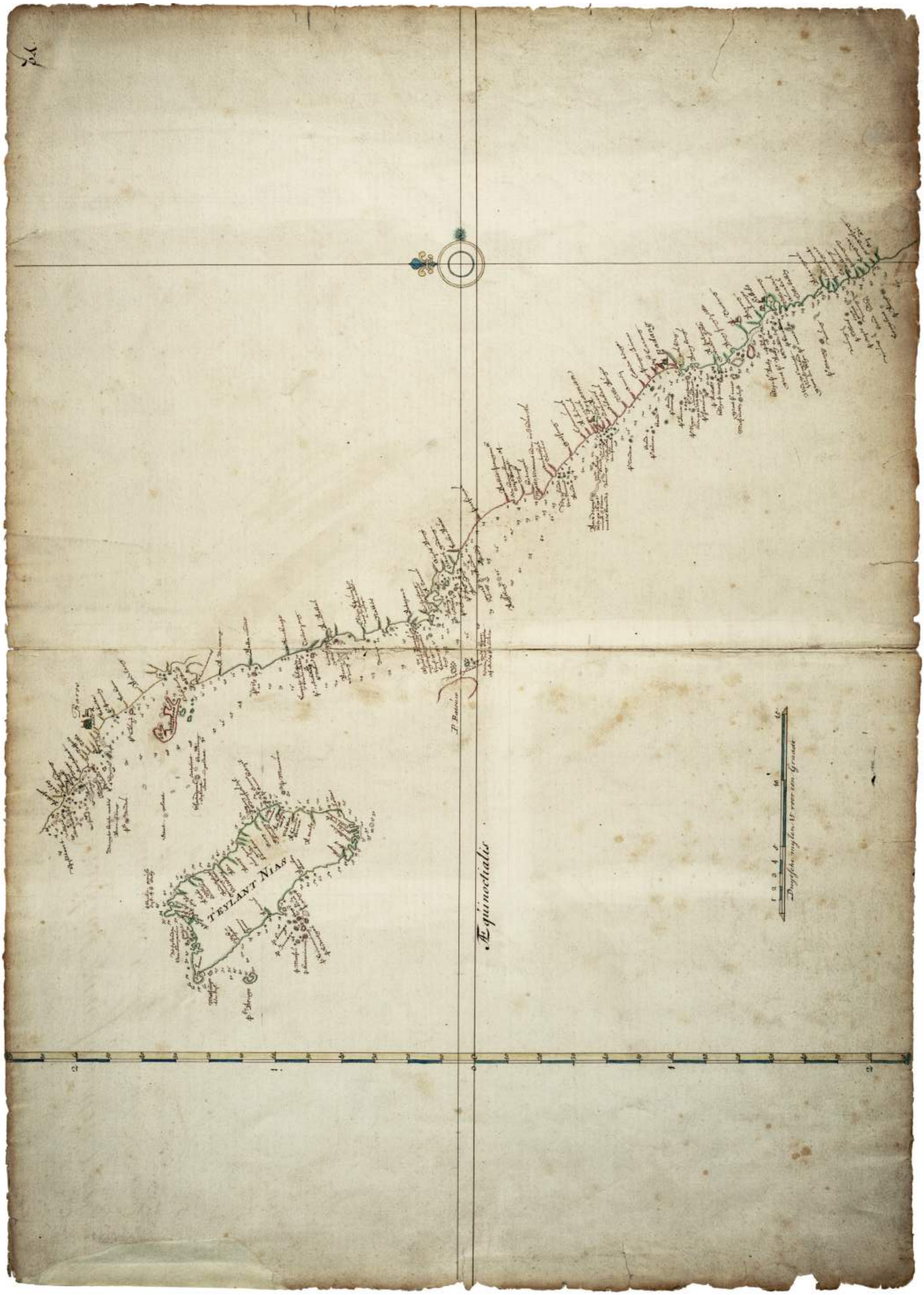
TEYLANT NIAS
Æquinoctialis
Duytsche mylen. 15 voor een Graade.

I-34 (NA 4.VEL-369).

[Kaart van de westkust van Sumatra, van Boehajam tot Ayer Adi, Poeloe Nias en verdere eilandjes onder de kust].

[Chart of the west coast of Sumatra, from Boehajam to Ayer Adi, Poeloe Nias and other small islands along the coast].

Schaalstok van 15 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [ca. 1 : 998.000]
Scale-bar of 15 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [approx. 1 : 998,000]

1 kaart: ingekleurd; 52,5 x 74,5 cm.
1 map: coloured; 52.5 x 74.5 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 34.
Number: [top right]: 34.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Tekst op verso: De Westkust van Sumatra van Boebiaham tot Pongassang, het eijland Nias ende de eijlandtjes ende gronden daar voorleggend carteert voor Hr Padbrugge.
Text on verso: De Westkust van Sumatra van Boebiaham tot Pongassang, het eijland Nias ende de eijlandtjes ende gronden daar voorleggend carteert voor Hr Padbrugge.

De kaart van blad I-34 (inhoudsopgave 1806: 'No. 34. Een gedeelte van Sumatra's Westkust en 't eiland Nias.') bedekt het zeegebied bij het eiland Nias en langs de westkust van Sumatra in het gedeelte tussen de huidige plaats Singkil in het noorden en de Hoek van Indrapoera (Ujung Tanjung) in het zuiden, met de voornaamste ondiepten, peilgegevens en geografische namen. Ir. E.C. Abendanon noemt in zijn artikel 'Bijdragen tot de Historische Cartographie van den Ned. Ind. Archipel: 1. Het meesterwerk van Jan van der Wall; 2. Het meesterwerk van Pieter Stippert' (*Tijdschrift van het Aardrijkskundig Genootschap*, 1917) de schipper en kaartenmaker Jan van der Wall als mogelijke vervaardiger van het origineel van deze opmerkelijk gedetailleerde kaart (zie ook II-2g, pag. 244). Gemarkeerd met vlaggen zijn de compagniesvestigingen te Padang, 'Priaman' (Pariaman), 'Troisang' (Taroesan, Tarusan), 'Sillida' (Salida of Salido, Painan, met het eilandje 'Chinco' of Tjingkoek/Cinkuk Gadang) en 'Baros' (Baroes, Barus); daarnaast waren in dit kustgedeelte in de tweede helft van de zeventiende eeuw ook posten te 'Ajer Bangi' (Ajerbangis, Airbangis), 'Ticomo' (Tikoe, Tiku) en Indrapoera (Indrapura, niet bij naam aangeduid).

In Padang, dat in de zeventiende eeuw met grote delen van de overige westkust van Sumatra in naam onder gezag van het sultanaat Atjeh stond, kreeg de VOC in 1659 toestemming voor de vestiging van een factorij. In 1668 werd dit kantoor blijvend de hoofdvestiging aan de westkust, toen daar de rechten van de Compagnie na enig militair optreden inmiddels waren bekrachtigd via het zogenoemde Painans Contract van 1663. Dit voorzag in een verbond tussen de Hoge Regering en een aantal vorsten in de Minangkabause kustlanden tussen Airbangis en Indrapoera tegen het Atjehse sultanaat, waarbij de Compagnie in ruil voor militaire bijstand het alleenrecht van de overzeese handel en volledige vrijheid van tolheffing in deze kuststaatjes verkreeg. Nadien sloten zich tot 1672 ook de plaatselijke heersers in de verder noordwaarts gelegen havens Baroes en Singkil aan, waarmee de Compagnie ten tijde van de aanmaak van deze kaart omstreeks 1690 feitelijk dit gehele kustgebied tussen Atjeh en Indrapoera onder controle had gekregen. Het belangrijkste uitvoerartikel van Padang en de andere kantoren aan de westkust was peper, maar er werd ook gehandeld in goud, zout, kamfer en benzoë-hars, dat men als reukwaar gebruikte.

In Priaman, ten noorden van Padang, was sinds 1671 een permanente loge en werd omstreeks 1684 een fort gebouwd. Airbangis en Tikoe, waar de eerste vestiging iets eerder plaatsvond, waren beide niet meer kleine versterkte posten. De handel op deze kustvestigingen bleef wisselvallig, mede als gevolg van de aanhoudende conflicten tussen Atjeh en de plaatselijke vorsten. Daarnaast leverde de concurrentie met andere Europese compagnieën, in het bijzonder met de Engelse Compagnie, voortdurend problemen op. Na tevoren al enkele malen tijdelijk te zijn verlaten, werden Priaman, Airbangis en Tikoe uiteindelijk in 1770 definitief ontmanteld. Verder noordelijk was te Baroes in 1663 een loge gevestigd en in Singkil in 1672. Beide plaatsen leverden kamfer, benzoë-hars en harpuis, een mengsel van hars en vet dat op de compagniesschepen werd gebruikt als middel tegen aangroeisels en paalworm op de scheepshuid onder de waterlijn. De eerste contacten van de Compagnie met Nias vonden plaats in 1665. In 1693 wist de VOC contracten met de lokale heersers te sluiten in ruil voor steun tegen Atjeh, dat ook hier aanspraken deed gelden. Nias had enige betekenis vanwege de handel in kokosnoten en leverde in ruil voor goud slaven.

Sinds 1667 bezat de VOC in het kustbergte ten zuiden van Padang ook de goudmijnen van Salida of Salido ('Sillida' op de kaart), voor de exploitatie waarvan in de vroege achttiende eeuw slaven uit Madagascar werden aangevoerd. De goudwinning werd hier echter nooit echt lonend; in 1737 trok de Compagnie zich definitief terug uit dit bedrijf. Nog zuidelijker lag Indrapoera, waar sinds 1659 een kantoor was. De bezetting daarvan werd bij een opstand in 1702 uitgemoord, maar in 1716 richtte de VOC hier weer een nieuwe loge in, nadat het contract met de plaatselijke vorst was vernieuwd.

Padang en de andere compagniesbezittingen op Sumatra's westkust werden in 1781 tijdens de Vierde Engelse Oorlog zonder tegenstand ingenomen door de Engelsen, maar in 1784 teruggegeven. Na de tweede bezetting, in 1795, duurde het tot 1819 voor Padang op basis van het Verdrag van Londen van 1814 weer onder Nederlands gezag kwam. Naast deze overzichtskaart besteedt Isaak de Graaf in zijn atlas met betrekking tot de westkust van Sumatra afzonderlijk aandacht aan de vestigingen te Padang (I-36a, pag. 216), Baroes en Tjingkoek Gadang (I-36b, pag. 218) en de goudmijnen van Salida (I-36c, pag. 220). De Graafs zuidelijk aansluitende blad I-35, met een overzichtskaart van het zuider deel van Sumatra en het westelijk deel van Java, is helaas verloren gegaan nadat de atlas in de negentiende eeuw uiteen genomen was.

The chart on Sheet I-34 (index of 1806: 'No. 34. A part of Sumatra's West Coast and the island of Nias.') covers the sea area around the island of Nias and the west coast of Sumatra between the present town of Singkil in the north and Ujung Tanjung in the south, giving the main shallows, depth soundings, and the geographical names. Ir. E.C. Abendanon, in his article 'Bijdragen tot de Historische Cartographie van den Ned. Ind. Archipel: 1. Het meesterwerk van Jan van der Wall; 2. Het meesterwerk van Pieter Stippert' (*Tijdschrift van het Aardrijkskundig Genootschap*, 1917), suggests Jan van der Wall, a skipper and map-maker in the Company's service in the 1670s and 1680s, as the possible author of the original for this remakably detailed map (see also II-2g, p. 244). The Company settlements at Padang, *Priaman* (Pariaman), *Troisang* (Tarusan), *Sillida* (Salida or Salido near Painan, with the small island of *Chinco* or Cinkuk Gadang), and *Baros* (Barus) are marked. Besides these, in the second half of the seventeenth century there were also posts at *Ajer Bangi* (Airbangis), *Tikocomo* (Tiku), and *Indrapoera* (Indrapura, not indicated by name) on this coast.

In Padang, which like other large parts of the west coast of Sumatra was nominally subject to the Sultanate of Aceh, the VOC was granted permission to establish a settlement in 1659. In 1668, this office was made the permanent headquarters on the west coast, when following some show of military strength the rights of the Company had been confirmed more securely in what is known as the Painan Contract of 1663. This provided for an alliance between the High Government and a number of small rulers in the Minangkabau coastal area between Airbangis and Indrapura against the Achnese Sultanate, under the terms of which in exchange for military support the Company acquired the monopoly on all overseas trade and complete exemption from tolls in these kingdoms. In the wake of this, the local rulers in the ports of Barus and Singkil farther to the north soon followed suit in the years up to 1672. As a consequence, when this map was made around 1690, the Company had in fact gained control of the entire coast between Aceh and Indrapura. The most important export commodity in Padang and the other offices on Sumatra's west coast was pepper, but there was also a trade in gold, salt, camphor, and gum benzoin, which was used as incense.

There had been a permanent trading-post at Priaman, north of Padang, since 1671 and a fort was built there around 1684. Airbangis and Tiku, where the first settlements were founded slightly earlier, were both never more than small fortified posts. The trade in these coastal settlements was rather chancey, not least because of the unremitting conflicts between Aceh and the local rulers. Nagging problems were also constantly arising from the competition of other European companies, particularly the English. Having been temporarily deserted on several earlier occasions, Priaman, Airbangis, and Tiku were finally dismantled in 1770. Farther to the north in Barus, a trading-post was opened in 1663, and this was repeated in Singkil in 1672. Both these settlements supplied camphor, gum benzoin, and *harpuis*, a mixture of resin and fat which was used on Company ships to protect the hull below the water line against befouling and ship-worm. The first contacts between the Company and Nias occurred in 1665. In 1693 the VOC was able to seal contracts with the local rulers in exchange for support against Aceh, which also laid claim here. Nias enjoyed some importance because of its trade in coconuts and as a supplier of slaves, which were exchanged for gold.

Since 1667 the VOC also owned the gold-mines of Salida or Salido (*Sillida* on the map) in the coastal ranges south of Padang. In order to exploit these, slaves from Madagascar were imported to work there in the early eighteenth century. Gold-mining here, however, was never really profitable; in 1737 the Company withdrew completely from the business. Farther to the south lay Indrapura, where there had been an office since 1659. The personnel there were murdered in an uprising in 1702, but in 1716 the VOC established a new trading-post, after the contract with the local ruler had been re-affirmed.

During the Fourth Anglo-Dutch War, in 1781 Padang and the other settlements on the west coast of Sumatra were taken over by the English without any show of resistance, but were given back in 1784. After a second occupation in 1795, it was 1819 before Padang was returned to Dutch authority under the terms of the 1814 Treaty of London. Besides this overview map, Isaak de Graaf in his atlas devotes separate references to some of the settlements on the west coast of Sumatra: Padang (I-36a, p. 216), Barus and Cinkuk Gadang (I-36b, p. 218), and the gold-mines of Salida (I-36c, p. 220). De Graaf's original Sheet I-35, which adjoined this one to the south, gave a general map of the southern part of Sumatra and the western part of Java, but unfortunately has been lost after the atlas was taken apart in the nineteenth century.

Geografische namen en overige kaartinschriften/ Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
TEYLANT NIAS	Nias (eiland/island)	01-20N/97-30E
Plo. Bongo	Woenga/Wunga (eiland/island)	01-13N/97-05E
Musschieten Eyl	Maoesi/Mausi (eiland/island)	01-21N/97-06E
Oetj Lawo	Tg. Tojolawa/Toyolawa (kaap/cape)	01-24N/97-04E
De Eylanden van Lampauw	Senaoe/Senau + Goso Uma (eilanden/islands)	01-27N/97-14E
tVarkes Eyl of poulo baby	Sarangbaoeng/Sarangbaung (eiland/island)	01-42N/97-26E
R. Sabo oet	Moezoj/Museuj (rivier/river)	01-26N/97-17E
R. Sabo	–	–
Oetjh. Bapalo	Tg. Sigiinigini (kaap/cape)	01-32N/97-21E
R. Bapalo	–	–
Oetjh Lango	Tg. Laija/Laaya (kaap/cape)	01-28N/97-28E
R. Sobo	Sowoe/Sowu (rivier/river)	01-25N/97-32E
Tello Baulocko	Beloekoebaai/Teluk Beluku (bay)	01-23N/97-32E
Handelplaets goenong zitoli vers water	Goenoengsitoli/Gunungsitoli (plaats/settlement)	01-18N/97-37E
Bodo	Tg. Fodo? (kaap/cape)	01-16N/97-38E
Barago	Laraga (plaats/settlement)	01-13N/97-39E
Ouno Jono giedo	– <Side Süde/Gide Sebua> (kaap/cape)	– 01-10N/97-43E
Lambaro	Tg. Lambaroe/Lambaru (kaap/cape)	01-09N/97-48E
Naay	Naäj/Naay (plaats/settlement)	01-04N/97-50E
Goenong Limbo	Onolimboe/Onolimbu (plaats/settlement)	01-03N/97-54E
P. Laay	Goso Naäj/Naay (eiland/island)	01-07N/97-53E
Duyfies Eyl	Hoelo Moesi/Hulo Musi (eiland/island)	01-04N/97-56E
P. Samo	Soemaseboea/Sumasebua (eiland/island)	01-02N/97-57E
P. Samo ketsjil	Si Ide Ide (eiland/island)	01-02N/97-58E
Oetj. Samma	Tg. Sjoeani/Syuani (kaap/cape)	00-57N/97-57E
Rio Schawaey	Sjoeani/Syuani (rivier/river)	00-55N/97-55E
P. Manouw	Soemabawa/Sumabawa (eiland/island)	00-54N/98-01E
Vers Wat.	–	–
R. Sumeusouwa	Soesoea/Sasuwa (rivier/river	00-50N/97-53E
R. Maly	Masio? (rivier/river)	00-41N/97-53E
Oetj. Louda	Tg. Tedoe Itsjoe/Tedu Icu (kaap/cape)	00-37N/97-54E
Tollo Dallum	Teloek/Teluk Dalem (baai, plaats/bay, settlement)	00-33N/97-49E
Goulou malo	Teloek/Teluk Gosi? (baai/bay)	00-33-30N/97-48E
Mallekera	Teloek/Teluk Fohili? (baai/bay)	00-33N/97-46E
Tellong	–	–
Tellomgoo	–	–
Bombahan	Tg. Bobohao (kaap/cape)	00-45N/97-38E
P. Peroy	R.ii (eiland/island)	00-53N/97-52E
P. Berou	Faroa (eiland/island)	00-52N/97-32E
P. Sidrogas	Bawa (eiland/island)	00-50N/97-20E
P. Lango	Langoe/Langu (eiland/island)	00-53N/97-22E
P. Irmaco	Hinako (eiland/island)	00-52N/97-20E
P. Massou	Asoe/Asu (eiland/island)	00-54N/97-16E
p. Karwinnas	Heroeanga/Heruwanga (eiland/island)	00-52N/97-16E
p. Simanung	Imana (eiland/island)	00-51N/97-19E
bangi	Boegi/Bugi (eiland/island)	00-51N/97-22E
R. marou	–	–
gonnojarro	–	–
Oetjh Lahosa	Tg. Namehesa/Namohesa (kaap/cape)	01-13N/97-15E
d'pylstaart	–	–
de Wagter	–	–
T'Kleppegapert Rif	–	–
de Struys	–	–
D'snoec	–	–
D'vlieg	–	–
Boehaham	Biraham(eiland/island)	02-12N/97-56E
Visbay	–	–
Bankgodang	Mangkir Gadang (eiland/island)	02-09N/98-07E
Bank kitgil	Mangkir Ketek (eiland/island)	02-07N/98-09E
Po Tenga	Pandjang/Panjang (eiland/island)	02-05N/98-10E
Santplaat	–	–
Droogte boven water	Karang Boeroeng/Burung (rif/reef)	01-55N/98-01E
Branding	–	–
Plo Doudos	Lokata (eiland/island)	01-51N/98-02E
t keysers Eylt	Karang (eiland/island)	01-58N/98-21E
Plo Tulabus	<Oedjoeng/Ujung Silabi> (kaap/cape)	02-02N/98-16E
Ulpendams droogte	–	–
Santplaat	–	–
Tappoes	Tapoes/Tapus (rivier/river)	02-02N/98-18E
Tello	Taloek/Taluk (rivier/river)	02-02N/98-21E
Baros	Baroes/Barus (plaats/settlement)	02-00N/98- 23E
Oude R.	–	–
Saboeta	–	–
Po pamey	Pane (eiland/island)	01-56N/98-30E
Po. Schuym	Sorkam (eiland/island)	01-51N/98-32E
Sorkam	Sorkam (plaats/settlement)	01-57N/98-31E
Boerlang	Kolang (rivier/river)	01-52N/98-36E
Santplaat	Karang Pilades Selatan (ondiepte/shoals)	01-40N/98-01E
Santplaat	–	–
Santplaat	–	–
branding	–	–
Ilpendams Eylant	Bintanah (eiland/island)	01-29N/98-11E
Plo. Menselaar	Moesala/Mansalar/Musala(eiland/island)	01-40N/98-30E
t. Suyk. broodt	Toengkoesnasi/Tungkus Nasi (eiland/island)	00-45N/98-41E
Po. Back	Bakal (eiland/island)	00-44N/98-42-30E
Batoemamor	Oedjoeng Batoemamak/Ujung Batu Mamak (kaap/cape)	01-33N/98-42E
R. Dowang	Batang Toroe/Toru (rivier/river)	01-26N/98-47E
Batta monde	Batoemoendam/Batu Mundam (plaats/ settlement)	01-18N/98-51E
Plo.ily	Ilir (eiland/island)	01-16N/98-49E
Sinckoahe	Singkoeang/Singkuang (plaats/settlement)	01-04N/98-56E
Swarte klippen boven water	Batoe Simoenoe/Batu Simunu (klippen/cliffs)	00-53N/98-54E
Po. Sickelade	Sidakah (eiland/island)	00-51N/98-57E
Taboejong	Taboejoeng/Tabuyung (plaats/settlement)	00-51N/98-59E
Po. Taboe	Laboe/Labu (eiland/island)	00-52N/98-56E
R. Battas	Bintoeas/Bintuas (rivier/river)	00-41N/99-03E
Sackar	–	–
Bezo	–	–
kitjil	–	–
Branding	–	–
Cleyn Spruytie daar de Battas vard.s in en uytlopen	Sikarakara/Si Karakara (rivier/river)	00-37N/99-04E
Dinungh?	Bajang-rif/Karang Bayang? (reef)	00-34N/98-59E
Natter	Natal (plaats/settlement)	00-33N/99-07E
Tamas	Tamang/Temang (eiland/island)	00-22N/99-06E
Batahan I	Batahan (plaats/settlement)	00-23N/99-08E
Alhier is een seer ongelijke grond?	–	–
Vuyl ...?	–	–
Steenagtigh	–	–
La boeloelang	Goenoeng Oedjoengtoean/Gunung Ujungtuan (kaap, berg/cape, mountain)	00-15N/99-08E
Tello Zoma	–	–
P. Batouw	Batoe-eilanden/Kepulauan Batu (islands)	00-05N/98-40E
Drie eylanden, met haar reven, die buyten af seer branden	<Pini> (eiland/island)	00-05N/98-55E
R. Tamas	Tamak (rivier/river)	00-13N/99-17E
Ayer Bangi	Airbangis (plaats/settlement)	00-12N/99-20E
Oetres gading	<Sawang Gadang> (baai/bay)	00-18N/99-25E
Sick Bouw	Sikarbau (plaats/settlement)	00-09N/99-26E
Brand	Makasar-rif/Karang Makassar? (reef)	00-07N/99-13E
plo Toloor	Pagago (eiland/island)	00-11N/99-17E
Plo Tenga	Pangkal (eiland/island)	00-09N/99-17E
Plo. Baga	Taloer/Talur (eiland/island)	00-07-30N/99-21E
Branding	Sikarbau-riffen/Karang Sikarbau (reefs)	00-07N/99-24E
groote dungh	Van Speijk-rif (reefs)	00-01S/99-20E
Branding	Gosong Doca/Dua (rif/reef)	00-04N/99-26E
Brandh.	Gosong Satoe/Satu (rif/reef)	00-01N/99-27E
Rasseling	Moller-rif (reef)	00-04S/99-24E
Passemas	Pasaman (rivier/river)	00-01S/99-41E
Battoepangan h den hoogse boom of oeth	– Oedjoengradja/Ujung Raja (kaap, berg/cape, mountain)	– 00-10S/99-45E
Raetje	–	–
Tanjh.	Tandjoeng/Tanjung (plaats/settlement)	00-04S/99-46E
kittagas	Oedjoeng/Ujung Kattagan (kaap/cape)	00-08S/99-45E
masse, vertoont hem in 3 heuvels	Masang (berg/mountain)	00-18S/99-49E
Antoekas	Antokan (rivier/river)	00-19S/99-51E
Ticomo	Tikoe/Tiku (plaats/settlement)	00-24Z/99-45E
D'Eylanden van Ticomo	Oedjoeng/Ujung + Karsik + Tangah (eilanden/islands)	00-25Z/99-54E
Brand. (2x)	–	00-30S/99-50E
Bocx droogt, hier op is op t'minst13 vaam water bovende met hoog water	–	–
Dumung (2x)	–	–
gassang	Gasan Gadang/Gasangedan (plaats/settlement)	00-26S/99-58E
Commmuos	Kamoenoean/Kamumuan (rivier/river)	00-29S/100E
R. Lemos	Limau (rivier/river)	00-31S/100-04E
Narras	Naras (plaats/settlement)	00-35S/100-05E
Priaman	Pariaman (plaats/settlement)	00-38S/100-07E
de Eylanden van Priaman	Pariaman-eilanden/Kepulauan Pariaman (islands)	00-40S/100-06E
Po. Tondia	Bando (eiland/island)	00-46S/99-59E
Oude R.	–	–
Zounoois	–	–
Oulakras	Oelakan/Ulakan (rivier/river)	00-41S/100-10E
Tello Bougie	Tabao Boengoe/Talau Bunggu (lagune/lagoon)	00-46S/100-15E
Anneij	Anei/Anai (rivier/river)	00-49S/100-18E
Cotten teuga	–	–
pinga luna	Panjalinan/Panyalinan (rivier/river)	00-54S/100-20E
oedjh. Carang	Oedjoeng/Ujung Karang (kaap/cape)	00-54S/100-21E
Padang	Padang (plaats/settlement)	00-57S/100-21E
Aapjesberg	Apenberg/Bukit Monyet (mountain)	00-57S/100-20E
Baay bongs	Baai van Boengoes/Teluk Bungus (bay)	01-01S/100-24E
R. Pisang	Pisang Gadang (rivier/river)	01-06S/100-22E
gebroken hoek	Oedjoeng Kajoemanang/Ujung Kayamanang? (kaap/cape)	01-10S/100-20E
brand	–	–
Po. Aurion	Pieh/Pieh (eiland/island)	00-53S/100-06E
brand.	–	–
brand.	–	–
Po. Armany	Pandan (eiland/island)	00-57S/100-08E
Po. Lima	Bindalang (eiland/island)	00-59S/100-12E
Po. Tiga	Torani (eiland/island)	01-02-30S/100-10E
Po. Pisang	Pisang (eiland/island)	01-06S/100-20E
santplaat	–	–
hier op 16 vade wat.	–	–
po. Sarouw	Sinjaroe/Sinyaru (eiland/island)	01-05S/100-17E
p. Robolt	Sirandah (eiland/island)	01-07-30S/ 100-19-30E
kleyn p. Mare	Bintanggor (eiland/island)	01-09S/100-20E
Groot po.mare	Marak (eiland/island)	01-12S/100-20E
Muschieten Eylt	Njamoek/Nyamuk (eiland/island)	01-16S/100-18E
Baay songejelle	Baai van Taroesan/Teluk Tarusan (bay)	01-12-30S/ 100-23E
R. Troesang	Taroesan/Tarusan (rivier/river)	01-17S/100-28E
Bayang	Bajang/Bayang (rivier/river)	01-18-30S/ 100-29-30E
Lompo	Lompo (rivier/river)	01-20S/100-34E
Sillida	Salida/Salido/Painan (plaats/settlement)	01-20S/100-33E
Kleyn Po.Baby	Koembang/Kumbang (eiland/island)	01-19S/100-25-30E
groot Po.Baby	Babi (eiland/island)	01-19-30S/100-28E
p. daja h.	–	–
t Crabben Eylt	Simangke (eiland/island)	01-20-30S/ 100-30-30E
Po. Sincka	Tjingkoek/Cinkuk Gadang (eiland/island)	01-20-42S/ 100-30-30E
Wad op t' minst	<Gg. Dingin> (ondiepte/shoals)	01-22S/100-21E
Uuyle grond	<Gg. Namaja/Namaya> (ondiepte/shoals)	01-23S/100-24E
groot- en klyn Po.mare	Aoer/Aur Gadang + Aoer Ketjil/Aur Kecil (eilanden/islands)	01-23-30S/100-29E
Po. Orangh	Panjoe/Panyu (eiland/island)	01-30S/100-26E
dinung	Van Speyk-rif (reef)	01-29S/100-29E
d'Pinang	Painan (plaats/settlement)	01-21S/100-34E
Telloboetos	Teloek Batoeng/Teluk Batung (baai/bay)	01-23S/100-34E
Aumabas	–	–
Tellokassey	Teloekkasai/Teluk Kasai (plaats/settlement)	01-26S/101-34E
Bata capas	Batang Kapas (plaats/settlement)	01-30S/100-35E
TelloZeranto	Teloek/Teluk Sirantih(baai/bay)	01-36S/100-38E
Piamaspare	–	–
Cambang	Kambang (plaats/settlement)	01-42S/100-42E
Kittikauw	Lakitan (plaats/settlement)	01-44S/100-44E
Pallangaay	Palangai Gadang(rivier/river)	01-47S/100-46E
Songida	Soemedang/Sumedang (rivier/river)	01-50S/100-47E
pongassang	Poenggasan/Punggasan (rivier/river)	01-52S/100-52E
Aij.adi	Airhadji/Airhaji (plaats/settlement)	01-56S/100-53E
dinung	–	–
Po. Telloor	Karaba Ketjil/Kecil (eiland/island)	01-36S/100-32E
P.Anjer	Karaba Gadang (eiland/island)	01-40S/100-30E
santplaat	–	–
dinung	–	–
brand.	Gosong Lawas (ondiepte/shoals)	01-48S/100-34-30E
dinung	–	–
dinung	–	–
Santplaat	Katangkatang (eiland/island)	01-53S/100-34E
P. Ringe	Baringin (eiland/island)	01-54S/100-38E

36. a.

PADANGH

Aenwysingh van S.° COMPTHUYS.

a Twee Spelhuysen
b De Vyver
c De Diergaerde
d De Vogel Hoven
e Gemak, Waffelhuys, en Combuys
f een Steene huys, Breed 22 voeten
Diep 20 voeten.
A S.t Lant van Anthony Pilla en Anthony de Costa
B S.t Lant van de Borongh
C De Nieuwe Cygrave Revier

Roeden van 2000 in een Duytsche mijl.

Aenwysingh van S.t BOVENGENUMEREERDEN

K. 1 S.t erf van den Chinees Bruche
2 't erf van den Prag
3 't erf Nadoda Tangangh
4 't erf in t'chief Tonga
5 't erf van de Weduwe in t'chief Batoé
6 een opener erf, is verleght aen Mardana van Neas.
7 't erf van Surie moeda
8 't erf van den Gemeldiger
9 't erf van den Sergiant Valentyn
10 't erf Manuel
11 't erf is maël
12 't erf Christina
13 't erf van t'chief Boüw
14 't erf van t'chief Bay
15 't erf van de Weduwe van Cuntsorgh
16 't erf van Laürens van Bengalen
17 't erf van Maria van Tzico.
18 't erf van Jacomba
19 Ditto van Domingo van Bengalen
20 Ditto van Rebecca
21 een Plankenhuys t'ter Borgingh van S.t Comp.s Equipagie gedeven
22 S.t Comps Paardestal en haven quartier
23 De Schaapenstal
24 Smits Winkel.
25 De Begravenis plaats van de Huysvrouw en Soon van den Commandeur Joan van Leene, des selfs grande hove aen S.t Comp.s Thuyn.
26. S.t Comps Hospitaal, Segge 't Enghelsch Lordhof.
27 S.t Comps Hospitael
28 Der Chinesen Stinkaerley
29 S.t Comps gerighte
30 is noch onverleght Lant of erff
31 is de Boom of Tolhuis van den Pangkau Radja.
32 Gebroke Lande dat by Laag water droogh leyt.

I-36a (NA 4.VEL-1147).

Padangh.

Padangh.

Schaalstok van 200 roeden van 2000 in een Duytsche mijl = [ca. 1 : 6.700].
Scale-bar of 200 roeden van 2000 in een Duytsche mijl = [ca. 1 : 6,700].

1 kaart: ingekleurd; 53 x 74 cm.
1 map: coloured; 53 x 74 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 36a.
Number: [top right]: 36a.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Blad I-36a is een gedetailleerde plattegrond van 'Padangh' (Padang) omstreeks 1690 (inhoudsopgave 1806: 'No. 36a. Platte grond van Padang.').

Padangs vierkante fort met hoekbastions, de hoofdzetel van het compagniesbestuur aan de westkust van Sumatra, was ongeveer een kilometer landinwaarts gelegen tussen twee lopen van de Padang- of Arau-rivier. Aangegeven zijn hier de bastions Friesland, Overijssel, Hollandia en Zeelandia (a-d), het huis en de tuin van het opperhoofd (f, g), de keukens (h), het 'Corps de Guardes' (i), de assistentenwoning (l) en een 'woningh van getrouwde vrouwen' (m). Het fort beschermde indertijd een nederzetting van ca. 300 woningen en erven, waarvan er twintig (1 t/m 20) apart worden vermeld. Verder is de ligging aangegeven van een paarden- en een schapenstal (22, 23), de begraafplaats van de echtgenote en zoon van Johan van Leene (25, commandeur van Sumatra's westkust in de jaren 1679-1685), het Europese kerkhof (26), het compagnieshospitaal (27), een Chinese steenbakkerij (28) en het compagniesgerecht (29), waar een galg was opgesteld.

Voorafgaand aan de definitieve aanwijzing van Padang tot hoofdkantoor aan Sumatra's westkust werd in 1667 de opperkoopman Jacob Jorisz. Pits benoemd tot opperhoofd in deze vestiging; in 1670 werd hij commandeur van het gewest. Op zijn initiatief herstelde de Compagnie, ten koste van Atjeh, formeel het oppergezag van de Minangkabause radja's over de omringende kustlanden, voor wie Pits nadien in naam als 'stadhouder' te Padang en onderhorige vestigingen optrad. Het succes van deze diplomatieke manoeuvre vormde in feite de werkelijke basis voor de bestendigheid van het compagniesgezag aan de westkust, tezamen met het Painans Contract. Bij Pits' aantreden was het hoofdkantoor Padang overigens nog maar een zeer bescheiden vestiging; in totaal beschikte het opperhoofd ter plaatse toen over niet meer dan 110 weerbare mannen, onder wie 40 à 50 soldaten. In 1696 telde de vestiging nog altijd maar 184 mannen, ondanks de voortdurende onrust op de westkust van Sumatra. Pas na de eeuwwisseling werd de bezetting geleidelijk aan uitgebreid, tot gemiddeld 432 in de jaren 1726-1730. Stabiele winsten leverden Padang en de westkust echter ook toen nog niet op voor de Compagnie; in het boekjaar 1728-1729 bijvoorbeeld bedroegen de totale uitgaven hier 163.000 gulden, tegen inkomsten van slechts 145.400 gulden. Problematisch was vooral de eigen goudwinning, waarvan de exploitatiekosten op termijn altijd weer hoger uitkwamen dan de opbrengst. De omvang van de peperhandel wisselde voortdurend, deels in samenhang met de aanvoer op de Europese markt van peper uit de andere Aziatische productiegebieden. Buiten het VOC-monopolie om bleven steeds veel andere kooplieden actief aan de lange en moeilijk te controleren westkust van Sumatra. Onder hen waren handelaren uit Voor-Indië en Atjeh, maar ook Nederlandse en Engelse compagniesdienaren die op persoonlijke titel handel dreven. Daarnaast had de EIC na haar verdrijving uit Bantam in 1684 een nieuw kantoor gevestigd te Benkoelen aan de zuidwestkust van Sumatra, iets zuidelijk van het gebied onder gezag van de VOC.

Sheet I-36a is a detailed ground-plan of *Padangh* (Padang) from about 1690 (index of 1806: 'No. 36a. Ground-plan of Padang.').

The square fort reinforced by four corner bastions, which was the Company's headquarters on the west coast of Sumatra, was situated about a kilometre inland, between two branches of the Padang or Arau River. Marked on the plan are the bastions *Friesland*, *Overijssel*, *Hollandia*, and *Zeelandia* (a-d), the house and garden of the Chief Factor (f, g), the kitchens (h), the *Corps de Guardes* (guardhouse, i), the assistant's house (l), and the *woning van getrouwde vrouwen* (married women's quarters, m). At the time the fort provided protection for a settlement of some 300 dwellings and their yards, of which twenty (1 to 20) are mentioned separately. The locations of the stables and the sheep pens (22, 23), the graves of the wife and son of Johan van Leene (25, Commander of the West Coast of Sumatra in the years 1679-1685), the European cemetery (26), the Company hospital (27), a Chinese brick-kiln (28), and the courthouse and gallows (29) are also noted.

Leading up to the definitive designation of Padang as head office of the West Coast of Sumatra, Senior Merchant Jacob Jorisz. Pits was appointed Chief Factor of this settlement in 1667; in 1670 he was promoted to Commander of this territory. At his instigation, at the expense of Aceh, the Company restored the suzerainty of the Minangkabau rajas over the surrounding coastal area, with Pits afterwards in name acting for them as their 'stadtholder' in Padang and its dependent territories. The success of this diplomatic manoeuvre backed up by the Painan Contract formed the real basis for the durability of the Company authority on the west coast. When Pits took up his duties, the headquarters at Padang was still only a very modest settlement; in total at that time the Chief Factor had no more than 110 able-bodied men at his disposal, including some forty to fifty soldiers. In 1696 the settlement still could muster no more than 184 men, despite the constant turmoil on the west coast of Sumatra. Only after the turn of the century was the number of personnel at Padang gradually expanded, reaching a total of 432 on average in the years 1726-1730. In this period, Padang and the west coast had still failed to produce stable profits for the Company; for instance, in the book year 1728-1729 total expenditure here was 163,000 guilders, against an income of only 145,000 guilders. Particularly troublesome in this respect were the Company's gold-mines at Salida, of which in the long run the costs of exploitation always turned out higher than the yield. The dimensions of the pepper trade constantly fluctuated, responding to the supply of pepper to the European market from other areas of production in Asia. Beyond the reaches of the VOC monopoly, plenty of other traders were busily active on the long, difficult to control west coast of Sumatra. Among them were merchants from India and Aceh, but also Dutch and English Company officials pursuing their private trade interests. Difficulties were compounded by the fact that after its expulsion from Bantam in 1684, the English Company established a new office in Bencoolen (Bengkulu) on the south-west coast of Sumatra, just south of the area controlled by the VOC.

Verklaring:
Explanations:

[onder] legenda's bij de letters en cijfers a-f, A-C, 1-32:
[bottom] keys to letters and numbers a-f, A-C, 1-32:

Aenwijsingh van *S.' COMP THUYN.*
a. Twee speelhuysen.
b. De vijver.
c. De diergaerde.
d. De vogelkouw.
e. Gemak, wasch huys, en combuys.
f. Een steene huys, breet 22, en diep 20 voeten.
A. T' Lant van Anthony Jilliz en Anthony de Costa.
B. T' Landt van de Barongh.
C. D' Nieuwe gegrave rivier

Aenwijsingh van *T' BOVENGENUMEREERDEN.*
No. 1. T' Erf van den Chinees Boncko.
2. T' Erf van den Paap.
3. T' Erf Nachoda Panjangh.
4. T' Erf Intchie Tenga.
5. T' Erf van de Weduwe Intchie Batou.
6. Een open erf, is verkoght aen Mardana van Nias.
7. T' Erf van Jurie Moeda.
8. T' Erf van den Geweldiger.
9. T' Erf van den sergient Valentijn.
10. T' Erf Manuel.
11. T' Erf Ismaël.
12. T' Erf Christina.
13. T' Erf van Antchie Bouw.
14. T' Erf van Intchie Bay.
15. T' Erf van de weduwe van Cunbingh.
16. T' Erf van Laurens van Bengalen.
17. T' Erf van Maria van Tzico.
18. T' Erf van Jacinta.
19. Ditto ... van Domingo van Bengalen.
20. Ditto van Rebecca.
21. Een plankenhuys tot bergingh van s' Comp. equipagie goederen.
22. S' Comps paardestal en haven quartier.
23. De schaapenstal.
24. Smits winkel.
25. De begravenis plaats van de huysvrouw en soon van den commandeur Joan van Leene, des selfs grondt hoort aen S' Comp.s thuyn.
26. S' Comp.s hospitael, segge t' Europiaens kerkhof.
27. S' Comp.s hospitael.
28. Der chineesen steenbackerij.
29. S' Comps gereght.
30. Is nog onverkoght lant of erff.
31. Is de boom of tolhuys van den Pangtau Radja.
32. Gebrooke landt dat bij laag water droogh leyt.

[rechtsmidden] een legenda bij de letters a-o:
[centre right] a key to the letters a-o:

In 't Fort betekent:
a. De punt Vriesland.
b. De punt Overijsel.
d. De punt Hollandia.
c. De punt Zeelandia.
e. De logie of het gemeen woonhuys, winkel, ammonitie en wapencamer.
f. De wooningh van 't opperhooft.
g. De thuyn van 't opperhooft.
h. De gemeene combuys.
i. Corps de guardes.
k. Den adsistenten wooningh.
l. Het rijs en equipagie pakhuys.
m. De wooning van getrouwde vrouwen.
n. De poort Orangie.
o. De poort Nassouw.

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ *Name on map*	*Huidige naam/* *Present name*	*Positie/* *Position*
PADANGH	Padang (plaats/settlement)	00-57 S/100-21E

P O U L O

C H I N.

, C O

B A R O S

36.

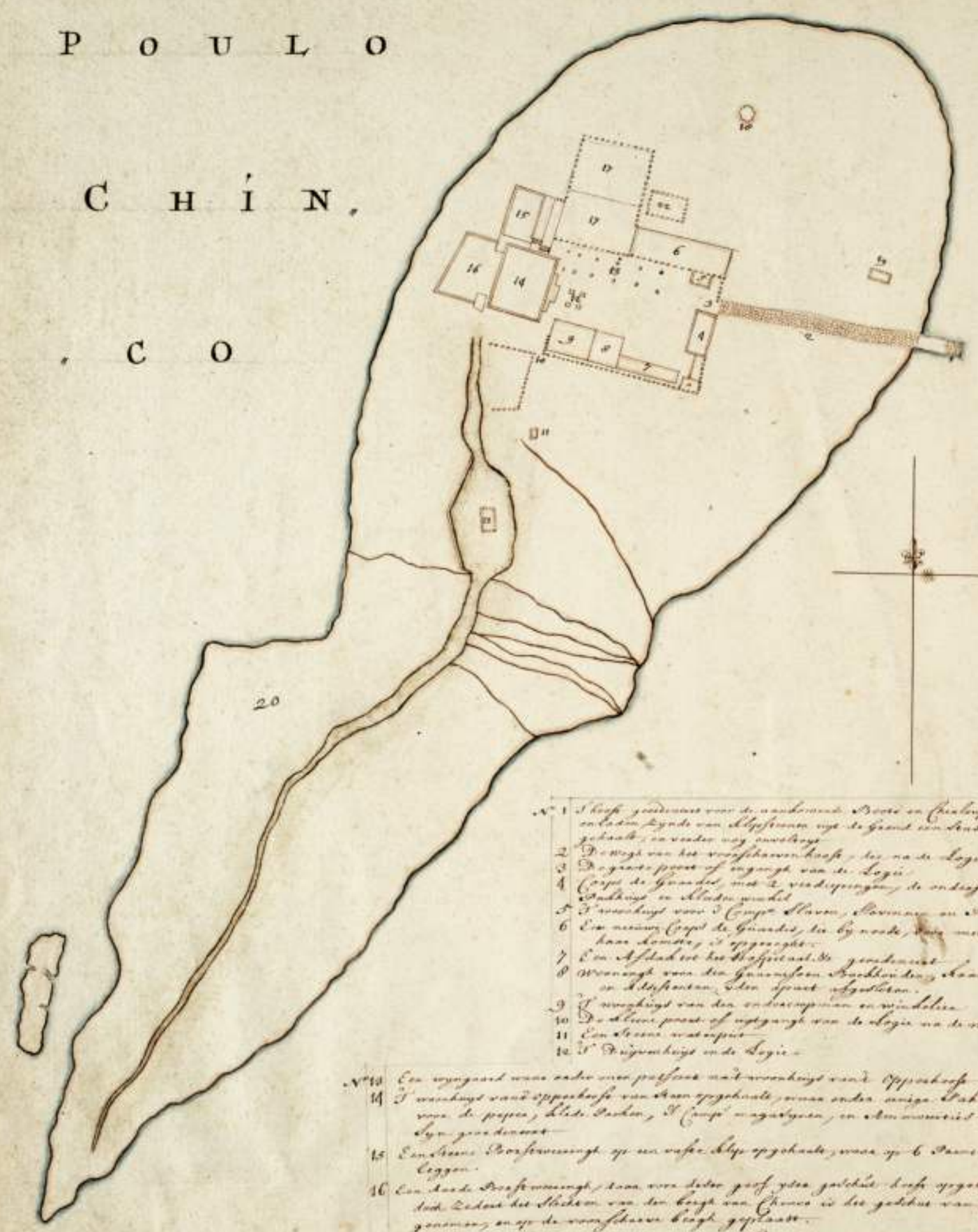

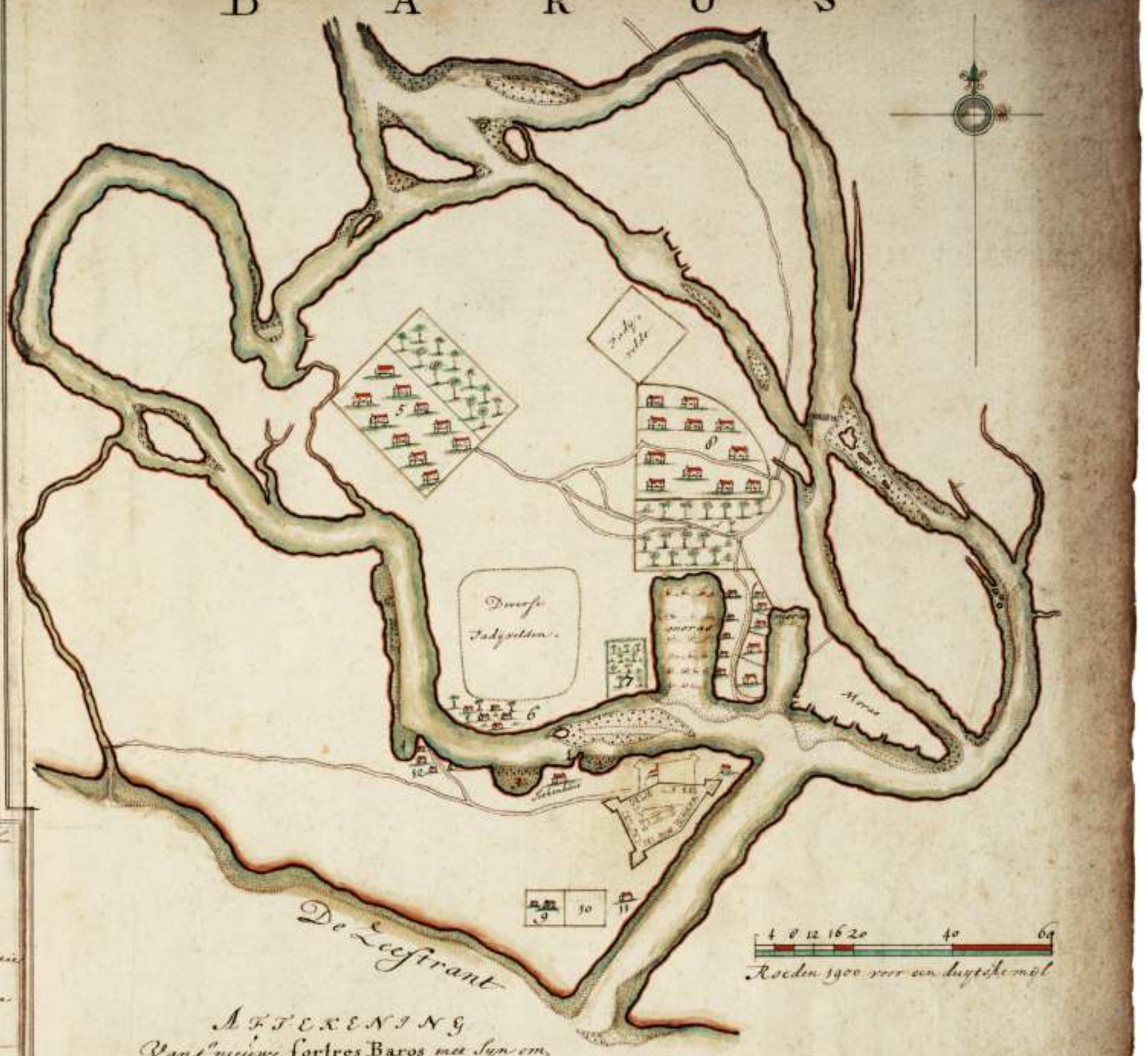

Roeden

N° 1 's Casteels gedeelte voor de landtsaate Brooc en Challoppen en beste en Oostsy Lynde van Allyssanan tegt de Grant van Landwingt op, gebaakt, en verder nog omsloten
2 De weg na het voorschreven hoofd, dat na de Logie gaat
3 De groote poort of ingangh van de Logie
4 Corps de Gardes met de verdiepingen, de onderste tot een Cachotte en Arresten gemaakt
5 Woningh voor 's Compts Slaven, Soldaten en Bandanezen
6 Een nieuw Corps de Guardes, tot bij noorde, voor meester Melchior Jansz Schouten 's opgerecht
7 Een Afdaack tot de Officiers de gemeenschap
8 Woningh van de Garnisoen Bootsliedien, Scandelaeffeden en Adelpoorten, Solen spruit opgetrocken
9 't Woningh van den ondercoopman en wijdelien
10 De Kleine poort of ingangh van de Logie na de waterpoort
11 Een Steene waterpoet
12 't Prijemhuijs in de Logie

N° 13 Een wyngaard waar onder een pallisade met woonhuijs voor de Opperhooft
14 't Woonhuijs voor opperhooft van Acan opgebaakt, waar onder mijne Pakhuysen voor de peper, Elfd. Packen, 8 Comp. negotyen, en Ammunitie Schuijten Syn gemeenaart
15 Een kleine Borstweringh op een ouder Alyp opgebaakt, waar op 6 Pieces Scheepsgeschut liggen
16 Een Noorde Borstweringh, waar van dieter geest ydere gelykelt Deuse opgelegen, doch Zedert het Stukken van den Berg van Chaco is het gebouw van deen gaanneen, en op de voorschreve Berg geplaatst
17 Syn twee Plaatsen, waar van de eene na Chaya is, en het ander waar het Kleine veldt uit een gebruyk van't opperhooft
18 De plaats van de Dooye Boom, waar onder het Kerkhof is
19 Een Afdaack voor 't Lange van Strandvolken tegt de voorschreve Schuijten
20 De Berg van't Eylant
21 Een Kleen wachtshuijs voor de Soldaten, om 2 nachts in voorn Berg te worden, staande op't Alyp ontrent 2 voeten waterhoogte Streeken ydere Canon De voorst ontrent 2 voeten waterhoogte Streeken ydere Canon De voorst alle andere verdeelt op na de west Syde Alyp, en na de west Syde Alyp Stukken van de Berg is in een Borstweringh op de Caper Alyp Chaya Bocca, doch van af van de opbaakte van de beste Alyppen is 't ammunitie packen Borstweringh.
22 De plaats na na Afbaak gemaakt van 't Alyppen van de Kleine.

Roeden

AFTEKENING
Van't Nieuwe Fortres Baros met Syn om, melanden en Revieren.

Als Syne beteekent
1 2. De nieuwe wooning van den Resident
3 de Kuhyhelden.
4 De Corps de Guardes
5 de Sergeants woningh
6 Adelheids woningh
7 Boekhouders woningh
8 onder meesters woningh
9 opper meesters woningh
10 Scandelaeffeders woningh
11 matroosen woningh
12 der Slaven woningh
13 Pakhuysen
14 Plaats voor 6 stux
15 Combuys van den Residente
16 Slavenhuys voor den Residente.

Aanwysingh van de ommelanden

1 Thuijn tot 't afsteden van de peeren
2 meerastigh
3 meerastigh
4 Dito.
5 De groote Barrongh bewoont van diverse Baroosen
6 Woningen van verscheyde Maleyers
7 's Compts Thuyn.
8 De Negery van Zadra Sittra Moeda bewoont van Radja d'Oulon en diverse Baroeden
9 Sorgeats woningh
10 't Europeans Lusthoff
11 Smits wenkel.
12 de kleine Barrongh bewoont door Radja met Syn volk

I-36b I, II (NA 4.VEL-1145).

[1] Poulo Chinco [2] Aftekening van t' nieuwe fortres Baros met sijn ommelanden en rivieren.

[1] Poulo Chinco [2] Representation of the new fortress of Baros with its environs and rivers.

[1] Schaalstok van of 20 roeden = [ca. 1 : 1.100].
[1] Scale-bar of 20 roeden = [approx. 1 : 1,100].

[2] Schaalstok van 60 Roeden 1900 voor een Duytsche mijl = [ca. 1 : 2.300].
[2] Scale-bar of 60 Roeden 1900 voor een Duytsche mijl = [approx. 1 : 2,300].

2 plattegronden: ingekleurd; 53 x 73 cm.
2 plans: coloured; 53 x 75 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 36b.
Number: [top right]: 36b.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Blad I-36b (inhoudsopgave 1806: 'No. 36b. Platte grond van Baros en Poulo Chinco.') geeft links een plattegrond met uitvoerige beschrijving van de compagniesvestiging op 'Poulo Chinco', het eilandje Tjingkoek Gadang (Cinkuk Gadang) in de baai van Painan, rechts een situatiekaartje met verklaring van ''t nieuwe fortres Baros' (Baroes, Barus) en omgeving, beide naar de toestand van omstreeks 1690.

Poulo Chinco was in 1667 ingericht als een kleine sterkte tegenover Salida en de goudmijnen, en bestond in hoofdzaak uit een met palissaden (pagger) en deels ook met een stenen borstwering omheinde loge op een rotsachtige heuveltop. In de verklaring wordt onder meer melding gemaakt van een 'Corps de Guardes' (4) met twee verdiepingen, waarvan de onderste als pakhuis werd gebruikt, een onderkomen voor de compagniesslaven (5), een nieuw 'Corps de Guardes' (6), dat in een noodsituatie extra militairen kon opvangen, de woning van de garnizoensboekhouder en krankbezoeker (8) en het woonhuis van de onderchirurgijn en winkelier (9). Verder zijn aangegeven een duivenhuis voor de postverbinding met Padang (13), de stenen woning van het opperhoofd met enkele pakhuizen voor peper en textiel (14), de stenen borstweringen (15, 16) aan de westzijde, een tuin (17), het kerkhof (18) en een wachthuisje voor de soldaten (21). In 1696 telde de vestiging op Poulo Chinco in totaal 42 mannen. Volgens Valentijn was het een 'mensch-verslindend eiland, zoo door de groote hitte, als door de ongezonde dampige en vergiftige lucht'.

De kleine VOC-post 'Baros', gelegen in de moerassige delta van de Batoegarigis-rivier aan de zuidgrens van Atjeh, leverde kamfer en benzoë, een geurige harssoort die voor medicijnen, parfum en wierook werd gebruikt. Kamferbomen werden in het oerwoud opgespoord en daarna omgehakt om in de holten en spleten van de stam en de takken de begeerde gomballen te vinden. Deze arbeidsintensieve winning maakte de kamfer een kostbaar product; in 1750 bedroeg de inkoopprijs bijvoorbeeld bijna 19 gulden per pond. De Compagnie exporteerde jaarlijks slechts een paar honderd pond, onder meer naar China en Japan. In 1778 werd de post in Baros gesloten. Het nieuwe driehoekige fort met hoekbastions op de kaart verving kort voor 1690 een oudere versterking, waarvan de contouren eveneens nog zijn aangegeven. De legenda noemt onder meer de woningen van de resident (1, 2), de sergeant (5), de boekhouder (7), de onder- en de oppermeester (8, 9) en de krankbezoeker (10), verder de slavenverblijven (12) en enkele pakhuizen (13). Bij de residentswoning behoorden een kombuis (15) en een apart slavenhuis (16). In de moerassige omgeving lagen temidden van inheemse nederzettingen de compagniestuin (7), nog een sergeantswoning (9), het Europese kerkhof (10), een smidswerkplaats (11) en het ziekenhuis.

On the left on Sheet I-36b (index of 1806: 'No. 36b. Ground-plan of Baros and Poulo Chinco.') is a ground-plan accompanied by a lengthy description of the Company settlement on *Poulo Chinco*, the small island of Cinkuk Gadang in Painan Bay; on the right is a map showing *'t nieuwe fortress Baros* (the new fort at Barus) and its surrounding area. Both represent the local situation as it was around 1690.

In 1667 *Poulo Chinco* began as a small island stronghold, lying opposite Salida and the gold-mines. It consisted principally of a trading-post on a rocky hill top surrounded by palisades (*pagger*), strengthened by some stone breastwork. The explanation mentions such buildings as a double-storey *Corps de Guardes* (guardhouse) with its ground floor being used as a warehouse (4), accommodations for the Company slaves (5), a new *Corps de Guardes* (6), which could serve as barracks for extra troops if there were a military emergency, the house of the garrison paymaster and the visitor to the sick (8), and the dwelling of the junior surgeon and shop-keeper (9). There are also references to the dovecot for the postal service to Padang (13), the brick residence of the Chief Factor with the warehouses for pepper and textiles (14), the stone breastwork (15, 16) on the western side, a garden (17), the cemetery (18), and a sentry-box for the soldiers (21). In 1696, the stronghold on Poulo Chinco housed a total of forty-two men. Valentijn chose to describe it as 'an island which devoured people, because of the great heat and the insalubrious humidity and the poisonous vapours'.

The small VOC post of *Baros* was situated in the marshy delta of the Batugarigis River on the southern border of Aceh. It supplied camphor and gum benzoin, a scented resin which was used in medicine, perfume, and incense. Camphor trees were sought out in the jungle to be felled and chopped up in a quest for the precious gum-balls in the holes and splits of the trunk and the branches. This labour-intensive activity made camphor an extremely expensive product; in 1750 for example the purchase price was 19 guilders a pound. The Company exported only a few hundred pounds annually, mostly to China and Japan. The post at Baros was closed in 1778. Shortly before 1690, the new triangular fort with corner bastions shown on the map replaced an older fortification, of which the contours can also still be seen. Rating a mention in the explanation are the dwellings of the Resident (1, 2), the sergeant (5), the bookkeeper (7), the junior and senior warehouse masters (8, 9), and the visitor to the sick (10). Besides these there were also slave quarters (12) and warehouses (13). A *combuijs* (kitchen) (15) and separate lodgings for the slaves (16) were part of the Resident's house. In the marshy surroundings were a number of indigenous villages, and furthermore the Company garden (7), another sergeant's house (9), the European cemetery (10), a smithy (11), and the hospital.

Verklaring:
Explanations:

[1] [rechtsonder] een legenda bij de cijfers 1-22:
[1] [bottom right] a key to the numbers 1-22:

No. 1. T' Hooft geordineert voor de aankomende boots en chialoupen te lossen en laden, zijnde van klipsteenen uyt de grond een stukweegs opgehaalt, en verder nog onvoltoyt.
2. De wegh van het voorschreven hooft, die na de logie gaat.
3. De groote poort of ingangh van de logie.
4. Corps de guardes, met 2 verdiepingen, de onderste tot een pakhuys en kleeden winkel.
5. 'T Woonhuys voor 's Comp.s slaven, slavinnen en banditen.
6. Een nieuwe corps de guardes, die bij noodt, voor meerder militie haar komste is opgerecht.
7. Een afdak tot het hospitaal &c geordineert.
8. Wooningh voor den guarnisoen, boekhouder, krankbesoeker en adsistenten, yder apart afgesloten.
9. 'T Woonhuys van den ondercoopman en winkelier.
10. De kleene poort of uytgangh van de logie na de waterpoort.
11. Een steene waterput.
12. 'T Duyvenhuys in de logie.
13. Een wijngaard waar onder men passeert na 't woonhuys van 't opperhooft.
14. 'T Woonhuys van t' opperhooft van steen opgehaalt, waar onder eenige pakhuysen voor de peper, klede packen, 's Comp.s magasijnen, en ammonities behoeften sijn geordineert.
15. Een steene borstweeringh op een vaste klip opgehaalt, waar op 6 prince stukjies leggen.
16. Een aarde borstweeringh, daar voor desen grof ijser geschut heeft opgelegen, doch zedert het slechten van den bergh van Chinco is het geschut van daar genomen, en op de voorschreeve bergh geplaatst.
17. Sijn twee plaatzen, waar van de eene een thuyn is, en het ander voor het kleene veder vee ten gebruyk van 't opperhooft.
18. De plaats van de Dorre Boom, waar omtrent het kerkhof is.
19. Een afdak voor 't bergen van steenkoolen uyt de aankomende scheepen.
20. De bergh van 't eylant.
21. Een kleen wachthuys voor de soldaten, om 's nachts op voorn: bergh te waken, staande op 't plijn omtrent 't voorn: wachthuys [niet ingevuld/not indicated] stucken yser canon, zo voor als achter verdeelt, en na de west sijde bij 't; [zinsdeel wordt herhaald/part of sentence repeated] En na de west sijde, bij 't slechten van den bergh is er een borstweeringh uyt de vaste klip blijven staan; doch voor of aan de oostkant om de losse klippen is t' eenemaal sonder borstweeringh.
22. De plaats tot een afdak gemaakt voor 't bergen van de kalk &c.

[2] [onder] een legenda bij de cijfers 1-16, 1-12:
[2] [bottom] a key to the numbers 1-16, 1-12:

In 't fort betekent.
1.2 De nieuwe wooning van den resident.
3. De kruytkelder.
4. De corps du guardes.
5. De siergiants wooningh.
6. Adsistents wooningh.
7. Boekhouders wooningh.
8. Ondermeesters wooningh.
9. Oppermeesters wooningh.
10. Krankbesoekers wooningh.
11. Matroosen wooning.
12. Der slaven wooningh.
13. Pakhuysen.
14. Plaats voor twee.
15. Combuys van den resident.
16. Slavenhuys voor den resident.

Aanwijsingh van de ommelanden.
1. T Hooft tot t' afleiden van de stroom.
2. Morassigh.
3. Morassigh.
4. Ditto.
5. De grote barrongh bewoont van diverse baroesen.
6. Wooningen van verscheyde Massers.
7. S' Comps thuyn.
8. De negerij van Radia Sittia Moeda bewoont van Radia d'Oulon en diverse baroesen.
9. Sergeants wooningh.
10. T' Europiaens kerkhoff.
11. Smits winkel.
12. De kleine barronk bewoont door Radia met sijn volk.

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
POULO CHINCO	Tjingkoek/Cinkuk Gadang (eiland/island)	01-20-30S/ 100-30-30E
t' nieuwe FORTRES BAROS	<Baroes/Barus> (fort/fortress)	02-00N/98-23E

T Geberghte van Sillida

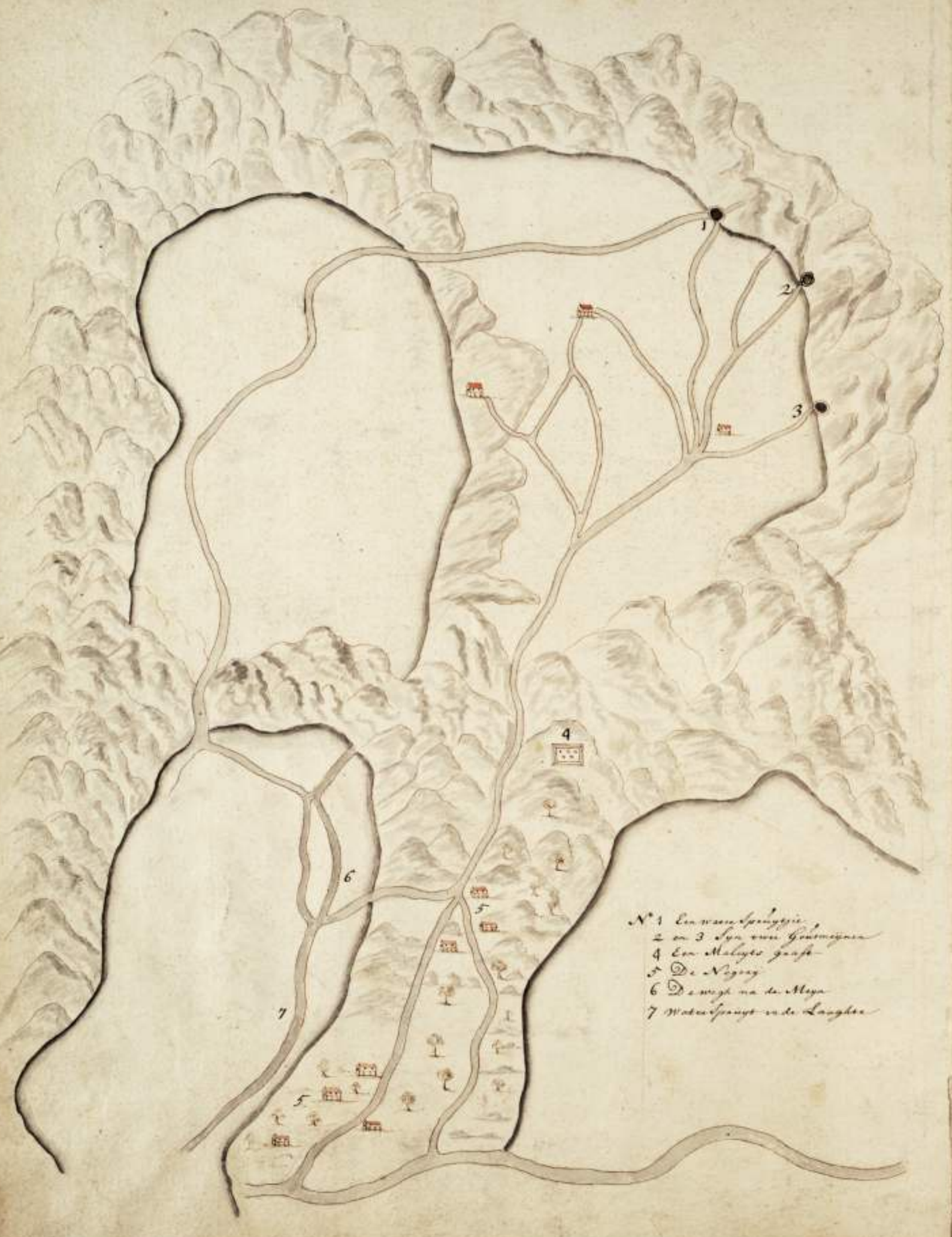

N°1 Een warm Springh
2 en 3 Syn vren Gesmeyen
4 Een Maleyts graft
5 De Negry
6 De weyh na de Meya
7 Water Springh in de Langhte

36.c

De Gebou wen der E: Comp: op den bergh Tambagh

Buyten en Omtrent 's Comp: Myne

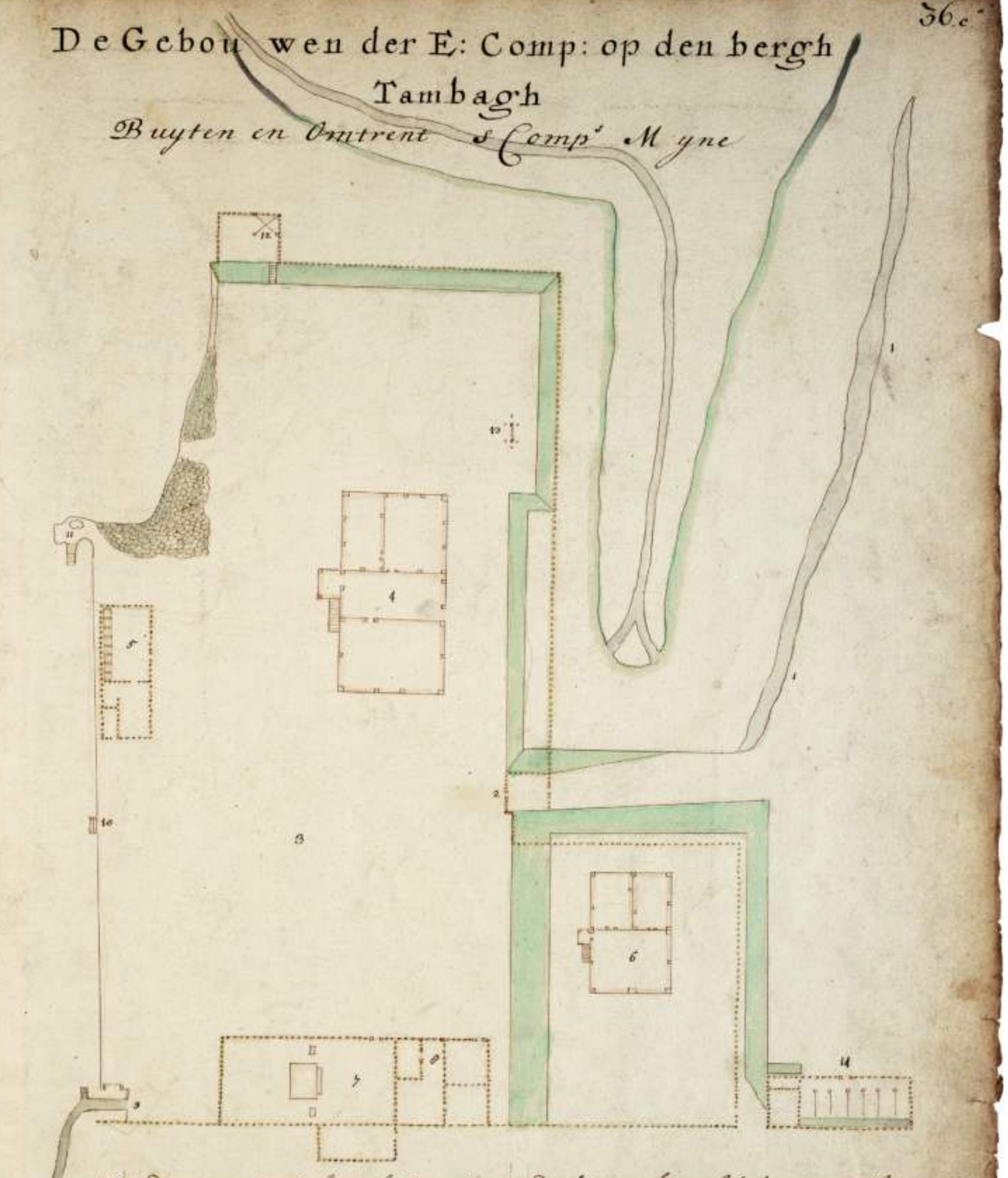

N° 1 De weyh gaende na de bovre ingheslote der Myne
2 De Poort of ingangh van de bovre ingheslote
3 't Huys van de Dapper voghtom met een Trede Boogh ronom
4 Een woonhuys van planken voor de Burgemeesters ende welke na 't goet te Gevallen is gheabuyteert Syn om alle Myns Schichten en Maenach te Logeren
5 De Comptoirs voor de Burgemeesters
6 Een nieuw huys van een Corps de guardt gemaeckt doch van uyt deen nauge minden Burgerlijcke vierers Bewoont is met een Boogh ronom en Palissaden omringt
7 De Smits woonhuys en Schuyren den gemeen Slaven van de Myne Bedienende
8 Twee Woningen voor de Chinesen Timmerlieden
9 Een nieuwe ingangh achter de Plaetsen Het pan in de Myne te Kapiea
10 De Nieuwe Langh Sluyse
11 De oude Maleyse Negoreen ingangh tot de Myne
12 De Smaenal of ingheyght na Boston op de Selladata Rivier
13 De Oude 't Huys 14 Een Paerden Stal

1 2 3 4 6
Rhynlandsche Roeden

I-36c I, II (NA 4.VEL-1143).

[1] T geberghte van Sillida [2] De gebouwen der E: Comp: op den bergh Tambagh buyten en omtrent 's Comp.s mijne.

[1] The Sillida Mountains [2] The buildings of the Hon: Company on Mount Tambagh near the Company's mines.

[2] Schaalstok van 8 Rhijnlandsche roeden = [ca. 1 : 200].
[2] Scale-bar of 8 Rhijnlandsche roeden = [approx. 1 : 200].

1 kaart en 1 plattegrond; ingekleurd; 53 x 75 cm.
1 map and 1 plan: coloured; 53 x 75 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 36c.
Number: [top right]: 36c.

Oriëntatie: [onbekend].
Orientation: [not known].

Op blad I-36c (inhoudsopgave 1806: 'No. 36c. De Gebouwen op den berg Tambagh omtrent 's Comp.s Mijn, en 't gebergte van Sillida.') is links een schetskaart afgebeeld van het heuvelland en de goudmijnen nabij Salida en rechts een plattegrond van de compagniesgebouwen bij de mijn op de berg 'Tambagh', een uitloper van de Boekit Goenoengsarik in het achterland van Painan.

In het Barisan-gebergte werd door de inheemse bevolking van de Minangkabau vanouds op meerdere plaatsen goud gewonnen, waarvan in de compagniestijd een deel door rechtstreekse ruil en aankoop bij de bevolking of via tussenhandelaren werd verzameld. Nadat de VOC in 1667 de vorsten van Indrapoera, Taroesan en Bajang had weten te dwingen tot afstand van hun eigendomsaandeel in de mijnen van Salida, begon hier in 1670 de goudwinning in eigen beheer. De schetskaart links toont de ligging van de compagniesmijnen (2, 3); de 'Negorij' (5) is vermoedelijk het dorp Salida Ketjil (Salida Kecil, 'Klein Salida'), ca. 7 km landinwaarts van het kustplaatsje Salida op bijna 350 m hoogte. Voor de exploitatie liet de VOC uit Europa opzichters en mijnwerkers overkomen. Jan Frederiksz. Harman werd hier in 1670 als eerste 'bergmeester' belast met de vestiging en exploitatie van de versterkte mijnplaats. In de plattegrond rechts is zijn 'woonhuys van plancken' binnen de pagger aangegeven onder nummer 4, met er tegenover de keukens (5). Verder vond men hier omstreeks 1690, toen de plattegrond werd vervaardigd, onder meer het huis van de 'bergofficieren' (6), die toezicht hielden op het werk, een smidswerkplaats (7), twee woningen van de onderchirurgijn (8), een nieuwe kruitkelder (10), een uitkijkpost (12), een klok – mogelijk een zonnewijzer – op het plein (13) en een paardenstal (14). De resultaten van deze ontsluiting bleven evenwel ver achter bij de verwachtingen, ook al doordat de dure Europese mijnwerkers meestal niet bestand bleken tegen het werk in de tropen en er steeds weer vervangers geworven moesten worden. In 1696 werd de exploitatie voor enkele jaren gestaakt, waarna in de eerste decennia van de achttiende eeuw opnieuw enkele pogingen volgden, ditmaal mede met inzet van slaven uit Madagascar. Ook toen bleven de kosten aanhoudend hoger dan de baten, waarna de Compagnie de mijnen vanaf 1737 verhuurde aan de regent van Salida.

Left on Sheet I-36c is a sketch map of the hilly countryside and the gold-mines in the vicinity of Salida and on the right is a ground-plan of the Company buildings near the mine on Mount *Tambagh*, a spur of the Bukit Gunungsarik in the hinterland of Painan (index of 1806: 'No. 36c. The Buildings on Mount Tambagh near the Company's Mine, and the mountains of Sillida.').

For centuries, the indigenous Minangkabau population had mined gold at various places in the Bukit Barisan range. In the era of the Company, some of this precious metal was collected by direct exchange and purchase from the local population or through agents. In 1667, after the VOC had been able to fore the rulers of Indrapura, Tarusan, and Bayang into renouncing their property rights to the mines at Salida, it endeavoured to mine gold here on its own account in 1670. The sketch map on the left shows the location of the Company mines (2, 3); the *Negorij* (5) is possibly the village of Salida Kecil, situated at an altitude of almost 350 metres and about 7 kilometres inland from the small coastal town of Salida. For the implementation of its mining operations the VOC had European overseers and miners brought out. Jan Frederiksz. Harman was appointed first *bergmeester* (mine-manager) in 1670. His task was to set up and operate the fortified mining establishment. On the ground-plan of about 1690 on the right his *woonhuys van plancken* (his wooden house) inside a palisade (*pagger*) is indicated by the number 4, with the kitchens (5) opposite. In addition there were the house of the *bergofficieren* (overseers, 6) who supervised the work, a smithy (7), two houses for the junior surgeon (8), a new powder cellar (10), a look-out post (12), and a stable (14). A bell or clock – possibly a sun-dial – was located in the square (13). The results of this venture lagged far behind expectations, one of the main reasons being that most of the expensive European miners could not endure the working conditions in the tropics and had to be continually replaced. In 1696 for a few years a halt was called to the work. Afterwards, in the first decades of the eighteenth century, new attempts were made to get the business on its feet, this time using slaves from Madagascar, but even then the costs continued to be higher than the yield. From 1737 the Company leased the mines to the regent of Salida.

Verklaring:
Explanations:

[1] [rechtsonder] een legenda bij de cijfers 1-7:
[1] [bottom right] a key to the numbers 1-7:

No. 1. Een waterspruytjie.
2. en 3. Sijn twee goutmeynen.
4. Een Maleyts graft.
5. De negerij.
6. De wegh na de meyr.
7. Waterspruyt in de laaghte.

[2] [onder] een legenda bij de cijfers 1-14:
[2] [bottom] a key to the numbers 1-14:

No. 1. De wegh gaande na de boven vastigheit der mijne.
2. De poort of ingangh van de boven vastigheit.
3. 'T Plijn van de pagger, rontom met een aarde borstweeringh voorsien.
4. Een woonhuys van plancken voor de bergmeester onder welke een Corps de guardes en pakhuysen sijn om alle mijns behoefte en minerale te bergen.
5. De combuys voor de bergmeester.
6. Een nieuw huys tot een corps de guards geordineert doch voor eerst door eenige minder bergofficieren bewoondt. Is met een borstweering en pallissaden omringt.
7. De smitswinkel tot behoeften, den genootschappen tot de mijne behoorende.
8. Twee wooningen voor den onder-chirurgijn.
9. Een nieuwe ingang achter de smitswinkel, om in de mijne te komen.
10. De nieuwe kruytkelder.
11. De oude Maleytze begonnen ingang tot de mijne.
12. De sintanel of uytkijk na beneden op de Silledase Rivier.
13. De clock op 't plijn.
14. Een paardenstal.

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
SILLIDA	Salida/Salido/Painan (plaats/settlement)	01-20S/100-33E
de bergh TAMBAGH	<Boekit Goenoengsarik/Bukit Gunungsarik> (berg/mountain)	01-18S/100-40E

S U M A T R A.
I A
Lampeni Bocht
Duytsche mylen in 15 boogen gaande
Straet Sunda
Straet Banka
Straet Gaspar
Straet Billiton
Straet Lingin
Straet Karimon
Straet Rhio
Straet Malacca
Straet Singapura
Straet Timon
Straet Aroa
Straet Pulo Condor
Straet Cambodia
Straet Vietnam
Straet Hainan
Straet Formosa
Straet Luzon
Straet Mindoro
Straet Palawan
Straet Borneo
Straet Celebes
Straet Makassar
Straet Flores
Straet Timor
Straet Ombay
Straet Solor
Straet Lombok
Straet Bali
Straet Java
Straet Sunda
Straet Banka
Straet Gaspar
Straet Billiton
Straet Lingin
Straet Karimon
Straet Rhio
Straet Malacca
Straet Singapura
Straet Timon
Straet Aroa
Straet Pulo Condor
Straet Cambodia
Straet Vietnam
Straet Hainan
Straet Formosa
Straet Luzon
Straet Mindoro
Straet Palawan
Straet Borneo
Straet Celebes
Straet Makassar
Straet Flores
Straet Timor
Straet Ombay
Straet Solor
Straet Lombok
Straet Bali
Straet Java

I-37 (NA 4.VEL-358).

[Kaart van Straat Soenda, van het Princen-Eiland tot de Hoek van Bantam].

[Chart of the Sunda Strait, from the Princen-Eiland to the Hoek van Bantam].

Schaalstok van 5 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [ca. 1 : 320.000].
Scale-bar of 5 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [approx. 1 : 320,000].

1 kaart: ingekleurd; 52,5 x 74,5 cm.
1 map: coloured; 52.5 x 74.5 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 37.
Number: [top right]: 37.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Tekst op verso: De straat Sunda.
Text on verso: De straat Sunda.

De kaart van blad I-37 geeft een overzicht van Straat Soenda met de voornaamste eilanden, ondiepten, ankerplaatsen en peilgegevens, aangevuld met eenvoudige profielen van delen van de aangrenzende kusten van Sumatra en Java (inhoudsopgave 1806: 'No. 37. De Straat Sunda.').

De passage door Straat Soenda (Selat Sunda) en de ronding van Java om de St. Nicolaaspunt (Tanjung Pujut, 'd' hoek van Bantam' in de kaart) vormden in de compagniestijd voor uitreizende oostindiëvaarders het laatste traject voor de aankomst in Batavia. Tot de verloren Vierde Engelse Oorlog (1780-1784) beschouwde de Republiek, nadat de Compagnie haar gezag in de Indische Archipel omstreeks 1630 had geconsolideerd en haar Europese concurrenten zo goed als verdreven waren uit deze regio, Straat Soenda als Nederlands vaarwater. Buitenlandse schepen streken er de vlag voor de Compagnie, die zich het recht voorbehield schepen van andere naties in haar wateren aan te houden en te inspecteren. Geheel in lijn met die toenmalige situatie zijn vrijwel alle geografische benamingen in deze kaart van omstreeks 1690 Nederlands of sterk vernederlandst, zoals ze ook nadien deels nog tot 1950 bekend zouden blijven. Het tegenwoordige Pulau Panaitan voor de westpunt van Java heet hier bijvoorbeeld 'Princen Eylandt' en wordt aan de Javaanse kust gevolgd door de 'Welkomst baey' (in het Indonesisch later letterlijk vertaald tot Teluk Selamat Datang, tegenwoordig ook: Teluk Penanjung) en de 'Peper bay' (Teluk Lada). Aan de Sumatra-zijde is de Semangkabaai (Teluk Semangka) aangegeven als de 'Keysers bocht', terwijl het eiland in de nauwste doorgang van Straat Soenda tussen de 'Verckens hoeck' (Tanjung Tua) en 'Anjer' (Anyer) de toepasselijke naam 'Dwars in de weg' (Pulau Sangiang, Sanghiyang) draagt. Centraal in de kaart is het vulkaaneiland 'Cracatao' (Krakatau) aangegeven, in de vorm voor de verwoesting door de grote uitbarsting van augustus 1883. De twee eilanden ten noordoosten daarvan zijn door Isaak de Graaf in enigszins verbasterde vorm abusievelijk beide benoemd als P. Sebesi; het meest noordelijke eiland is in werkelijkheid Poelau Seboekoe (Pulau Sebuku). Van de compagniesvestigingen aan Straat Soenda wordt in de *Atlas Isaak de Graaf* alleen de kleine versterking aan de Semangkabaai apart behandeld (I-38, pag. 224).

The chart on Sheet I-37 gives an overview of the Sunda Strait with the most important islands, the shoals, anchorages, and depth soundings, supplemented with simple profiles of parts of the adjacent coasts of Sumatra and Java (index of 1806: 'No. 37. The Sunda Strait.').

In the Company era, the passage through the Sunda Strait (Selat Sunda) and the rounding of Java at *St. Nicolaaspunt* (Tanjung Pujut, *d'hoek van Bantam* on the map) was the final stage of their voyage before arrival in Batavia for outward-bound East Indiamen. Until it was defeated in the Fourth Anglo-Dutch War (1780-1784), once the Company had consolidated its power and had virtually expelled all European competitors from the region around 1630, the Republic considered the Sunda Strait to be Dutch waters. Foreign ships had to strike their flags for the Company, which claimed the right to stop ships of other nations in its waters and search them. Tying in neatly with this situation, nearly all the geographical names on this map dating from around 1680 are either of Dutch origin or have been heavily dutchified, and most of them would continue to be used until 1950. What is now Pulau Panaitan off the western point of Java was called *Prinsen Eylandt* ('Prince's Island') and was followed on the Javanese coast by *Welkomst baey* ('Welcome Bay', later literally translated into Indonesian as Teluk Selamat Datang and now also known as Teluk Penanjung) and *Peper bay* ('Pepper Bay', Teluk Lada). On the Sumatran side, Teluk Semangka is recorded as *Keysers bocht* ('Emperor's Bay'), while the island in the narrowest passage in the Sunda Strait between de *Verckens hoeck* ('Hog Point', now Tanjung Tua) and *Anjer* (Anyar) bore the appropriate name *Dwars in de weg* ('Across the way', now Pulau Sangiang or Sanghiyang). In the centre of the map the volcanic island *Cracatao* (Krakatau) is marked, appearing as it was before the devastating eruption of August 1883. The two islands lying north-east of it are both wrongly named in a somewhat corrupted form *P. Sebesi* by Isaak de Graaf ; the more northerly of the two is actually Pulau Sebuku. Of the Company settlements on the Sunda Strait, the *Atlas Isaak de Graaf* only gives a separate treatment to a small stronghold on Semangka Bay (I-38, p. 224).

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
SUMATRA	Sumatra (eiland/island)	00N/101E
Vlacke hoeck	Vlakke Hoek/Tg. Belimbing/Tg. Cina (kaap/cape)	05-56S/104-34E
sout spruytien (2x)	–	–
Keijsers bocht	Semangkabaai/Keizersbaai/Teloek Semangka/ Teluk Semangka (bay)	05-32S/104-33E
Keijsers Eylant	Taboean/Tabuan (eiland/island)	05-48S/104-50E
Botange	Betoeng/Betung (plaats/settlement)	05-34S/104-33E
versche rivier	Semangka (rivier/river)	05-30S/104-30E
Moijtapij	–	–
hooge hoec	–	–
negerij	–	–
versche R.iv.	–	–
negerij	–	–
groot gebergte	–	–
Lampon	Lampoengse Districten/Lampung (landstreek/region)	05-48S/105-10E
Po. Gondij	Legoendi/Legundi (eiland/island)	05-50S/105-16E
Middel Eylant	Sidjebi/Sijebi (eiland/island)	05-49S/105-21E
Tims Eylant	Tims Eiland/Serdang (island)	05-49-30S/105-24E
de 3 gebroeders	Poelau/Pulau Tiga (eilanden/islands)	05-49S/105-33E
Po Sebesy	Seboekoe/Sebuku (eiland/island)	05-53S/105-31E
Corael banc	–	–
Schutters Eylt	Seboekoe Ketjil/Beschutters-eiland/Sebuku Kecil (island)	05-53S/105-33E
zeeklip	–	–
Slebeze	Sebesi (eiland/island)	05-57S/105-29E
Huys	Huisman-eiland/Menggoenang/Menggunang (island)	05-56S/105-31E
Tamaryns Eylant	Pandjang/Panjang (eiland)	05-57S/105-31E
Cracatao	Krakatau/Rakata (eiland/island)	06-09S/105-27E
poolse hoet	–	–
t'lange Eylant	Lang Eiland/Rakata Kecil (island)	06-05S/105-26E
steenigen landt	–	–
Verkens Eylant	Verlaten Eiland/Sertoeng/Sertung (island)	06-06S/105-23E
Lampens Bocht	Lampoengbaai/Teluk Lampung (bay)	05-40/105-20E
hoog Eyl.	Soelah/Sulah (eiland/island)	05-33S/105-21E
Hier is het al met volk bewoont	–	–
Laag Landt	–	–
eerste versche plaets	–	–
Bochts eylanden	Mangkoedoe/Mangkudu (eiland/island)	05-51S/105-41E
Tinn Klip	Sikepai? (eiland/island)	05-53-30S/105-42E
verckens hoeck	Varkenshoek/Tg. Toea/Tua (kaap/cape)	05-54-30S/105-43E
Dwars in de weg	Dwars in de Weg/Sangiang/Sanghiyang (eiland/island)	05-57S/105-51E
Zutphens baij	<Zutphen-eilanden> (islands)	05-53S/105-46E
Houts Eylanden	Zutphen-eilanden/Soemoer/Sumur (islands)	05-53S/105-46E
stroomklippen	–	–
Toppers hoetien	Toppershoedje/Tampoeroeng/Tampurung (eiland/island)	05-54S/105-56E
Pruysemuts	–	–
hoeks eylant	Oedjoeng/Ujung Kanggalan (kaap/cape)	05-48S/105-48E
hoeks eylandt	Koepiah/Kupiah (eiland/island)	05-47S/105-48E
d 3 gesusters	Gezusters/Seram/Seran (eilanden/islands)	05-44-30S/105-49E
t'Noorder Eylt.	Moendoe/Mundu (eiland/island)	05-41S/105-50E
Laaglandt	–	–
IAVA	Java/Jawa (eiland/island)	07-30S/110E
Notendop	Salira (eiland/island)	05-53S/106-04E
St Nicolaes baey	<St. Nicolaaspunt/Tg. Poedjoet/Pujut> (kaap/cape)	05-52S/106-02-30E
d'hoek van Bantam	<Gede> (berg/mountain)	05-57S/106-05E
t eylant penangh	Tamposo (eiland/island)	05-54S/106-01E
vers water	–	–
geertruijts Eylant	Merak Ketjil/Kecil (island)	05-56-30S/106E
Soute spruyten	–	–
Laaglandt	–	–
Brabants hoetie	Brabantshoedje/Oeler/Ular (eiland/island)	06-00-30S/105-56E
versch water (3x)	–	–
Anjer	Anjer/Anyer Lor (plaats/settlement)	06-01-30S/105-56E
Vierde Hoeck	Java's Vierde Punt/Tg. Tjikoneng/Cikuneng (kaap/cape)	06-05S/105-53E
Negerij passourang	Pasaoeran/Pasauran (plaats/settlement)	06-14S/105-50E
Peper bay	Peperbaai/Teluk Lada (bay)	06-28S/105-45E
Tsieritty	Tjarita/Carita (plaats/settlement)	06-19S/106-30-30E
Louwangsh	–	–
Negerij Deringi?	Tjaringin/Caringin (plaats)	06-21S/105-49-30E
Labawangh	Laboehan/Labuhan (plaats/settlement)	06-22-30S/105-50E
Laagh Landt	–	–
derde hoec	Java's Derde Punt/Tg. Lesoeng/Lesung (kaap/cape)	06-28S/105-40E
Welkomst baey	Welkomstbaai/Teluk Selamat Datang/Pananjung (bay)	06-43S/105-30E
gebrooken Landt	–	–
Behouden Passagie	Prinsenstraat of Behouden Passage/Selat Panaitan (strait)	06-40S/105-15E
Tweede Hoec	Java's Tweede Punt/Tg. Alang-alang (kaap/cape)	06-39S/105-22E
vers water	–	–
Nieuw Eylandt	Meeuwen-eiland/Peutjang/Peucang (island)	06-44S/105-15E
Jan Kolangh	Tg. Djoengkoelan/Jungkulan (kaap/cape)	06-45S/105-17E
Javaes Westeynde of eerste Hoeck	Java's Eerste Punt/Tg. Lajar/Layar (kaap/cape)	06-45S/105-15E
Het Princen Eylandt	Prinseneiland/Panaitan (island)	06-35S/105-12E
Casewaris bay	Kasuarisbaai/Teluk Kasuaris (bay)	06-37S/105-10E
W. hoec	Tg. Waton (kaap/cape)	06-37S/105-6E

DE BOCHT SAMANCA OP LAMPON

De Bocht Samanca

Samanca

De Sabenwagh

Vlacke kreek

Duytsche mylen 15 voor een Graadt

DE PAGGER SAMANCA OP LAMPON

River Boeg

Rhynlandsche Roeden

I-38 I, II (NA 4.VEL-1142).

[1] De bocht Samanca op Lampon [2] De pagger Samanca op Lampon.

[1] Samanca Bay in Lampon [2] The fortified post of Samanca in Lampon.

[1] Schaalstok van 2 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [ca. 1 : 130.000].
[1] Scale-bar of 2 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [approx. 1 : 130,000].

[2] Schaalstok van 20 Rhijnlandsche roeden = [ca. 1 : 600].
[2] Scale-bar of 20 Rhijnlandsche roeden = [approx. 1 : 600].

1 kaart en 1 plattegrond: ingekleurd; 53 x 75 cm.
1 map and 1 plan: coloured; 53 x 75 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 38.
Number: [top right]: 38.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Beide afbeeldingen op blad I-38 (inhoudsopgave 1806: 'No. 38. De bogt en Pagger Samanca op Lampon.') hebben betrekking op de Keizers- of Semangkabaai ('De Bocht Samanca', Teluk Semangka) aan de Sumatrazijde van Straat Soenda, met links een overzichtskaart en rechts een plattegrond van de 'pagger' (kleine versterking, oorspronkelijk een aarden wal met pallissade) 'Samanca' aan de noordoever van deze baai.

De benaming 'Lampon' in deze kaarten verwijst naar de zogenoemde Lampoengse Districten of Lampoengs (of Lampongs, tegenwoordig de provincie Lampung), het meest zuidelijke deel van Sumatra dat tot 1751 onder gezag stond van het sultanaat Bantam (Banten) in West-Java. Bantam zelf werd in 1684 door de Compagnie bezet en onderhorig gemaakt, waarmee zij toen het recht van 'uitsluitenden handel' in peper in alle gebieden onder gezag van het sultanaat afdwong. Deze Bantamse peper was grotendeels afkomstig uit de Lampoengs en werd daar door de lokale bevolking aangeplant. Inheemse makelaars kochten in de Lampoengs aan het eind van de zeventiende eeuw de peper van de producenten voor ongeveer 3 cent per pond, althans wanneer zij de peper zes maanden vóór de oogst bestelden en betaalden; na de oogst bedroeg de prijs 4 cent. De handelaren brachten de peper in kleine vaartuigen over Straat Soenda naar Bantam. De sultan betaalde de kooplieden ca. 6,5 cent per pond, maar maakte op grond van zijn vorstelijk recht doorgaans aanspraak op een vijfde deel. De peper werd opgeslagen in de pakhuizen van de sultan of van de Compagnie, totdat een VOC-schip in de baai verscheen om de lading van Bantam naar Batavia te brengen.

Het linker kaartje toont de ligging van een groot aantal dorpen in een van de voornaamste productiegebieden, het stroomgebied van de 'Toeloe Nitpa'-rivier (Semangka-rivier) aan de Semangkabaai, naast onder meer de post 'Samanca', het eiland 'P. Tabowangh' (Taboean, Pulau Tabuan) en de 'Vlakke hoeck' (Tanjung Belimbing/Cina). De Semangka-rivier en zijstromen werden gebruikt voor de afvoer van de peper naar de kust. De versterking Samanca aan de 'Bolo'-rivier (Beloe-rivier, Wai Belu) bestond blijkens de plattegrond uit een nagenoeg vierkante ommuring met twee diagonaal tegenover elkaar geplaatste hoekbastions (de Landpunt, G, en de Zeepunt, H), met een 'washuys' aan de rivier en een buitengracht. Binnen het fort lagen het huis van het opperhoofd en de kruitkelders (A), de vertrekken van de wacht (B), het ziekenhuis (C), de kombuizen (D, E). Buiten de gracht vond men de compagniestuin (F) en een 'Javaansche Negorij'. Dit eerste fortje ter plaatse dateerde van kort na de onderwerping van Bantam in 1684. Aan de oostkust van de Lampoengs bouwde de Compagnie in 1738 op een strategische plaats aan de Toelangbawang-rivier (Wai Tulangbawang) het fort Valckenoog of Valckenburg (naar gouverneur-generaal Adriaan Valckenier, 1737-1741; ook: Valkenoog of Valkenburg). Niettemin bleef de directe invloed van de VOC hier toen nog zeer beperkt; beide posten hadden elk een vaste bezetting van niet meer dan tien man. In 1751 kwamen de Lampoengs onder rechtsreeks gezag van de Compagnie, toen deze zich ten gunste van een pretendent mengde in een opvolgingskwestie aan het Bantamse hof en de nieuwe sultan vervolgens verplichtte tot afstand van deze gewesten.

Both illustrations on Sheet I-38 (index of 1806: 'No. 38. The Bay and Stronghold of Samanca at Lampon.') relate to Semangka Bay or Teluk Semangka on the Sumatran side of the Sunda Strait. On the left is an overview map of the inlet and on the right a ground-plan of the *pagger* (small stronghold, originally an earth embankment with a palisade) on the north shore of this bay.

The designation *Lampon* on these maps refers to what were known in Dutch times as the *Lampoengse Districten* or *Lampoengs* (or *Lampongs*, now the province of Lampung), the southernmost part of Sumatra which was under the suzerainty of Bantam (Banten) in West Java until 1751. Bantam itself was occupied by the Company in 1684 and made a vassal, by which it seized the right to the monopoly trade in pepper in all areas under the Sultanate. Most of the Bantam pepper was actually grown in Lampung, where it was cultivated on smallholdings by the local population. At the end of the seventeenth century local agents in Lampung bought it up from the producers for around 3 cents a pound, provided that they ordered the pepper in advance and paid for it six months before the harvest; after the harvest it cost 4 cents a pound. The traders brought the pepper over the Sunda Strait to Bantam in small boats. The Sultan paid the traders around 6.5 cents a pound, but in addition usually claimed by right of his royal privilege a one-fifth share. The pepper was stored in the warehouses of the Sultan or those of the Company, until a VOC ship appeared to take the cargo from Bantam to Batavia.

The map on the left-hand side shows the location of a large number of villages in one of the most important areas of production, the basin of the *Toeloe Nitpa* River (Semangka River) on Semangka Bay, in addition to the post *Samanca*, the island *P. Tabowangh* (Pulau Tabuan), and the *Vlakke Hoeck* (Tanjung Belimbing/Cina). The Semangka River and its tributaries were used to transport the pepper to the coast. According to this map, Fort *Samanca* on the *Bolo* River (Wai Belu) consisted of a nearly rectangular wall with two corner bastions place diagonally across from one another (the *Landpunt*, G, and the *Zeepunt*, H), with a *washuys* (wash-house) on the river and surrounded by an outer moat. Inside the fort one found the house of the Chief Factor and the powder cellars (A), the quarters for the guard (B), the hospital (C), and the kitchens (D, E). Outside the moat was the Company garden (F), and a *Javaanschse Negorij* (Javanese village). The first small fort to be built here dated from shortly after the subjection of Bantam in 1684. In 1738, on the east coast of Lampung the Company constructed Fort Valckenoog or Valckenburg, (named after Governor-General Adraan Valkenier, 1737-1741; also spelled Valkenoog or Valkenburg) at a strategic location on the Tulangbawang River. Nevertheless, at that time the influence of the VOC here was still largely nominal; at both posts there was a permanent garrison of not more than ten men. In 1751, Lampung came under the direct control of the Company, when it intervened in a succession conflict at the Bantam Court in favour of the pretender and thereafter obliged the new Sultan to renounce his rights to these regions.

Verklaring: [2] [linksonder] een legenda bij de letters B-H:
Explanations: [2] [bottom left] a key to the letters B-H:

B. De hoofdwachten.
E.en D. Sijn combuysen.
C. Het siekenhuys.
F. 'S Comp.s thuyn.
G. De landpunt.
H. De zeepunt.

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
Linker kaart/map on the left-hand side		
LAMPON	Lampoengse Districten/Lampung (landstreek/region)	05-48S/105-10E
Vlacke hoek	Vlakke Hoek/Tg. Belimbing/Tg. Cina (kaap/cape)	05-55S/104-43E
Limbingh	Balimbing/Belimbing (plaats/settlement)	05-55S/104-33E
P. Tabowangh	Taboean/Tabuan (eiland/island)	05-48S/104-48E
De Bocht Samanca	Semangkabaai/Keizersbaai/Teloek Semangka/Teluk Semangka (bay)	05-32S/104-33E
Wajnitpa	Wainipah (plaats/settlement)	05-36S/104-32E
Loelongene	-	-
Boering	Goering/Guring (plaats/settlement)	05-34S/104-32E
Boetonjanpan	Betoeng/Betung (plaats/settlement)	05-33S/104-32E
Padangmanules	-	-
Batajaja	-	-
Borne	<Broenai/Brunai> (rivier/river)	05-32S/104-31E
Verscheide Negerijen	-	-
Rivier Toeloe Nitpa	Semangka (rivier/river)	05-31S/104-31E
Karajenan	-	-
Tsarickaja	-	-
Puitnojang	-	-
Trabaija	-	-
Pagger de wabatang	-	-
Poekan	-	-
Fatakan	-	-
Damatang	-	-
Pankoet/Pankoel	-	-
Kajadojan	-	-
Tanjong Barijnge Tawanna	-	-
Po. Jarang	-	-
Dijaija	-	-
Danteginjan	-	-
Padantsenejon	-	-
Karijndangen	-	-
Tanjong Sakite	<Sabah Sakitoel/Sakitul> (plaats/settlement)	05-29S/104-36E
Pagger Samanca	<nabij/near Kota Agoeng/Agung> (fort/fortress)	05-29S/104-36E
Negerij Taewang	-	-
Karangkandan	-	-
Maja Poi	-	-
Leymo	<Limau> (rivier/river)	05-36S/104-47E
Rechter kaart/map on the right-hand side		
LAMPON	Lampoengse Districten/Lampung (landstreek/region)	05-48S/105-10E
De pagger Samanca op Lampon	<nabij/near Kota Agoeng/Agung> (fort/fortress)	05-29S/104-36E
Negerij Toewangh	-	-
Negerij Kigam	-	-
huijsen met thuynen	-	-
klappers Bosch	-	-
Rivier Bolo	Beloe/Belu (rivier/river)	05-30S/104-35E
het washuysie	-	-
Javaansche Negerij	-	-
het huys	-	-
A. kruijtkelders	-	-

De Rivier Palembangh.

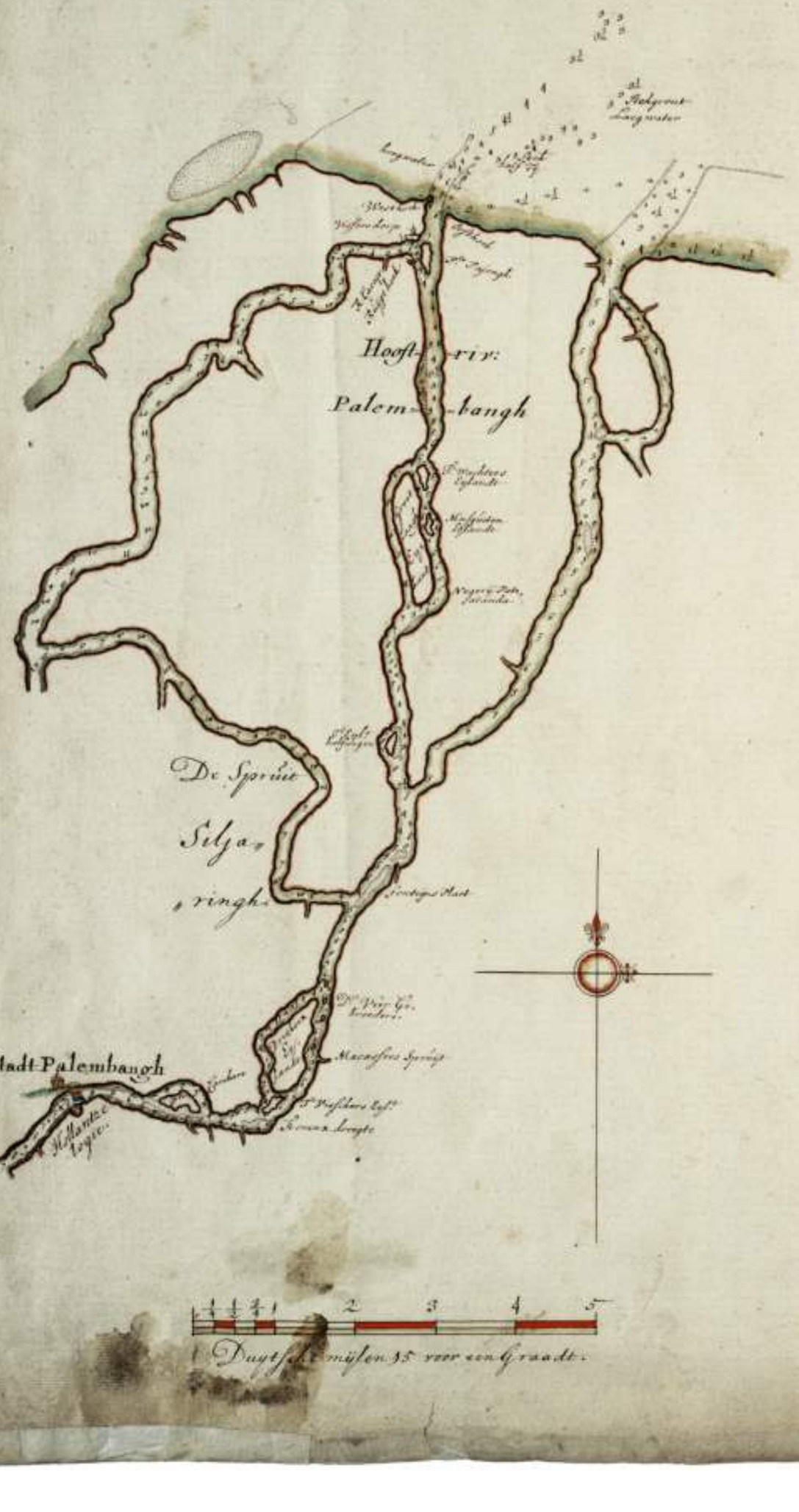

De Rivier Jamby.

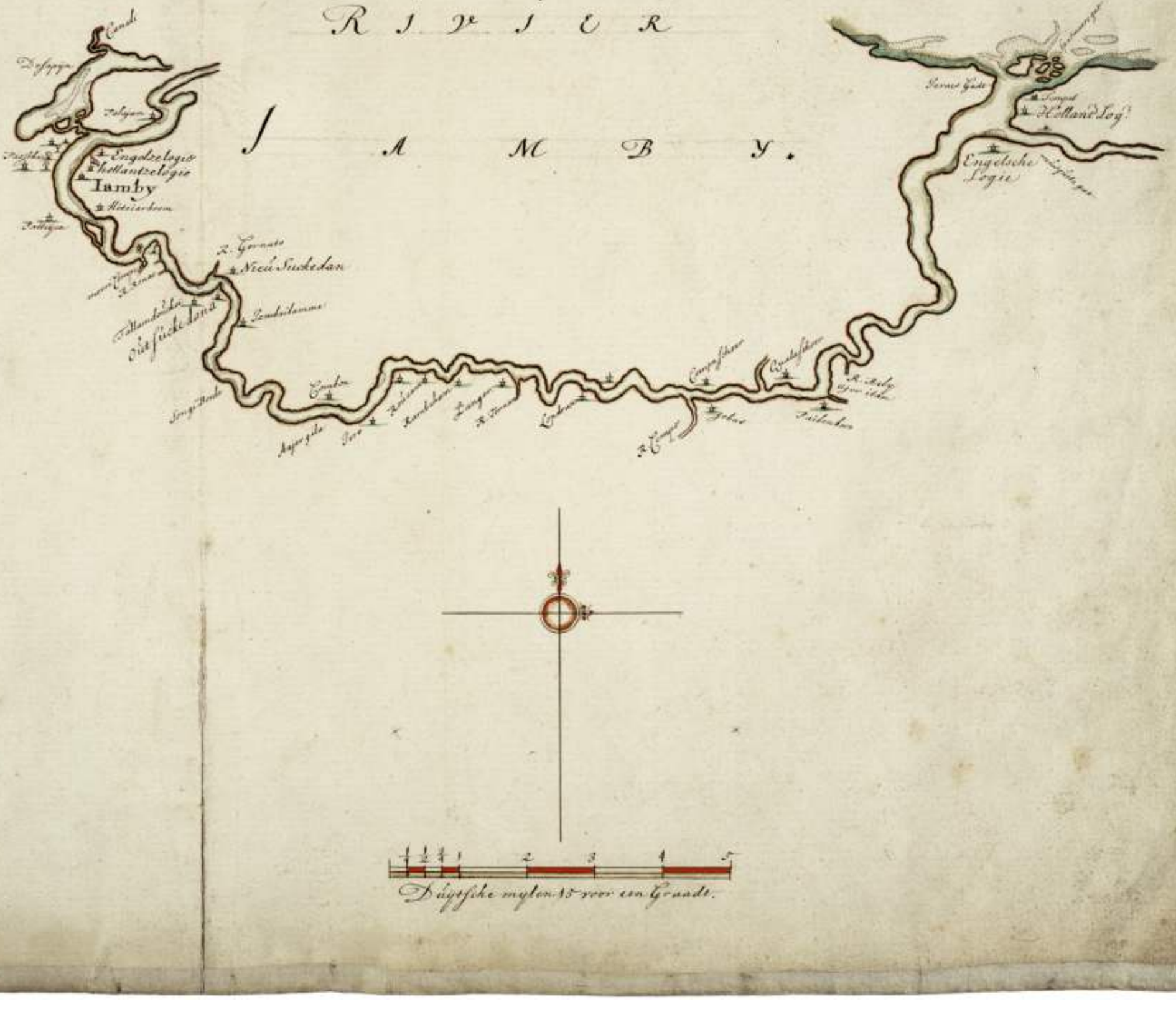

I-39a I, II (NA 4.VEL-364).

[1] De Rivier Palembangh [2] De Rivier Jamby.

[1] The River Palembangh [2] The River Jamby.

[1] Schaalstok van 5 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [ca. 1 : 308.000].
[1] Scale-bar of 5 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [approx. 1 : 308,000].

[2] Schaalstok van 5 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [ca. 1 : 308.000].
[2] Scale-bar of 5 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [approx. 1 : 308,000].

2 kaarten: ingekleurd; 53 x 74 cm.
2 maps: coloured; 53 x 74 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 39a.
Number: [top right]: 39a.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Blad I-39a (inhoudsopgave 1806: 'No. 39a. De rivieren Palembang en Jamby.') biedt twee rivierkaarten van omstreeks 1690 met ondiepten en peilgegevens, links van de delta van de 'Rivier Palembangh' (Moesi, Musi) tot aan de stad Palembang, rechts van de 'Rivier Jamby' (Djambi-rivier, Batang Hari) vanaf de monding tot voorbij de stad Djambi (Jambi).

In Djambi vestigde de Compagnie met toestemming van de vorst al in 1615 een loge, kort nadien gevolgd door de EIC; deze vestigingen zijn op de kaart aangegeven. De plaats was voor beide compagnieën vooral van belang voor de levering van peper, waarvoor aan de oostkust van Sumatra echter aanvankelijk een felle concurrentie met Chinese kooplieden en de Portugezen in Malakka gevoerd moest worden. Uiteindelijk wist de VOC in 1643 per contract het gewilde pepermonopolie te bemachtigen. Op grond van deze overeenkomst verleende de Compagnie in 1687 militaire bijstand aan Djambi toen dit rijk werd bedreigd door een aanval van de sultanaten Djohor (Johore) en Palembang. In 1690 werd de goede verstandhouding echter grondig verstoord door een moord op het hoofd van de factorij, waarna de Hoge Regering in 1696 besloot de vestiging voorlopig te sluiten. Na 1707 was hier met tussenpozen opnieuw een loge, die in 1766 werd platgebrand als represaille voor de arrestatie van enkele Djambiërs die door de Nederlandse resident waren betrapt op de ontduiking van de monopolierechten van de Compagnie. Daarop werd de vestiging in 1768 definitief gesloten. Het duurde vervolgens tot 1833 voor Djambi opnieuw onder Nederlandse invloed kwam. In de *Atlas Isaak de Graaf* is geen kaart van de compagnies-vestiging of de stad Djambi opgenomen.

In het veel machtiger Palembang kreeg de VOC haar eerste handelskantoor in 1619, dat evenwel in 1622 op last van gouverneur-generaal Jan Pietersz. Coen (1619-1623) al weer werd gesloten. De handel met deze belangrijke peperhaven verliep daarna met periodieke onderbrekingen via het kantoor te Djambi. Pas in 1641-1642, toen de verovering van Malakka de Compagnie aan de oostkust van Sumatra een groot prestige had verleend, stemde de vorst onder militaire druk in met een hernieuwde vestiging en een rechtstreeks contract, dat onder meer voorzag in de exclusieve verkoop van peper aan de VOC, het compagniesmonopolie op de invoer van opium en textiel, en het recht van Nederlandse controle op alle buitenlandse schepen die Palembang aandeden. Dit contract zou in de volgende decennia herhaaldelijk aanleiding worden tot ernstige conflicten en zelfs tot openlijke oorlog tussen Palembang en de Compagnie. De VOC bleef hier voor haar gewenste leveranties in wezen steeds aangewezen op de medewerking van de sultans, die op hun beurt financieel weliswaar goeddeels afhankelijk waren van de compagnieshandel, maar politiek nooit onderhorig werden aan de Hoge Regering. In de atlas van Isaak de Graaf wordt aan Palembang afzonderlijk aandacht besteed op blad I-39b, pag. 228.

Sheet I-39a (index of 1806: 'No. 39a. The rivers Palembang and Jamby.') offers two river charts from about 1690, showing on the left, with the shoals and the depth soundings, the delta of the *Rivier Palembangh* (Musi River) as far as the city of Palembang, and on the right the *Rivier Jamby* (Jambi or Batanghari River) from near the estuary to beyond the town of *Iamby* (Jambi).

The Company had established a *loge* in Jambi with permission of the ruler as early as 1615, where its example was followed shortly afterwards by the EIC; these two locations are both indicated on the map. Initially these establishments had to contend with fierce competition from Chinese merchants and from the Portuguese in Malacca. Eventually, in 1643 the VOC managed to acquire the highly desired pepper monopoly by contract. On the basis of this contract, in 1687 the VOC lent military support to Jambi when this small kingdom was threatened with combined attack by the Sultanates of Johor and Palamebang. In 1690 these good relations were dangerously disturbed by the murder of the Chief Factor, following which in 1696 the High Government decided to close this settlement temporarily. From 1707, with several interruptions, the Company once again maintained a trading-post at Jambi, which was burned to the ground in 1766 in reprisal for the arrest of a number of locals who had been caught by the Dutch Resident evading the VOC's monopoly rights. Thereafter, in 1768 it was closed down altogether. It was not earlier than 1833 that Jambi once more came under Dutch authority. No map of the Company settlement in Jambi has been included in the *Atlas Isaak de Graaf*.

The VOC opened its first trading office in the far mightier Palembang in 1619, but already in 1622 this was closed on the orders of Governor-General Jan Pietersz. Coen (1619-1623). For the next two decades, the Company's trade with this important pepper port was carried on, with periodical interruptions, via the office in Jambi. It was only in 1641-1642, after the conquest of Malacca had earned the Company enormous prestige on the east coast of Sumatra, that Palembang's ruler with the exertion of some military pressure could be made to agree to a new establishment and a direct contract. Among the items in the latter were the Company's right to the exclusive purchase of pepper from Palembang, its monopoly on all imports of opium and textiles, and the right of the Dutch to keep a check on all the foreign ships which arrived in Palambang. In the following decades this contract was the source of repeated serious conflicts and even on one occasion the cause of open warfare between Palembang and the Company. Throughout the Company era, the Dutch remained largely dependent on the co-operation of the Sultans, who in their turn were financially not in a position to relinquish the Company's trade but on the other hand politically were never subordinated to the High Government. In the *Atlas Isaak de Graaf* special attention is paid to Palembang on Sheet I-39b, p. 228.

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
Linker kaart/map on the left-hand side		
DE RIVIER PALEMBANGH	Moesi/Musi (rivier/river)	02-20S/104-55E
Stekgrond	-	-
Laeg water	-	-
Stek	-	-
Half tij	-	-
Hoog water	-	-
Westhoek	Tg. Tjarat/Carat (kaap/cape)	02-17S/104-54E
Oosthoek	Tg. Boejoet/Buyut/Tg. Gedeh (kaap/cape)	02-20S/104-55E
Vissersdorp	Soengsang/Sungsang (plaats/settlement)	02-21S/104-53E
Plo. Pajongh	Pajoeng/Payung (eiland/island)	02-22S/104-54E
R. Cacap	Kakap (rivier/river)	02-23S/104-53E
Hooft-riv. Palembangh	Moesi/Musi (rivier/river)	02-20S/104-55E
T' Wachters Eylandt	Banjak/Banyak (eiland/island)	02-32S/104-55E
Groot Laagh Eylandt	Soedimara/Sudimara (island)	03-34S/104-55E
Musquiten Eylandt	Senggeris (eiland/island)	02-34S/104-56E
Negerij Patipatanda	-	-
T' Eylt. Halfwegen	Sedendem (eiland/island)	02-41S/104-57E
Fonteyns Plaet	-	-
De Spruit Siljaringh	Selatdjaran/Selatjaran (rivier/river)	02-48S/104-54E
D'Vier Gebroeders	-	-
Macassers Spruyt	Koembang/Kumbang (rivier/river)	02-54S/104-54E
Driehoex Eylandt	Borang (eiland/island)	02-55S/104-52E
Visschers Eylt.	Bandjar/Banjar (eiland/island)	02-57S/104-52E
Koninx droogte	-	-
Plo. Cambare	Kembara (eiland/island)	02-59S/104-49E
Stadt Palembangh	Palembang (plaats/settlement)	02-59S/104-45E
Hollantze logie	<Palembang > (plaats/settlement)	02-59S/104-45E
Rechter kaart/map on the right-hand side		
DE RIVIER JAMBY	Djambi-rivier/Batang Hari (river)	01-16S/104-05E
Iamby	Djambi/Jambi (plaats/settlement)	01-35S/103-37E
Canali	Kenali (rivier/river)	01-35S/103-33E
Desapijn	Danau Sipin/Moedoeng/Mudung (meer/lake)	01-35S/103-35E
Pabajam	-	-
Passebam	-	-
Engelze logie	<Djambi/Jambi> (plaats/settlement)	01-35S/103-37E
hollantze logie	<Djambi/Jambi> (plaats/settlement)	01-35S/103-37E
Hitziarboom	-	-
Patteyen	-	-
Moori Campe	Moeara Koempeh/Muara Kumpeh (plaats/settlement)	01-33S/103-39E
R. Ronas	-	-
R. Gornato	-	-
Talamdouckoi	Talang Doekoe/Duku (plaats/settlement)	01-31S/103-40E
Out Suckedana	-	-
Nieu Suckedan	-	-
Pambailamme	Moeara Djambi/Muara Jambi? (plaats/settlement)	01-28S/103-40E
Songe Bonlo	-	-
Aajer gila	-	-
Combon	Sekoembang/Sekumbang (plaats/settlement)	01-26S/103-42E
Jero	-	-
Roucam	Roekam/Rukam (plaats/settlement)	01-24S/103-47E
Rambaham	Rambahan (rivier/river)	01-24S/103-47E
Langer	<Langgar> (rivier/river)	-
R. Tornan	-	-
Londran	Londrang (plaats/settlement)	01-21S/103-53E
R. Compe	Koempeh/Kumpeh (rivier/river)	01-24S/103-59E
Jebas	Djeboes/Jebus (plaats/settlement)	01-20S/104-01E
Compeschoor	-	-
Qualaschoor	-	-
Paibonkwa	-	-
Ajer Itan	Ajer Itam/Airhitam Dalam (rivier/river)	01-15S/104-09E
R. Baby	-	-
Engelsche Logie	-	-
Musquite gat	Sadoedalam/Sadu Dalam (rivier/river)	01-05S/104-12E
Hollant: Log.	-	-
Javaes Gadt	Berbak (rivier/river)	01-03S/104-11E
Tempel	-	-
Spamaers gat	Poelautengah/Pulautengah (rivier/river)	01-02S/104-12E

39.

DE STAD PALIM-BANGH

door Jan van der Laan als Commandeur
daar veroverd en verdelgt
1660?

I-39b (NA 4.VEL-1138).

De stad Palim-bangh door Jan van der Laan als commandeur verovert en verdestrueert [in potlood] 1660?

The town of Palim-bangh conquered and destroyed by Commander Jan van der Laan [in pencil] 1660?

1 kaart: ingekleurd; 53,5 x 74,5 cm.
1 map: coloured; 53.5 x 74.5 cm.

Nummer: [rechtsboven] 39b.
Number: [top right]: 39b.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

De afbeelding op blad I-39b is een schetsmatige, op het noordwesten georiënteerde perspectiefplattegrond van de stad Palembang en directe omgeving omstreeks 1659, voor de verovering en verwoesting door compagniestroepen in dat jaar (inhoudsopgave 1806: 'No. 39b. De Stad Palembang.').

In 1657-1658 leidde de controle van de VOC op de scheepvaart van Palembang tot ernstige moeilijkheden, waarbij onder meer twee compagniesschepen werden gekaapt en de meeste bemanningsleden gedood. Daarop zond de Hoge Regering in oktober 1659 een expeditiemacht van 700 soldaten onder majoor Jan van der Laan uit (op de kaart staat zijn naam onder de titel), die de stad ondanks de sterke omwalling en vele fortificaties en versperringen langs de rivier in korte tijd wist in te nemen. Eenmaal 'verovert', zoals onder de kaarttitel is vermeld, werd het inderhaast door de bevolking verlaten Palembang vervolgens grondig geplunderd en 'verdestrueert'. De vijandelijkheden werden pas beëindigd in 1662, toen de vorst zich na een langdurige blokkade van de Moesi-rivier door compagniesschepen gedwongen zag het contract van 1642 te hernieuwen en de VOC toe te staan bij Palembang een versterkte loge te vestigen. In de latere compagniestijd kwam het nog enkele malen tot wrijvingen tussen Batavia en Palembang, zij het niet meer tot een directe militaire confrontatie. In de tekening is speciale aandacht besteed aan de palissadering om Palembang en aan de stroomafwaarts gelegen forten en versperringen aan de Moesi; centraal in de stad is de Grote Moskee aangegeven.

Niet bekend is, waarom Isaak de Graaf in zijn atlas alleen deze verouderde plattegrond heeft opgenomen, ondanks de aanzienlijke betekenis die het kantoor Palembang tegen 1690 had verworven en de beschikbaarheid van diverse kaarten en plantekeningen van na 1662. De handelsconcessies leverden de VOC omstreeks 1690 ca. 5 miljoen pond peper per jaar op. De peper kwam uit de bovenlanden en bij de aankoop bemiddelden vaak Chinese makelaars. Elk jaar opnieuw moest met de sultan worden onderhandeld over de prijs van de Voor-Indische stoffen die de Compagnie hier in ruil voor de peper leverde. Naast compagniesvaartuigen brachten ook schepen van de sultan de peper naar Batavia. In de achttiende eeuw liep de productie van peper terug, met als gevolg dat er ook minder textiel werd afgenomen. Deze afname werd echter ten dele gecompenseerd door de opkomst van een nieuw handelsproduct: in 1710 was op het eiland Bangka, dat sinds 1615 onder het gezag van Palembang viel, tin gevonden.

Hiervoor bestond binnen Azië vooral in China een goede markt, omdat miljoenen Chinezen dagelijks stukjes tinfolie offerden. Door de uitbreiding van de vaart op China in die jaren, als gevolg van de steeds groeiende vraag naar thee in Europa, nam ook het belang van tin in de compagnieshandel sterk toe. In 1722 eiste de VOC in Palembang het alleenrecht van de uitvoer van tin op en hoewel dit monopolie nadien nooit geheel effectief is geweest, ontving zij in de praktijk van de volgende decennia tegen geringe kosten steeds ongeveer de helft van alle Bangka-tin, in de aanvangsperiode ca. 250.000 pond per jaar. Dit product werd eveneens mede door vaartuigen van de sultan naar Batavia gebracht. Overigens garandeerde ook deze nieuwe handel de VOC in de achttiende eeuw nog geen stabiele winsten in Palembang; periodiek overtroffen de uitgaven aanzienlijk de inkomsten. In de periode 1728-1729 bijvoorbeeld waren de inkomsten hier slechts 10.600 gulden, tegen 26.000 gulden aan uitgaven; tussen 1670 en 1680 daarentegen, toen de peperhandel bloeide, bedroegen de inkomsten 223.555 gulden en de uitgaven 125.666 gulden. In de vestiging van de Compagnie te Palembang waren in de achttiende eeuw gemiddeld zo'n 100 dienaren gestationeerd, in meerderheid militairen.

Sheet I-39b offers a schematic, north-west oriented perspective ground-plan of the city of Palembang and its direct environs around 1659, before its conquest and destruction by the Company in that year (index of 1806: 'No. 39b. The Town of Palembang.').

In 1657-1658 the control exercised by the VOC over the shipping to Palembang led to serious difficulties, resulting among other things in the capture of two Company ships and the murder of most members of their crews. In response, the High Government sent an expeditionary force of 700 soldiers under the command of Major Jan van der Laan (his name is mentioned under the caption) in 1659. Overcoming the stout walls of the city and the many fortifications and obstructions along the river, it did not take this force long to breach the Sultan's defences. Once *verovert* (captured) as is mentioned in the caption, Palembang, from where most of the population had fled in haste, was thoroughly plundered and *verdestrueert* (destroyed). Hostilities only ceased in 1662, when the ruler, succumbing to a protracted blockade of the Musi River by Company ships, agreed to renew the 1642 contract and to grant the VOC permission to construct a fortified trading-post in Palembang. Later in the Company era there were several more skirmishes and contentious issues between Batavia and Palembang, though never amounting to a full military confrontation. In the drawing, special attention is paid to the palisade around Palembang and to the fort downriver from the city, as well as to the obstacles in the Musi. In the centre of the walled city is the Great Mosque.

It is now impossible to say why Isaak de Graaf chose to include only this antiquated ground-plan in his atlas, despite the considerable importance the Palembang trade signified by 1690 and the availability of various post-1662 maps and ground-plans. In the period around 1690, the trading concessions were worth about 5 million pounds of pepper per year to the VOC. This pepper was grown in the highlands and local Chinese agents often facilitated the sale. Each year, the price of the Indian textiles which the Company offered here in exchange for pepper had to be determined in lengthy negotiations with the Sultan. As well as in Company ships, the pepper was transported to Batavia in the Sultan's vessels. In the eighteenth century the production of pepper declined and consequently fewer textiles were sold. To a certain extent, this decline was compensated by the growth of a new commodity: in 1710, tin was discovered on the island of Bangka, which had been under the suzerainty of Palembang since 1615.

In Asia there was a good market for this metal, especially in China because millions Chinese used small pieces of tinfoil every day in their offerings. As a consequence of the expansion in the China trade in response to the steadily mounting demand for tea in Europe in those years, the importance assumed by tin in the Company's business was greatly enhanced. In 1722, the VOC in Palembang demanded a monopoly on the export of tin and, even though this monopoly was never wholly effective, in practice in the following decades, at very little expense, it managed to obtain control over at least half of the Bangka tin exports, initially some 250,000 pounds a year. Some of the metal was also carried to Batavia in the Sultan's ships. This new trading commodity, however, did not guarantee the VOC stable profits in Palembang in the eighteenth century; periodically the expenses topped the profits quite considerably. For instance, in the period 1728-1729 the income here was only 10,600 guilders, against 26,000 guilders expenditure; between 1670 and 1680, in contrast, at the zenith of the pepper trade, the income was 223,555 guilders, whereas expenditure was 125,666 guilders. In the eighteenth century, some 100 Company servants on average were stationed in Palembang, the majority of them soldiers.

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
DE STAD PALIM-BANGH	Palembang (plaats/settlement)	02-59S/104-45E

R I V:

R A C A N.

Mackenzie's Island
Mackenzie's Berg
Mackenzie's Island
Mackenzie's Berg
Mackenzie's Island
Mackenzie's Berg

I-40 I, II (NA 4.VEL-363).

[1] Riv: Racan [2] Rivier Andrahira.

[1] River Racan [2] River Andrahira.

[1] Schaalstok van 5 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [ca. 1 : 510.000].
[1] Scale-bar of 5 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [approx. 1 : 510,000].

[2] Schaalstok van 10 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [ca. 1 : 510.000].
[2] Scale-bar of 10 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [approx. 1 : 510,000].

2 kaarten: ingekleurd; 52 x 72,5 cm.
2 maps: coloured; 52 x 72.5 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 40.
Number: [top right]: 40.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Tekst op verso: Dit is het 1. Deel.
Text on verso: Dit is het 1. Deel.

Blad I-40 (inhoudsopgave 1806: 'No. 40. De rivieren Racan en Andrahira.'), het laatste in Deel I van de *Atlas Isaak de Graaf*, omvat rivierkaarten met ondiepten en peilgegevens van de 'Racan' (links, Rokan-rivier, Sungai Rokan) en de 'Andrahira' (rechts, Indragiri-rivier, Sungai Indragiri of Sungai Kuantan) aan de oostkust van Sumatra, in de tegenwoordige provincie Riau.

De diverse vorstendommen ter weerszijden van Straat Malakka stonden in de zestiende en vroege zeventiende eeuw merendeels onder het oppergezag of ten minste de invloed van het sultanaat Atjeh, met uitzondering van het Portugese Malakka, dat in 1641 door de VOC werd veroverd. De eerste Nederlandse contacten met Atjeh dateerden al van 1598; in 1607 werd in de hoofdplaats, het latere Koetaradja en tegenwoordig bekend onder de naam Banda Aceh, een compagniesfactorij gevestigd. De belangrijkste Atjehse handelsproducten waren peper en tin, waarvan de laatste voornamelijk afkomstig was uit het onderhorige vorstendom Perak op het Maleise Schiereiland. Later in de zeventiende eeuw kwam de Compagnie herhaaldelijk in conflict met het machtige sultanaat, onder meer over de handel en het oppergezag aan de westkust van Sumatra, maar steeds weer werden nadien de handelscontacten hersteld. Na ca. 1670 raakte Atjeh echter zodanig verzwakt dat verscheidene onderhorige vorstendommen zich wisten los te maken, zoals Siak, Deli en Djohor, en de Compagnie vrijwel volledige handelsmonopolies kon afdwingen in het Atjese invloedsgebied. In die periode vond de compagnieshandel al lang niet meer alleen plaats via de vestiging in Atjeh zelf, maar ook rechtstreeks in de nog onderhorige rijkjes aan de oostkust. Aan de Rokan-rivier heeft de Compagnie in het Atjehse vazalrijkje Rokan Ampat Kota of Loeboek Bandhara geen permanent kantoor gehad, al geeft de kaart links van ca. 1690 wel de ligging aan van een post bij de samenloop van de Rokan Kiri en de Rokan Kanan. Aan de Indragiri-rivier wordt op de kaart rechts een 'Hollantze Logie' vermeld bij het 'Coninks Hof', de toenmalige residentie van de plaatselijke vazalvorst van Indragiri nabij – vermoedelijk – het huidige plaatsje Peranap. Naast peper werd hier door de Compagnie ook goud ingekocht.

Sheet I-40 (index of 1806: 'No. 40. The rivers Racan and Andrahira.'), the last one in Part I of the *Atlas Isaak de Graaf*, contains river charts with shallows and depth soundings for the *Racan* (left, Rokan River, Sungai Rokan) and the *Andrahira* (right, Indragiri River, Sungai Indragiri or Sungai Kuantan), on the east coast of Sumatra in the present province of Riau.

Most of the various kingdoms which existed on both sides of the Straits of Malacca in the sixteenth and early seventeenth century were under the suzerainty, or at least the influence, of the Sultanate of Aceh (Achin). One major exception was Portuguese Malacca, which was conquered by the VOC in 1641. The first Dutch contacts with Aceh dated from as early as 1598; in 1607, a Company factory was set up in the capital, later known as Koetaradja and nowadays as Banda Aceh. The most important Achinese commodities were pepper and tin, most of the latter originating from the vassal kingdom of Perak on the Malay Peninsula. Later in the seventeenth century, the Company was embroiled in constant conflicts with the mighty Sultanate, the major point of friction being the trade with and the exercise of the highest authority on the west coast of Sumatra, but afterwards trading relations were always restored. Sometime after 1670, Aceh was weakened to such an extent that some of its vassal kingdoms, such as Siak, Deli, and Johor, were able to win their independence, allowing the Company to exact absolute trade monopolies in the Sultanate's sphere of influence. By then, the Company's trade was no longer being conducted only through the factory in Aceh itself, but was also pursued directly in the still subordinate small kingdoms on the east coast. On the Rokan River, in the Acehnese vassal state of Rokan Ampat Kota or Lubuk Bandhara, the Company never possessed a permanent office, even though the map on the left from about 1690 gives the location of a post at the confluence of the Rokan Kiri and the Rokan Kanan. On the map of the Indragiri River on the right, a *Hollantze Loge* (Dutch trading-post) is marked in the vicinity of the *Coninks Hof* (Royal Court), then the residence of the local vassal King of Indragiri close to – probably – the present-day small town of Peranap. Besides pepper, the Company also bought gold here.

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
Linker kaart/map on the left-hand side		
RIV: RACAN	Rokan (rivier/river)	02N/100-52E
Tanjong Tesarad	Tg. Seneboei/Sinebui (kaap/cape)	02-18N/101-01E
Diamants Bank valt met laag water droogh	-	-
Makreels hoek	Tg. Belanda (kaap/cape)	02-14N/100-43E
R. Labartange	Laboehantangga/Labuantangga (rivier/river)	01-58N/100-53E
Rata amper of papenthuyn	<Batoeampat/Batu Ampat> (plaats/settlement)	01-53N/100-55E
Rootland	-	-
R. Langeder	<Langgadai> (plaats/settlement)	01-52N/100-56E
Famen Eylandt	Beting (eiland/island)	01-51N/100-55E
Dn. Comhoek	-	-
Tussen dese 2 drooge banken brecht de baeren gaat niet verder	-	
Ront-Eylantie	-	-
Bosch vol Pisangboomen	-	-
Verlaten Thuynen	-	-
Weg na Rouon	-	-
Wegh na Coenta en ook na Canan	-	-
Meeuwlanter	-	-
Nieuwe thuynen gebouwt	-	-
Raja Tata heeft 3 a 4 roode plecken tegen den Berg aan	-	
Out Lamer door de Jambinesen verdestrueert	-	
Van de 8 en 7 hoek tot aan Tongh tesarot syn de dieptens met laag water gepeylt, en voor de Bato amper of papenthuyn wascht t'water met een Springh omtrent 4½ vaem op en neder		-
Alle dese banken vallen met laegh water droogh zijnde hart sand	-	-
Po. Lalangh Brietjes	Alang Ketjil/Kecil (eiland/island)	02-08N/100-39E
Po. Lalangh Besaer	Alang Besar (eiland/island)	02-11N/100-39E
Rechter kaart/map on the right-hand side		
RIVIER ANDRAHIRA	Indragiri/Inderagiri/Koeantan/Kuantan (rivier/river)	00-20N/103-30E
qualy Bajong	Barang (rivier/river)	00-01S/103-39E
qualy Mangda	Mandah (rivier/river)	00-02S/103-35E
qualy Igat	Igal (rivier/river)	00-04S/103-33E
Batang Toemoey	Toemoe/Tumu (rivier/river)	00-08S/103-30E
Ausarco	Gaoeng/Gaung (rivier/river)	00-10S/103-27E
Batang Tauago	Toeaka/Tuaka (rivier/river)	00-12S/103-27E
Transangh batangh	Teroesanbatang/Terusan Batang (rivier/river)	00-18S/103-26E
Dese wal is diep	-	-
Tot hier toe heeft men vloedt	-	-
Coninks Hof	<Peranap> (plaats/settlement)	00-40S/102E
Hollantze Logie	<Peranap> (plaats/settlement)	00-40S/102E
hier beginт d'vloed saght te gaan	-	-
houd dese wal (2x)	-	-
Dese wal is diep	-	-
Quale Sapath	Sapat Dalam (rivier/river)	00-22S/103-18E
houd dese wal	-	-
Ladion	Ladjau/Lajau (rivier/river)	00-23S/103-28E
Pto. Hongh	<Terboeng/Terbung> (rivier/river)	00-18S/103-27E

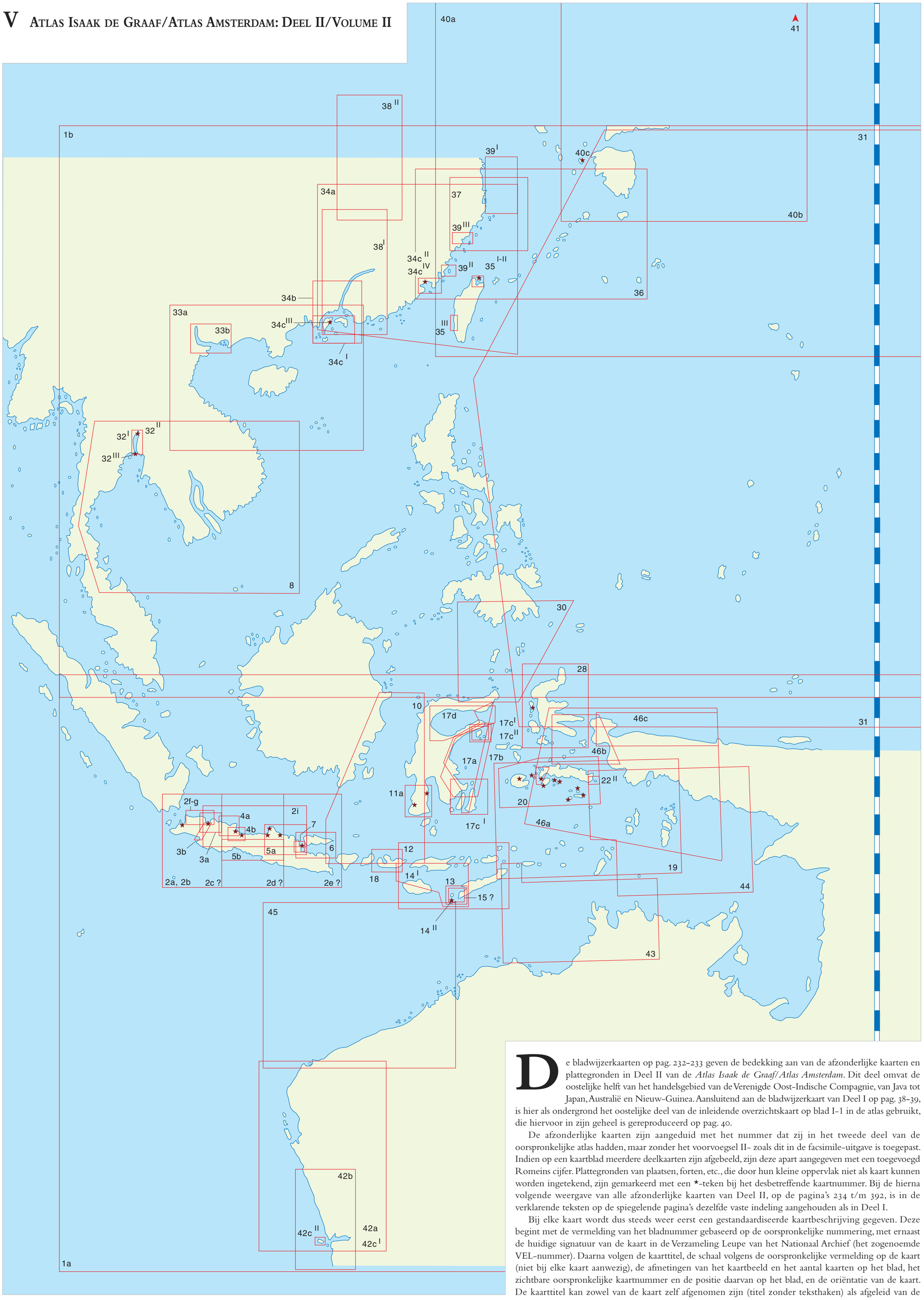

De bladwijzerkaarten op pag. 232-233 geven de bedekking aan van de afzonderlijke kaarten en plattegronden in Deel II van de *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*. Dit deel omvat de oostelijke helft van het handelsgebied van de Verenigde Oost-Indische Compagnie, van Java tot Japan, Australië en Nieuw-Guinea. Aansluitend aan de bladwijzerkaart van Deel I op pag. 38-39, is hier als ondergrond het oostelijke deel van de inleidende overzichtskaart op blad I-1 in de atlas gebruikt, die hiervoor in zijn geheel is gereproduceerd op pag. 40.

De afzonderlijke kaarten zijn aangeduid met het nummer dat zij in het tweede deel van de oorspronkelijke atlas hadden, maar zonder het voorvoegsel II- zoals dit in de facsimile-uitgave is toegepast. Indien op een kaartblad meerdere deelkaarten zijn afgebeeld, zijn deze apart aangegeven met een toegevoegd Romeins cijfer. Plattegronden van plaatsen, forten, etc., die door hun kleine oppervlak niet als kaart kunnen worden ingetekend, zijn gemarkeerd met een *-teken bij het desbetreffende kaartnummer. Bij de hierna volgende weergave van alle afzonderlijke kaarten van Deel II, op de pagina's 234 t/m 392, is in de verklarende teksten op de spiegelende pagina's dezelfde vaste indeling aangehouden als in Deel I.

Bij elke kaart wordt dus steeds weer eerst een gestandaardiseerde kaartbeschrijving gegeven. Deze begint met de vermelding van het bladnummer gebaseerd op de oorspronkelijke nummering, met ernaast de huidige signatuur van de kaart in de Verzameling Leupe van het Nationaal Archief (het zogenoemde VEL-nummer). Daarna volgen de kaarttitel, de schaal volgens de oorspronkelijke vermelding op de kaart (niet bij elke kaart aanwezig), de afmetingen van het kaartbeeld en het aantal kaarten op het blad, het zichtbare oorspronkelijke kaartnummer en de positie daarvan op het blad, en de oriëntatie van de kaart. De kaarttitel kan zowel van de kaart zelf afgenomen zijn (titel zonder teksthaken) als afgeleid van de beschrijving in de eerste inventaris van de kaartenverzameling van het Rijksarchief door P.A. Leupe uit 1867 (titel tussen teksthaken). De vermelde schaal geldt altijd voor de onverkleinde oorspronkelijke kaart en is herleid tot de tegenwoordig gebruikelijke relatieve, getalsmatige weergave. De oriëntatie van de kaart betreft steeds de aanduiding van het noorden voor de losse kaart in normale leesrichting en kan zowel gebaseerd zijn op een ingetekende noordpijl als op een afleiding uit andere gegevens in de kaart. In voorkomende gevallen wordt de korte kaartbeschrijving afgesloten met een vermelding van teksten op de achterzijde van het oorspronkelijke kaartblad

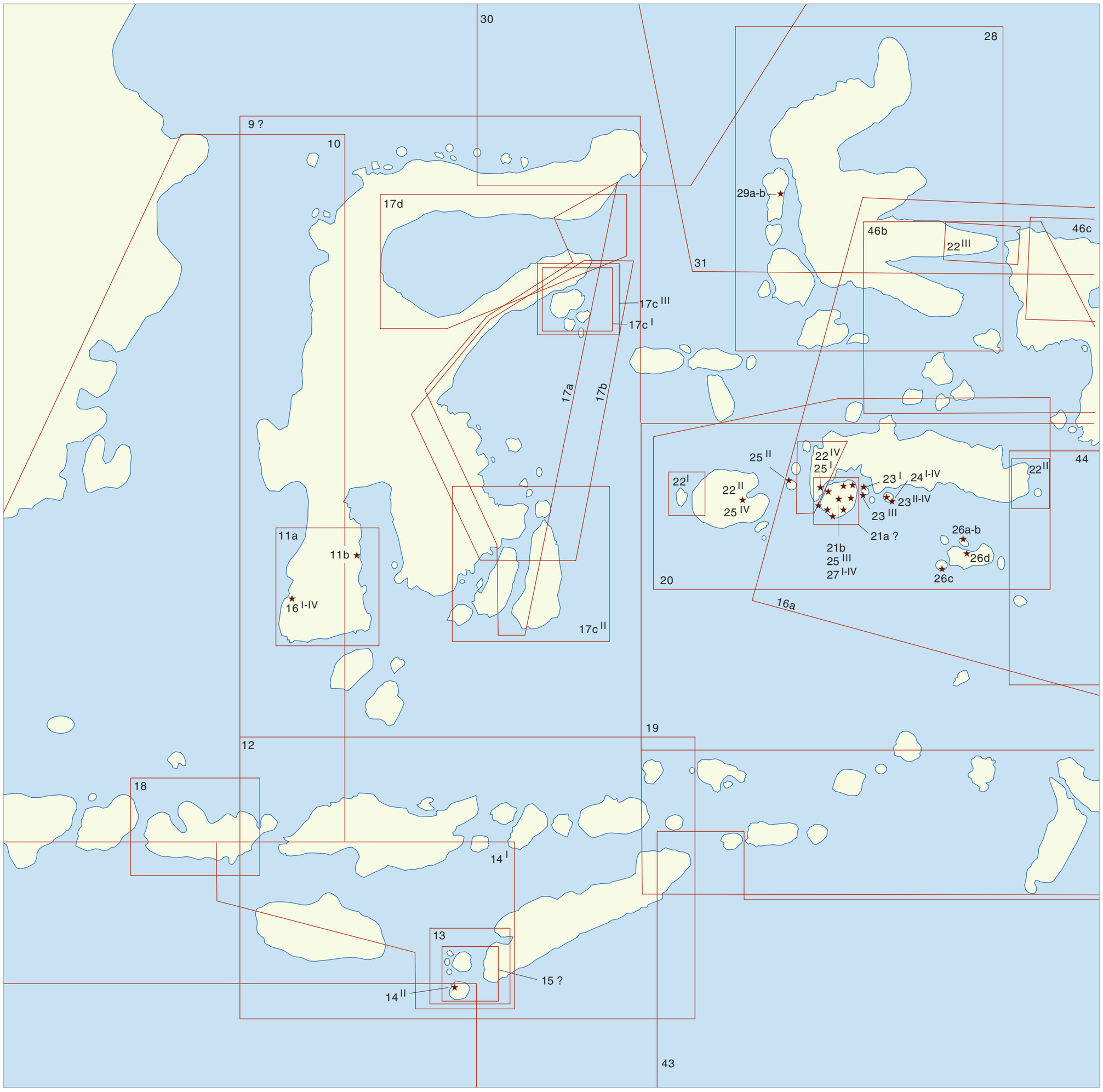

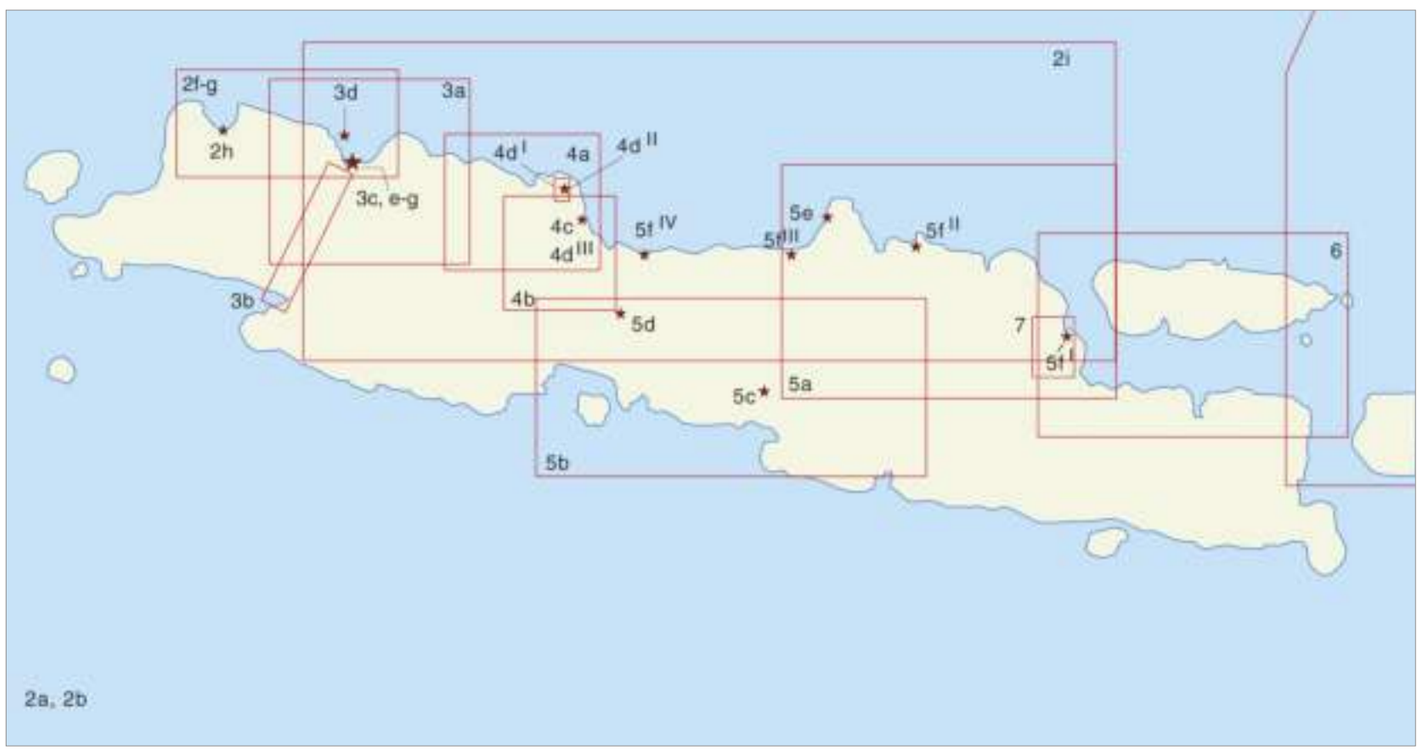

Na de kaartbeschrijving is een kort overzicht opgenomen van de geschiedenis in de compagniestijd van het gebied of de plaats die op de kaart als hoofdonderwerp is weergegeven. Dit kan worden gevolgd door een transcriptie van eventuele verklaringen op de oorspronkelijke kaart, bijvoorbeeld in de vorm van cijfer- en letterlegenda's of beschrijvingen van verkenningen. Als laatste element is een transcriptie van de geografische namen en andere kaartinschriften toegevoegd, voor zover mogelijk gerelateerd aan de tegenwoordige naam en de geografische coördinaten van het object in kwestie. De geografische namen in deze transcripties zijn ook opgenomen in het algemene register op pag. 398-420. De weergave van de namen kan daar, vanwege de noodzakelijke standaardisering ten behoeve van een register, incidenteel iets afwijken van die bij de afzonderlijke kaarten. Direct onder de kaarten is ten slotte voor elk het verkleiningspercentage in de reproductie aangegeven. Kaarten: Marc Hameleers/Universiteit Utrecht, Faculteit Geowetenschappen/ Grafisch Atelier Stenchlak.

The sheet-index maps on pp. 232-233 show the actual coverage of each of the maps and plans in Volume II of the *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*. This volume deals with the eastern half of the VOC's trade area, from Java to Japan, Australia, and New Guinea. Adjoining to the sheet-index map for Volume I on pp. 38-39, the individual maps have been outlined on a simplified reproduction of the eastern part of Isaak de Graaf's original introductory chart on Sheet I-1, which is shown in full on p. 40. The maps and plans are all indicated by their original sheet number in Volume II of De Graaf's atlas, but without the added prefix II- as has been applied in the present facsimile edition. In those cases where a sheet contains several maps, these are each identified by an additional Roman numeral. The sheet numbers marked ⋆ relate to ground-plans of settlements, forts and other relatively small geographical objects which because of their limited surface area cannot be outlined here as maps.

In the notes and explanations to the separate maps of Volume II reproduced on pages 234 to 392, the same fixed order of subjects as in Volume I has been followed as much as possible. The notes hence once again open with a standardized introductory description of the map, with the sheet number derived from De Graaf's atlas and the present class mark of the map in the Leupe Collection in the Netherlands National Archives (the so-called VEL number) as its first items. This is followed by the map title, the scale according to the original indication on the map (missing on some maps), the number of maps on the sheet and their net measurements, the visible original sheet number if present and its position on the sheet, and the orientation of the map. The map title may be derived either from an inscription on the map itself (title given not in brackets) or from its description in the first catalogue (1867) of the map collection in the *Rijksarchief* compiled by P.A. Leupe (map title given in brackets). The scale as indicated always applies to the original unreduced map and is given in its relative form in figures. The orientation is indicated as applying to the individual loose-leaf maps in a normal reading position and may be based either on existing original compass directions or on any other reliable information to be derived from the map. For those maps which bear original inscriptions on verso, the introductory description is concluded by a full transcription of the same.

Following these opening notes, for each of the areas and places depicted as main subjects in the maps a summary of their history in the Company era is given. This is supplemented, wherever applicable, by a transcription in full of the original explanations on the map, such as number or letter legends, survey notes, etc. Furthermore, transcriptions have been added for all geographical names and other inscriptions on the maps, wherever possible in combination with the present names and the geographical positions of the objects in question. The true toponyms in these transcription have also been included in the general index of geographical names on pp. 398-420. Because of the need for a greater degree of standardization in this index, however, their notations there may in some cases differ slightly from those in the transcriptions with the individual maps. Finally, for each of the maps, plans, and drawings included in this facsimile edition the percentage of reduction in size as compared to Isaak de Graaf's originals is given in a figure directly below the reproductions. Maps: Marc Hameleers/Utrecht University, Faculty of Geosciences/ Grafisch Atelier Stenchlak.

BORNEO.
CELE
BES.
NOVA
GUINEA
Linea Æquinoctialis.
JA
VA.
HOLLANDIA NOVA.
Zuydland of't Land
van de Eendracht.
duytze mylen.

II-1a (NA 4.VEL-344).

[Kaart van de Indische Archipel, tussen Sumatra en Nova Guinea, en de westkust van Hollandia Nova].

[Chart of the Malay Archipelago, between Sumatra and Nova Guinea, and the west coast of Hollandia Nova].

Schaalstok van 100 Duytze mijlen = [ca. 1 : 7.885.000].
Scale-bar of 100 Duytze mijlen = [approx. 1 : 7,885,000].

1 kaart : ingekleurd; 52 x 74 cm.
1 map : coloured; 52 x 74 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 1a
Number: [top right]: 1a.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

De paskaart op blad II-1a (inhoudsopgave 1806: 'No. 1a. Paskaart van het zuider deel der Oostersche Eilanden.') geeft een overzicht van het zuidelijke deel van de Indische Archipel en een gedeelte van 'Hollandia Nova' (Australië) en sluit westelijk aan bij de kaarten I-2a en I-2b in het eerste deel van de *Atlas Isaak de Graaf*, die tezamen het gebied van de Indische Oceaan bedekken. De uitvoering van deze kaart komt geheel overeen met de overzichtskaarten in Deel I. De onderscheiden delen van de kustgebieden zijn met een kleur geaccentueerd; de algemene geografische namen langs de kusten worden in rood weergegeven, terwijl de namen van de compagniesvestigingen met zwarte inkt zijn geschreven. Aan het einde van de zeventiende eeuw vond men in de Indische Archipel de meeste nog op Java en in de Molukken.

In de eerste periode van de vaart op Azië waren specerijen het voornaamste doel van de Nederlandse kooplieden. Hun aandacht ging daarbij vooral uit naar de Oost-Indische eilanden, waar de herkomstgebieden van enkele van de belangrijkste specerijen waren gelegen: Sumatra voor peper, de Banda-eilanden voor nootmuskaat en foelie en de overige Molukken voor kruidnagelen. Anders dan in Voor-Indië en Ceylon was in de late zestiende eeuw de militaire en maritieme kracht van de Portugezen in de Archipel beperkt, al beheersten zij met hun vestigingen in Malakka en op Ambon wel de sleutelposities in de specerijhandel op de Molukken; bovendien waren vanuit hun hoofdvestiging in Manilla de Spanjaarden doorgedrongen tot in de noordelijke Molukken. In Bantam in West-Java daarentegen, toen de belangrijkste inheemse stapelmarkt voor peper in de regio, ging de Portugese invloed niet verder dan de aanwezigheid van een handelsloge. Deze omstandigheden maakten het de Nederlanders en aanvankelijk ook de Engelsen omstreeks 1600 relatief gemakkelijk in de Archipel door te dringen en eigen handelscontacten te leggen.

Cornelis de Houtman nam in 1596 tijdens de 'Eerste Schipvaert' in Bantam als eerste Nederlandse zeevaarder lading in en ook de tweede vloot bezocht deze handelsstad. Wybrant van Warwijck voer in 1599 als eerste naar Celebes en de Molukkeneilanden Ambon en Ternate, terwijl zijn onderbevelhebber Jacob van Heemskerck de Banda-eilanden aandeed. Deze tochten bewezen de relatieve veiligheid van de vaarroutes in de Indische Archipel en boden de eerste inzichten in de mogelijkheden om een vaste greep op de specerijhandel te krijgen. Vervolgens legde de VOC in 1605 met de verovering van de Portugese vestiging op Ambon al de grondslag voor haar latere monopoliestelsel in de Molukken. Na de stichting van Batavia in 1619 als hoogste bestuurszetel en centrale stapelplaats van de VOC in Azië, volgde tot het eind van de zeventiende eeuw een periode van versnelde, stapsgewijze uitbreiding van het compagniesgezag over de economisch belangrijke delen van de Archipel en de vrijwel volledige uitschakeling van de Portugezen, Spanjaarden en Engelsen als handelscoucurrenten in deze gebieden. Mijlpalen in deze expansie waren onder meer de volledige onderwerping en inbezitname van de Banda-eilanden en de Zuid-Molukken in 1621 en volgende jaren, de verovering van Malakka in 1641 en van Makassar in 1667, de uitbreiding van het compagniesgezag over delen van West-Sumatra en Midden- en Oost-Java tussen 1659 en 1682, en de onderwerping van het sultanaat Bantam in 1684.

In deze periode vond van compagnieswege ook een aantal ontdekkingsreizen plaats naar het 'Zuydland', het veronderstelde grote continent ten zuiden van de Indische Archipel. Zo werd in 1623 vanuit Ambon een expeditie onder commando van de opperkoopman Jan Carstensz. uitgezonden om de wateren tussen 'Nova Guinea' en 'Hollandia Nova' te verkennen. Carstensz. slaagde er niet in de doorgang te vinden, wel zag hij in het noorden met sneeuw bedekte bergtoppen – de later naar hem vernoemde Carstensz-keten in Nieuw-Guinea. In de jaren 1642-1644 voerde schipper Abel Tasman twee grote verkenningsexpedities langs de kusten van Australië uit, waarbij dit continent voor het eerst kon worden omzeild en tevens Nieuw-Zeeland werd ontdekt. Op beide reizen miste echter ook hij de doorgang tussen Nieuw-Guinea en Australië. In 1696-1697 volgde de tocht vanuit Amsterdam naar de kust van West-Australië onder schipper Willem de Vlamingh, mede uitgezonden om een drie jaar eerder verdwenen schip van de Kamer Amsterdam op te sporen. Tijdens deze derde grote reis werd de westkust van Australië volledig in kaart gebracht; in deze overzichtskaart zijn deze gegevens al verwerkt, zodat dit blad in de eerste jaren na 1697 gedateerd moet worden. Nog niet opgenomen daarentegen zijn hier de resultaten van de verkenningen van de noordkust van Nieuw-Guinea in 1705 (zie ook het eerste inleidende hoofdstuk, pag. 18-19), toen onder meer de Vogelkop en de Geelvinkbaai in kaart werden gebracht. Kaarten van deze kusten zijn naderhand door Isaak de Graaf toegevoegd aan zijn atlas (bladen II-43 en II-46a-c, pag. 382 en 388-392).

Met betrekking tot de verschillende regio's binnen deze overzichtskaart besteedt de *Atlas Isaak de Graaf* afzonderlijk aandacht aan Java (bladen II-2a t/m II-7, pag. 238-286), Celebes (bladen II-9 t/m II-11b, pag. 290-294 en II-16 t/m II-17d, pag. 302-310), de Kleine Soenda-eilanden (bladen II-12 t/m II-15 en II-18, pag. 296-300 en 312), de Zuid- en Noord-Molukken (bladen II-19 t/m II-29b, pag. 314-340) en Australië en Nieuw-Guinea (bladen II-42a t/m II-46c, pag. 376-392). Borneo, waarmee sinds 1609 op bescheiden schaal handelscontacten bestonden, is in zijn atlas niet apart vertegenwoordigd.

The chart on Sheet II-1a (index of 1806: 'No. 1a. Chart of the southern part of the Eastern Islands') gives an overview of the southern part of the Malay Archipelago and part of *Hollandia Nova* (Australia). In the west it adjoins Maps I-2a and I-2b in the first part of the *Atlas Isaak de Graaf*, which jointly cover the Indian Ocean. The way this map has been prepared follows entirely the same technique as that used for the general maps in Part I. Various coastal areas are accentuated by colour; the general geographical names along the coast are entered in red ink, and the names of the Company establishments are inscribed in black. At the end of the seventeenth century, most of the latter in the Malay Archipelago were still in Java and the Moluccas.

In the first period of their voyages to Asia, spices were the principal goal of the Dutch merchants. Therefore, they devoted most of their attention to the East Indian (Malay) Archipelago, the source of some of the most important spices: Sumatra for pepper; the Banda Archipelago for nutmeg and mace; the rest of the Moluccas for cloves. In contrast to their strength in India and Ceylon, in the late seventeenth century the military and maritime power of the Portuguese in the Archipelago was limited, although they held key positions in the spice trade in the Moluccas through their settlements in Malakka and on Ambon. In the North Moluccas their position was challenged to some extent by the Spanish, who had penetrated these islands from their main stronghold in Manila. Significantly, in Bantam in West Java, the most important market for pepper in the region at that time, the Portuguese presence was marked by no more than a trading-post. This set of circumstances made it possible for the Dutch, and initially also the English, to push their way into the Archipelago around 1600 and establish their own trading contacts.

In 1596, during the voyage of the First Fleet Cornelis de Houtman was the first Dutch trader to take on a cargo in Bantam. The Second Fleet also visited this great commercial port. Wybrant van Warwijck was the first to sail to Celebes and the Moluccan islands of Ambon and Ternate in 1599, while his commander-in-chief, Jacob van Heemskerck, called at the Banda Archipelago. These voyages demonstrated the relative safety of the sailing routes in the Malay Archipelago and offered a first glimpse of the possibilities for obstaining a firm grip on the spice trade. In 1605, by its conquest of the Portuguese fort in Ambon, the VOC laid the foundations for its later monopoly system in the Moluccas. Following the foundation of Batavia as the headquarters and staple depot of the VOC in Asia in 1619 , a period of accelerated expansion of the Company's authority over economically significant parts of the Archipelago and of virtual elimination of the Portuguese, the Spanish, and the English as commercial competitors in this region commenced and continued until the end of the seventeenth century. Among the most important events in this expansion were the complete subjugation and occupation of the Banda Archipelago and the South Moluccas in 1621 and the years thereafter, the conquest of Malacca in 1641 and that of Makassar in 1667, the extension of Company rule to parts of West Sumatra and Central and East Java between 1659 and 1682, and the subjugation of the Sultanate of Bantam in 1684.

This was also a period in which the Company sponsored a number of journeys of exploration to the *Zuydland*, the putative large continent lying south of the Malay Archipelago. In 1623 an expedition was launched from Ambon under the command of Senior Merchant Jan Carstensz. with the aim of exploring the waters between *Nova Guinea* and *Hollandia Nova*. Carstensz. failed to find a through passage, but in the north he did see a snow-topped mountain range – the Carstensz. Range in New Guinea which now bears his name. In the years 1642 to 1644 Abel Tasman undertook two great voyages of exploration along the coasts of Australia, during which this continent was sailed around for the first time and New Zealand was discovered. On both voyages, however, he too failed to find the passage between Australia and New Guinea. In 1696-1697 an expedition was sent out from Amsterdam to the coast of Western Australia under Willem de Vlamingh. Part of its mission was to find a lost ship of the Amsterdam Chamber which had left Holland for Batavia three years earlier. During this voyage the west coast of Australia was charted; these data have already been entered into this overview map, so that this sheet must date from the first few years after 1697. In contrast, the results of the exploration of the north coast of New Guinea in 1705 have not been included (see also the Introduction, pp. 18-19), during which the Bird's Head Peninsula and Geelvink Bay were charted. Maps of these coasts were added later to the *Atlas Isaak de Graaf* (Sheets II-43 and II-46a-c, p. 382 and pp. 388-392).

Of the various regions covered by this general map, Isaak de Graaf in his atlas has paid particular attention to Java (Sheets II-2a to II-7, pp. 238-286), Celebes (Sheets II-9 to II-11b, pp. 290-294 and II-16 to II-17d, pp. 302-310), the Lesser Sunda Islands (Sheets II-12 to II-15 and II-18, pp. 296-300 and p. 312), the North and South Moluccas (Sheets II-19 to 29b, pp. 314-340), and Australia and New Guinea (Sheets 11-42a to II-46c, pp. 376-392). Borneo, where a few modest commercial contacts had been maintained since 1609, is not treated separately in the atlas.

Geografische namen en overige kaartinschriften/ Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
SUMATRA	Sumatra (eiland/island)	00N/101E
Indrapoura	Indrapoera/Indrapura (plaats/settlement)	02-03S/100-56E
Boncoula	Bengkoelen/Bencoolen/Bengkulu (plaats/settlement)	03-47S/102-15E
Engelze pagger	<Bengkoelen/Bencoolen/Bengkulu> (plaats/settlement)	03-47S/102-15E
Sillebaart	Pasarselebar (plaats/settlement)	03-54-30S/ 102-18-30E
Engano	Enggano (eiland/island)	05-25S/102-15E
Straat Sunda	Straat Soenda/Sunda Strait/Selat Sunda	06S/105-50E
Samanca	Semangkabaai/Ketzersbaai/Teloek Semangka/ Teluk Semangka (bay)	05-32S/104-33E
Verckens h.	Varkenshoek/Tg. Toea/Tua (kaap/cape)	05-54S/105-43E
Straat Banca	Straat Bangka/Bangka Strait/Selat Bangka	02-30S/105-45E
Banca	Bangka (eiland/island)	02-40S/106-20E
C. de Clip	Tg. Berikat (kaap/cape)	02-35S/106-50E
Billiton	Biliton/Belitung (eiland/island)	02-55S/107-50E
T. Hart	–	–
Scharvogel	Scharvogel-eilanden (islands)	03-22S/108-30E
Beusecum	Gelasa (eiland/island)	02-25S/106-50E
R. Palembang	Moesi/Musi (rivier/river)	02-20S/104-55E
logie	<Palembang >(plaats/settlement)	02-59S/104-45E
Ryx Jamby	Djambi/Jambi/Batang Hari (rivier/river)	01-10S/104E
logie	<Djambi/Jambi> (plaats/settlement)	01-35S/103-37E
R.iv. Andrehira	Indragiri/Inderagiri/Koeantan/Kuantan (rivier/river)	00-20S/103-30E
logie	<Peranap> (plaats/settlement)	00-40S/102-00E
Lingen	Lingga-archipel/Lingga Archipelago/ Kepulauan Lingga (eilanden/islands)	00-10S/104-35E
h. Bouro	Boeroeng/Burung (plaats, eiland/settlement, island)	00-26N/103-33E
Straat Drioens	Straat Doerian/Durian Strait/Selat Durian	00-43N/103-35E
I. Perpesarattes	Padang (eiland/island)	01-15N/102-20E
I. Teatti	Bengkalis? (eiland/island)	01-30N/102-15E
Johor	Johor Lama (plaats/settlement)	01-46N/103-20E
Straat Sincapoura	Straat Singapore/Singapore Strait/Selat Singapura	01-15N/104E
Panjang	Mapoer/Mapur/Panjang (eiland/island)	01N/104-58E
Timbelan	Tambelan-eilanden/Kepulauan Tambelan (islands)	01N/107-30E
Tomuetar	Boeroeng/Burung (eilanden/islands)	00-45N/108-45E
Tumahou	Temadjoe/Temaju (eiland/island)	00-30N/108-50E
Nussa Sira	Badas-eilanden/Kepulauan Badas (islands)	00-37N/107-04E
Quirinata	Tokong Kemoedi/Kemudi (eiland/island)	00-55N/106-44E
BORNEO	Borneo (eiland/island)	00N/114E
Sambaa	Sambas (plaats/settlement)	01-20N/109-18E
Mora Sambas	Sambas (rivier/river)	01-58N/109E
Momparve	Mampawah (plaats/settlement)	00-22N/108-57E
Trap	Tarap (plaats/settlement)	00-01S/109-31E
Moria Landa	–	–
Sansang	Simpang (plaats/settlement)	01-02S/110-03E
Telenbang	–	–
Po. Lima	Liman/Leman (eilanden/islands)	01-17S/108-53E
Chimata	Karimata-eilanden/Kepulauan Karimata (islands)	01-36S/108-55E
Souroutou	Seroetoe/Serutu (eiland/island)	01-42S/108-45E
Matan	Matan (plaats/settlement)	01-51S/109-59E
Labong	–	–
Socadana	Soekadana/Sukadana (plaats/settlement)	01-14S/109-57E
Logie	<Soekadana/Sukadana> (plaats/settlement)	01-14S/109-57E
Passir panjang	–	–
Molingsom	–	–
Dondongan	–	–
Nismata	–	–
Tanjong Sambur	Tg. Sambar (kaap/cape)	03S/110-18E
Po. Mancap	Mangkoet/Mangkut (eiland/island)	03-04S/110-12E
Enchuyser Sand	Jangkat Linge (ondiepte/shoals)	03-15S/110-18E
Cota Ringin	Kota Waringin (plaats/settlement)	02-55S/111-25E
Mal Fortuyn	–	–
Slykhoek of Kyvers hoek	Vlakke hoek/Tg. Poeting/Puting (kaap/cape)	04-30S/111-40E
Sampit	Sampit (plaats/settlement)	02-32S/113E
R.Mandawa	Mendawai (rivier/river)	03-15S/113-20E
H. Maletajor	Tg. Malatajoer/Malatayur (kaap/cape)	03-26S/113-36E
Oud Bandarmassin	–	–
Balk –	–	
Sibiery	–	–
Oedjong Salatan	Tg. Selatan (kaap/cape)	04-11S/114-38E
Po. Laut	Poelau Laoet/Pulau Laut (eiland/island)	03-40S/116-10E
Pommankan	Pamoekanbai/Teluk Pamukan (bay)	02-33S/116-25E
Slangevangers Kerkhof	–	–
Passir	Pasir (rivier/river)	01-52S/116-25E
Koety	Koetei/Kutai/Mahakam (rivier/river)	00-30S/117-10E
Deutckoms H	Tg. Leroeng/Lerung (kaap/cape)	00-25S/117-38E
Aart Gysens H.	Tg. Mangkalihat (kaap/cape)	01N/119E
Geldria	–	–
Nieuland ,	–	–
Driehoek	–	–
Kleijne Paternosters	Kleine Paternoster-eilanden/Kepulauan Balabalangan (islands)	02-25S/117-50E
CELEBES	Celebes/Sulawesi (eiland/island)	02S/120E
Manado	Menado/Manado (plaats/settlement)	01-29N/124-50E
Bocht van Tomino	Golf van Tomini/Teluk Tomini (gulf)	00N/121E
Thomine	Tomini (plaats/settlement)	00-30N/120-33E
Oubi	Peleng (eiland/island)	01-20S/123-15E
Gape	Banggai (eiland/island)	01-36S/132-32E
Hen met kiekens	Salabangka-eilanden/Kepulauan Salabangka (islands)	03S/122-25E
Ackerslootsdroogte	Karang Pangadjarang/Pangajarang? (ondiepte/shoals)	03-23S/122-46E
Maxoway	Manoei/Manui (eiland/island)	03-35N/123-07E
Zeekol	Noord-Saponda/Campeda Utara (eiland/island)	03-52N/122-47E
Wawanij	Wowoni (eiland/island)	04-07S/123-05E
O. H. van Bouton	Tg. Boetoeng/Boetoeng/Butung/Buton (kaap/cape)	04-22S/123-05E
't Eylt. Bouton	Boeton/Boetoeng/Butung/Buton (eiland/island)	05S/122-50E
Bouton	Boetoeng/Baechaoe/Butung/Baubau (plaats/settlement)	05-28S/122-36E
Toucabessi	Wangiwangi/Toekangbesi-eilanden/Kepulauan Tukangbesi (islands)	05-20S/123-35E
Mattheus	Langkesi-eilanden/Kepulauan Langkesi (islands)	05-19S/124-20E
Pange Sand	Moena/Muna (eiland/island)	05S/122-30E
t groene Rond	Hagedis-eiland/Batu Atu? (island)	06-13S/122-40E
Cambouk	Kabaena (eiland/island)	05-20S/121-55E
Macassar	Makassar (plaats/settlement)	05-08S/119-25E
Po. Spharamundi	Spermonde-archipel/Kepulauan Sangkarang (islands)	04-50S/119-20E
Tanakeke	Tanakeke (eiland/island)	05-30S/119-17E
Saleyer	Saleier/Salajar/Salayar (eiland/island)	06-05S/120-30E
Calavio	Tambolongang? (eiland/island)	06-37S/120-27E
Tjiger Eylt.	Tjiger-eilanden/Kepulauan Taka Bonerata (islands)	06-45S/121-10E
Hylbot	Kajoeadi/Kayuadi? (eiland/island)	06-40S/120-48E
Schiedam	Tanahdjmpea/Tanahjampea (eiland/island)	07-05S/120-35E
Paternosters	Paternoster-eilanden/KepulauanTengah/ Sabalana(islands)	07-10S/117-15E
Marasia	Marasende (eiland/island)	05-07S/118-09E
Nussanive	–	–
Nussasira	Siri/Lima (eilanden/islands)	05-05S/117-05E
Po. Laut	Laoet Ketjil/Laut Kecil (eiland/island)	04-45S/115-45E
Alambary	–	–
Solombo	Groot-Solombo/Masalembo Besar (eiland/island)	05-33S/114-26E
Vuyl Solombo	Klein-Solombo/Masalembo Kecil (eiland/island)	05-26S/114-26E
Arends Eylt	Arends-eilanden/Keraman (islands)	05-05S/114-36E
Lubok	Bawean (eiland/island)	05-47S/112-40E
Carimon Java	Karimoendjawa-eilanden/Kepulauan Karimunjawa (islands)	05-50S/110-20E
Verkens Eylt	Rajás/Rzas (eiland/island)	07-08S/114-35E
JAVA	Java/Jawa (eiland/island)	07-30S/110E
Madura	Madoera/Madura (eiland/island)	07S/113-20E
Straat Madura	Straat Madoera/Madura Strait/Selat Madura	07-30S/113-30E
Sourabaja	Soerabaja/Surabaya (plaats/settlement)	07-14S/112-44-30E
Rembang	Rembang (plaats/settlement)	06-42S/111-21E
Japara	Djapara/Japara/Jepara (plaats/settlement)	06-35S/110-40E
Samarang	Semarang (plaats/settlement)	06-58S/110-27E
Tegal	Tegal (plaats/settlement)	06-51S/109-08E
Cherebon	Cheribon/Cirebon (plaats/settlement)	06-43S/108-34E
Po. Rachis	Rakit (eiland/island)	05-56S/108-23E
Boompjes Ey t.	Boompjes-eiland/Menjawak (island)	05-48S/108-27E
Steen onder water	Karang Pamanoekan/Pamanukan? (rif/reef)	06-01S/107-52E
Batavia	Batavia/Jakarta (plaats/settlement)	06-08S/106-49E
Bantam	Bantam/Banten (plaats/settlement)	06-01S/106-08E
Princen Eylt.	Prinsen-eiland/Panaitan (island)	06-35S/105-12E
Clappus Eylt	Klapper-eiland/Deli (island)	07-00S/105-32E
Trouwers Eylt.	<Wijnkoopsbaai/Teluk Pelabuhanratu> (bay)	06-58S/105-48E
Sandhoek	<Wijnkoopsbaai/Teluk Pelabuhanratu> (bay)	07-00S/106-29E
Klippige Hoek	<Wijnkoopsbaai/Teluk Pelabuhanratu> (bay)	07-00S/106-29E
Swart Sand	–	–
Noussa Cambangan	Noesa/Nusa Kambangan (eiland/island)	07-44S/108-55E
Sagioegading	Gading (plaats/settlement)	07-49S/109-49E
Bay Sagaranidi	Prigibaai/Teluk Prigi (bay)	08-05S/111-44E
Noussa Baron	Noesa Baroeng/Nusa Barung (eiland/island)	08-29S/113-20E
Kiekens Bay	Gradjaganbaai/Teluk Grajagan (bay)	08-41S/114-20E
Baly	Bali (eiland/island)	08-20S/115-10E
Straat Baly	Straat Bali/Bali Strait/Selat Bali	08-10S/114-25E
Tafelhoek	Tafelhoek/Tg. Mebulu (berg, kaap/ mountain,cape)	08-49S/115-05E
Banditen Eylt	Noesa/Nusa Penida (eiland/island)	08-45S/115-33E
Straat Lomboc	Straat Lombok/Lombok Strait/Selat Lombok	08-30S/115-50E
Lombok	Lombok (eiland/island)	08-30S/116-25E
Straat Cumbava	Straat Alas/Alas Strait/Selat Alas	08-40S/116-43E
Cumbava	Soembawa/Sumbawa (eiland/island)	08-25S/118-10E
Bima	Bima (landstreek/region)	08-30S/118-50E
Gunung Apij	Goenoeng/Gunung Api (berg/mountain)	08-12S/119-04E
Floris of Ende	Flores (eiland/island)	08-30S/121E
Postpaart	Kauna (eiland/island)	07-26S/122-06E
Batacarman	Kaloatoa? (eiland/island)	07-23S/121-48E
Neyra	Soemba/Sumba (eiland/island)	10S/120-15E
Goenoeng Api	Goenoeng Api/Gunung Api (eiland/island)	04-31S/129-30E
Suangi	Soewangi/Soeanggi/Suangi (eiland/island)	04-19S/129-43E
Amboina	Amboina/Ambon (eiland/island)	03-37S/128-10E
Victoria	Fort Nieuw Victoria <Ambon-Stad/Kota Ambon> (fort/fortress)	03-42S/128-09E
Oma	Haroekoe/Haruku (eiland/island)	03-35S/128-30E
Honimoa	Saparoea/Saparua (eiland/island)	03-33S/128-40E
Schildpads Eylt	Schildpad-eilanden/Kepulauan Penyu (islands)	05-22S/127-47E
Lucaprihi	Lucipara-eilanden/Kepulauan Lucipara/Maisel (islands)	05-30S/127-30E
Amblau	Ambelau (eiland/island)	03-51S/127-12E
Bouro	Boeroe/Buru (eiland/island)	03-25S/126-40E
Manipa	Manipa (eiland/island)	03-18S/127-34E
Kelang	Kelang (eiland/island)	03-12S/127-44E
Xulla bessy	Sanana (eiland/island)	02-15S/126E
Koksbroot	–	–
Xula Mangoly	Mangol (eiland/island)	01-50S/125-50E
Xula Taliabo	Taliaboe/Taliabu (eiland/island)	01-50S/124-50E
Taffory	Tifore (eiland/island)	00-58N/126-08E
Meau	Majo/Mayu (eiland/island)	01-20N/126-22E
Gilolo	Djailolo/Jailolo (plaats/settlement)	01-04N/127-28E
Morosia	NW Halmahera (schiereiland/peninsula)	01-30N/127-45E
Ternaten	Ternate (eiland/island)	00-50N/127-20E
Halemahera	Halmahera (eiland/island)	00-20N/128E
Cerou	Seroea/Serua (eiland/island)	06-19S/130E
Toein	Teoen/Teun (eiland/island)	07-00S/129-09E
Sonvanij	Kalapa (eiland/island)	08-10S/128-46E
Cerematta	Serimata (eiland/island)	08-13S/128-15E
Menisla	Maela (eiland/island)	08-10S/129-52E
Jaf	Dai (eiland/island)	07-34S/129-41E
Kever	Dawera + Dawalor (eilanden/islands)	07-45S/130E
Babber	Babar (eiland/island)	07-55S/129-45E
Cera	Sera/Seira (eiland/island)	07-40S/131-04E
Jamdena	Jamdena/Yamdena (eiland/island)	07-30S/131-20E
I. Tymor laut	Tanimbar-eilanden/Kepulauan Tanimbar (islands)	07-30S/131-30E
I. Larat	Larat (eiland/island)	07-08S/131-52E
SchildpadsEylt	Schildpad-eiland/Nukaha (island)	07-04S/132-02E
Tenember	Fordate (eiland/island)	07-02S/131-58E
Mole	Moloe/Molu (eiland/island)	06-45S/131-32E
Arouw	Aroe-eilanden/Kepulauan Aru (islands)	06S/134-30N
Kraay	<Nieuw Krei + Oud Krei/Krai> (plaats/settlement)	06-43S/134-23
Maryry	Mariri (eiland/island)	06-09S/134-52E
Wattoly	Watoelai/Watulai (eiland/island)	05-49S/134-47E
Door	Adoear/Aduar (eiland/island)	05-45S/134-45E
I. Eden	Djedan-eilanden/Kepulauan Jedan (islands)	05-24S/134-38E
Nova	Ngoba (eiland/island)	05-20S/134-30E
Odier	Oedjir/Ujir (eiland/island)	05-36S/134-17E
Wassier	Wasir (eiland/island)	05-30S/134-15E
Groot Key	Groot-Kei/Kai Besar/Noehoetjoet/Nuhucut (eiland/island)	05-35S/133-00E
Keytenimbar	Katanimbar (eiland/island)	06-00S/132-26E
Klyn key	Klein-Kei/Kai Kecil/Noehoerowa/Nuhurowa (eiland/island)	05-45S/132-45E
Kywatela	Kai Doelah/Dulah (eiland/island)	05-37S/132-46E
Candoor	Koer/Kur (eiland/island)	05-21S/132E
Mangor	Kaimeer (eiland/island)	05-11S/132E
Gom	Oeran/Uran (eiland/island)	04-44S/131-52E
Phater	Tioör/Tioor (eiland/island)	04-44S/131-45E
Pt. Floris	Koerkap/Kurkap (eiland)	04-33S/131-47E
Goesegoe	Kasioei/Kasiui (eiland/island)	04-30S/131-38E
Mettebelle	Watoebela/Watubela (eiland/island)	04-24S/131-35E
Goram	Gorong (eiland/island)	04S/131-24E
Salawacki	Pandjang/Panjang (eiland/island)	04S/131-13E
Ceram laut	Ceramlaoet/Seram Laut (eiland/island)	03-53S/130-56E
Ceram	Ceram/Seram/Seran (eiland/island)	03S/130-30E
't vogel Eylt	Manoek/Manuk (eiland/island)	05-33S/130-19E
Rosingyn	Rosengain/Rozengain/Hatta (eiland/island)	04-36S/130-02E
Banda	Groot-Banda/Lontor/Banda Besar/Lontar (eiland/island)	04-33S/129-55E
Po Ay	Ai (eiland/island)	04-31S/129-40E
Po Run	Roen/Run (eiland/island)	04-33S/129-41E
Neyra	Klein-Banda/(Banda) Neira/Bandanaira (eiland/island)	04-31S/129-54E
Goenoeng Api	Goenoeng Api/Gunung Api (eiland/island)	04-31S/129-52-30E
Suangi	Soewangi/Soeanggi/Suangi (eiland/island)	04-19S/129-43E
Amboina	Amboina/Ambon (eiland/island)	03-37S/128-10E
Victoria	Fort Nieuw Victoria <Ambon-Stad/Kota Ambon> (fort/fortress)	03-42S/128-09E
Oma	Haroekoe/Haruku (eiland/island)	03-35S/128-30E
Honimoa	Saparoea/Saparua (eiland/island)	03-33S/128-40E
Schildpads Eylt	Schildpad-eilanden/Kepulauan Penyu (islands)	05-22S/127-47E
Lucaprihi	Lucipara-eilanden/Kepulauan Lucipara/Maisel (islands)	05-30S/127-30E
Amblau	Ambelau (eiland/island)	03-51S/127-12E
Bouro	Boeroe/Buru (eiland/island)	03-25S/126-40E
Manipa	Manipa (eiland/island)	03-18S/127-34E
Kelang	Kelang (eiland/island)	03-12S/127-44E
Xulla bessy	Sanana (eiland/island)	02-15S/126E
Koksbroot	–	–
Xula Mangoly	Mangol (eiland/island)	01-50S/125-50E
Xula Taliabo	Taliaboe/Taliabu (eiland/island)	01-50S/124-50E
Taffory	Tifore (eiland/island)	00-58N/126-08E
Meau	Majo/Mayu (eiland/island)	01-20N/126-22E
Gilolo	Djailolo/Jailolo (plaats/settlement)	01-04N/127-28E
Morosia	NW Halmahera (schiereiland/peninsula)	01-30N/127-45E
Ternaten	Ternate (eiland/island)	00-50N/127-20E
Halemahera	Halmahera (eiland/island)	00-20N/128E
Tidor	Tidore (eiland/island)	00-42N/127-23E
Mothir	Moti (eiland/island)	00-28N/127-20E
Macquian	Makian (eiland/island)	00-20N/127-23E
Latolato	Latalata (eiland/island)	00-15S/127-03E
Manene	Kasiroeta/Kasiruta (eiland/island)	00-23S/127-11E
Madioli	Mandioli (eiland/island)	00-45S/127-15E
Tupe	Tapat (eiland/island)	01-11S/127-25E
Oubi Lato	Obi Latoe/Obilatu (eiland/island)	01-24S/127-20E
Ouby	Obi (eiland/island)	01-30S/127-45E
Gomi	Gomoemoe/Gomumu (eiland/island)	01-50S/127-37E
Mayo	Bisa (eiland/island)	01-15S/127-35E
Po. Mata	[bestaat niet/does not exist]	–
P.Vaige	[bestaat niet/does not exist]	–
Batchian	Batjan/Bacan (eiland/island)	00-30S/127-30E
Cauby	Kurier (rif/reef)	01-13S/127-49E
Cust v. Weda	Weda (landstreek/region)	00-30S/128E
Maba	Maba (landstreek/region)	00-30N/128-30E
NOVA GUINEA	Nieuw-Guinea/New Guinea/Irian Jaya/Papua (eiland/island)	05N/140E
Willem Schoutens Eylanden	Schouten-eilanden/Biak (islands)	01S/136E
Caap de Goede Hoop	Kaap de Goede Hoop/Tg. Jamoersba/ Yamursba (cape)	00-20S/132-26E
Gebroken hoek	–	–
Eyl.Van Boo	Boö-eilanden/Kepulauan Boo (islands)	01-09S/129-22E
Sangile	Kofiau (eiland/island)	01-12S/129-50E
Misol	Misool/Missool (eiland/island)	01-50S/130-05E
Eyl van de Vos	<eilanden ZO van Misool/islands SE of Misool>	02-10S/130-35E
P. Pisang	Pisang-eilanden/Kepulauan Pisang (islands)	02-39S/131-37E
Roma Bouto	Roembati/Rumbuti? (plaats/settlement)	02-46S/132-02E
Einger	<Fakfak> (plaats/settlement)	02-56S/132-18E
Koky	–	–
Samey	Semai (eiland/island)	03-08S/132-30E
Ceras I	Karas (eiland/island)	03-27S/132-40E
N. O. hoek.	Tg. Bitsjaroe/Bicaru? (kaap/cape)	03-44S/133-48E
Stijle Hoek	–	–
Goenoeng Api	<Boekit/Bukit Gnowo> (berg/mountain)	03-38S/133-55E
Vlakke hoek	–	–
Moordenaars Riv.	Tritonbaai/Teluk Triton (bay)	03-53S/134E
Poolshoek	Tg. Bohia/Bahia (kaap/cape)	04-07S/134-37E
Waterplaats	–	–
Dootslagers Riv.	–	–
Laagland	–	–
Keerweer	Cookbaai/Teluk Cook? (bay)	06-20S/138-25E
Langland	–	–
Meeuwen Riv.	–	–
Klappus Riv.	Bensbach-kreek/Selat Buaya? (zeestraat/strait)	08-20S/138-30E
Vleermuysen Eylanden	–	–
R. d'Orangie	Straat Prinses Marianne/Selat Bian? (strait)	07-20S/138-48E
Klappers Cost	<Merauke> (plaats/settlement)	08-30S/140-25E
Vuyle Banken	–	–
HOLLANDIA NOVA	Australië/Australia (landstreek/region)	24S/133E
Hoogh Eyland	Badu Island (eiland)	10-07S/142-08E
Waterplaats	Jardine River (rivier)	10-57S/142-13E
Sexton Riv.	Macdonald River (rivier)	11-22S/142-04E
Princen Riv	Port Musgrave (rivier/river)	11-57S/141-56
R. Carpentier	Mission River (rivier)	12-35S/141-54E
Vliegende Bay	Albatross Bay (baai)	12-40S/141-43E
R. Koen	Archer River (rivier)	13-21S/141-39E
Versche R.	–	–
Caap keerweer	Cape Keerweer (kaap)	13-55S/141-28E
Laaglandt	–	–
Vereniede Riv.	Mitchell River (rivier)	15-12S/141-35E
Waterplaats	–	–
R. Nassouw	–	–
R. pera	–	–
R. Aernhem	–	–
Staten R Tot hier toe hebben de onderzoekinge genoegt	Staaten River (rivier)	16-23S/141-18E
Van der Lijns Riv.	–	–
Riv. Carpentier	Norman River (rivier)	17-30S/140-49E
R. Maatzuyker	–	–
Zweers Riv.	–	–
Laagland	–	–
Caap V.Van Diemen	<Mornington Island> (eiland)	16-30

Japan
Cicoco
CHINA
NANQUIN
CHEKIANG
FOKIEN
CAN. IAM.
ENCEADA DE COUCHINCHINA.
TONQUIN
Aynam
SIAM
COUCHINCHINA
CAMBODIA
TSIAMPA
LU CO
INSULÆ
PHILIP.
PINÆ.
MINDANAO
BORNEO
MALACA
ILHAS DE LAS VELAS alias LA.
DRONES.
10 20 30 40 50 60 70 80 90 100
duytze mylen.

II-1b (NA 4.VEL-290).

[Kaart van de Chinese Zee en kust, van Straat Drioens tot Nanquin, en de eilanden van Borneo tot Japan en de Ladrones].

[Chart of the Chinese Sea and coast, from Straat Drioens to Nanquin, and the islands from Borneo to Japan and the Ladrones].

Schaalstok van 100 Duytze mijlen = [ca. 1 : 7.970.000].
Scale-bar of 100 Duytze mijlen = [approx. 1 : 7,970,000].

1 kaart : ingekleurd; 52 x 74 cm.
1 map : coloured; 52 x 74 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 1b.
Number: [top right]: 1b.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

De noordelijk op II-1a aansluitende paskaart op blad II-1b (inhoudsopgave 1806: 'No. 1b.Van het noorder deel.') reikt van de zuidpunt van het Maleise Schiereiland en het uiterste noordoosten van Celebes tot Japan, een gebied dat in de compagniestijd doorgaans werd aangeduid als de 'Indische Noord'. Een overeenkomstige kaart werd 1687 gemaakt in het atelier van mr. Joan Blaeu, toen de officiële kaartenmaker van de Kamer Amsterdam, en heeft waarschijnlijk als voorbeeld gediend voor deze versie in de *Atlas Isaak de Graaf*. Zoals in de vorige overzichtskaart, zijn ook hier de algemene geografische namen langs de kusten in rode inkt getekend, met daartussen de Nederlandse vestigingen in zwart.

Van betekenis voor de VOC in de 'Indische Noord' was in de eerste plaats de vaart op China en Japan; daarnaast speelden onder meer de handel met Siam en overig Achter-Indië en de tinwinning in het vorstendom Perak op het Maleise Schiereiland een rol. Voor de China-handel probeerde de Compagnie in de eerste decennia van de zeventiende eeuw tevergeefs een permanent kantoor op het Chinese vasteland of op de Pescadores te vestigen. In 1624 kwam het tot de bouw van een eerste versterking aan de zuidwestkust van Formosa (Taiwan), het latere fort Zeelandia, waarna in de volgende twintig jaar stapsgewijs vrijwel het gehele eiland onder compagniesgezag werd gebracht. In het noorden gebeurde dit door militair optreden tegen de Spanjaarden, die zich hier in 1626 hadden gevestigd en in 1642 hun laatste vesting San Salvador nabij Quelang (Chilung) aan de Compagnie verloren. Formosa werd snel belangrijk voor de VOC als regionaal entrepot voor het handelsverkeer met China en Japan en later ook als productiegebied van suiker, maar ging in 1661-1662 tijdens de grote burgeroorlog in China in deze periode verloren bij een grootscheepse aanval vanaf het vasteland onder aanvoering van de Ming-generaal Guo Xingye, in de Nederlandse annalen bekend als 'Coxinga'.

Nadien vond de compagnieshandel op China met eigen schepen nog enige tijd rechtstreeks vanuit Batavia plaats, maar daarnaast werd een steeds groter aandeel in deze vaart weer door Chinese jonken verzorgd. De voornaamste producten uit China waren aanvankelijk zijde, porselein, aardewerk en edele metalen, maar na het eind van de zeventiende eeuw werd vooral de uitvoer van thee belangrijk, terwijl de Compagnie hier toen een groeiende afzetmarkt voor haar Bangka- en Perak-tin vond. Het duurde echter tot 1728 voor de VOC ten slotte in Kanton alsnog een permanente vestiging op het Chinese vasteland kon verwerven. In de jaren dat de atlas van Isaak de Graaf tot stand kwam, was de VOC dus niet (meer) permanent vertegenwoordigd aan of nabij de Chinese kusten, maar zowel van China zelf als van Formosa is in dit Deel II een vrij aanzienlijk aantal kaarten opgenomen.

Met Japan onderhield de Compagnie al sinds 1609 een vaste handelsrelatie via haar eerste vestiging te Hirado ('Firando') voor de kust van het zuidelijke eiland Kyushu ('Cicoco' op de kaart). In 1641 werd deze verplaatst naar het eilandje Decima of Deshima in de Baai van Nagasaki, waar sinds 1636 een Portugese loge was geweest. In 1637-1639 werden de Portugezen en andere buitenlanders uit Japan uitgewezen, met uitzondering van de Nederlandse compagniesdienaren. De VOC-loge op Decima bleef daarna tot de gedwongen openstelling van de Japanse havens na 1854 de enige westerse vestiging op de Japanse eilanden.

Zoals elders in Azië, waren de Portugezen ook in de 'Indische Noord' al een eeuw voor de VOC verschenen. Sinds 1553 bezaten zij op het Chinese vasteland de plaats Macao en in Japan waren de Portugezen als handelaars en missionarissen zelfs al vanaf 1542 actief. Daar werd hun positie na 1609 deels en vanaf 1639 geheel overgenomen door de Compagnie, maar tot een verdrijving van de Portugezen uit Macau is het nooit gekomen, ondanks pogingen daartoe door Nederlandse expedities in 1601, 1603, 1607 en 1622. Evenmin slaagde de VOC er ooit in, het Spaanse gezag op de Filippijnen aan te tasten. De Filippijnse eilanden werden in 1521 ontdekt door de Portugese zeevaarder Fernão de Magelhães tijdens de historische wereldomzeiling onder zijn commando in Spaanse dienst, waarna ze tussen 1525 en 1571 in de loop van verscheidene grote expedities onderworpen werden aan de Spaanse Kroon. Vanwege zijn goede natuurlijke haven werd Manilla in 1571 aangewezen tot bestuurscentrum en stapelplaats in de Spaanse handel op China. Chinese jonken voerden hier zijde en porselein uit Kanton aan, die werden betaald met Mexicaans zilver. De Nederlandse acties tegen Manilla en andere vestigingen in de Filippijnen in 1610, 1617 en 1647-1648 liepen alle op mislukkingen uit, al werd door compagniesschepen in de Filippijnse wateren tot het eind van de Tachtigjarige Oorlog en bij gelegenheid ook nadien wel met succes de kaapvaart bedreven tegen Spaanse schepen.

In de *Atlas Isaak de Graaf* zijn met betrekking tot de 'Indische Noord' afzonderlijke kaarten opgenomen van Siam (bladen II-8 en II-32, pag. 288 en 346), het zeegebied tussen Noord-Celebes en Mindanao (blad II-30, pag. 342), de westelijke Stille Oceaan (blad II-31, pag. 344), Tonkin, China en Formosa (bladen II-33a t/m II-39, pag. 348-366) en Japan (bladen II-40a t/m II-41, pag. 368-374).

This overview map or chart on Sheet II-1b (index of 1806: 'No. 1b. Of the northern part.'), which adjoins Sheet II-1a on the north, stretches from the southern tip of the Malay Peninsula and the extreme north-east of Sulawesi to Japan, an area which was generally referred to as the *Indische Noord* (Northern Indies or the Indies' North) in the era of the Company. In 1687, a corresponding map was produced in the workshop of Joan Blaeu, the official map-maker to the Amsterdam Chamber, and it is possible that this was used as a model for this version in the *Atlas Isaak de Graaf*. As on the other small-scale introductory maps, the general geographical names along the coasts have been inscribed with red ink, and the names of Dutch settlements are scattered among them in black.

Of greatest importance to the VOC in the *Indische Noord* was the maritime trade to China and Japan; alongside this the contacts with Siam and the rest of Mainland South-East Asia and the tin-mining in the kingdom of Perak on the Malay Peninsula also played a significant role. To facilitate the trade with China, in the first decades of the seventeenth century the Company tried in vain to set up a permanent office on the Chinese mainland or on the Pescadores. In 1624, the first fort was built in the south-west of Formosa (Taiwan), later known as Fort Zeelandia, following which over the next twenty years virtually the whole island was brought under the Company's control. In the north this was achieved by military campaigns against the Spanish, who had settled there in 1626 and lost their last stronghold, San Salvador near Quelang (Chilung), to the Company in 1642. Formosa quickly assumed importance to the Company as a regional depot in the trade with China and Japan and later as a producer of sugar, but it was lost in 1661-1662 during the great civil war in China in a large-scale operation launched from the mainland under the Ming general Guo Xingye, known in Dutch annals as *Coxinga*.

For some time afterwards the Company once more tried to trade directly with China from Batavia on its own ships, but later the bulk of this trade was again conducted by Chinese junks. Initially the main products exported from China were silk, porcelain, ceramics, and precious metals, but towards the end of the seventeenth century it was the export of tea which loomed largest. In return, the Company found here a growing ready market for Bangka and Perak tin. It was only in 1728 that the Company was finally able to set up a permanent settlement on the mainland in Canton. Hence, in the years in which the *Atlas Isaak de Graaf* was being compiled, it (no longer) had a permanent representation on or in the vicinity of the Chinese coasts, but a fair number of maps of both China itself and Formosa were included in Part II all the same.

Since 1609, the Company had maintained a permanent relationship with Japan via its first settlement at Hirado (*Firando*), off the coast of the southern island of Kyushu (*Cicoco* on the map). In 1641 this was moved to the small island of Decima or Deshima in Nagasaki Bay, where the Portuguese had had a trading-post since 1636. In the period 1637-1639, the Portuguese and other foreigners, with the exception of the Dutch Company officials, were expelled from Japan. Until the forced opening of Japanese ports after 1854, the VOC establishment on Decima remained the only Western settlement in the Japanese islands.

As elsewhere in Asia, the Portuguese had appeared in the *Indische Noord* a century before the VOC. Since 1553 they possessed a permanent establishment on the Chinese mainland at Macao and in Japan they had been active as merchants and missionaries since 1542. In the latter their position was taken over by the Company, partially in 1609 and entirely in 1639, but they were never expelled from Macau, despite the concerted efforts of Dutch military expeditions in 1601, 1603, 1607, and 1622. Nor did the VOC ever succeed in eroding the Spanish authority in the Philippines. The Philippines had been discovered in 1521 by the Portuguese mariner Fernão de Magelhães, who was employed by the Spanish, during his historic circumnavigation of the globe. Between 1525 and 1571 they were subjugated by the Spanish Crown in a series of large military expeditions. Giving due consideration to its fine natural harbour, in 1571 Manila was appointed the administrative centre and depot for the Spanish trade with China. Chinese junks imported silk and porcelain from Canton which were paid for with Mexican silver. All the Dutch actions launched against Manila and other settlements in the Philippines in 1610, 1617, and 1647-1648 failed, albeit until the end of the Eighty Years War and as the opportunity arose afterwards, Company ships operating as privateers in Philippine waters regularly captured Spanish ships.

In the *Atlas Isaak de Graaf*, separate maps covering parts of the *Indische Noord* are those of Siam (Sheets II-8 and II-32, pp. 288 and 346), of the sea area between North Celebes and Mindanao (Sheet II-30, p. 342), of the western Pacific Ocean (Sheet II-31, p. 344), of Tonkin, China, and Formosa (Sheets II-33a to II-39, pp. 348-366), and of Japan (Sheets II-40a to II-41, pp. 368-374).

Geografische namen en overige kaartinschriften/ Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
MALEYA	Malakka/Malaya (landstreek/region)	04N/102E
Oedjong Salang	Ko Phuket/Salang/Junkseylon (eiland/island)	08-00N/98-20E
Groot Panjang	Ko Yai/Ko Yao Yai/Panjang (eiland/island)	08N/98-35E
Pt. Lanter	Ko Lanta/Lantar (eiland/island)	07-30N/99-04E
Oud Queda	Kedah Lama (plaats/settlement)	05-23N/100-23E
Po. Talang	Talang (eiland/island)	04-25N/ 100-34-30E
R. Borraas	Beruas (rivier/river)	04-28N/100-37E
Perach	Perak (landstreek/region)	04-30N/101E
R. Perach	Perak (rivier/river)	04N/101E
Tin R.iv.	Klang (rivier/river)	03-30N/101-25E
C. Rachado	Kaap/Cape Rachado/Tg. Toewan/Tuan	02-24N/101-51E
Malacca	Malakka/Malacca/Melaka (plaats/settlement)	02-11N/102-14E
R. Formosa	Batu Pahat (rivier/river)	01-56N/102-53E
Johor	Johor Lama (plaats/settlement)	01-40N/103-20E
Straat Sincapoura	Straat Singapore/Singapore Strait/Selat Singapura	01-15N/104E
Anamba	Anambas-eilanden/Kepulauan Anambas (islands)	03N/106E
Natuna	Natoena-eilanden/Kepuluaun Natuna (islands)	04N/108E
Tingi	Tinggi (eiland/island)	02-17N/104-07E
Auwer	Aur (eiland/island)	02-26N/104-31E
Pisang	Pemanggil (eiland/island)	02-34N/104-20E
P. Tomaon	Tioman (eiland/island)	02-47N/104-10E
Eylt. Varella	Varella/Berhala (eiland/island)	03-15N/103-40E
Pahang	Pahang (rivier/river)	03-30N/103-28E
Tringoran	Terengganu (landstreek/region)	05N/103E
Tinga	Kampung Bukit Tengah (plaats/settlement)	04-34N/103-28E
Dongon	Dungun (plaats/settlement)	04-46N/103-25E
Bosset	<Kuala Besut> (plaats/settlement)	05-49N/102-33E
Blauan	<Kuala Keluang> (plaats/settlement)	05-47N/102-37E
Eyl. Reidan	Redang (eiland/island)	05-47N/103E
Kalantan	Kelantan (landstreek/region)	06N/102E
Bajara	Narathiwat (plaats/settlement)	06-25N/101-50E
I. Cousyn	Ko Losin (eiland/island)	07-19N/101-53E
I. Rou	Ko Lopi/Hin Rakit (eiland/island)	06-40N/101-45E
SIAM	Thailand (landstreek/region)	15N/101E
H. van Patany	Laem Pho/Laem Ta Chi/<Pattani> (kaap, plaats/cape, settlement)	06-55N/101-14E
Q. Baralama	Khlong Ba Ra Ming (rivier/river)	06-50N/101-03E
Q. Tiba	Khlong Thepha (rivier/river)	06-52N/100-58E
Sangora	Songkhla (plaats/settlement)	07-10N/100-35E
Po. papir	Ko Yai (schiereiland/peninsula)	07-33N/100-17E
Ligoor	Nakhon Si Thammarat (plaats/settlement)	08-25N/99-57E
logie	<Nakhon Si Thammarat> (plaats/settlement)	08-25N/99-57E
Po. Cara	Ko Kra (eiland/island)	08-24N/100-45E
Coranim	Ko Samui (eiland/island)	09-30N/100-00E
Tritien	Laem Ko Kwang (kaap/cape)	09N/99-55E
Po. Coranim	Ko Samui (eiland/island)	09-30N/100-00E
Po. Sancorei	Ko Phangan (eiland/island)	09-43N/100E
Po. Bardia	Ko Tao (eiland/island)	10-06N/99-50E
Ponomping	Phun Phin? (plaats/settlement)	09-05N/99-14E
Bardia	Ao Sawi (baai/bay)	10-20N/99-10E
Cui	Kui Buri (plaats/settlement)	12-03N/99-51E
Po. de Cui	Ko Sattakut (eiland/island)	12-12N/100-01E
Cham	Cha-am (plaats/settlement)	12-47N/99-58E
Bancosei	Ban Bang Khum Sai (plaats/settlement)	13-11N/100-01E
Peperi	Petchaburi (plaats/settlement)	13-07N/99-56E
Maekelang	Mae Nam Mae Klong (rivier/river)	13-21N/100E
Bancok	Bangkok (plaats/settlement)	13-44N/100-33E
R.iv. van Siam	Me Nam Chao Phraya (rivier/river)	13-30N/100-35E
logie	<Ayutthaya> (plaats/settlement)	14-20N/100-35E
de stad Judda	Ayutthaya (plaats/settlement)	14-20N/100-35E
Hoek v. Siam	Laem Pu Chao (kaap/cape)	12-39N/100-51E
Pruyssendrooge	Condor Reef (ondiepte/shoals)	10-43N/102-51E
Boers Eylt.	Bien Son (eiland/island)	19-20N/105-49E
R. Qinefai	Lach Yapp (inham/inlet)	19-35N/105-49E
Sangbergen	–	–
R.iv. Tonquin	Rode Rivier/Red River/Song Hong	20-16N/106-33E
logie	<Hanoi/Ha Noi>(plaats/settlement)	21-02N/105-50E
Tygershoek	Grand Mirador (kaap/cape)	20-42N/106-47E
Peerl Eylt.	Hon Dau (eiland/island)	20-40N/106-49E
Noorwegen	Iles Norway (eilanden/islands)	20-37N/107-09E
Bocht van Nova Macao	Grande Baie des Fai-Tsi-Long (baai/bay)	20-54N/107-13E
Enceada de Couchinchina	Golf van/Gulf of Tonkin	20N/108E
Nachtegaal of Meerman	Nightingale Island/Bach-long-vi (eiland)	20-08N/107-43E
Bredams. Eylt.	Wei-Chou Tao (eiland/island)	21-02N/109-06E
Noorder wagter	Hsieh-yang Tao (eiland/island)	20-54N/109-13E
Aynam	Hainan/Hai-nan Tao/Hainan Dao(eiland/ island)	19N/110E
stad	Haikou (plaats/settlement)	20-02N/110-20E
Boerenhuys	<Cape Pillar/Shen-chien Chiao?> (kaap)	19-47N/109-09E
Geusters	Xi-Dao + Dong-Dao (eilanden/islands)	18-14N/109-22E
Po. Tinhosa	Tinhosa/Taichau/Tachou Tao (eiland/island)	18-40N/110-29E
Po. Tayo	Taya Islands/Chichou Tao/Qizhou Lidao (eilanden)	19-55N/111-15E
Zuyderdrooge	Nanfang Qiantan (ondiepte/shoals)	20-12N/110-50E
Middeldrooge	Xifang Qiantan + Beifang Qiantan (ondiepte/shoals)	20-19N/110-44E
Noorderdrooge	Xibei Qiantan (ondiepte/shoals)	20-23N/110-47E
P. de Waart	Mulan Tou/Hainan Head (kaap/cape)	20-09N/110-41E
CHINA	China (landstreek/region)	30N/115E
Pt. Keerweer	Shuiwei Jiao (kaap/cape)	20-24N/109-52E
Vissers hoek	Dengfou Jiao (kaap/cape)	20-13N/109-55E
C. Manshoor	Naozhou Dao (eiland/island)	20-53N/110-36E
Hopeloose Bay	Zhanjiang Gang (baai/bay)	21-07N/110-27E
Pt. Brincorno	Shuangyu Zui (kaap/cape)	21-31N/111-38E
I. Branco	Hailing Dao/Hailingshan Dao (eiland/island)	21-37N/111-50E
Pakshon	–	–
I. Monderyn	Mandarins Cap/Xiachuan Dao (eiland/island)	21-39N/112-36E
St. Juan	St. John's Island/Shangchuan Dao (eiland)	21-42N/112-47E
Pt. Tampakao	–	–
P. Tampakao	–	–
R. Tampakao	–	–
Macao	Macao/Macau/Aomen (plaats/settlement)	22-12N/113-33E
Canton	Kanton/Canton/Guangzhou (plaats/settlement)	23-09N/113-21E
CANTAM	Kwangtoeng/Kwangtung/Guangdong (landstreek/region)	24N/115E
R.iv. van Canton	Parelrivier/Pearl River/Canton River/Zhu Jiang/Bei Jiang	22-45N/113-37E
Pt. Lamtaon	Lam Tong Mei/Tathong Point (kaap/cape)	22-14-30N/114-17E
't grootste van de Ladrons	Wanshan Qundao (eiland/island)	22N/113-45E
Haas Oren	Beijian Dao/Ass's Ears (eiland/island)	21-54N/114-05E
Noord Lemes	Dangan Liedao (eilanden/islands), <Lema Channel> (zeestraat/strait)	22-26N/114-36E; 22-06N/114-17E
Pedra Branca	Pedro Blanco/Zhenyantou (eiland/island)	22-21N/115-15E
I. de Prata	Pratas/Dongsha Qundao (eiland/island)	20-42N/116-43E
Haarlems Bay	Mirs Bay/Tai Pan Wan (baai/bay)	22-30N/114-25E
Reyers Bay	Jiazi Gang (baai/bay)	22-50N/116-05E
Thinsingh	–	–
Wieringen Bay	Jinghai Wan (baai/bay)	22-59N/116-31N
Orangie Bay	Guangao Wan (baai/bay)	22-13N/116-43E
C. de Goede Hoop of C. de Phia	Cape Good Hope/Haimen Jiao (kaap)	23-09N/116-38E
Eyl. Zoafolipou	Dahao Dao (eiland/island)	23-17N/116-44E
Eylt. Lamophea	Nanpeng Liedao (eiland/island)	23-16N/117-18E
Rhee voor Z. Wind.	Niang Jiao (baai/bay)	23-22N/116-50E
Goede Rhede	Zhelin Wan (baai/bay)	23-32N/117E
Klokbay	Sujian Qantan (baai/bay)	23-17N/117-27E
Eylt. Liegko	–	–
Victori Bay	Dongshan Wan (baai/bay)	23-49N/117-33E
Walvis Bay	Futou Wan (baai/bay)	23-51N/117-40E
Tessels Bay	Jiangjun Ao (baai/bay)	24-01N/117-50E
pin Bay	–	–
R. Casthieu	Xi Xi/Jiulong Jiang (rivier/river)	24-28N/117-54E
Aymoi	Amoy/Xiamen Dao (eiland/island)	24-30N/118-08E
Quemoy	Quemoy/Jinmen Dao (eiland/island)	24-27N/118-22E
I. Pehoe	Penghu Tao (eiland/island)	23-34N/119-35E
Piscadores	Pescadores/Peng-hu Chun-Tao	23-34N/119-31E
Hoek puthay	Weitou Jiao (kaap/cape)	24-30N/118-34E
Vuyle Bay	Meizhou Wan (baai/bay)	25N/119-04E
Ockseu/Wuqiu Yu + Xia Yu	Ockseu/Wuqiu Yu + Xia Yu (eilanden/islands)	24-50N/120-56E
T. Eylt. Heytan	Haitan Dao (eiland/island)	25-30N/119-47E
Heytan	Haitan Dao (eiland/island)	25-30N/119-47E
FOKIEN	Fukien/Fujian (landstreek/region)	26N/118E
Stad Hoezieu	Foetsjou/Foochow/Fuzhou (plaats/settlement)	26-03N/119-18E
Laag Eylt.	Dongshu Dao (eiland/island)	26-09N/120-24E
Hoek van Paka	Bejiao Zui (kaap/cape)	26-23N/119-57E
R. Liukan	Ao Jiang (rivier/river)	26-15N/119-38E
Stad Kifa	Luoyuan (plaats/settlement)	26-29N/119-32E
van Campens H.	Shi Jiao (kaap/cape)	26-39N/120-07E
R. Fucheo	Lishan Wan (baai/bay)	26-58N/120-17E
Oude Sayer	Sishuang Liedao (eilanden/islands)	26-40N/120-22E
Duysendheen	Qixing Liedao (eilanden/islands)	26-58N/120-28E
Middelburg	Taishan Liedao (eilanden/islands)	27-00N/120-37E
R. Swadia	Shacheng Gang (inham/inlet)	27-09N/120-25E
Herders Bay	–	–
Zuyder wagter	Luo Yan (eiland/island)	27-21N/120-58E
Middelburg	Beilongshan (eiland/island)	27-40N/120-49E
Enchuysen	Dongtoushan (eilanden/islands)	27-50N/121-07E
CHEKIANG	Tsjekiang/Chekiang/Zhejiang (landstreek/region)	29N/120E
Hoorn	Zhuangyuanao (eiland/island)	27-53N/121-07E
Rotterdam	–	–
Amsterdam	–	–
Vlissingen	Damen Dao (eiland/island)	27-58N/121-05E
Caap Sumber	Dayan Tou (kaap/cape)	28-02-30N/121-09E
Kamelenberg	Huangmao Shan? (berg/mountain)	28-38N/121-18E
Avarellas Hoek	Nantian Dao/Niutou Shan (kaap/cape)	29-09N/121-56E
NANQUIN	Kiang-soe/Kiangsu/Jiangsu (landstreek/region)	33N/120E
Japan	Japan (landstreek/region)	36N/138E
Nangesacky	Nagasaki (plaats/settlement)	32-44N/129-52E
't Eylt. Cicoco	Kioesjoe/Kyushu (eiland/island)	33N/131E
Straat Diemen	Van Diemen Straat/Osumi Kaikyo (strait)	31N/131E
Vulcaan	Io Shima (eiland/island)	30-48N/130-18E
los dos Hermanos	Minami Daito Shima + Kita Daito Shima (eilanden/islands)	26N/131-20E
Malo Abrigo	Oki Daito Shima (eiland/island)	24-30N/131-15E
Amsterdam	–	–
I. del Fuego	Suwanose Shima (eiland/island)	29-38N/129-43E
I. quicio Pequin	Okinawa Gunto (eilanden/islands)	26-30N/128E
dos Rys Magos	Yaeyama-retto/Sakishima-retto (eilanden/islands)	24-20N/124E
Eylt. Formosa	Formosa/Taiwan (eiland/island)	23-35N/120-50E
Kilang	Keelung/Chilung (plaats/settlement)	25-08N/121-43E
Style Klip	San-tiao Chiao (kaap/cape)	25N/122E
Harps Eylt.	Yonagumi Shima (eiland/island)	24-27N/122-59E
Witte sandhoek	Mei-lun Pi (kaap/cape)	24-01N/121-28E
Commo	Shih-t'i Pi (kaap/cape)	23-30N/121-30E
Hoek Punaba	T'ai-tung Kang (rede/roadstead)	22-45N/121-10E
Sansana	Huoshao tao/Lü Tao (eiland/island)	22-40N/121-29E
Bottel	Lan Hsü/Lan Yü (eiland/island)	22-04N/121-30E
Vuyle Rutz	Ch'i-hsing Chiao (riffen/reefs)	21-45N/120-50E
Lamai	Liu-chiu Hsü (eiland/island)	22-21N/120-21E
Tajouvan	Tainan (plaats/settlement)	23N/120-11E
Wankan	Wang-Yeh Kang (rivier/river)	23-17N/120-06E
INSULAE PHILIPPINAE	Filipijnen/Philippines (eilanden/islands)	13N/122E
De vijf eylanden	Batan Islands? (eilanden)	20-35N121-55E
Babuyenes	Babuyan-eilanden/Babuyan Islands	19N/121-40E
Caap de Engano	Cape Engaño (kaap/cape)	18-35N/122-08E
Moor Ermosa	–	–
LUCONIA	Luzon (eiland/island)	14N/122E
Punta do Paxaros	Palanan Point (kaap)	17-09N/122-30E
I. de Matela Hombre	–	–
Amandato	–	–
Catanduanis	Katanduanes/Catanduanes (eiland/island)	13-45N/124-15E
Straat van Manilha	San Bernardino Strait (zeestraat)	12-35N/124-15E
I. Guafio	Balicuatro Islands (eilanden)	12-40N/124-23E
Masbat	Masbate (eiland/island)	12-10N/123-30E
Tigan	Sibuyan (eiland/island)	12-25N/122-30E
Boriao	Suban/Burias (eiland/island)	13N/123-10E
I. Mindoro	Mindoro (eiland/island)	13N/121E
Maraduk	Marinduque (eiland/island)	13-25N/122E
Lambanes	Lubang Islands (eilanden)	13-50N/120-15E
I. Fortuyn	Fortune Island (eiland)	14-03N/120-30E
Pt. do Baixos de Tolo	Cabo Santiago (kaap/cape)	13-45N/120-40E
Manilha	Manilla/Manila (plaats/settlement)	14-35N/121E
Cabito	Cavite (plaats/settlement)	14-27N/120-55E
Herten Bay	Manila Bay? (baai)	14-35N/120-55E
T.Vissers Eylt	Canopes (eiland/island)	14-55N/120-01E
Kroesklippen	Scarborough Reef? (rif)	15-08N/117-45E
I. de Irmaos	Hermana Mayor + Hermana Menor (eilanden/islands)	15-45N/119-48E
Muysers Bay	Bolinao Harbour (baai/bay)	16-24N/119-54E
Pangassima	–	–
Naluacan	San Fernando Point (kaap/cape)	16-37N/120-16E
Is de Panay	Salomague (eiland/island)	17-48N/120-23E
I. Bocos	Laoag River (rivier)	18-12N/120-32E
C. Lagnas	Kaap/Cape Bojeador	18-30N/120-34E
Wittebols Droogte	Scarborough Reef (rif)	15-08N/117-45E
Brandingh	–	–
Zeeslang	Scarborough Reef (rif)	15-08N/117-45E
Limahon	Calamian Islands (eilanden)	12N/120E
Palagoa	Palawan (eiland/island)	10N/119-00E
Koks Eylt.	Cahisa (eiland/island)	09-38N/121E
Mauritius	Cagayan (eiland/island)	09-36N/121-14E
Cojo	Cuyo Islands (eilanden)	11N/121-10E
Moy	Cabulanan (eiland/island)	11-23N/120-06E
Day	Tubug (eiland/island)	11-27N/120-10E
Schilpads Eylanden	Batbatan Islands (eilanden)	11-28N/121-45E
Panay	Panay (eiland/island)	11N/122-30E
Negros	Negros (eiland/eiland)	10N/123E
Nombre d'dios	Sebu (eiland/island)	10N/123-40E
Leyta	Bohol (eiland/eiland)	10N/124-05E
Matan	Panaon (eiland/island)	10N/125-12E
Abigo	Leyte (eiland/island)	11N/124-50E
Philippina o Tandaja	Samar (eiland/island)	11-30N/125-10E
C. do Spiritu Sancto - Primerio Surgi Dero	Kaap/Cape Espiritu Santo	12-33N/125-13E
Passagie de St. Clara	Calicoan Passage (zeestraat/strait)	11-02N/125-45E
St. Juan	Siargao (eiland/island)	09-50N/126E
Bay de la Resurection	Hinatuan Passage (zeestraat/strait)	09-33N/125-55E
MINDANAO	Mindanao (eiland/island)	08N/125E
Saragos	Iligan (plaats/settlement)	08-14N/124-15E
Kust van Eliraje	–	–
Sabo	–	–
Lamatting	–	–
Bagabo	Davao? (plaats/settlement)	07-04N/125-36E
Malita	Malita (plaats/settlement)	06-25N/125-37E
Canarian	–	–
Saranguani	Sarangani (eiland/island)	05-27N/125-28E
Camugar	Balut (eiland/island)	05-24N/125-25E
Tagisma	Basilan (eiland/island)	06-35N/122E
Chaldoro	Caldera Point (kaap/cape)	06-57N/121-57E
Punta de Galera	Dulunguin Point (kaap/cape)	07-44N/122-05E
I. Forcados	Pangutaran Group (eilanden/islands)	06-15N/120-30E
De Eylh. van Xolo	Soeloe-archipel/Sulu Archipelago (eilanden/islands)	05-30N/120-30E
Taveruva	Tawi Tawi (eiland/island)	05N/120E
I. St. Joanna	Simonor/Simunul (eiland/island)	04-54N/119-50E
St. Juan	Sibutu (eiland/island)	04-47N/119-30E
I. do Alauser	Yap-eilanden/Yap Islands?	09-35N/138-10E
Palo Vilan	Sorol Atoll (eiland/island)	08-05N/140-25E
I. do Aves	Nimigo-eilanden/Nimigo Islands?	01-20S/144-30E
De los Marturos	Admiraliteits-eilanden/Admiralty Islands?	02-10S/147E
I. de los Mateleus	Fais (eiland/island)	09-45N/140-30E
ILHAS DE LAS VELAS alias *LADRONES*	Marianen/Mariana Islands (eilanden)	16N/146E
Saiba Vodra	Santa Rosa Reef? (rif)	12-50N/144-20E
Saiba Vodra	Ulithi Atoll (eiland/island)	10-00N/140-30E
Baixos de St. Bartholomo	Arakane Reef (rif)	15-40N/142-48E
Saspan	Saipan (eiland/island)	15-10N/145-43E
Volid	Guam? (eiland/island)	13-30N/144-48E
Guogan	Guguan (eiland/island)	17-20N/145-50E
Ore mugan	Alamagan (eiland/island)	17-35N/145-51E
Agan o Pagan	Pagan (eiland/island)	18-10N/145-50E
Elemocha	–	–
Mahaon	Maug Islands? (eilanden)	20N/145-14E
Otagragua	Maug Islands? (eilanden)	20N/145-14E
Lainglisa	Farallon de Pajaros? (eiland/island)	20-32N/144-54E
Malo Abrigo	Io Shima (eiland/island)	24-47N/141-20E
I. Deserta	Kita Io Shima (eiland/island)	25-25N/141-17E
una Columna	Hahashima-retto (eilanden/islands)	26-40N/142-09E
Dos Columos	Chichishima-retto (eilanden/islands)	27-05N/142-13E
I. Deserta	Mukoshima-retto (eilanden/islands)	27-40N/142-09E
Boompjes Eylt.	Mangalum (eiland/island)	06-14N/115-36E
Bedroeff Eylt	–	–
Po. Tiga	Tiga Island/Pulau Tega (eiland)	05-43N/115-39E
Ilh. Victoria	Labuan (eiland/island)	05-20N/115-13E
Bay van Borneo	Brunei Bay (baai)	05-10N/115-15E
Borneo	Brunei/Bandar Seri Begawan (plaats/ settlement)	04-50N/115E
Sandgrond	Investigation Shoal? (ondiepte)	08-10N/114-40E
Klipgrond 9 vadem	Ardasier Bank? (ondiepte/shoals)	07-40N/114-10E
Vijf gebroeders	Iron Duke Shoals? (ondiepte/shoals)	05-06N/114-40E
Slijkenburg	North Luconia Shoals? (ondiepte/shoals)	05N/112-30E
Bijkorf	South Luconia Shoals? (ondiepte/shoals)	05N/112-30E
Vulcanus	–	–
Tanj. Bouraon	Tg. Baram (kaap/cape)	04-35N/114E
Nien Eylt.	Beruit? (eiland/island)	02-40N/111-20E
Rede Borculo	Sebuyau (rede, plaats/roadstead, settlement)	01-31N/110-56E
Domilkano	<Kuching> (plaats/settlement)	01-33N/110-20E
R. Calca	Kayan (rivier/river)	01-41N/109-55E
Sedang	–	–
Tanj. Dato	Tg. Datoek/Datu (kaap/cape)	02-06N/109-39E
Sambas	Sambas (plaats/settlement)	01-22N/109-18E
Oud Sambas	–	–
Mora Sambas	Sambas (rivier/river)	01-12N/109E
Vissers Eylanden	Panjang + Derawan + Samama (eilanden/islands)	02-15N/118-15E
Aart Gysens Hoek	Tg. Mangkalihat (kaap/cape)	01N/119E
Pt. de Lints sandt	Karang Mocarau/Muara (ondiepte/shoals)	01-50N/119E
Boompjes Eyln.	Maratoea/Maratua (eiland/island)	02-15N/118-33E
Grondelose Eylanden met volk bewoond	Boenjoe/Bunyu (eilanden/islands)	03-30N/117-48E
Celebes	Celebes/Sulawesi (eiland/island)	02S/120E
Manado	Menado/Manado (plaats/settlement)	01-29N/124-50E
Biam	Biaro/Biaru (eiland/island)	02-06N/125-22E
Manapara	Siaoe/Siau (eiland/island)	02-46N/125-24E
Bay do Calmulo	Baai van Manganitoe/Teluk Manganitu (bay)	03-34N/125-29E
Bochin	Kawio? (eilanden/islands)	04-30N/125-40E
Matando	–	–
Talao	Talaud-eilanden/Kepulauan Talaud (islands)	04-20N/126-45E
Miangas	Miangas/Palmas (eiland/island)	05-34N/126-36E
Ternaten	Ternate (eiland/island)	00-50N/127-20E
Gilolo	Djailolo/Jailolo (plaats/settlement)	01-04N/127-28E
Morosia	NW Halmahera (schiereiland/peninsula)	00-50N/128E
I. Morotay	Morotai (eiland/island)	02-20N/128-20E
Tafrey	Tifore (eiland/island)	01

Madura.
Madura
Madura
A
A
A
Gedeelte
van
SUMATRA
Duitsche mylen 15 voor een graadt

II-2a (NA 4.VEL-1156).

[Kaart van het eiland Java en Madura].

[Map of the island of Java and Madura].

Schaalstok van 30 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [ca. 1 : 1.928.000].
Scale-bar of 30 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [approx. 1 : 1,928,000].

1 kaart : ingekleurd; 52,5 x 73,5 cm.
1 map : coloured; 52.5 x 73.5 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 2a.
Number: [top right]: 2a.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Blad II-2a (inhoudsopgave 1806: 'No. 2a. Het Eiland Java.') biedt een overzichtskaart met aanduiding van de voornaamste ondiepten, peilgegevens en ankerplaatsen langs de kusten van Java, Madoera en in Straat Soenda volgens de geografische kennis van deze gebieden omstreeks of kort na 1680. Gemarkeerd met vlaggen zijn de compagniesvestigingen langs de noordkust van Java te Bantam, Batavia, Cheribon, Tegal, Semarang, Japara, Rembang en Soerabaja, waarmee de kaart ten minste op 1678 moet worden gedateerd. In het binnenland is sprake van een hoofdplaats Mataram als hofstad van het gelijknamige rijk, waarmee gezien de ligging waarschijnlijk nog de kraton van Plered bij de latere hofstad Djokjakarta bedoeld is. De weergave van de zuid- en oostkust van Java is echter vrij summier en deels onjuist, hetgeen erop wijst dat de kaartenmaker nog niet bekend was met de gegevens van de verkenningstocht met het jacht *Wildschut* in 1692 en de karteringsexpeditie onder leiding van de baas-kaartenmaker Cornelis Coops in 1698 (zie ook blad II-2b, pag. 240).

Voorafgaand aan de stichting van Batavia in 1619 op de plaats van het veroverde Jacatra (Jayakarta) bezat de Compagnie op Java al loges te Bantam (1598, voorlooper-compagnie), Japara (1614), Grissee (1614) en Soerabaja (1617). De laatste drie moesten echter al voor 1628, toen de VOC in openlijk conflict kwam met Mataram, weer gesloten worden. Nadien bleef het VOC-bezit op dit eiland gedurende tientallen jaren vrijwel beperkt tot Batavia en een aantal kleine buitenposten, de laatste voornamelijk in de zogenoemde Ommelanden van Batavia in het voormalige Bantamse leenrijkje Jayakarta. Java was toen nog goeddeels bedekt met dichte bossen en de inheemse bevolking leefde voornamelijk van de natte rijstteelt in de rivierdalen en de kustvlakten. Vanuit de havens op de noordkust werd rijst geëxporteerd naar diverse overzeese bestemmingen in de Archipel. Het eiland fungeerde als de korenschuur en houtwerf van Batavia en andere VOC-vestigingen in Indië, maar bracht aanvankelijk geen producten van grote commerciële waarde voort, zoals specerijen of textiel.

Buiten de kleine Nederlandse enclaves was Java in de eerste helft van de zeventiende eeuw politiek in hoofdzaak verdeeld tussen het rijk van Mataram, met Midden-Java als kernland, en het sultanaat Bantam of Banten, dat het uiterste westen van het eiland en de Lampoengse Districten in Zuid-Sumatra besloeg. Onder sultan Agoeng (Agung, regeringsperiode 1614-1645) maakte Mataram een periode van krachtige expansie door, die in eerste instantie was gericht tegen de rivaal Bantam. Een weigering van de Compagnie om zich met de vorst te verbinden tot een gezamenlijke aanval op Bantam leidde in 1628 en 1629 tot grootscheepse militaire campagnes van Mataram tegen Batavia, die echter in beide gevallen op dramatische mislukkingen uitliepen. De verhoudingen tussen Batavia en Mataram verbeterden daarna pas na de dood van sultan Agoeng in 1645 en de troonsbestijging van zijn zoon Amangkoerat I (Amangkurat I), met wie de Compagnie in 1646 een vredes- en vriendschapsverdrag sloot. Op basis daarvan kon na het midden van de eeuw de loge in Japara worden heropend en kreeg de aanvoer van hout en rijst uit de Mataramse havens aan de noordkust naar Batavia een geregeld karakter.

Amangkoerat I, die regeerde onder de titel van soesoehoenan (susuhunan, 'hij die men vereert' of 'hij aan wie men onderworpen is') of soenan, zag zijn bewind in de jaren na 1673 in toenemende mate bedreigd door een langdurige opstand in zijn rijk onder aanvoering van zijn vroegere Madoerese vazal Taroenodjojo (Trunojoyo). In 1677 was hij genoodzaakt de Compagnie om militaire bijstand te verzoeken, waarop deze vanuit Batavia een expeditie tegen Taroenodjojo's hoofdkwartier in Soerabaja uitzond onder leiding van de Raad van Indië en latere gouverneur-generaal Cornelis Speelman (1681-1684). Soerabaja werd inderdaad veroverd (zie ook blad II-7, pag. 286), maar Taroenodjojo wist te ontkomen en kort daarna konden zijn troepen zelfs de kraton van Amangkoerat I te Plered bij Djokjakarta plunderen. Op de vlucht naar Batavia voor de opstandelingen overleed Amangkoerat I later in 1677 in Tegal, na zijn zoon onder de naam Amangkoerat II aangewezen te hebben als zijn opvolger. Ook deze kon onder de gegeven omstandigheden niet anders doen dan de Compagnie te hulp vragen om zijn troon te behouden. In 1678 werd daartoe een bijstandsverdrag gesloten, waarbij de soenan zich verplichtte tot de volledige (maar in de praktijk onmogelijke) terugbetaling van de oorlogskosten en de overdracht van alle handelsmonopolies en tolrechten van het Mataramse rijk, met Semarang, Soerabaja en de andere havens van de soenan als onderpand. Tevens werd de grens tussen de compagniesgebieden en Mataram oostwaarts verlegd tot een lijn tussen Pamanoekan en de zuidkust en kreeg de VOC het recht forten te bouwen en garnizoenen te legeren op Matarams gebied.

Op basis van dit contract heroverden compagniestroepen in de volgende twee jaar alle aan Taroenodjojo verloren gebieden en kon Amangkoerat II in 1680, nadat de opstandige Madoerese prins eind 1679 gevangengenomen en terechtgesteld was, worden hersteld als soenan in zijn nieuwe hofstad Kartasoera of Kartosoero (Kartosuro), nabij het latere Soerakarta (Surakarta) of Solo. Daarmee kwam de Compagnie toen in het feitelijke bezit van een groot deel van West-Java en van alle havens van betekenis aan de noordkust, zoals in de kaart aangegeven. In 1681 ontstond vervolgens een groot conflict met Bantam, dat na de val van Amangkoerat I aanspraken had gemaakt op het Mataramse vazalrijk Cheribon maar zich nu gedwarsboomd zag door het contract van 1678 tussen Amangkoerat en Speelman en de bezetting van Cheribon door compagniestroepen in 1680. In 1684 werd de strijd na een langdurige militaire campagne beslist met de feitelijke onderwerping van het sultanaat Bantam aan de Compagnie. Daarmee kwamen toen ook het resterende deel van West-Java en de Lampoengs in Zuid-Sumatra onder feitelijke zeggenschap van de Hoge Regering.

Sheet II-2a (index of 1806: 'No. 2a. The Island of Java.') offers a general map with specifications of the principal shallows, depth soundings, and anchorages along the coasts of Java and Madura, and in the Sunda Strait, according to the geography of these areas as it was known around or shortly after 1680. Along the north coast of Java the Company's settlements at Bantam, Batavia, Cheribon (Cirebon), Tegal, Semarang, Japara, Rembang, and Surabaya are marked with flags, evidence that this map dates from not earlier than 1678. In the interior Mataram is mentioned as the capital of an eponymous kingdom, which in view of its location is probably still the old *kraton* (or *keraton*) of Plered near the later court town of Yogyakarta. The reproduction of the south and east coasts of Java is fairly sketchy, which indicates that the map-maker was as yet unfamiliar with the data obtained during the voyage of exploration in the yacht *Wildschut* in 1692 and with the findings of the charting expedition lead by Master Map-maker Cornelis Coops in 1698 (see also Sheet II-2b, p. 240).

Before the foundation of Batavia on the site of the captured kingdom of Jacatra (Jayakarta) in 1619, the Company had possessed establishments in Java in Bantam (1598, pre-VOC), Japara (1614), *Grissee* (Gresik, 1614), and Surabaya (1617). The last three had to be closed again even before 1628, when the VOC became embroiled in an open conflict with Mataram. In the decades to follow, the VOC's possessions in this island were basically limited to Batavia and a number of small out-posts, most of the latter situated in what were known as the *Ommelanden* (Environs) of Batavia in the former vassal kingdom of Bantam, Jayakarta. At that time Java was still heavily forested and the indigenous population lived mainly from the cultivation of wet-rice in the river valleys and on the coastal plains. From the harbours on the north coast, rice was exported to various overseas destinations in the Archipelago. The island served as the main supplier of rice and timber to Batavia and the other VOC settlements in the Indies, but initially did not produce anything of great commercial value, such as spices or textiles, itself.

Outside the small Dutch enclaves, in the first half of the seventeenth century, politically speaking Java was principally divided up between the Kingdom of Mataram, with its heartlands in Central Java, and the Sultanate of Bantam or Banten, which covered the westernmost part of the island and the Lampung Districts in South Sumatra. Under Sultan Agung (reigned 1614-1645), Mataram experienced a period of powerful expansion, at first mainly directed towards its rival Bantam. A refusal by the Company to commit itself to this ruler in a combined attack on Bantam led to large-scale military campaigns by Mataram against Batavia in 1628 and 1629, both of which ended in dramatic failures. The relationship between Batavia and Mataram improved after the death of Sultan Agung in 1645 and the accession of his son Amangkurat I, with whom the Company concluded a treaty of peace and friendship in 1646. With this secured, after the middle of the century it was possible to re-open the trading-post at Japara. Subsequently the import of timber and rice from the Mataram ports on the north coast of Java assumed a more regular character.

In the years after 1673, Amangkurat I, who reigned under the title of *Susuhunan* ('he whom people venerate' or 'to whom people are subject') or *Sunan*, saw his rule increasingly threatened by a protracted rebellion in his realm under the leadership of his former Madurese vassal Trunojoyo (Tarunojoyo, Tarunajaya). In 1677 he had no other option but to solicit the Company for military assistance, in response to which Batavia dispatched an expedition against Trunojoyo's headquarters in Surabaya, under the command of the Councillor of the Indies and later Governor-General, Cornelis Speelman (1681-1684). Surabaya was duly subjected (see also Sheet II-7, p. 286), but Trunojoyo managed to escape and shortly afterwards his troops actually plundered the *kraton* of Amangkurat I at Plered near Yogyakarta. In his flight to Batavia in a bid to escape the rebels, Amangkurat died in Tegal later in 1677, having designated his son as his successor with the title of Amangkurat II. Given the circumstances he too could do little except solicit the Company to assist in keeping him on his throne. For this purpose a treaty of assistance was signed in 1678. This obliged the *Sunan* to repay the entire (but in practice impossible) cost of the war and to the cession of all trade monopolies and toll rights in the Kingdom of Mataram, for which Semarang, Surabaya and other ports of the *Sunan* were security. The opportunity was also taken to move the border between the Company territory and Mataram farther to the east, to a line running from Pamanukan to the south coast, and the VOC was granted the right to build forts in the territory of Mataram and to garrison them with soldiers.

On the basis of this contract, within the next two years the Company's troops recaptured all the areas which had been lost to Trunojoyo and in 1680, after the rebel Madurese prince had been captured and executed, Amangkurat II could be reinstated as *Sunan* in his new capital Kartosuro (Kartasura), in the vicinity of what in the eighteenth century was to become Surakarta or Solo. This left the Company in control of a large part of West Java and of all important Mataram ports on the north coast, as is indicated on the map. Then, in 1681, a large-scale conflict broke out with Bantam, which had made claims to the Mataram vassal kingdom of Cirebon after the fall of Amangkurat I, but considered it had been thwarted by the 1678 contract between Amangkurat and Speelman and the occupation of Cirebon by Company troops in 1680. In 1684 the strife was finally decided, after a protracted military campaign, with the actual subjugation of the Sultanate of Bantam and, as a consequence, the establishment of the High Government's supreme authority over all of West Java and the Lampung Districts in South Sumatra.

Geografische namen en overige kaartinschriften/ Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
IAVA	Java/Jawa (eiland/island)	07-30S/110E
Gedeelte van *SUMATRA*	Sumatra (eiland/island)	00N/101E
Groote Santbank	-	-
Keisers Eylt	Keizers-eiland/Taboean/Tabuan (island)	05-48S/104-48E
Lampon	Lampoengse Districten/Lampung (landstreek/region)	05-48S/105-10E
Po. Gondi	Legoendi/Legundi (eiland/island)	05-50S/105-16E
Lampon's Bocht	Lampoengbaai/Teluk Lampung (bay)	05-45S/105-20E
Verkenshoek	Varkenshoek/Tg. Toea/Tua (kaap/cape)	05-54-30S/105-43E
T' Princen Eyland	Prinsen-eiland/Panaitan (island)	06-35S/105-12E
T' Nieuwe Eyl.	Meeuwen-eiland/Peutjang/Peucang (island)	06-44S/105-15E
Clappers Eyl.	Klapper-eiland/Deli (island)	07-00S/105-32E
Trouwes Eiland	Trouwers-eiland/Tindjil/Tinjil (island)	06-58S/105-48E
Wellekomst Baij	Welkomstbaai/Teluk Selamat Datang/ Pananjung (bay)	06-43S/105-30E
Peperbay	Peperbaai/Teluk Lada (bay)	06-28S/105-45E
Louwang	Laboehan/Labuhan (plaats/settlement)	06-22-30S/105-50E
Anjer	Anjer/Anyer (plaats/settlement)	06-01-30S/105-56E
P onjut	Brabandshoedje/Oeler/Ular (eiland/island)	06-00-30S/105-56E
Topershoetje	Toppershoedje/Tampoeroeng/Tampurung (eiland/island)	05-54S/105-56E
Dwars in de Weg	Dwars in de Weg/Sangiang/Sanghiyang (eiland/island)	05-57S/105-51E
Bantam	Bantam/Banten (plaats/settlement)	06-01S/106-08E
Riv. Tanhara	Cidurian (rivier/river)	06-01-30S/ 106-24-30E
R. Lampon	-	-
Ontong Java	Tg. Oentoengdjawa/Pasir (kaap/cape)	06-01S/106-41E
R. Anke	Angke (rivier/river)	06-06-30S/ 106-46-30E
Batavia	Batavia/Jakarta (plaats/settlement)	06-08S/106-49E
Riv. Anthiol	Antjol/Ancol (rivier/river)	06-07S/106-50E
Marunda	Maroenda/Marunda (plaats/settlement), Blenijong/Belencong (rivier/river)	06-06S/106-57E 06-06S/106-57E
Karawangh	Hoek van Krawang/Tg. Karawang (kaap/cape)	05-56S/107-00E
Thippa Raga	Tjiparage/Ciparage (rivier/river)	06-09S/107-30E
Cajang Sandalang	Sedoelang-riffen/Karang Sedulang (reefs)	06-08S/107-35E
Chella maja, of Schadelyke hoek	Tg. Prahoeboesoek/Perahubusuk (kaap/cape), <Tjilamaja/Cilamaya> (plaats/settlement)	06-11S/107-34E
Lassarangh	R. Indramaja	06-25S/108-10E
	Tjimanoek/Cimanuk (rivier/rivier)	06-15S/108-12E
Hoek indramaja	Tg. Indramajoe/Indramayu (kaap/cape)	06-14S/108-18E
Cheribon	Cheribon/Cirebon (plaats/settlement)	06-43S/108-34E
De berg Cheribon	Tjareme/Ciremai (berg/mountain)	06-54S/108-25E
Tegal	Tegal (plaats/settlement)	06-51S/109-08E
De berg Tegal	Slamet (berg/mountain)	07-14S/109-13E
Packalongan	Pekalongan (plaats/settlement)	06-53S/109-41E
Riv Badang	Batang (rivier/river)	07-52S/109-44E
R. Candaal	Kendal (rivier/river)	06-55S/110-13E
Tanj. Babalang	Tg. Siwalan (kaap/cape)	06-54S/110-16E
Samarang	Semarang (plaats/settlement)	06-58S/110-27E
Damak	Demak (plaats/settlement)	06-53S/110-38E
R. Damak	Demak/Toentang/Tuntang (rivier/river)	06-50S/110-35E
Japara	Djapara/Japara/Jepara (plaats/settlement)	06-35S/110-40E
Tanj. Alangalangh	Tg. Apiapianom (kaap/cape)	06-25S/111-03E
Rembang	Rembang (plaats/settlement)	06-42S/111-21E
R. Pagad	Lasem (rivier/river)	06-40S/111-27E
Touban	Toeban/Tuban (plaats/settlement)	06-53S/112-03E
T' Bergie Pangnadi	Mendjoeloek/Menjuluk (berg/mountain)	06-53-30S/ 112-16-30E
Zantesoer of Nieu Zedajo	Sidajoe/Sedayu (plaats/settlement)	06-59S/112-33E
R. Samangi	Solo-rivier/Bengawan Solo (river)	07S/111-37E
Oelogondesa	Kartasoera/Kartasura (plaats/settlement)	07-33S/110-44E
Jattackan	Soerakarta/Surakarta? (plaats/settlement)	07-34S/110-49E
Tadje Pintoe	-	-
Mataram	Plered <Djokjakarta/Yogyakarta> (plaats/settlement)	07-50S/110-26E
De berg Lauwoe	Lawoe/Lawu (berg/mountain)	07-37S/111-14E
T Gebergte Dommengh	Gondanglegi (berg/mountain)	07-57S/111-09E
De berg willo	Wilis (gebergte/mountains)	07-49S/111-44E
bergh Tsionkaran	Pandan? (berg/mountain)	07-27S/111-47E
T Gebergte van Kondangh	Gondang (berg/mountain)	07-15S/112-13E
Catiery	Kediri (plaats/settlement)	07-48S/112E
Blietar	Blitar (plaats/settlement)	08-05S/112-08E
Gierci	Grissee/Gresik (plaats/settlement)	07-09S/111-39E
Sourabaja	Soerabaja/Surabaya (plaats/settlement)	07-14S/ 112-44-30E
Madura	Madoera/Madura (eiland/island)	07S/113-20E
Tanj Piering	Tg. Piring (kaap/cape)	07-02S/111-41E
Aras bay	Arosbaja/Arosbaya (plaats/settlement)	06-56S/112-50E
Buffels R.	-	-
Hoogehoek	<Tandjoeng/Tanjung> (plaats/settlement)	07-08S/113-53E
Gilliam	Sapoedi/Sapudi (eiland/island)	07-07S/114-20E
Varkenseyl.	Raäs/Raas (eiland/island)	07-09S/114-33E
Maalstroom En Schoone grond	-	-
De Straat Madoera	Straat Madoera/Madura Strait/Selat Madura	07-30S/113-30E
Swaantjes droogte	Zwaantjesdroogte/Karang Congkeh (ondiepte/shoals)	07-30S/113-11E
Coxias droogte	Karang Koko (ondiepte/shoals)	07-28-30S/113-07E
Passourovan	Paseroeoan/Pasuruan (plaats/settlement)	07-39S/112-54E
Panenoukan of Delfs baij	Panaroekan/Panarukan (plaats/settlement)	07-42-30S/113-56E
Caap Sandama	Tg. Sedano (kaap/cape)	07-50S/114-28E
Balangsnbangan	<Balambangan> (plaats/settlement)	08-24S/114-17E
Kiekens baai	Gradjaganbaai/Teluk Grajagan (bay)	08-41S/114-20E
Kiekenshooft	Tg. Tjapil/Capil? (kaap/cape)	08-37S/114-12E
Appelbay	Klipbaai/Teluk Pancamaya (bay)	08-37S/114-00E
Kaalhooft	Djagatamoe/Jagatamu (berg/mountain)	08-36S/ 113-58-30E
Kaalbay	Radjegweibaai/Teluk Rajegwesi (bay)	08-35S/113-56E
Stiershooft	Tg. Pemirsan (kaap/cape)	08-33-30S/113-49E
Stierbay	Meroebaai/Teluk Meru (bay)	08-30-30S/ 113-47-39E
kruyshooft	-	-
Coen's hoek	-	-
R. Siry	-	-
Schilpads Bhay	Schilpaddenbaai/Teluk Penyu (bay)	07-43S/109-15E
Rams hooft	-	-
De Groote Riv. van Java	Kinderzee/Segara Anakan (inham/inlet)	07-40S/108-50E
Mauritius Bhay	Mauritsbaai/Teluk Citandui (bay)	07-42S/108-42E
Dirk de Vries syn Baay	Bocht van Parigi/Dirk de Vriesbaai/Teluk Penanjung (bay)	07-43S/108-33E
R. Pinang	Tjidjoelang/Cijulang (rivier/river)	07-44S/108-29E
Den omkeer	Kelapa Genap (plaats/settlement)	07-47S/108-15E
Weynkoopsbergen	Oedjoeng/Ujung Genteng (kaap/cape)	07-20S-106/22E

A
A
A
J
Mount Maddox
Dufferin
Wallace
Grey
Bruce
Huron
Perth
Middlesex
Lambton
Essex
Kent
Elgin
Oxford
Norfolk
Haldimand
Welland
Lincoln
Wentworth
Halton
Peel
York
Ontario
Simcoe
Victoria
Durham
Northumberland
Prince Edward
Hastings
Peterborough
Lennox
Addington
Frontenac
Leeds
Grenville
Dundas
Stormont
Glengarry
Prescott
Russell
Carleton
Renfrew
Lanark
Ottawa
Argenteuil
Pontiac
Gatineau
Hull
Wright
Temiscamingue
Nipissing
Algoma
Thunder Bay
Rainy River
Manitoulin
Muskoka
Parry Sound
Nipissing
Timiskaming
Temiscamingue
Pontiac
Gatineau
Hull
Wright
Ottawa
Argenteuil
Lanark
Renfrew
Carleton
Prescott
Russell
Glengarry
Stormont
Dundas
Grenville
Leeds
Frontenac
Addington
Lennox
Prince Edward
Hastings
Peterborough
Victoria
Durham
Northumberland
Simcoe
York
Peel
Halton
Wentworth
Lincoln
Welland
Haldimand
Norfolk
Oxford
Elgin
Kent
Essex
Lambton
Middlesex
Perth
Huron
Bruce
Grey
Dufferin
Wallace
Mount Maddox
Dufferin

II-2b (NA 4.VEL-1157).

[Kaart van het eiland Java en Madura].

[Map of the island of Java and Madura].

Schaalstok van 30 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [ca. 1 : 1.675.000].
Scale-bar of 30 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [approx. 1 : 1,675,000].

1 kaart : ingekleurd; 52,5 x 74,5 cm.
1 map : coloured; 52.5 x 74.5 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 2b.
Number: [top right]: 2b.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

In de overzichtskaart van Java op blad II-2b (inhoudsopgave 1806: 'No. 2b. Het zelfde.') zijn wel de resultaten van de verkenningen van 1692 en 1698 langs de zuid- en oostkust ingetekend. Daarnaast is hier in West-Java het sultanaat Cheribon als compagniesbezit aangegeven, zoals *de facto* al sinds 1680-1681 het geval was maar formeel pas in 1705 werd bekrachtigd; de topografie van het rijk van Bantam is buiten beschouwing gelaten. Deze kaart is met die datering dus wat jonger dan de meeste andere in Isaak de Graafs atlas. Dit wordt bevestigd door de toevoegingen in Midden- en Oost-Java, die alle betrekking hebben op de politieke situatie en militaire campagnes tijdens de opstand in Mataram onder Soeropati (1686-1706) en de Eerste Javaanse Successie-oorlog (1704-1708).

Na Speelmans overlijden in 1684 raakte de positie van soenan Amangkoerat II binnen enkele jaren opnieuw bedreigd door een opstand in zijn rijk. De aanvoerder was ditmaal een gevluchte Balische ex-slaaf uit Batavia, Soeropati of Suropati, die zich in 1683 als militair in compagniesdienst had onderscheiden in de strijd tegen Bantam en daarbij zelfs de rang van luitenant had verworven. Na een conflict met een Europese mindere doodde hij uit wraak een aantal soldaten en was vervolgens in 1686 naar Kartasoera uitgeweken. Daar werd hem door de soenan aanvankelijk asiel verleend, maar nadat een poging van de Compagnie om Soeropati van daar op te brengen was uitgelopen in een grote moordpartij op het gezantschap uit Batavia, vluchtte de Baliër verder oostwaarts en vestigde hij zich uiteindelijk met zijn groeiende aanhang in Pasoeroean. Van daar uit wist hij binnen korte tijd een groot deel van de Oosthoek en enkele districten aan de zuidkust van Oost-Java onder zijn gezag te krijgen, zoals in de kaart is aangegeven met een aantekening 'onder Souropatty'. Amangkoerat II zag zich opnieuw gedwongen de hulp van de Hoge Regering in te roepen, op grond van het contract van 1678, maar deze besloot zich nu afzijdig te houden en weigerde de soenan bij herhaling de gevraagde militaire bijstand in zijn jarenlange strijd tegen Soeropati. De positie van de vorst verslechterde nog meer na 1697, toen zijn zoon en beoogde troonopvolger Soenan Mas openlijk de zijde van Soeropati koos.

Na het overlijden van Amangkoerat II in 1703 werd Soenan Mas inderdaad ingehuldigd als Amangkoerat III (1703-1708), maar zijn oom pangeran Poeger (Puger) maakte eveneens aanspraken op de troon, zoals hij overigens ook al had gedaan in 1677, na de dood van zijn broer Amangkoerat I. In de felle oorlog die daarop tussen de hofpartijen uitbrak, verzochten beide pretendenten om de steun van de Compagnie. Vanwege Soenan Mas' associatie met Soeropati verkoos de Hoge Regering prins Poeger, die in 1705 na een korte campagne in Kartasoera onder de naam Pakoe Boewono I (Paku Buwono I, 1705-1719) als soesoehoenan van Mataram werd geïnstalleerd. Het contract daartoe voorzag in de volledige afstand van Cheribon en het oostelijke deel van Madoera als vazalrijken aan de Compagnie. Amangkoerat III zette daarop met Soeropati de strijd vanuit Oost-Java voort. Een grote expeditie van compagniestroepen gesteund door Madoerese eenheden onder leiding van het opperhoofd te Semarang, Govert Knol (ook: Cnoll), nam eind 1706 Soeropati's vesting Bangil in, zuidelijk van Soerabaja, waarbij de leider van de opstand zelf zwaar gewond raakte en korte tijd later stierf. Tijdens een tweede expeditie in 1708 onder Knol en de Raad van Indië Herman de Wilde werden ten slotte ook de laatste bolwerken van de opstand bezet, onder meer Kediri en Pasoeroean, waarna Amangkoerat III in Soerabaja zijn onderwerping aanbood en naar Ceylon werd verbannen. In de kaart worden Bangil en Pasoeroean niet apart aangeduid, maar wel de verschillende marsroutes van de compagniestroepen en hun bondgenoten, onder meer naar Bangil, en ook de bezette plaats Kediri ('Kadiry').

De onderwerping van het overige Java en Madoera aan de Hoge Regering volgde in een aantal stadia na de dood van Pakoe Boewono I in 1719, toen achtereenvolgens in de Tweede Javaanse Successie-oorlog (1719-1723), de opstand van 1740-1743 en de Derde Javaanse Successie-oorlog (1749-1757) de Mataramse vorsten in ruil voor militaire steun steeds verdergaande concessies moesten doen en het rijk uiteindelijk in 1755-1757 in drie aan de Compagnie onderhorige Vorstenlanden werd verdeeld.

Als laatste volgde omstreeks 1770 de inbezitname van de resterende delen van de Oosthoek, in hoofdzaak het voordien semi-autonome Mataramse vazalrijkje Blambangan of Balambangan ('Palamboangan' in de kaart). Met het toenemende territoriale bezit van de VOC op Java kreeg het eiland in de loop van de achttiende eeuw ook meer betekenis als productiegebied van handelsgewassen, in het bijzonder van suiker, koffie en indigo. Anders dan de Voor-Indische bezittingen bleef Java tijdens de Vierde Engelse Oorlog (1780-1784) vrij van Britse aanvallen, maar in de napoleontische tijd werd het eiland als laatste grote Nederlandse bezitting in Azië na de Franse inlijving van het Koninkrijk Holland in 1811 door een Engelse invasiemacht bezet. Op grond van het Verdrag van Londen van 1814 kwam Java in 1816 met de overige vroegere VOC-bezittingen in de Indische Archipel terug onder Nederland gezag.

In de *Atlas Isaak de Graaf* wordt hierna met betrekking tot de afzonderlijke plaatsen en regio's op Java voornamelijk aandacht besteed aan de bezittingen en invloedssfeer van de Compagnie omstreeks 1690, ruwweg in een volgorde van west naar oost, met aanvulling van enkele kaarten en plattegronden in samenhang met de campagnes in Mataram: West-, Midden- en Oost-Java (bladen II-2c t/m II-2e, verloren gegaan), het kustgebied van West-Java met Bantam, Batavia en Cheribon (bladen II-2f t/m II-4d, pag. 242-270), de kustgebieden van Midden- en Oost-Java met Japara, Soerabaja en Madoera (bladen II-5a, II-5e t/m II-7, pag. 272, 280-286) en het rijk van Mataram (bladen II-5b t/m II-5d, pag. 274-278).

In the general map of Java on Sheet II-2b (index of 1806: 'No. 2b. The same.'), the results of the explorations carried out in 1692 and 1698 along the south and east coasts have been drawn in. In West Java the Sultanate of Cirebon is given as Company territory, as indeed it had been *de facto* since 1680-1681, although this was only formally affirmed in 1705; the topography of the Kingdom of Bantam has been omitted. The map can therefore be considerd to be of a slightly more recent date than most of the others in the *Atlas Isaak de Graaf*. This is confirmed by the additions in Central and East Java, all of which are related to the political situation and the military campaigns waged there during the uprising in Mataram under Suropati (1684-1706) and the First Javanese War of Succession (1704-1708).

Within a few years after the death of Speelman in 1684, the position of *Sunan* Amangkurat II was once again threatened by a rebellion in his realm. This time the instigator was a Balinese ex-slave from Batavia, Suropati, who had distinguished himself as a soldier in the service of the Company in the war against Bantam, thereby earning promotion to the rank of lieutenant. After becoming embroiled in a conflict with a European private, he sought revenge by killing a number of soldiers and as a consequence of his deed fled to Kartasura in 1686. Initially the *Sunan* granted him asylum, but after an attempt by the Company to arrest Suropati had ended in the wholesale slaughter of the embassy from Batavia, the Balinese fled farther eastward and eventually set himself and his growing number of followers up in Pasuruan. From this base, within a very short space of time he succeeded in gaining authority over a large part of the *Oosthoek* (the easternmost part of Java) and a few districts on the south coast. This is indicated on the map by the annotation *onder Souropatty* (under Suropati). Once again Amangkurat II was driven to seek the assistance of the High Government, on the grounds of the contract of 1678, but this time Batavia decided to stand aloof and repeatedly refused the *Sunan* the military help he requested in his battle with Suropati which dragged on for years. The position of the ruler deteriorated even more in 1697 when his son and heir presumptive, *Sunan* Mas, openly chose to side with Suropati.

After the death of Amangkurat II in 1703, *Sunan* Mas was indeed invested as Amangkurat III (1703-1708), but his uncle *Pangeran* Puger challenged his right to the throne, as he had indeed done earlier in 1677 after the death of his brother, Amangkurat I. In the fierce war which then broke out between the two main parties, both claimants requested assistance from the Company. Taking due consideration of *Sunan* Mas' association with Suropati, the High Government choose to lend its support to Prince Puger who, after a short campaign, was installed as *Susuhunan* of Mataram in Kartasura under the title of Paku Buwono I (1705-1719). The contract drawn up on this occasion insisted on the complete surrender of Cirebon and on the eastern parts of Madura to be handed over to the Company as vassal kingdoms. Amangkurat III and Suropati continued to fight the war in East Java. At the end of 1706, a large expeditionary force of Company troops backed up by Madurese units lead by the Chief Factor of Semarang, Govert Knol (also: Cnoll), captured Suropati's stronghold at Bangil, south of Surabaya. In the attack the leader of the rebellion was grievously wounded and shortly afterwards he died. During a second expedition under Knol and the Councillor of the Indies, Herman de Wilde, in 1708, the last strongholds of the rebellion, including Kediri and Pasuruan, were finally captured. After this Amangkurat III offered his submission in Surabaya and was exiled to Ceylon. On the map Bangil and Pasuruan are not specified individually, but the various lines of march taken by the Company troops and their allies are shown, including those to Bangil, and the occupied place Kediri (*Kadiry*) is also indicated.

The subjugation of the rest of Java and Madura to the High Government followed within a few decades after the death of Paku Buwono I in 1719, when in the Second Javanese War of Succession (1719-1723), the rebellion of 1740-1743, and the Third Javanese War of Succession (1749-1757), the Mataram rulers had to make far-reaching concessions in exchange for military support from the Company, and eventually had to accept the division of the Kingdom into three principalities subject to the Company in 1755-1757. The conquest was completed around 1770 when the remaining part of the *Oosthoek*, consisting mainly of what had been the semi-autonomous Mataram vassal Kingdom of Blambangan or Balambangan (*Palamboangan* on the map) was captured. As the territorial possessions of the VOC in Java expanded, in the course of the eighteenth century the island gained in importance as a production area for commercial crops, in particular sugar, coffee, and indigo. In contrast to the situation in India, during the Fourth Anglo-Dutch War (1780-1784) the possessions in Java were largely spared British attacks, but in the Napoleonic period, after the French annexation of the Kingdom of Holland in 1810, the island as the last large Dutch possession in Asia was taken by an English invasion force in 1811. In compliance with the terms of the Treaty of London in 1814, in 1816 Java and the other former VOC possessions in the Malay Archipelago were returned to Dutch authority.

In the *Atlas Isaak de Graaf* the attention paid hereafter to individual places and regions in Java is concentrated on the Company's possessions and spere of influence around 1690, roughly in a progression from west to east, with the addition of several maps and ground-plans relating to the campaigns in Mataram: West, Central, and East Java (Sheets II-2c to II-2e, now lost), the coastal area of West Java including Bantam, Batavia, and Cirebon (Sheets II-2f to II-4d, pp. 242-270), the coastal areas of Central and East Java with Japara, Surabaya, and Madura (Sheets II-5a, II5-e to II-7, pp. 272, 280-286), and the Kingdom of Mataram (Sheets II-5b to II-5d, pp. 274-278).

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
JAVA	Java/Jawa (eiland/island)	07-30S/110E
Keysers Eylt	Keizers-eiland/Taboean/Tabuan (island)	05-49S/104-50E
Lampon	Lampoengse Districten/Lampung (landstreek/region)	05-48S/105-10E
Groote vissers plaats	-	-
Verkens hoek	Varkenshoek/Tg. Toea/Tua (kaap/cape)	05-54-30S/ 105-43E
T lange Eylt	Lang Eiland/Rakata Kecil (island)	06-05S/105-26E
Cracatoa	Krakatau/Rakata (eiland/island)	06-09S/105-27E
Straat Sunda	Straat Soenda/Sunda Strait/Selat Sunda	06S/105-50E
T' Princen Eyland	Prinsen-eiland/Panaitan (island)	06-35S/105-12E
Groote Klippen boven water	Karang Pabajang/Pabayang (klippen/cliffs)	06-51S/105-16E
Eerste hoek	Java's Eerste Punt/Tg. Lajar/Layar (kaap/cape)	06-45S/105-13E
Tweede hoek	Java's Tweede Punt/Tg. Alangalang (kaap/cape)	06-39S/105-22E
Klappers Eyl.	Klapper-eiland/Deli (island)	07-00S/105-32E
Trouwes Eiland	Trouwers-eiland/Tindjil/Tinjil (island)	06-58S/105-48E
Welkomst Bay	Welkomstbaai/Teluk Selamat Datang/ Pananjung (bay)	06-43S/105-30E
derde hoek	Java's Derde Punt/Tg. Lesoeng/Lesung (kaap/cape)	06-28S/105-40E
Peper Bay	Peperbaai/Teluk Lada (bay)	06-28S/105-45E
vierde hoek	Java's Vierde Punt/Tg. Tjikoneng/Cikuneng (kaap/cape)	06-05S/105-53E
Bantam	Bantam/Banten (plaats/settlement)	06-01S/106-08E
T KONINKRIJK BANTAM	Bantam/Banten (landstreek/region)	06-15S/106-10E
Po. Panjang	Pandjang/Panjang (eiland/island)	05-56S/106-09E
Po. Baby	Toenda/Tunda/Babi (eiland/island)	05-48S/106-16E
Tidong	Tidoeng/Tidung Besar (eiland/island)	05-48S/106-30E
Po Pare	Pari (eiland/island)	05-51S/106-37E
T lange Eylt	Groot-Kombuis/Lantjang/Lancang (eiland/island)	05-55-30S/106-35E
Duifjes Eylt	Dapoer/Dapur (eiland/island)	05-55-30S/106-43-30E
Tangerang	Tangerang (plaats/settlement)	06-14S/106-37E
Sampoens	Serpong (plaats/settlement)	06-20S/130-39E
T KONINKRIJK JACATRA	<DKI Jakarta> + aangrenzende delen van de huidige provincies/adjoining parts of the present provinces of Banten, Jawa Barat (landstreek/region)	06-30S/107E
M. Cornelis	Meester Cornelis/Jatinegara (plaats/settlement)	06-12S/106-52E
Noordwyk	<Batavia Weltevreden/Jakarta pusat> (fort/fortress)	06-08S/106-49E
Ancke	Angke (rivier/river)	06-06-30S/ 106-46-30E
Ryswyk	<Batavia Weltevreden/Jakarta Pusat> (fort/fortress)	06-08S/106-49E
Jacatra	<Batavia Weltevreden/Jakarta Pusat> (fort/fortress)	06-08S/106-49E
Riv. Bocassi	Bekasi (rivier/river)	06-04S/107E
Becasi	Bekasi (plaats/settlement)	06-13S/106-58E,0
hoek van Carawang	Hoek van Krawang/Tg. Karawang (kaap/cape)	05-56S/107E
Tanjong Poura	Tandjoengpoera/Tanjungpura (plaats/ settlement)	06-16-30S/ 107-16E
T District Crawang	Krawang/Karawang (landstreek/region)	06-20S/107-15E
T District Siassem	Tjiasem/Ciasem (landstreek/region)	06-20S/107-40E
T District Pareckenmoetjang	<Parakanmoentjang/Parakanmuncang> (plaats/settlement)	06-58S/107-50E
T District Sammadang	Soemedang/Sumedang (landstreek/region)	06-46S/107-57E
Steen onder water	Karang Pamanoekan/Pamanukan (rif/reef)	06-01S/107-52E
Boompjes Eylt	Boompjes-eiland/Menjawak (island)	05-48S/108-27E
Po. Rachit	Rakit (eiland/island)	05-56S/108-23E
T KONINKRIJK CHERIBON	Cheribon/Cirebon (landstreek/region)	06-40S/108-30E
Batavia	Batavia/Jakarta (plaats/settlement)	06-08S/106-49E
Cheribon	Cheribon/Cirebon (plaats/settlement)	06-43S/108-34E
T District Wattas	-	-
Tegal	Tegal (plaats/settlement)	06-51S/109-08E
Samarang	Semarang (plaats/settlement)	06-58S/110-27E
Gogodon	Godong (plaats/settlement)	07-01S/110-46E
Carresoela	-	-
Cabomagong	-	-
Japara	Djapara/Japara/Jepara (plaats/settlement)	06-35S/110-40E
Rembangh	Rembang (plaats/settlement)	06-42S/111-21E
Grompal vergaderplaats van 't Comp. leeger	Grompol (plaats/settlement)	07-34S/110-55E
Oelogonder of Cartasoura de Ningrat	Kartasoera/Kartasura (plaats/settlement)	07-33S/110-44E
Jatintackan	Soerakarta/Surakarta? (plaats/settlement)	07-34S/110-49E
Comedin	-	-
Mataram	Plered <Djokjakarta/Yogyakarta> (plaats/settlement)	07-50S/110-26E
Sourabaja	Soerabaja/Surabaya (plaats/settlement)	07-14S/112-44-30E
MADURA	Madoera/Madura (eiland/island)	07S/113-20E
De Straat Madoera	Straat Madoera/Madura Strait/Selat Madura	07-30S/113-30E
Sinkal	Singkalanjar/Singkalanyar (plaats/settlement)	07-44S/112-01E
Kadiry	Kediri (plaats/settlement)	07-48S/112E
Stad Balambouang	Balambangan (plaats/settlement)	08-24S/114-17E
Straat Baly	Straat Bali/Bali Strait/Selat Bali	08-10S/114-25E
T Eylt. Baly	Bali (eiland/island)	08-20S/115-10E
T' District Palamboangan	Balambangan (landstreek/region)	08-20S/114-20E
Kiekens baai	Gradjaganbaai/Teluk Grajagan (bay)	08-41S/114-20E
T District Poeger onder Sourapatty	Poeger/Puger (landstreek/region)	08-20S/113-30E
Noussa Baron	Noesa Baroeng/Nusa Barung (eiland/island)	08-29S/113-20E
T District Loedaja onder Sourapatty	Lodojo/Lodoyo (landstreek/region)	08-09-30S/ 112-13E
Bay Sagarawidi	Baai van Prigi/Teluk Prigi (bay)	08-18S/111-43E
T District van Panaraga onder Sourapatty	Ponogoro (landstreek/region)	07-56S/111-30E
T District Cadoewang onder den Sousouhoenang	<Duizendgebergte/Goenoeng Sewoe/ Gunung Sewu> (landstreek/region)	08-05S/110-45E
Sagiogading	Gading (plaats/settlement)	07-49S/109-49E
T District Bagalen	Bagelen (landstreek/region)	07-50S/110E
Eylt. Noussa Cambangin	Noesa/Nusa Kambangan (eiland/island)	07-44S/108-55E
Sagaranackan	Kinderzee/Segara Anakan (inham/inlet)	07-40S/108-50E
Mauritius Bhay	Mauritsbaai/Teluk Citandui (bay)	07-42S/108-42E
Bay v. Dirk de Vries	Bocht van Parigi/Dirk de Vriesbaai/Teluk Penanjung (bay)	07-43S/108-35E
HET LANDSCHAP PRIANGAN	Preanger/Priangan/Parahiyangan (landstreek/region)	07S/107-30E
T District Soekapoera	Soekapoera/Sukapura (landstreek/region)	07-37-39S/ 108-43E
T District Kandangwessij	Kadangwesi (landstreek/region)	07-30S/107-30E
T District Sedammer	Tjidamar/Cidamar (landstreek/region)	07-27S/107-08E
T District Bandong	Bandoeng/Bandung (landstreek/region)	07S/107-30E
Sand-bocht	<Wijnkoopsbaai/Teluk Pelabuhanratu> (bay)	07-00S/106-30E
Klippige hoek	<Wijnkoopsbaai/Teluk Pelabuhanratu> (bay)	07-00S/106-30E
Hoogh styl gebergte	-	-
Swart Sand	-	-

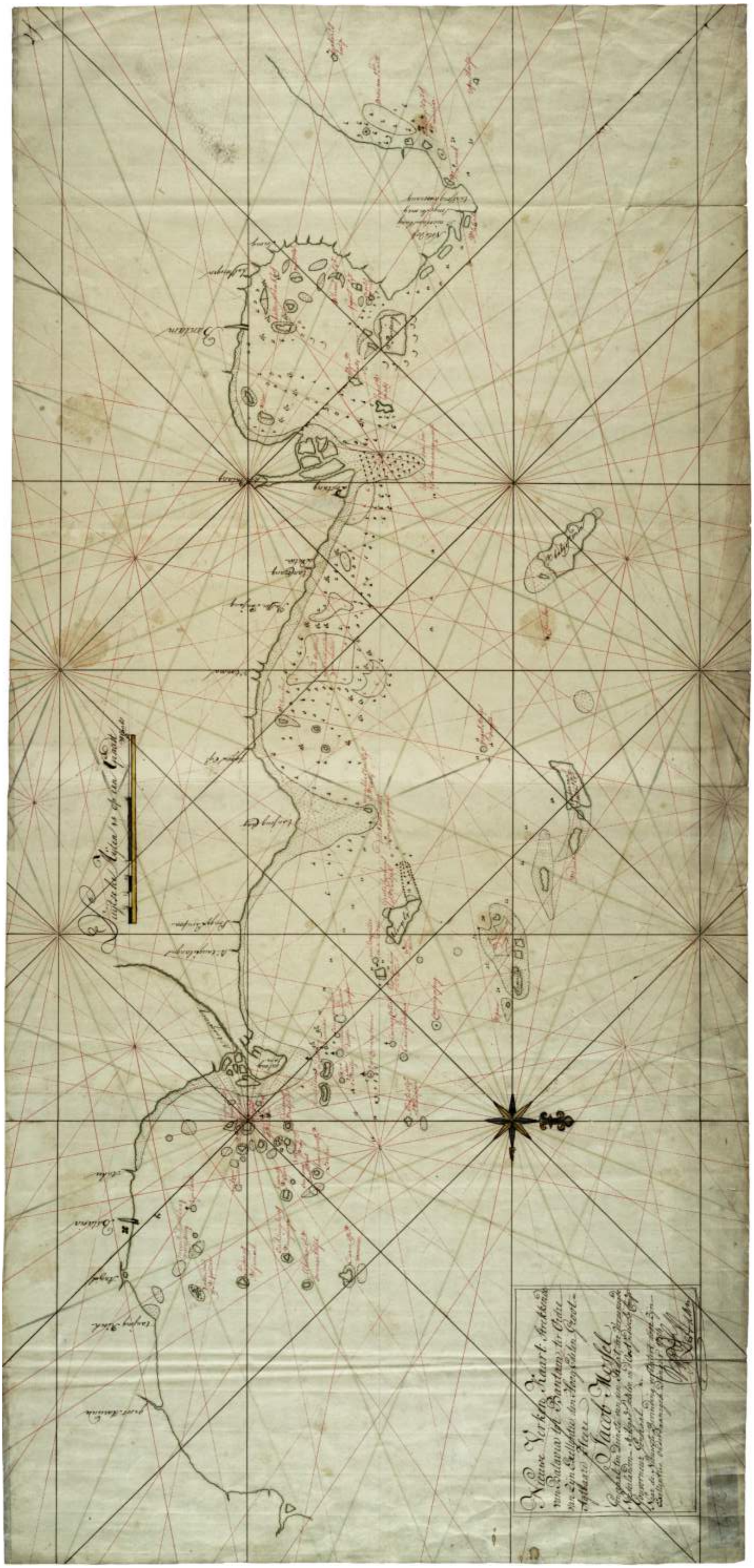

II-2f (NA 4.VEL-377).

Nieuwe verken kaart strekkende van Batavia tot Bantam, ter ordre van Zijn Excellentie, den Hoog Edelen Groot-Agtbaare Heere Jacob Mossel Generaal ten dienste van den Staat der Vereenigde Nederlanden, mitsgad.s dezelve in d' Oost Indische Comp.e. Gouverneur Generaal &c. Naar de nieuwste bevinding verbeetert door Zijn Excellenties onderdaanigen dienaar 1754 G. de Haan.

New survey map stretching from Batavia to Bantam, on the orders of His Excellency, the Right Honourable Jacob Mossel, General in the service of the State of the United Netherlands, and Governor General of the East India Company &c. Improved according to the latest findings by His Excellency's obedient servant 1754 G. de Haan.

Schaalstok van 3 Duytsche mijlen 15 op een graadt = [ca. 1 : 185.000].
Scale-bar of 3 Duytsche mijlen 15 op een graadt = [approx. 1 : 185,000].

1 kaart : ingekleurd; 49 x 102,5 cm.
1 map : coloured; 49 x 102.5 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 2f.
Number: [top right]: 2f.

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.

Blad II-2f (inhoudsopgave 1806: 'No. 2f. Nieuwe verkenkaart van Batavia tot Bantam door de Haan, met een gedrukt berigt/1754/') is een latere toevoeging aan de *Atlas Isaak de Graaf*. Het betreft een op het zuiden georiënteerde paskaart met aanduiding van de ondiepten, eilanden en peilgegevens in het noordelijke kustgebied van West-Java tussen de Straat Soenda (rechts) en de monding van de Kali Bekasi in de Baai van Batavia (links), in 1754 getekend door de Bataviase baas-kaartenmaker Gerrit de Haan (1748-1769) 'ter Ordre van Zijn Exellentie, den Hoog Edelen Groot-Agtbaare Heere Jacob Mossel... Naar de Nieuwste Bevinding verbeetert door Zijn Exellenties onderdaanigh Dienaar'.

Mossel was gouverneur-generaal tussen 1750 en 1761. Deze in zijn opdracht vervaardigde kaart kan men zien als een verbetering op (het origineel van) de kaart die Isaak de Graaf omstreeks 1695 van hetzelfde kustgedeelte tekende en in zijn atlas is opgenomen onder het volgende nummer II-2g (pag. 244). Volgens de inhoudsopgave van 1806 behoorde bij De Haans kaart toen ook nog een 'gedrukt berigt', dat echter sinds het uiteen nemen van de *Atlas Isaak de Graaf* halverwege de negentiende eeuw verloren is gegaan.

Sheet II-2f (index of 1806: 'No. 2f. New survey map from Batavia to Bantam by de Haan, with a printed explanation/1754/') is a later addition to the *Atlas Isaak de Graaf* and contains a south-oriented chart of the northern coastal area of West Java between the Sunda Strait (right) and the mouth of the Kali Bekasi in the Bay of Batavia (left), specifying the shallows, islands, and depth soundings. It was drawn in 1754 by the Batavian Master Map-maker Gerrit de Haan (1748-1769) *ter Orde van Zijn Exellentie, den Hoog Edelen Groot-Agtbaare Heere Jacob Mossel … Naar de Nieuwste Bevinding verbeetert door Zijn Exellenties onderdaanigh Dienaar* (On the orders of His Excellency, the Right Honourable Jacob Mossel ... Improved according to the Latest Findings by His Excellency's Obedient Servant).

Mossel was Governor-General between 1750 and 1761. The chart commissioned by him can be seen as an improvement on the (the original of) the map which Isaak de Graaf drew of the same coastal area around 1695, and which is included in his atlas under number II-2g (p. 244). According to the 1806 index De Haan's map was accompanied by a *gedrukt berigt* (a printed explanation), which has been lost since the *Atlas Isaak de Graaf* was taken apart in the middle of the nineteenth century.

Verklaring: de schaalstok is gesigneerd: W. Van Es.
Explanations: the scale-bar signed: W. Van Es.

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
Groot Marunde	Blentjong/Belencong (rivier/river)	06-06S/106-57E
Tanjong Prioek	Tg. Priok/Priuk (plaats/settlement)	06-06S/106-53E
Anzul	Antjol/Ancol (rivier)	06-07S/106-50E
Batavia	Jakarta/Batavia (plaats/settlement)	06-08S/106-49E
Anke	Angke (rivier/river)	06-06-30S/106-46-30E
Duyfies Eyd. of Po. Dapoer	Dapoer/Dapur (eiland/island)	05-55-30S/106-46-30E
Amsterdam	Amsterdam/Oentoengdjawa/Untungjawa (eiland/island)	05-58-30S/106-42-30E
Haarlem of Po. Loesie	Haarlem/Air Ketjil/Kecil(eiland/island)	05-59S/106-46E
Schiedam of Po. Obykitjil	Schiedam/Oebi Ketjil/Ubi Kecil (eiland/island)	06-00S/106-44E
Rotterdam of Po. Oby	Rotterdam/Oebi/Ubi Besar (eiland/island)	06-00S/106-44-30E
Een hooge zandplaat	-	-
Hoorn off po. Eyer	Hoorn/Air Besar (eiland/island)	06-00-30S/106-47E
Onrust Kerkhoff off Po. Kiloor	Kerkhof/Kelor (eiland/island)	06-01-30S/106-45E
Onrust of Po. Kapal	Onrust/Kapal (eiland/island)	06-02S/106-44E
Kuiper of Po. Vogel	Kuiper/Tjipir/Cipir (eiland/island)	06-02S/106-44E
't Rift van Purmerent	Wapen van Purmerend/Karang Jalan (rif/reef)	06-02S/106-46-30E
Purmerent of Po. Sakit	Purmerend /Sakit/Bidadari (eiland/island)	06-02S/106-45E
Edam off Po. Dammer	Edam/Damar Besar (eiland/island)	05-57-30S/106-51E
Alkmaar of Po. Dammerkitjil	Alkmaar/Damar Ketjil/Kecil (eiland/island)	05-59S/106-51E
Enkhuysen off Po. Mejangan	Enkhuizen/Njamoek Ketjil/Nyamuk Kecil (eiland/island)	06-30S/106-50E
Leyden off Po. Jamoek	Leiden/Njamoek/Nyamuk Besar (eiland/island)	06-02S/106-51E
Vader Smit of P. Poetrie	Vader Smit/Poetri/Putri (eiland/island)	06-04S/106-51-30E
Rijnlandt	Rijnlandsdroogte/Karang Tahan (rif/reef)	06-04S/106-48E
T neer stuk met laag water droog	-	-
't Plaatje	-	-
Ontong Java	Tg. Oentoengdjawa/Pasir (kaap/cape)	06-01S/106-41E
Middelburg	Middelburg/Ramboet/Rambut (eiland/island)	05-58-30S/106-41-30E
Raramba	-	-
Carrangmartoea	-	-
Meynders droogte	Meindertsdroogte (ondiepte/shoals)	05-58S/106-40E
Landmeters Droogte	Tjiboeroe/Ciburu (ondiepte/shoals)	05-58S/106-41E
Carang Barona	Bronang (eiland/island)	05-57S/106-42E
Carrang Cattah	Kotak (rif/reef)	05-55S/106-39E
Carrangboekara	Boebara (rif/reef)	05-55S/106-40E
Carrangoejong	Oedjoeng/Ujung (rif/reef)	05-54S/106-40E
Kleyne Combuys of Po. Bacor	Klein-Kombuis/Bokor (eiland/island)	05-57S/106-38E
met hoog water 16 a 18 voet	-	-
19 voet water	-	-
't Lange Eyd.	Groot-Kombuis/Lantjang/Lancang (eiland/island)	05-56S/106-35E
Groote Combuys of P. Lantjak	Groot-Kombuis/Lantjang/Lancang (eiland/island)	05-56S/106-35E
Mensche Eters Eyd. of Po. Laky	Menscheneter-eiland/Laki (island)	05-57-30S/106-31E
Dit is door den tijt soo ver aangegroeijt	-	-
R. van Tangerang	Tjisadane/Cisadane (rivier/river)	06-01S/106-38E
R. van Tangulangus	<Tegalangoes/Tegalangus> (plaats/settlement)	06-02S/106-38E
Songij Lampon	-	-
Tanjong Caaij	Tg. Kait (kaap/cape)	06-00-30S/106-32E
Jagers Eyd.	-	-
R. v. Tanara	Tjidoerian/Cidurian (rivier/river), <Tanara> (plaats, settlement)	06-01S/106-25E 06-02S/106-23E
P. Siankers	Tjangkir/Cankir (eiland/island)	06-01S/106-26E
Deze dieptens met root getekent zijn voeten		--
Passer Panjang	Sipandjang/Sipanjang (plaats/settlement)	06-01S/106-22E
Tancorang	Tangkoerak/Tengkurak (plaats/settlement)	06-00S/106-30E
Lontar	Lontar (plaats/settlement)	05-57S/106-17E
Pontang	Pontang (plaats/settlement)	06-01S/106-16E
R. van Pontang	Tjipontang/Cipontang (rivier/river)	05-56S/106-16E
Po. Doa	Poelau Doea/Pulau Dua (eiland/island)	06-01S/106-11E
Klijn Po. Mady	Pamoedjan Ketjil/Pamujan Kecil (eiland/island)	05-57S/106-12E
Groot Po. mady	Pamoedjan/Pamujan Besar (eiland/island)	05-56S/106-13E
Po. Panjang	Pandjang/Panjang (eiland/island)	05-56S/106-09E
Bantam	Bantam/Banten (plaats/settlement)	06-01S/106-08E
Halfweegen	-	-
Hollands kerkhof	Poelau/Pulau Lima (eiland/island)	06-00S/106-09E
Sorony	Sroemi/Srumi (plaats/settlement)	06-00S/106-05E
Vogels Eyd.	Kamanisan (eiland/island)	08-58S/106-06-30E
Schraal Eyd.	Tjikantoeng/Cikantung (eiland/island)	05-57-30S/106-07E
Jagers Eyd.	Tandjoengbadjoe/Tanjungbatu (eiland/island)	05-57-30S/106-07E
Engels Onrust	Tarahan (eiland/island)	05-57S/106-06E
Notedop	Salira (eiland/island)	05-53S/106-04E
St. Nicolaas Baay	<St. Nicolaaspunt/Tg. Poedjoet/Pujut> (kaap/cape)	05-52S/106-03E
Songy Seronij	-	-
Tandjong Awoerang	Tg. Awoeran/Awuran (kaap/cape)	05-54S/106-06E
Po. Saliesien	Salira (eiland/island)	05-53S/106-04E
Po. Marack	Merak (eiland/island)	05-55S/105-59E
Geertruys Eyd. of Po. Manaan	Merak Ketjil/Kecil (eiland/island)	05-56S/106E
Brouwers Zandt	Brouwerszand (zandbank/sandbank)	05-58S/105-58E
Brabants hoetje	Brabantshoedje/Oeler/Ular (eiland/island)	06-00-30S/105-56E
Toppershoetje	Toppershoedje/Tampoeroeng/Tampurung (eiland/island)	05-54S/105-56E
Po. Para	Pari (eiland)	05-51S/106-37E
Angenite	Agenieten-eilanden/Kepulauan Kongsi/Tidung (islands)	05-51S/106-36E
Bronkhorst droogte	Agenieten-eilanden/Kepulauan Kongsi/Tidung (islands)	05-51S/106-36E
Po. Tidonk	Tidoeng Ketjil/Tidung Kecil (eiland/island)	05-48S/106-31E
Wapen van Hoornes Eyd.	Hoorn-eiland/Tidung Besar (eiland/island)	05-48S/106-30E
Vogelstruys droogte	Struisvogel-klippen (reef)	05-53S/106-28E
Cheribon	-	-
Po. Baby of Tondo	Toenda/Tunda/Babi (eiland/island)	05-48S/106-16E

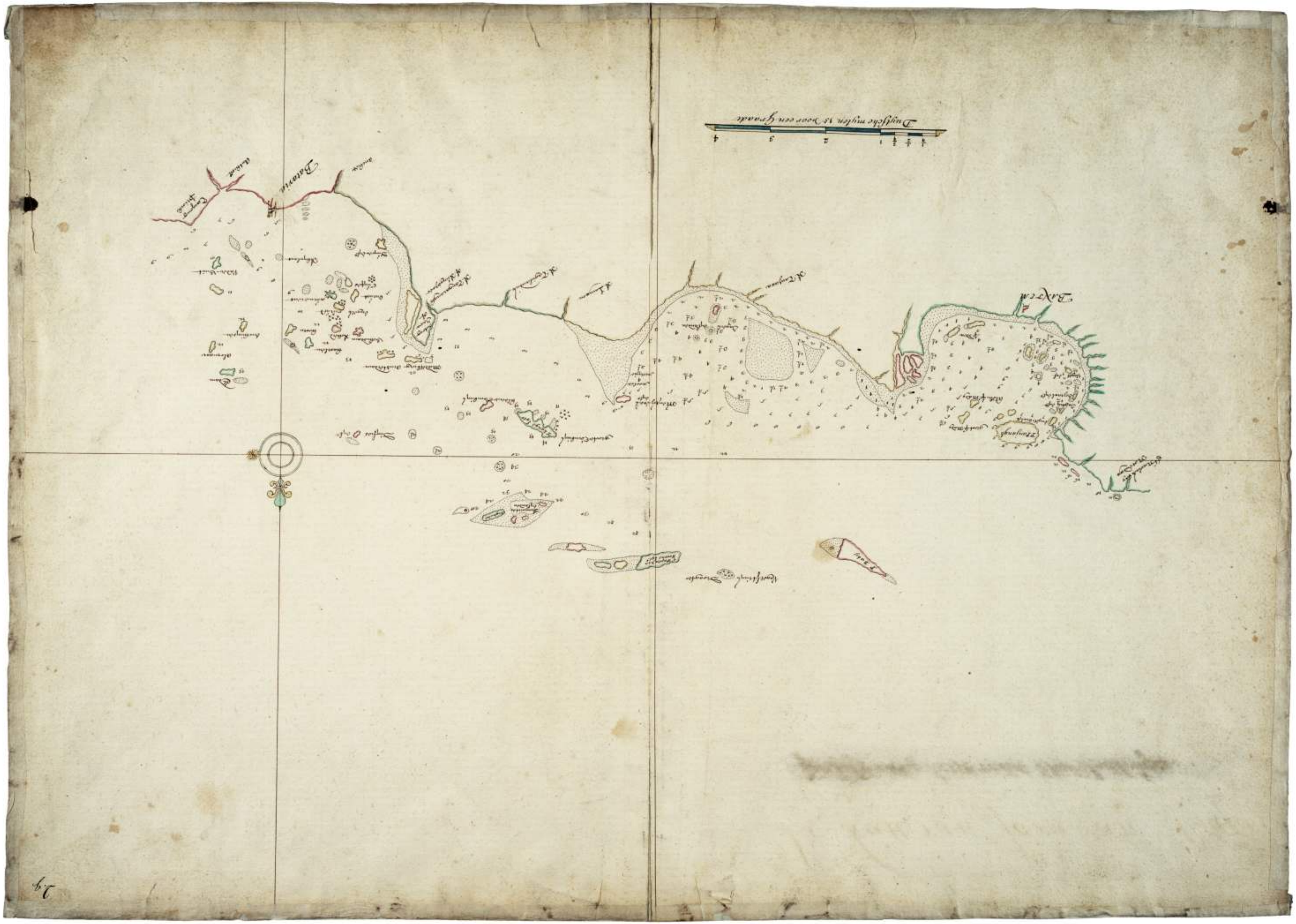

II-2g (NA 4.VEL-373).

[Kaart van de noordkust van Java, van St. Nicolaesbay tot Tanjong Priock en de daarvoor liggende eilandjes].

[Chart of the north coast of Java, from St. Nicolaesbay to Tanjong Priock and the islands opposite].

Schaalstok van 4 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [ca. 1 : 238.000].
Scale-bar of 4 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [approx. 1 : 238,000].

1 kaart : ingekleurd; 53 x 74,5 cm.
1 map : coloured; 53 x 74.5 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 2g.
Number: [top right]: 2g.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Tekst op verso: De kust van Java van Batavia tot Bantam, met de daer voorleggende eijlanden ende sanden gecarteert voor den heer Padbrugge?
Text on verso: De kust van Java van Batavia tot Bantam, met de daer voorleggende eijlanden ende sanden gecarteert voor den heer Padbrugge?

Op blad II-2g (inhoudsopgave 1806: 'No. 2g. De kust van Java van Bantam tot Batavia.') is op een kleinere schaal De Graafs oorspronkelijke, op het noorden georiënteerde kaart van de kustwateren met ondiepten, eilanden en peilgegevens tussen Bantam en Batavia weergegeven. Als maker van het origineel noemt ir. E.C. Abendanon in zijn 'Bijdragen tot de Historische Cartographie van den Ned. Ind. Archipel: 1. Het meesterwerk van Jan van der Wall; 2. Het meesterwerk van Pieter Stippert' (*Tijdschrift van het Aardrijkskundig Genootschap*, 1917) de schipper Jan van de Wall (vooral werkzaam in de oostelijke Archipel, van ca. 1675 tot zijn dood in 1687), van wie in de *Atlas Isaak de Graaf* met zekerheid of grote waarschijnlijkheid ook de basis voor de kaarten II-4b (pag. 266), II-6 (pag. 284), II-17b-d (pag. 306-310), II-30 (pag. 342), II-44 (pag. 384) en II-45 (pag. 386) afkomstig is. Abendanon voert Van der Wall verder op als mogelijke bron van de originelen voor De Graafs kaarten I-34 (pag. 214), II-2i (pag. 248), II-10 (pag. 290), II-14 (pag. 300) en II-19 (pag. 314).

Voor de stichting van Batavia in 1619 was het gehele kustgebied op de kaart in naam Bantams bezit. Het oostelijke deel werd ingenomen door het vazalrijkje Jayakarta, dat in 1527 door Bantam was veroverd, maar in de vroege zeventiende eeuw in feite vergaande autonomie bezat. De hoofdplaats Jayakarta aan de monding van de Tjiliwoeng (Ciliwung), voor 1527 Soenda Kelapa (Sunda Kelapa) geheten, was als handelshaven echter van veel minder betekenis dan Bantam. Deze stad was aan het eind van de zestiende eeuw het onbetwiste centrum geworden van de overzeese handel in het westelijke deel van de Indische Archipel, dankzij haar positie als kruispunt van de handelsstromen naar en van de specerijeilanden in de Molukken, de pepergebieden in Sumatra en Malakka, de Voor-Indische kusten en China. Op 23 juni 1596 arriveerde Cornelis de Houtman tijdens de eerste Nederlandse expeditie in de Indische wateren, die ruim een jaar eerder uitgevaren was voor de Amsterdamse Compagnie van Verre, met vier schepen op de rede van Bantam, waar hij wat peper inkocht. Het optreden van Houtman was echter niet erg diplomatiek, waardoor hij zelfs tijdelijk gevangen werd gezet en van een voortzetting van de handel ter plaatse voorlopig niets meer kon komen. Daarop zeilde de Nederlandse vloot op 13 november 1596 door naar de rede van Jayakarta, waar de pangeran (prins, vazalvorst) wel mogelijkheden voor een winstgevende handelsrelatie zag. Niettemin bleef men in de jaren nadien in hoofdzaak aangewezen op Bantam, waar eind 1598 tijdens de 'Tweede Schipvaert' alsnog een handelsloge werd gevestigd voor de Amsterdamse Compagnie. In 1610 kwam bij Jacatra, zoals de plaats door de Nederlanders werd genoemd, het eerste permanente handelskantoor van de VOC, mede als alternatief voor Bantam, waar vanwege de vijandige stemming en het wederzijdse wantrouwen steeds weer moeilijkheden met het bestuur en de bevolking ontstonden.

Na de tweede mislukte expeditie tegen Malakka in 1615, onder meer bedoeld om daar een versterkt bestuurscentrum en rendez-vous voor de compagniesschepen te vestigen, kwam de noordkust van West-Java in beeld als mogelijke vestigingsplaats. De noodzaak daartoe werd juist in deze jaren urgent vanwege de toenemende Europese concurrentie in de Archipel, vooral van de Engelsen. In 1617 liet de pas benoemde maar nog niet in zijn ambt bevestigde gouverneur-generaal Jan Pietersz. Coen (1619-1623 en 1627-1629) met het oog op deze ontwikkeling de factorij te Jacatra zonder toestemming van de plaatselijke vorst uitbreiden en versterken. Intussen was hier ook een Engelse loge gekomen, die eind 1618 door compagniestroepen werd verwoest. De Engelsen, die kort tevoren aanzienlijke versterking hadden gekregen, sloten vervolgens een verbond met de Jacatrase vorst voor een belegering van de Nederlandse factorij. Coen zag zich begin 1619 gedwongen naar de Molukken te zeilen om op zijn beurt versterkingen aan te voeren, onder achterlating van het belegerde fortje. Bij zijn terugkeer eind mei met een vloot van zeventien schepen vond hij dit tegen zijn verwachting nog steeds in handen van de compagniesbezetting, dankzij militair ingrijpen op gezag van de Bantamse rijksbestuurder, die het onwenselijk had geacht dat nu de Engelsen in het bezit van de compagniesvestiging zouden komen en daarmee in Jacatra de machtigste partij zouden worden.

Op 30 mei 1619 volgde ten slotte Coens beslissende aanval met 1000 man troepen op Jacatra, dat binnen enkele uren op de Bantamse bezetting werd veroverd en aansluitend verwoest. In de loop van de volgende maanden werd op de tegenover gelegen rivieroever een begin gemaakt met de bouw van een nieuwe stad, die per 4 maart 1621 offcieel de naam Batavia kreeg – tegen de zin van Coen zelf, die haar naar zijn geboorteplaats liever Nieuw-Hoorn had genoemd. In zijn brief van 19 augustus 1619 deed Coen aan de Heren Zeventien in beroemd geworden bewoordingen verslag van de gebeurtenissen op 30 mei, de dag die later zou gelden als de stichtingsdatum van Batavia:

'*In deser vougen hebben wy die van Bantam uyt Jacatra geslagen, voet en dominie in 't landt van Jacatra becomen. (…) Het fondament van soo lange gewenste rendez-vous is nu geleyt. Een goet deel van 't vruchtbaerste lantschap en de visrijcxte see van Indiën is nu Uwe. (…) Siet en considereert doch, wat een goede couragie vermach.*'

On Sheet II-2g (index of 1806: 'No. 2g. The coast of Java from Bantam to Batavia.') De Graaf's smaller-scaled original, north-oriented chart of the coastal waters showing shoals, islands, and depth soundings between Bantam and Batavia is reproduced. In his article 'Bijdragen tot de Historische Cartographie van den Ned. Ind. Archipel: 1. Het meesterwerk van Jan van der Wall; 2. Het meesterwerk van Pieter Stippert' (Contributions to the Historical Cartography of the Netherlands Indies Archipelago 1. The masterpiece of Jan van der Wall; 2. The masterpiece of Pieter Stippert), published in 1917 in *Tijdschrift van het Aardrijkskundig Genootschap*, (Journal of the Geographical Society), Ir. E.C. Abendanon argues that the maker of the original was Jan van der Wall, a skipper and map-maker who worked for the Company mainly in the eastern Archipelago from about 1675 to his death in 1687. Of the originals of the maps in the *Atlas Isaak de Graaf*, those used for Sheets II-4b (p. 266), II-6 (p. 284), II-17b-d (p. 306-310), II-30 (p. 342), II-44 (p. 384) and II-45 (p. 386) can with certainty or at least with a high degree of probability be attributed to him. In addition, Abedanon suggests that Van der Wall was possibly also responsible for the originals of De Graaf's maps I-34 (p. 214), II-2i (p. 248), II-10 (p. 290), II-14 (p. 300), and II-19 (p. 314).

Before the founding of Batavia in 1619, the whole of the coastal area on the map had nominally been in the possession of Bantam. The eastern part was occupied by the vassal kingdom of Jayakarta, which had been captured by Bantam in 1527 but in fact enjoyed a fair degree of autonomy in the early seventeenth century. The capital town of Jayakarta at the mouth of the Ciliwung River, which had been known as Sunda Kelapa before 1527, was of little significance as a trading centre compared to Bantam. At the end of the sixteenth century, the latter was the undisputed hub of the overseas trade in the western part of the Malay Archipelago, thanks to its position as a junction in the trading routes to and from the Moluccas, the pepper-producing areas in Sumatra and Malacca, the coasts of India, and China. On 23 July 1596, during the voyage of the First Fleet dispatched a good year earlier by the Amsterdam *Compagnie van Verre*, Cornelis de Houtman arrived in the roads of Bantam with four ships. He purchased some pepper there, but because of his far from diplomatic conduct, which even earned him a short spell in gaol, no trading relations were pursued at that juncture. After Bantam, on 13 November 1596 the Dutch fleet sailed on to the roads of Jayakarta, where the ruling *Pangeran* (prince, vassal king) did see some possibilities in establishing a profitable trading relationship. Despite these friendly overtures, for the next decade or so the Dutch continued to rely largely on Bantam, where at the end of 1598 during the voyage of the Second Fleet, a trading-post was set up on behalf of the Amsterdam Company. It was not before 1610 that the VOC eventually established its first permanent trading office in Jacatra, as the Dutch called the place. This move was partly prompted by the need to find an alternative to Bantam, which continued to display animosity to the Dutch and where the mutual lack of trust was the source of repeated difficulties with government officials and the local population.

After the second unsuccessful attempt to capture Malacca in 1615, the Portuguese port which had been the Company's first choise for the establisment of a fortified administrative centre and a rendezvous for its ships, the north coast of West Java was taken into consideration as a possible alternative for this purpose. The necessity to take just such a step grew increasingly urgent in that period in the wake of mounting European, above all English, competition in the Archipelago. In 1617, very much aware of this problem, the newly appointed but not yet formally inaugurated Governor-General Jan Pietersz. Coen (1619-1623 and 1627-1629) extended and fortified the factory in Jacatra, without however soliciting the permission of the local ruler. In the meantime, an English trading-post had also been established here, but this was destroyed at the end of 1618 by Company troops. Consequently, the English, who had shortly before received considerable reinforcements, entered into alliance with the Jacatra *Pangeran* for the purpose of besieging the Dutch factory. At the beginning of 1619, Coen found himself forced to sail to the Moluccas in his turn to seek reinforcements, leaving behind the small besieged stronghold. When he returned at the end of May with seventeen ships, he found that against all his expectations this was still in the hands of the Company, thanks to the intervention of a Bantamese army. At the Sultan's Court its had been considered undesirable that the English should be allowed to extend their hold over the Dutch settlement as well, thereby becoming the most powerful party in Jacatra.

On 30 May 1619, Coen launched his decisive attack on Jacatra, throwing 1000 men into the fray. Within a couple of hours it was captuted from the Bantamese troops and then destroyed. In the course of the next few months, the building of a new town was commenced on the opposite bank of the river. On 4 March 1621 this was officially named Batavia – much to the displeasure of Coen, who would have preferred to name it Nieuw-Hoorn after his birthplace in North Holland. In his letter dated 19 August 1619, Coen reported the events of 30 May, the day which was later to be celebrated as the day of the foundation of Batavia, to the *Heren Zeventien* in words which were to become famous:

'…In this fashion we have driven those from Bantam out of Jacatra, gaining a firm foothold and domicile in this land of Jacatra. (…) The foundations of this long-desired rendezvous have now been laid. A goodly portion of the most fertile land and fish-rich sea in the Indies is now Yours. (…) Behold and consider what a good courage can achieve.'

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
St Nicolaes bay	<St. Nicolaaspunt/Tg. Poedjoet/Pujut> (kaap/cape)	05-52S/106-03E
Notendop	Salira (eiland/island)	05-53S/106-04E
Engels Onrust	Tarahan (eiland/island)	05-57S/106-06E
P. Panjangh	Pandjang/Panjang (eiland/island)	05-56S/106-09E
Jagers Eylt.	Tandjoengbadjoe/Tanjungbatu (eiland/island)	05-57-30S/106-07E
Schraal Eylt.	Tjikantoeng/Cikantung (eiland/island)	05-57-30S/106-07E
Vogel Eyl.	Kamanisan (eiland/island)	08-58S/106-06-30E
BANTEM	Bantam/Banten (plaats/settlement)	06-01S/106-08E
groot Po. Mady	Pamoedjan/Pamujan Besar (eiland/island)	05-56S/106-13E
Klein Po. Mady	Pamoedjan Ketjil/Pamujan Kecil (eiland/island)	05-57S/106-12E
Po. Doa	Poelau Doea/Pulau Dua (eiland/island)	06-01S/106-11E
Po. Baby	Toenda/Tunda/Babi	05-48S/106-16E
R. Tanhara	Tjidoerian/Cidurian (rivier/river), <Tanara> (plaats/settlement)	06-01S/106-25E 06-02S/106-23E
Jagers Eylanden	-	-
Menscheters Eylt.	Menscheneter-eiland/Laki (island)	05-57-30S/106-31E
poolse passagie	-	-
R. Lampon	-	-
R. Tagulandus	<Tegalangoes/Tegalangus> (plaats/settlement)	06-02S/106-36E
Bronhorsten Eylanden	Agenieten-eilanden/Kepulauan Kongsi/Tidung (islands)	05-51S/106-36E
Angeniete	Agenieten-eilanden/Kepulauan Kongsi/Tidung (islands)	05-51S/106-36E
Duijfies Eylt.	Dapoer/Dapur (eiland/island)	05-55-30S/106-43-30E
Middelburg	Middelburg/Ramboet/Rambut (eiland/island)	05-58-30S/06-41-30E
Amsterdam	Amsterdam/Oentoengdjawa/Untungjawa (eiland/island)	05-58-30S/ 06-42-30E
Ontong Java of Ruyge hoec	Tg. Oentoengdjawa/Pasir (kaap/cape)	06-01S/106-41E
R. Tangarangh	Tjisandane/Cisadane (rivier/river)	06-01S/106-38E
Haarlem	Haarlem/Air Ketjil/Kecil (eiland/island)	05-59S/106-46E
Schiedam	Schiedam/Oebi Ketjil/Ubi Kecil (eiland/island)	06-00S/106-44E
Rotterd.	Rotterdam/Oebi Besar/Ubi Besar (eiland/island)	06-00S/106-44-30E
Hoorn	Hoorn/Air Besar (eiland/island)	06-00-30S/106-47E
Engels onrust	Kerkhof/Kelor (eiland/island)	06-01-30S/106-45E
Onrust	Onrust/Kapal (eiland/island)	06-02S/106-44E
Purmerent	Purmerend/Sakit/Bidadari (eiland/island)	06-02S/106-45E
Cuijper	Kuiper/Tjipir/Cipir (eiland/island)	06-02S/106-44E
Duijven Eijlt.	-	-
Rhynlant	Rijnlandsdroogte/Karang Tahan (rif/reef)	06-04S/106-48E
Ancker	Angke (rivier/river)	06-06-30S/106-46-30E
Batavia	Batavia/Jakarta (plaats/settlement)	06-08S/106-49E
Anthioll	Antjol/Ancol (rivier/river)	06-07S/106-50E
Edam	Edam/Damar Besar (eiland/island)	05-57-30S/106-51E
Alcmaar	Alkmaar/Damar Ketjil/Kecil (eiland/island)	05-59S/106-51E
Enchuijsen	Enkhuizen/Njamoek Ketjil/Nyamuk Kecil (eiland/island)	06-30S/106-50E
Vader Smit	Vader Smit/Poetri/Putri (eiland/island)	06-04S/106-51-30E
Tanjong Priock	Tg. Priok/Priuk (plaats/settlement)	06-06S/106-53E
Vogelstruys droogte	Struisvogel-klippen (reef)	05-53S/106-28E
t'Wapen van Hoorns Eylt.	Hoorn-eiland/Tidung Besar (island)	05-48S/1056-30E
Groote Combuys	Groot-Kombuis/Lantjang/Lancang (eiland/island)	05-56S/106-35E
Lange Eylt	Groot-Kombuis/Lantjang/Lancang (eiland/island)	05-56S/106-35E
Kleene Combuys	Klein-Kombuis/Bokor (eiland/island)	05-57S/106-38E

BANTAM

Roeden.

II-2h (NA 4.VEL-1175).

Bantam.

Bantam.

Schaalstok van 100 roeden = [ca. 1 : 3.800].
Scale-bar of 100 roeden = [approx.. 1 : 3,800].

1 plattegrond : ingekleurd; 53 x 75 cm.
1 plan : coloured; 53 x 75 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 2b.
Number: [top right]: 2b.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Bantam was in het begin van de zeventiende eeuw de belangrijkste handelshaven van Java en om die reden ook de eerste in de Indische Archipel die in 1596 door de Nederlanders werd aangedaan. De Portugezen hadden hier toen al jaren een vaste positie op de markt. Bantam was één van de belangrijkste stapelmarkten van Zuidoost-Azië, mede vanwege de grote export van peper. Hier kwamen vanouds kooplieden uit heel Zuid- en Oost-Azië samen, terwijl naast Nederlanders en Portugezen spoedig ook de Engelsen en later de Fransen en Denen in Bantam handel dreven. Aanvankelijk overwoog de VOC dan ook om Bantam tot de centrale verzamelplaats voor de schepen in Azië te maken. Verder hoopte de Compagnie hier snel het monopolie op de uitvoer van peper te bereiken, maar in de eerste decennia van de zeventiende eeuw ontbrak het haar nog aan de middelen om het krachtige sultansbewind daartoe militair of anderszins te kunnen dwingen. De stichting van Batavia in 1619 na de verdrijving van de Bantamse bezetting uit Jacatra luidde een lange periode in van voortdurende politieke en militaire conflicten met het sultanaat en ook van felle handelsrivaliteit, waarin Batavia na enkele jaren blijvend de overhand kreeg. Niettemin maakte Bantam onder sultan Ageng (1651-1682) een laatste grote bloeiperiode door, waarin de stad zich ondanks de fnuikende monopoliehandel van de Compagnie elders in de Archipel nog langere tijd goed wist te handhaven als internationaal handelscentrum.

De grote kans voor de VOC om de situatie naar haar hand te zetten kwam in de jaren na 1680, toen in Bantam een troonstrijd uitbrak tussen sultan Ageng en zijn zoon Abdoel Kadar, bijgenaamd sultan Hadji. Sultan Ageng maakte in 1680 aanspraken op Cheribon, nadat Mataram de feitelijke opperheerschappij over dit sultanaat had verloren, en kwam daardoor direct in conflict met de Compagnie. In 1681 werd de oude sultan echter afgezet door zijn zoon, die vervolgens ter versterking van zijn positie een verbond sloot met gouverneur-generaal Cornelis Speelman (1681-1684). In de daarop volgende oorlog tussen de beide Bantamse hofpartijen behaalde sultan Hadji met hulp van compagniestroepen uiteindelijk in 1683 de overwinning. In 1684 werd een definitief contract gesloten, waarin de VOC nu vergaande voorwaarden kon dicteren. In de eerste plaats werd een einde gemaakt aan de stapelmarktfunctie van Bantam; koopvaarders uit Europa, Voor-Indië en China werden niet langer toegelaten en de Engelse, Franse en Deense loges moesten worden gesloten. Bantam was hierdoor geen concurrent meer van Batavia. Verder kreeg de Compagnie het monopolie op de uitvoer van peper, die tegen een vaste prijs uitsluitend via de vorst werd geleverd. De peper was overigens voor het merendeel afkomstig uit de Lampoengs in Zuid-Sumatra; een kleiner deel kwam uit het achterland van Bantam, waar de bevolking verplicht was een vast aantal peperstruiken te onderhouden. Ten slotte verplichtte Bantam zich ook nog tot de betaling van een oorlogsschatting van 600.000 rijksdaalders en moest het de permanente legering van een VOC-garnizoen toestaan. Sultan Ageng, die in 1683 gevangen was genomen, verbleef tot zijn dood in 1692 als balling in het Kasteel van Batavia.

Aansluitend aan deze feitelijke onderwerping bouwde de Compagnie ten noorden van de stad aan het zeestrand en de rivier van Bantam het grote stenen fort Speelwijk, waarvan de naam verwijst naar gouverneur-generaal Speelman. De vesting kreeg een rechthoekig grondplan met vier hoekbastions en meer dan 50 stukken geschut. Binnen de muren van het fort lagen de woningen van de commandeur en een aantal andere hoge VOC-dienaren, enkele pakhuizen, een kruithuis met wapenkamer, een hospitaal en een kerk met begraafplaats. Officieel telde het kantoor in Bantam 370 man, maar vanwege de relatieve nabijheid van Batavia was gewoonlijk slechts tweederde aanwezig. Buiten het fort bevonden zich enkele straten met stenen huizen voor lagere compagniesdienaren en een kleine groep van Chinese en andere Aziatische kooplieden die in Bantam mochten blijven handelen.

De plattegrond van Bantam op blad II-2h (inhoudsopgave 1806: 'No. 2h. Platte grond van Bantam.') is door Isaak de Graaf merkwaardigerwijs getekend naar een voorbeeld van omstreeks 1630. De stad lag toen nog direct aan zee; Fort Speelwijk zou ruim een halve eeuw later worden gebouwd op aangeslibd land ter hoogte van de paalwering voor de kust in deze kaart. In de Chinese wijk is de Engelse loge afgebeeld (P), die in 1684 moest worden gesloten. De EIC opende daarop een nieuw kantoor in Benkoelen aan de westkust van Sumatra. Bantam telde volgens sommige bronnen op het hoogtepunt van zijn bloei zo'n 100.000 inwoners, van wie de meesten in bamboehuizen leefden. De stad was versterkt met wallen en bolwerken, die volgens de beschrijving hier en daar nogal vervallen waren (R, S, X). De kraton van de sultan, 'des konings hoff' (A), was deels wel van steen opgetrokken en lag conform de Javaanse traditie aan de zuidzijde van het centrale plein of aloon-aloon. Daar vond men ook de diverse andere stenen gebouwen verbonden met het hof en de Grote Moskee of Mesdjid Agoeng, in de plattegrond aangeduid als 'de principaalste tempel' (B).

De peper moest in Bantam door de Compagnie betaald worden met zilvergeld. De sultan stelde geen prijs op de leverantie van textiel of andere handelsproducten, zoals in Palembang en andere VOC-vestigingen. In de eerste helft van de achttiende eeuw leverde Bantam gemiddeld 3,7 miljoen pond peper per jaar, in latere decennia was dat als gevolg van voortdurende binnenlandse onlusten en algeheel economisch verval nog slechts ca. 2,7 miljoen pond. Nadat het sultanaat sinds 1684 tussentijds al verscheidene malen gebied en nog meer van zijn macht aan de Compagnie had moeten afstaan, werd Bantam in 1808 onder gouverneur-generaal mr. Herman Willem Daendels (1808-1811) onder direct gouvernementsbestuur geplaatst. Onder het Engelse tussenbestuur werd het sultanaat in 1813 definitief opgeheven.

At the beginning of the seventeenth century, Bantam was the most important commercial port in Java, and it was for this reason that it was the first to be visited by the Dutch in 1596. The Portuguese already had secured themselves a permanent position in the market years earlier. Indeed, Bantam was one of the most important staple markets in South-East Asia, in particular for pepper. For centuries, merchants from the whole of South and East Asia had met here, and the Dutch and Portuguese were soon joined in their commercial ventures in Bantam by the English and later by the French and the Danes. Initially, the VOC had thought seriously of making Bantam the central rendezvous point for its ships in Asia. This was at a time when the Company entertained hopes of being able to swiftly gain the monopoly on Bantam's export of pepper, but in the first decades of the seventeenth century it became clear that for the time being it lacked the power to dislodge the powerful regime of the Sultan militarily or by any other means. The founding of Batavia in 1619, after the Bantamese forces had been expelled, ushered in a long period of unremitting political and military conflicts with the Sultanate, exacerbated by commercial rivalry, in which after several years Batavia decidedly won the upper hand. Despite these troubles, under Sultan Ageng (1651-1682) Bantam experienced one last great burst of glory and prosperity, during which the city, notwithstanding the crippling monopoly trade of the Company elsewhere in the Archipelago, was still able to maintain its position as an international trading centre for a fairly long time.

The great chance for the VOC to seize complete control presented itself after 1680, when a battle for the throne broke out between Sultan Ageng and his son Abdul Kadir, who later bore the title of Sultan Haji. In 1680, after Mataram had had to cede its real suzerainty over this vassal kingdom, Sultan Ageng laid claim to Cirebon. This brought him into direct conflict with the Company. In 1681, the old Sultan was deposed by his son, who then sought to bolster his position by making an alliance with Governor-General Cornelis Speelman (1681-1684). In the war which followed between the two opposing parties at the court of Bantam, Sultan Haji supported by Company troops eventually won a victory in 1683. A year later in 1684, a defining contract was signed, in which the VOC was able to dictate far-reaching conditions. First and foremost, Bantam lost its function as a depot market; merchants from Europe, India, and China were no longer permitted to visit there, and the English, French, and Danish trading-posts were ordered to be closed. This ensured that Bantam was no longer a competitor of Batavia. The Company now obtained the long-desired monopoly on the export of pepper, which would be delivered to Batavia only through the ruler's offices and at a set price. In fact, most of this pepper originated from the Lampung Districts in South Sumatra; a smaller amount was obtained from the hinterland of Bantam, where the local population was obliged to cultivate a set number of pepper-vines. Finally Bantam was forced to commit itself to paying war reparations of 600,000 *rijksdaalders* and had to accept a permanent garrison of VOC troops. Sultan Ageng, who was taken prisoner in 1683, remained an exile in Batavia Castle until his death in 1692.

In the wake of this *de facto* subjugation, on the sea shore to the north of the city and the Bantam River the Company built the imposing stone Fort Speelwijk, whose name was a gesture to Governor-General Speelman. This stronghold was built in the form of a rectangle, reinforced by four corner bastions and armed with more than fifty pieces of cannon. Inside the walls of the fort were the residences of the Commander and of other high-ranking VOC officials, a number of warehouses, a powder house with an armoury, a hospital, and a church with a graveyard. Officially there were 370 men employed in the Bantam office, but because of its proximity to Batavia, usually only two-thirds of this number were actually present. Outside the fort there were a few streets with brick house occupied by lower-ranking Company servants and a small group of Chinese and other Asian merchants who had been permitted to remain in Bantam to trade.

The ground-plan of Bantam on Sheet II-2h (index of 1806: 'No. 2h. Ground-plan of Bantam.') was remarkably enough drawn by Isaak de Graaf after an example dating from around 1630. At that time the city lay right on the sea; Fort Speelwijk would be built more than half a century later on alluvial land at the site of the wooden break-water still shown on this map. The English trading-post (P), which was forced to close in 1684, is depicted in the Chinese quarter. After this closure, the EIC opened a new office in Bencoolen (Bengkulu) on the west coast of Sumatra. At the height of its glory, according to some sources, Bantam had a population of some 100,000 inhabitants, most of whom lived in bamboo houses. The city was fortified by a wall and bulwarks, which according to the annotation were rather dilapidated at places (R, S, X). The *kraton* (palace) of the Sultan – *des konings hoff* (A), was built partly of stone and in the best Javanese tradition lay on the southern side of the central square or *alun-alun*. Around this there were grouped other stone buildings related to the court and the Great Mosque or *Masjid Agung* , marked on the map as *de principaalste tempel* (the main temple, B).

In Bantam the Company was expected to pay for the pepper with silver – the Sultan most definitely did not appreciate deliveries of textiles or other items of trade, as was the custom in Palembang and other VOC settlements. In the first half of the eighteenth century, Bantam delivered 3.7 million pounds of pepper on average per year. In the closing decades of the same century, this had dropped to just around 2.7 million pounds, the result of continuous domestic disturbances and an overall economic decline. Following several earlier occasions when the Sultanate had been obliged to cede ever more of its remaining territory and power to the Company after 1684, Bantam was eventually placed under direct Government rule in 1808 by the then Governor-General, the lawyer Herman Willem Daendels (1808-1811), only to be abolished altogether as a political entity in the English Inter-regnum in 1813.

Verklaring: [links en rechtsonder] legenda's bij de letters A-Z, a-z:
Explanations: [left-hand side and bottom right] keys to the letters A-Z, a-z:

A. Des konings hoff.
B. De principaalste tempel.
C. De kleyne passer, of markt.
D. De logien, daar des konings principaalste oorlogspraauwen onderstaan.
E. Des konings oliphants huys.
F. De plaatze van s' konings geschut, zijnde in alles 14 diverse stucken,meest van affuyten qualijk versien.
G. Des konings baleyen of zitplaatzen en boomen, daar hij zijn ordinaris raads vergadering houd.
H. Des jongen konings hof.
I. Des jongen konings wahdelplaats en woningen van sijn pedagogen.
K. De woning van Tommagong, of opperste rechter en raad.
L. Woning van Krey Ranga Pamman, zijnde opperhooft geweest in den aanslag en moort van t' schip Haarlem anno 1624 voor Bantam (in pencil: 1627).
M. Woning van een groot edelman zijnde van s' konings naaste bloed.
N. Woning van Rato Bagos Pouta, zijnde van s' Konings bloet.
O. Woning van Patra Sari voor desen op Batavia als vlugtig gewoont en door voorgenomen verraderij na Bantam verloopen.
P. Dugelze [Engelze] wooning, gelegen int Chinees quartier, meest met tabacq en andere kruyden beplant, meest laag en sandaghtig land. Nader aan de mond van de rivier is nog een tamelijk Engels pleyn met verscheyden logien tot berging van scheepsgereetschappen, provisien etc.
Q. De huysing van Sunsouwan, zijnde in voortijden geweest een der principale Chineesen.
R. Hier is de statsmuur gantschelijk vervallen en wel 4 roeden open.
S. Zijn al te zamen defensive stormweren van hout geheel open ter hoogte van 4, 5 en 6 solderingen boven den anderen, doch seer vervallen.
T. Is een bolwerk met drie stucken leggende achter s' konings palais.
V. Hier is des stads muur open en een klijne spruyt van de rivier doorgaande.
W. Een bolwerk leggende op de kant van de groote rivier, van 2 stucken.
X. Een vervallen bolwerk.

a. Wooningen van der Konings wegen.
b. Een vervalle bolwerk.
c. Hier is de stadsmuur vervallen en tot een schietgat of t' gebruyk van t' groot geschut t' Desperaat genaamt; 6 voeten wijt open.
d. Is een kapitaal bolwerk van 4 stucken.
e. Tweede woning van Rato Bagos Poutou.
f. Hier is een doorgang in de statsmuur sonder wacht.
g. Woning van Pangaran, Aria Papati des konings opperste raad.
h. Woning van Krey Wadon Ady, een voornaam edelman.
i. Hier gaat een sloot en door de stad, breet omtrent 6 voeten.
l. Een bolwerk met 1 stuk.
m. Een ditto met 2 stukken.
n. Een ditto, ditto.
o. Een ditto met 3 stucken.
p. Een kapitaal bolwerk met 5 stucken.
q. Een ditto .... met 3 stucken.
r. Een punt van drie stucken.
s. Een kapitaal bolwerk omtrent t' inkomen van de rivier bij de boomwachters met 3 stucken.
t. Een ditto met 6 stucken.
v. Wooning van Kiey Agus.
w. Wooning van Pangoram Sambang Loerdes konings neef en naasten raad.
x. Is de groote rivier, de cijfergetallen zijn de diepte in voeten.
y. Is de groote passer of dagelijkse markt met de huysinge en thuynen daar aan en omtrent gelegen, waar omtrent ook de bequaamste aankomst en minste defensie is.
z. Is een dubbelde palissade van yserhout tot beletselen van aankomst en 't landen tamelijk sterk, een stuk in zee gestelt. Leggende de droogtens en sanden, zo binnen de selve als omtrent de inkomst en van de rivier, met laag water meest droog. Betekenende het cijffergetal, daar bij langs gestelt, de diepten der zelven plaatzen.

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ *Name on map*	*Huidige naam/* *Present name*	*Positie/* *Position*
BANTAM	Oud-Bantam/Banten Lama (plaats/settlement)	06-01S/106-08E
Groote rivier	Bantam-rivier/Kali Banten (river)	06-01S/106-08E

2.

I A V A

Berg Tengal en Berge Gadja

Berg Lapan of Radjamas

MADURA

1 2 3 4 5 10 15 20 25

Duytsche mylen 15 voer een Graade

II-2i (NA 4.VEL-372).

[Kaart van de noordkust van Java, van Ondjong Java tot en met de Straat van Madure].

[Chart of the north coast of Java, from Ondjong Java to the Madura Strait].

Schaalstok van 25 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [ca. 1 : 1.310.000].
Scale-bar of 25 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [approx. 1 : 1,310,000].

1 kaart : ingekleurd; 52,5 x 74,5 cm.
1 map : coloured; 52.5 x 74.5 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 2i.
Number: [top right]: 2i.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Tekst op verso: De kust van Java van Batavia tot de Straat van Madura gepeijlt ende bevaren door?
Text on verso: De kust van Java van Batavia tot de Straat van Madura gepeijlt ende bevaren door ?

Blad II-2i (inhoudsopgave 1806: 'No. 2i. De kust van Java van Batavia tot de Straat van Madura.') is een kleinschalige overzichtskaart van de gehele noordkust van Java tussen de Baai van Batavia en Straat Madoera, waarvan het origineel volgens Abendanon mogelijk getekend was door Jan van der Wall (zie II-2g, pag. 244).

Voor de kust zijn de ondiepten en peilgegevens weergegeven en op het land – en als het te vol is zelfs in zee – staan talloze, veelal inheemse namen van plaatsen, rivieren en bergen. Van de laatste zijn ook enkele profielen ingetekend. Voor Batavia liggen de 'Duizend Eilanden', waarvan een aantal Nederlandse namen dragen, zoals Amsterdam, Rotterdam, Edam, Onrust, Kuiper, Kerkhof en Purmerend. Onrust was al voor de stichting van Batavia in gebruik als reparatieplaats voor compagniesschepen.

De noordkust van Java was voor de Compagnie aanvankelijk vooral van belang vanwege de leverantie van rijst en hout uit de Mataramse havens, in veel mindere mate ook van peper en suiker. Na 1677 kreeg de VOC door haar inmenging in de Mataramse opvolgingskwesties en binnenlandse opstanden stapsgewijs zeggenschap over de Noord-Javaanse kustlanden, eerst als bestuurder in naam van Mataram, maar in de loop van de achttiende eeuw voornamelijk als territoriaal machthebber (zie de tekst bij II-2a, II-2b, pag. 238-241). In deze latere periode vonden de leveranties van producten uit de resterende Mataramse gebieden vooral plaats op basis van de verdragsverplichtingen die de opeenvolgende soenans in ruil voor de militaire bijstand van de Hoge Regering hadden moeten aangaan. In het groeiende areaal van landen onder eigen gezag trad de Compagnie in de feodale rechten die voorheen aan de soenans waren voorbehouden. Op grond daarvan kon zij aanspraak maken op verplichte leveranties van voedings- en handelsgewassen door de bevolking, maar ook op diverse herendiensten voor de aanleg en het onderhoud van wegen, waterlopen en andere infrastructuur.

Deze praktijk leidde in de achttiende eeuw tot de opkomst van Java als productiegebied van diverse handelsgewassen. Kort na 1700 introduceerde de VOC in de Preanger landen en het achterland van Cheribon ('Ceribon' in de kaart) in West-Java met succes de verbouw van koffie. Rond 1713 konden de eerste vrachten naar Nederland verscheept worden. Verder oostwaarts werd later in de lage kustgebieden naast de aanbouw van indigo de suikercultuur van meer betekenis, al zou deze pas in de negentiende eeuw een werkelijk grote vlucht nemen. Ten tijde van de aanmaak van het origineel van deze kaart, ca. 1685, moest deze ontwikkeling echter nog goeddeels beginnen. Naast de belangrijke kantoren in Cheribon, Semarang ('Samarang') en Japara aan de toen pas onder compagniesgezag gekomen noordoostkust zijn verscheidene kleinere vestigingen aangegeven, zoals 'Teggal' (Tegal), 'Packa Longan' (Pekalongang), Rembang, Grissee (Gresik) en 'Sourabaja' (Soerabaja). In de kleinere van deze officieel toen nog Mataramse havens waren residenten gestationeerd, meestal in de rang van koopman of onderkoopman, die ter plaatse veelal maar enkele civiele dienaren en een klein garnizoen ter beschikking hadden.

Sheet II-2i (index of 1806: 'No. 2i. The coast of Java from Batavia to the Madura Strait.') is a small-scale general map or chart of the entire north coast of Java between Batavia Bay and the Madura Strait. According to Abendanon, the original was possibly drawn by Jan van der Wall (see II-2g, p. 244).

Off the coast the shoals and the depth soundings have been noted and on the land – but if there was no space for them, then also in the sea – there are innumerable, for the most part indigenous names of places, rivers, and mountains. A few profiles of the latter have also been drawn. Off Batavia are the *Duizend Eilanden* (the Thousand Islands, Kepulauan Seribu), some of which bear such Dutch names as Amsterdam, Rotterdam, Edam, Onrust, Kuiper, Kerkhof, and Purmerend. Onrust was already in use as a shipyard for the repair of Company ships even before Batavia had been founded.

In its initial years, the chief importance of the north coast of Java for the Company lay in its deliveries of rice and timber from the ports of Mataram, in addition to small supplies of sugar and pepper. After 1677, in the aftermath of its interventions in Mataram, the VOC gradually acquired authority over the entire north coast of Java, first administering these areas in the name of Mataram, but as the eighteenth century progressed as a fully-empowered territorial overlord (see the text with II-2a, II-2b, pp. 238-240). In those later periods, the deliveries of products from the remaining territory of Mataram was usually organized on the basis of contractual obligations which successive *Sunans* had been forced to accept in exchange for the military assistance of the High Government. In the increasing acreage under its own authority, the Company succeeded to the feudal rights which had once been the privilege of the *Sunans*. By these rights, it was able to make claims to obligatory deliveries of food and commercial crops by the local population, and also to various sorts of corvée labour for the construction and maintenance of roads, waterways and other infrastructure.

In the eighteenth century this practice of claiming feudal rights led to the emergence of Java as an production area of various commercial crops. Shortly after 1700, the VOC successfully introduced the cultivation of coffee in the *Preanger* (Priangan) area and in the hinterland of Cirebon (*Ceribon* on the map) in West Java. Around 1713, the first cargoes could be shipped to the Netherlands. Farther to the east, in the low-lying coastal areas, the cultivation of sugar began to acquire more importance, alongside that of indigo, although this was only really to take off in the nineteenth century. At the time when the original map was drawn, about 1685, this development had barely begun. As well as the important offices in Cirebon, Semarang (*Samarang*) and Japara, along the north coast which had only just come under the authority of the Company the smaller settlements at *Teggal* (Tegal), *Packa Longan* (Pekalongang), Rembang, *Grissee* (Gresik), and *Sourabaja* (Surabaya) are indicated. In these minor ports, which at that time were still officially part of Mataram, the Company official in charge was a Resident, usually with the rank of Merchant or Junior Merchant. At their station they usually had but a few civil servants and a small garrison at their disposal.

Verklaring: [midden] een legenda bij de letters A-S:
Explanations: [centre] a key to the letters A-S:

A. R. Bringin. Vers wat.r.
B. Oedjong Bringin.
C. Oedj. Pantoenan.
D. Oedj. Blindering.
E. Oedj. Alanalang.
F. Ingoewang.
G. Tajouw.
H. Packaran.
I. Dasson.
K. Boenan.
L. Leeran.
N. Tarran.
O. Oedjong Pankalan.
P. Jatisary.
Q. Baenoe.
R. Oedj. Pondock een hooge h.
S. Labuam.

Geografische namen en overige kaartinschriften/ Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
IAVA	Java/Jawa (eiland/island)	07-30S/110E
Enkhuysen Eylt	<Duyfjes Eiland> Dapoer/Dapur (eiland/ island)	05-55-30S/106-43-30E
Middelb.	Middelburg/Ramboet/Rambut (eiland/island)	05-58-30S/106-41-30E
Amsterdam	Amsterdam/Oentoengdjawa/Untungjawa (eiland/island)	05-58-30S/106-42-30E
Schiedam	Schiedam/Oebi Ketjil/Ubi Kecil (eiland/island)	06-00S/106-44E
Rotterdam	Rotterdam/Oebi Besar/Ubi Besar (eiland/island)	06-00S/106-44-30E
Hoorn	Hoorn/Air Besar (eiland/island)	06-00-30S/106-47E
Edam	Edam/Damar Besar (eiland/island)	05-57-30S/106-51E
Alckmaar	Alkmaar/Damar Ketjil/Kecil (eiland/island)	05-59S/106-51E
Enkhuysen	Enkhuizen/Njamoek Ketjil/Nyamuk Kecil (eiland/island)	06-30S/106-50E
Leyden	Leiden/Njamoek /Nyamuk Besar (eiland/island)	06-02S/106-51E
vader Smit	Vader Smit/Poetri/Putri (eiland/island)	06-04S/106-51-30E
Haarlem	Haarlem/Air Ketjil/Kecil (eiland/island)	05-59S/106-46E
Purmerent	Purmerend/Sakit/Bidadari (eiland/island)	06-02S/106-45E
D' Cuyper	Kuiper/Tjipir/Cipir (eiland/island)	06-02S/106-44E
Engels onrust	Kerkhof/Kelor (eiland/island)	06-01-30S/106-45E
onrust	Onrust/Kapal (eiland/island)	06-02S/106-44E
Oudjong Java of de Ruyge h.	Tg. Oentoengdjawa/Pasir (kaap/cape)	06-00-30S/106-41E
Duyven Eylt.	-	-
Anke	Angke (rivier/river)	06-06-30S/106-46-30E
Batavia	Batavia/Jakarta (plaats/settlement)	06-08S/106-49E
Antsioll	Antjol/Ancol (rivier/river)	06-07S/106-50E
Tanjongh priock	Tg. Priok/Priuk (plaats/settlement)	06-06S/106-53E
Marunda	Maroenda/Marunda (plaats/settlement)	06-06S/106-57E
Barang Cassy	<Bekasi> (rivier/river)	06-03S/106-59E
Ieroek	Teloek Djeroek/Teluk Jeruk (rivier/river)	06-00S/107-02E
Carawang -	Hoek van Krawang/Tg. Karawang (kaap/cape)	05-55S/107-00E
Blatsians Spruyt	Baloeboek/balubuk (rivier/river)	05-55S/107-02E
d. H. van Bongi	Tg. Boengin/Bungin (kaap/cape)	05-56S/107-6E
groote versche R. packis	Tjitaroem/Citarum (rivier/river)	05-56S/107-06E
vuyle bocht	Pakis (plaats/settlement)	05-58S/107-07E
Moordenaars R.	-	-
Saracken	Sarakan (rivier/river)	05-58S/107-14E
Sedary	Sedari (plaats/settlement)	05-57S/107-18E
Chamara	Tjemara/Cemara (plaats/settlement)	06-01S/107-24E
Thippa Raga	Tjiparage/Ciparage (rivier/river)	06-09S/107-30E
Carang Sandalang	Sedoelang-riffen/Karang Sedulang (reefs)	06-09S/107-36E
t Eyl. Carangin Sondalang	Sedoelang-riffen/Karang Sedulang (reefs)	06-09S/107-36E
Chilla maya of Schadelijke hoek	Tg. Prahoeboesoek/Perahubusuk (kaap/cape)	06-11S/107-34E
Chillamaja	Tjilamaja/Cilamaya (plaats/settlement)	06-15S/107-36E
Inthassem	Tjiasem/Ciasem (plaats/settlement)	06-19S/107-42E
Pamanoukan	<Soerodadi/Surodadi> (plaats/settlement)	06-52S/109-14E
H. Bobock	<Tg. Boboi> (kaap/cape)	06-11S/107-49E
Zeevrouw	-	-
Cadang Awer	Kandanghaoer/Kandanghaur (plaats/settlement)	06-22S/108-06E
Lassarang	Losarang (plaats/settlement)	06-25S/108-10E
R. indramaja	Tjimanoek/Cimanuk (rivier/river)	06-15S/108-12E
H. Indramaja	Tg. Indramajoe/Indramayu (kaap/cape)	06-14S/108-18E
songi radya	-	-
Songi Cabben	-	-
Oedjong Jonty	<Djoentinjoewat/Juntinyuwat> (plaats/settlement)	06-25S/108-26E
Songi Jonty	Djoenti/Junti (rivier/river)	06-25S/108-26E
Teggal glap	Tegalagoeng/Tegalagung (plaats/settlement)	06-27S/108-29E
Oedjong Toea	Tg. Toea/Tua (kaap/cape)	06-26S/108-28E
Oedjong Tanae	Tg. Tanah (kaap/cape)	06-29S/108-33E
Songi Pondoc	Pondok (rivier/river)	06-32S/108-32E
Songi Boncko	Boengko/Bungko (rivier/river)	06-33S/108-31E
Songi Selansiang	-	-
qualisapoe	Kalisapoe/Kalisapu (plaats/settlement)	06-39S/108-32E
Ceribon	Cheribon/Cirebon (plaats/settlement)	06-43S/108-34E
oude fort	-	-
padjalang	-	-
Calvjaga	Tjidjaga/Cijaga (rivier/river)	06-44-30S/108-35-30E
Mondoe	Moendoe/Mundu (plaats/settlement)	06-45S/108-36E
Berg Ceribon	Tjareme/Ciremai (berg/mountain)	06-54S/108-25E
Songijappoerae	<Astanadjapoera/Astanajapura> (plaats/settlement)	06-47S/108-36E
Gabbangh	Gebang (plaats/settlement)	06-49S/108-43E
H. en R. Losary	Tg. Losari (kaap/cape) + Tjisanggaroeng/ Cisanggarung (rivier/river)	06-47S/108-51E
Negery Lossary	Losari (plaats/settlement)	06-51S/108-49E
Songi Carrakahan	<Krakahan/Karakahan> (plaats/settlement)	06-51S/108-53E
Songi Sagara Oerip	-	-
H. en R. Brebos	Oedjong/Ujung Brebes (kaap/cape) + Pemali (rivier/river)	06-47S/109E
Caligarou	-	-
Teggal	Tegal (plaats/settlement)	06-51S/109-8E
Berg Teggal en Bergie Gadja	Slamet (berg/mountain) + Gadjah (berg/mountain)	07-15S/109-12E 07-09S/109-18E
A. Songi Madjabon	<Medjaboeng/Mejabung> (plaats/settlement)	06-51S/109-09E
B. Songi Larissan	-	-
C. Tanjong Larissan	-	-
met Laag water eenige steene boven	Karang Djeroek/Jeruk (rif/reef)	06-49S/109-12E
Carananjer	Desa Karanganjar/Karanganyar (plaats/ settlement)	06-53S/109-08E
Songi Caliporoe	-	-
Songi Calipa	Pa (rivier/river)	06-51S/109-10E
Songi Bonco	Bongkok (rivier/river)	06-51S/109-11E
Songi Sawadadi	<Soerodadi/Surodadi> (plaats/settlement)	06-52S/109-14E
Songi Packyingin	Pakidjingan/Pakijingan (rivier/river)	06-52S/109-15E
Songi Babadang	Babadan (rivier/river)	06-52S/109-20E
Songi Padoe	-	-
Songi Soumber	<Soemberhardjo/Sumberharjo> (plaats/settlement)	06-55S/109-19E
Songi Wadoery	-	-
Songi Maetsiang	-	-
H. en R. Pamalang	Oedjoeng/Ujung Pemalang (kaap/cape) + Tjomal/Comal (rivier/river)	06-47S/109-30E 06-53S/109-22E
Songi Padack	-	-
Songi Soumorde	-	-
Negery Vradesa	Wirodeso/Wiradesa (plaats/settlement)	06-53S/109-36E
H. Soumor	<Soemoer/Sumur> (plaats/settlement)	06-52S/109-35E
R. Tolecharang	-	-
R. Bremmy	Bermi (rivier/river)	06-51S/109-40E
PAKALONGAN	Pekalongan (plaats/settlement)	06-53S/109-
R. Kinteng	-	-
R. Batang	<Batang> (plaats/settlement), Sambang (rivier/river)	06-55S/109-43E 06-55S/109-43E
h. Galloerang	Tg. Goenoeng/Gunung/Oedjoeng Negara/ Ujung Negara (kaap/cape)	06-53S/109-48E
Calijeroe	-	-
R. Roebang	<Roban> (plaats/settlement)	06-55S/109-59E
R. Calioerang	Oerang/Urang (rivier/river)	06-56S/109-52E
R. Roeckawaly	-	-
R. Baboengan	-	-
R. Toenoensy	Toeroensi/Turunsih (rivier/river)	06-54S/110-14E
H. Toeroensy	-	-
Paboelamian	-	-
Oedjong Paboelamian	Tg. Korowelang (kaap/cape)	06-51S/110-10E
R. Amba	-	-
Marratoea	-	-
Negery Souwan	-	-
R. Candael	Kendal (rivier/river)	06-55S/110-13E
R. Babadang-H.	Blorong (rivier/river)	06-56S/110-14E
Caliwongo	Kaliwoengoe/Kaliwungu (plaats/settlement)	06-56S/110-13E
Laeg-voorLand	-	-
Carang Anjer	Karanganjar/Karanganyar (plaats/settlement)	06-58S/110-21E
R. Mancan	-	-
Samarang	Semarang (plaats/settlement)	06-58S/110-27E
Caly Gawe	Gawe/Gempol (rivier/river)	06-58S/110-29E
Torra baja	Terbaja/Terbaya (rivier/river)	06-57S/110-26E
R. Gnoek	<Genoek/Genuk> (plaats/settlement)	06-56S/110-27E
R. Sajong	Sajoeng/Sayung (rivier/river)	06-55S/110-28E
R. Gomoeloe	-	-
Quale Demac	Demak/Toentang/Tuntang (rivier/river)	06-50S/110-33E
Songi damac	Demak/Toentang/Tuntang (rivier/river)	06-50S/110-33E
R. Wodang	<Wedoeng/Wedung> (plaats/settlement)	06-47S/110-36E
R. Toedoenang	Serang (rivier/river)	06-42S/110-37E
R. Brahan	-	-
Oedjonggattel	Oedjoeng Teloekawoer/Ujung Telukawur (kaap/cape)	06-37S/110-38E
Vissers Eyl. of Po. Siwalan	Visschers-eilanden/Penganten/Bokor (islands)	06-38S/110-36E
Japara	Djapara/Japara/Jepara (plaats/settlement)	06-35S/110-40E
Po. Keloors	Kelor (schiereiland/peninsula)	06-35S/110-39E
Po. Dowa	Pandjang/Panjang (eiland/island)	06-35S/110-38E
Oedj. Kalieran	Tg. Koeniran/Kuniran (kaap/cape)	06-33S/110-39E
Oedj. Ponoc	Tg. Sependok (kaap/cape)	06-32S/110-40E
Oedj. Piering	Oedjoeng/Ujung Piring (kaap/cape)	06-30S/110-40E
Oedj. Passalarang	Tg. Djati/Jati (kaap/cape)	06-37S/110-43E
Rode h.	Tg. Tanah Merah (kaap/cape)	06-26S/110-50E
Plo. Mandelique	Mandalika/Mondoliko (eiland/island)	06-22S/110-53E
A. R. Bringin Vers Watr.	Bringin/Beringin (rivier/river)	06-25S/110-49E
B. Oedjong Bringin	Oedjoeng Bringin/Ujung Beringin (kaap/cape)	06-25S/110-49E
C. Oedj. Pantoenan	Oedjoeng Bantoengan/Ujung Bantungan (kaap/cape)	06-24S/110-54E
D. Oedj. Blindering	Tg. Blenderan/Benteng (kaap/cape)	06-24S/110-55E
E. Oedj. Alanalang	Tg. Apiapianom/Djanom/Janom (kaap/cape)	06-25S/111-3E
F. Ingoewang	-	-
G. Tajouw	Tajoe/Tayu Wetan (plaats/settlement)	06-32S/111-4E
H. Packaran	-	-
I. Dasson	Dasoen/Dasun (plaats, rivier/settlement, river)	06-40S/111-26E
K. Boenan	Bonang (plaats/settlement)	06-39S/111-27E
L. Leeram	Oedjoeng /Ujung Leran (kaap/cape)	06-39S/111-28E
N. Tarran	Tg. Bendoh? (kaap/cape)	06-37S/111-29E
O. Oedjong Pankalan	<Pangkalan> (plaats/settlement)	06-37S/111-29E
P. Jatisary	Djatisari/Jatisari (plaats/settlement)	06-37S/111-30E
Q. Baenoe	-	-
R. oedj. Pondock een hooge h.	<Pendok> (plaats/settlement)	06-37S/111-31E
S. Labuam	Tg. Pelaboehan/Pelabuhan (kaap/cape)	06-38S/111-31E
een boom	-	-
Steenbanc	Karang Laut? (rif/reef)	06-39-30S/111-10E
R. Jawana	Djoewana/Juwana (rivier/river)	06-43S/111-10E
Ronde goutinge	Randoe Goening/Randu Guning (rivier/river)	06-43S/111-15E
Palombo	Paloh (plaats/settlement)	06-41S/111-16E
met laeg water boven	Karang Penowo (ondiepte/shoals)	06-38-30S/111-16E
Twee Gebroeders	Poelau Besar + Ketjil/Pulau Besar +Kecil (eilanden/islands)	06-39S/111-17E
Boomties Riff	Karang Tjilik/Cilik (rif/reef)	06-40S/111-18E
Met laag water boven	Karang Seliro (rif/reef)	06-41-30S/111-19E
Paduranan	<Tg. Karangparoedan/Karangparudan> (kaap/cape)	06-41S/111-17E
R. Rembang	Karanggeneng (rivier/river)	06-42S/111-19E
Rembang	Rembang (plaats/settlement)	06-42S/111-21E
Caboenan	Kabongan (plaats/settlement)	06-42S/111-21E
Caliwontoe	Kaliwontoe (plaats/settlement)	06-42S/111-23E
Zarbangi	Pasarbangi (plaats/settlement)	06-42S/111-22E
Samplom	-	-
Jitta	-	-
goddon	-	-
Po. Sawalan	Soealang/Sualang (eiland/island)	06-40S/111-23E
Carandawa	Djetah/Jetah (eiland/island)	06-40S/111-24E
Carangassa	Karang Gosong (eiland/island)	06-39S/111-26E
Lasam	Lasem (plaats/settlement)	06-42S/111-27E
Oedj. agon	Tg. Kapal? (kaap/cape)	06-38S/111-34E
Palidanan	Pandangan? (plaats/settlement)	06-40S/11-35-30E
palawanan	-	-
Dosdo	-	-
Benco	-	-
Zirta	-	-
Calapan	Kalipang (plaats/settlement)	06-43S/111-37E
Marragan	-	-
Cabloetan	-	-
Tangoenan	-	-
R. Paggat	-	-
Baliton	Blitoeng/Blitung (rivier/river)	06-43S/111-39E
pagoendom	-	-
Saram	Sarang (plaats/settlement)	06-44S/111-40E
Badsienan	Badjing/Bajing (plaats/settlement)	06-44S/111-40E
Serbon	Serboeng/Serbung (plaats/settlement)	06-45S/111-42E
Tanspiera	-	-
Tiasson	-	-
Paradenae	-	-
Amboeloe	-	-
Zout water, R. Yaman	-	-
Caran Werfy	Karang Bontjong/Boncong (rif/reef)	06-46S/111-45E
Caran Oukal	-	-
Sendanae	-	-
een hooge h. Oedjong Tockel	Tg. Petakol/Petokol (kaap/cape)	06-46S/111-46E
Mallawas	-	-
een Hooge h.	-	-
Boeloe	Boeloedjawa/Bulujawa (plaats/settlement)	06-47S/111-43E
Bantjar	Bantjar/Bancar (plaats/settlement)	06-47S/111-47E
Oedj. gannangheen	-	-
Candang	Kandang (plaats/settlement)	06-48S/111-48E
Manneer	-	-
Zout wat. R. Troupou	-	-
Vagadon	-	-
Loetoe	Kloetoek/Klutuk (plaats/settlement)	06-48S/111-52E
Kimanty	-	-
Jagers boomen	-	-
Germae	Dermo (plaats/settlement)	06-46S/111-55E
Blarae	-	-
Oedjong Awar Awar	Tg. Awarawar (kaap/cape)	06-46S/111-58E
Oedjong Balauwe	Tg. Karangdjahe/Karangjahe (kaap/cape)	06-47S/111-59E
Caranpilan	-	-
Doenoen	-	-
Jenoe Geroedje	Djenoe/Jenu (plaats/settlement)	06-50S/112E
vers wat. R. Jennoe Cappoe	-	-
Siombel	-	-
Dassin	Dasin (plaats/settlement)	06-52S/112-01E
Parnabeu	-	-
Maccanangon	-	-
R. Touban	-	-
Touban	Toeban/Tuban (plaats/settlement)	06-53S/112-03E
Pamanjoeran	Panjoeran/Panyuran (plaats/settlement)	06-54S/112-05E
H. Legan	<Lohgoeng/Logung> (rivier/river)	06-53S/112-10E
Laboean	Laboehan/Labuhan (plaats/settlement)	06-53S/112-12E
Lydajoe	Sidajoelawas/Sedaya Lawas(plaats/settlement)	06-52S/112-17E
Roode Steenberg	Tg. Batoe/Batu Sawang (kaap/cape)	06-52S/112-17E
Paboenan	-	-
Brendan	Brondong (plaats/settlement)	06-52S/112-18E
Oedj. Alanang	-	-
T'Bergie Panguado	Mendjoelook/Menjuluk (berg/mountain)	06-53S/112-16E
Oedjong Watoe	-	-
Blimbingh	Blimbing (plaats/settlement)	06-52S/112-17E
Watis	-	-
een lage h. Tamba Mallon	Tg. Patjiran/Paciran (kaap/cape)	06-52S/112-20E
patsierang	Patjiran/Paciran (plaats/settlement)	06-52S/112-20-30E
h. Kodde	Tg. Kodok (kaap/cape)	06-52S/112-22E
Carangsin	Krandji/Kranji/Keranji (plaats/settlement)	06-53S/112-23E
Banjer Angin	Bandjar Anjar/Banjar Anyar (plaats/settlement)	06-53S/112-23E
Camantrin	Kemantren (plaats/settlement)	06-52S/112-24E
den hoge rode wal, Oedjong Pakis	Tg. Pakis (kaap/cape)	06-52S/112-25E
Packis	Pakis (berg/mountain)	06-52S/112-25E
Caleyer	Klajar/Kelayar (plaats/settlement)	06-52S/112-26E
Waroe	Weroe/Weru (plaats/settlement)	06-53S/112-27E
Jan Poolan	-	-
de Negerij Panca	Pangkah (plaats/settlement)	06-55S/112-33E
H. Panca	Oedjoeng/Ujung Pangkah (kaap/cape)	06-54S/112-34E
R. Awin.	-	-
R. Badantin	-	-
Madalyn	-	-
h. Paggat	<Pangkah> (plaats/settlement)	06-55S/112-33E
R. Samangi	Solo-rivier/Bengawan Solo (river)	07S/112-37E
Nieuw Leydago	Sidajoe/Sedayu (plaats/settlement)	06-59S/112-33E
h. Lodja	-	-
R. Roma	<Roomo> (plaats/settlement)	07-08S/112-38E
R. Secker Woja	Sekarwodjo/Sekarwojo (rivier/river)	07-08S/112-37E
Grissee	Grissee/Gresik (plaats/settlement)	07-09S/112-39-30E
Giery	Giri (berg/mountain)	07-10S/112-37E
Jortan	Djaratan/Jaratan <Grissee/Gresik> (plaats/settlement)	07-09S/112-39E
Zeetera	-	-
Dianae	-	-
Lammonge	Lamong (rivier/river)	07-11-30S/112-40E
R. Annac	Anak (rivier/river)	07-13S/112-42-30E
Caly Waton	-	-
Sourabaja	Soerabaja/Surabaya (plaats/settlement)	07-14S/112-44-30E
Ampel	Ampel (rivier/river)	07-13S/112-44E
Madjaja	-	-
gourientrin	-	-
Pourte	Kepoetih/Keputih (plaats/settlement)	07-17S/112-48E
Bokor	Bokor/Wonokromo-kanaal/Terusan Wonokromo (rivier/river)	07-18S/112-50E
Zydapurae	Sidoperna/Sidupurna (plaats/settlement)	07-25S/112-42E
Zedikarry	Sidoardjo/Sidoarjo (plaats/settlement)	07-27S/112-49E
Pakatingan	-	-
Caliuloo	Alo (rivier/river)	07-30S/112-45E
Pannangoenang	Penanggoengan/Penanggungan (berg/mountain)	07-37S/112-37E
Caliange	Kalianjar/Kalianyar (plaats/settlement)	07-35S/112-48E
Berg Japan of Radjoenae	Ardjoeno/Arjuno (berg/mountain)	07-46S/112-36E
Garonda	Grongan, Kraton/Geronggan, Keraton> (plaats/settlement)	07-37S/112-51E
Gambong	Gembong (rivier/river)	07-38S/112-55E
MADURA	Madoera/Madura (eiland/island)	07S/113-20E
Arisbaja	Arosbaja/Arosbaya (plaats/settlement)	06-56S/112-50E
Po. Panjannuca1	Djamoeang-rif/Karang Jamuang (reef)	06-56S/112-44E
Bangcalon	Bangkalan (plaats/settlement)	07-02S/112-45E
Carang Leyer	Batoe Lajar/Batu Layar (plaats/settlement)	07-02S/112-42E
Tanjong. Piering	Tg. Piring (kaap/cape)	07-02S/112-41E
Zootia	Sotjah/Socah (plaats)	07-05S/112-42-30E
d. Buffels	Buffelspunt/Tg. Tandjoengan/Tanjungan (kaap/cape)	07-09-30S/112-41-30E
Camaal	Kamal (plaats/settlement)	07-10S/112-43E
Pisang	Pisang (eiland, baken/island, beacon)	07-11S/112-41E
Soucalela	Soekalila/Sukalela (plaats/settlement)	07-10S/112-48E
Quanjer	Kabanjar/Kebanjar/Kebanyar (plaats/settlement)	07-10S/112-51E
Ziloma	Kleta-rif/Karang Kleta (reef)	07-19-30S/112-52E

3.a

Duitsche myles 15 op een Graade

II-3a (NA 4.VEL-1160).

Jacatra nu Batavia.

Jacatra, now Batavia.

Schaalstok van 4 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [ca. 1 : 368.000].
Scale-bar of 4 Duytsche mijlen 15 voor een graadt = [approx. 1 : 368,000].

1 kaart : ingekleurd; 52,5 x 74 cm.
1 map : coloured; 52.5 x 74 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 3a.
Number: [top right]: 3a.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

De kaart van blad II-3a (inhoudsopgave 1806: 'No. 3a. Het Koningrijk Jacatra.') bedekt het oorspronkelijke grondgebied van het 'koninkrijk' Jacatra, 'nu Batavia', volgens de toestand voor de uitbreiding van de Ommelanden tot de rivier van Pamanoekan ('Pamanoncan') in 1678.

De verklaring geeft informatie over een aantal rivieren en over het oerwoud (k), dat de overgang vormde naar het bergland in het zuiden. Hier groeiden volgens de beschrijving djati- of teakbomen, die uitstekend timmerhout leverden voor de bouw van schepen en huizen. Naar Bantam toe waren deze bomen schaarser; andere boomsoorten hadden minder waarde. In het bos leefden tijgers, rinocerossen en zeer veel grote en kleine slangen. Voor elke gedode tijger werd uit de compagnieskas een flinke beloning betaald, mits het dier in het Kasteel van Batavia bezorgd werd. Op de kaart wordt de plaats vermeld (l) waar de legers van Mataram in 1628-1629 passeerden op weg naar Batavia, dat in die jaren tweemaal werd belegerd. Vanwege een dreigende hongersnood moest het leger van sultan Agoeng op 7 oktober 1629 het beleg definitief opgeven en zich uit de Bataviase Ommelanden terugtrekken. Gouverneur-generaal Jan Pietersz. Coen (tweede termijn, 1627-1629) heeft deze overwinning net niet meer beleefd; hij stierf op 21 september 1629, mogelijk als gevolg van dysenterie. In de bijna twee eeuwen tussen de stichting van de stad en de Engelse bezetting van 1811 is de aanval van Mataram de enige serieuze bedreiging geweest voor het voortbestaan van Batavia. Op Cheribons gebied, zuidelijk van Tjiasem ('Chiassam'), is verder een rijstbouwgebied met enkele dorpen aangegeven, waar volgens het bijschrift duizend huisgezinnen woonden (q). De jurisdictie van Batavia strekte zich tot 1678 uit tussen de rivieren Tjisadane of Cisadane (b), die de grens met Bantam vormde, en de Tjitaroem of Citarum (n) langs de grens met Cheribon c.q. Mataram.

Met het verlies van Formosa in 1662 raakte de VOC een belangrijk productiegebied van suiker kwijt, een handelsartikel waarnaar in Europa een steeds groeiende vraag bestond. Om daarin te voorzien, begon de Hoge Regering daarop met de uitgifte van grond in de Ommelanden van Batavia aan Chinese en later ook aan Europese ondernemers voor de aanleg van suikerrietplantages en de bouw van suikermolens. Dit bedrijf nam een grote vlucht toen het achterland na de onderwerping van Bantam in 1684 effectiever onder compagniesgezag kon worden gebracht en gezuiverd van roversbendes. In de laatste decennia van de zeventiende eeuw telden de Ommelanden van Batavia al ruim 130 suikermolens, die tezamen meer dan 8 miljoen pond suiker produceerden. De VOC nam toen jaarlijks zo'n 5 miljoen pond af tegen gemiddeld 5,8 tot 6,7 cent per pond, afhankelijk van de kwaliteit. Duizenden Chinezen en Javanen werkten op de plantages. In de tweede helft van de achttiende eeuw waren veel suikermolens eigendom van hoge VOC-dienaren, die het werk overigens overlieten aan Chinese pachters; gouverneur-generaal Jacob Mossel (1750-1761) bijvoorbeeld bezat zelf acht molens. De kaart toont het begin van deze ontwikkeling, met rondom de stad Batavia de eerste uitgegeven percelen.

Omdat de suikermolens veel brandhout gebruikten voor de raffinageketels en ook als gevolg van de gelijktijdige uitbreiding van de rijstbouw, raakten de Ommelanden na ca. 1680 in snel tempo ontbost en moesten nieuwe ontginningen op steeds grotere afstand van Batavia plaatsvinden. In de hoger gelegen geaccidenteerde delen leidde dit tot toenemende bodemerosie, afspoeling en een geringere capaciteit voor wateropname van de bodem, terwijl in de lage gebieden dichter bij zee juist verzanding van de rivieren en versnelde aanslibbing van de kust optrad. De verstoring van de waterhuishouding die dit in de Ommelanden veroorzaakte, met in de regentijd overstromingen door een te snelle en massale afvoer en in de droge maanden steeds ernstiger watertekorten door een te geringe aanvoer van de rivieren, werden nog verergerd door de groeiende behoefte aan bevloeiingswater voor de suikerrietplantages en de rijstlanden.

De eerste toevoerkanalen die daarvoor vanaf het midden van de zeventiende eeuw werden aangelegd, boden weinig soelaas. Als neveneffect was omstreeks 1700 ook de drinkwatervoorziening ernstig in gevaar gekomen; in de naaste omgeving van Batavia was toen het rivierwater feitelijk niet meer geschikt voor menselijk gebruik. Daarop volgde in de periode tot ca. 1740 de aanleg van verscheidene grotere kanalen, waaronder in 1732 de Mookervaart, die het water uit de Kali Angke ('Anke' in de kaart) naar de stad afleidde. De afvoer naar zee werd echter niet verbeterd, zodat Batavia weliswaar weer waterrijker, maar ook moerassiger werd, en daardoor bij uitstek geschikt als broedplaats voor malariamuggen. Een zelfde gevolg had de aanleg van visvijvers door de inheemse bevolking in de snel aangeslibde strook kustland aan de Tjiliwoengmonding na ca. 1730.

De sterke toeneming van de sterfte onder de Europeanen die daarvan in de volgende tientallen jaren het gevolg was, gaf Batavia – enkele decennia eerder nog dichterlijk geprezen als de 'Koningin van het Oosten' – uiteindelijk zelfs de bijnaam van 'Graf van de Hollander'. Wie het zich kon veroorloven, ontvluchtte in de latere achttiende eeuw de stad en vestigde zich op een gezondere plaats meer landinwaarts. Er volgde een ware uittocht van rijke Europeanen en Chinezen naar de 'thuijnen' van de Ommelanden, met als gevolg dat aan het eind van de compagniestijd de oude ommuurde stad algeheel in verval was geraakt. Onder gouverneur-generaal mr. Herman Willem Daendels (1808-1811) verhuisden ten slotte ook de laatste overheidsinstellingen naar het nieuwe Europese stadsdeel Weltevreden en werden het Kasteel en de wallen geslecht.

The map on Sheet II-3a (index of 1806: 'No. 3a. The Kingdom of Jacatra.') covers the original territory of the 'Kingdom' of Jacatra, *nu Batavia* (now Batavia), showing the situation prior to the extension of the *Ommelanden* to the Pamanukan (*Pamanoncan*) River in 1678.

The explanation contains information about a number of rivers and about the jungle (k), which formed the transition zone with the mountainous area in the south. According to the description this was an area rich in teak or *jati* trees, which produced excellent timber for the building of ships and houses. Towards Bantam, teak became rarer; other sorts of trees did not have the same value. The forests were the haunt of tigers, rhinoceroses, and a huge number of snakes, both large and small. A tidy sum was paid out of the Company cashier's office for every tiger killed, provided that the animal was brought to Batavia Castle. On the map are marked the places (l) which the armies of Mataram passed through in 1628 and 1629 on their way to Batavia, which was besieged twice in those years. Threatened with starvation, Sultan Agung's forces were obliged to lift the siege definitively on 7 October 1629 and retreat from the Batavian *Ommelanden*. Governor-General Jan Pietersz. Coen (second term of office 1627-1629) did not live to see this victory. He died on 21 September 1629, possibly as a consequence of dysentery. In the almost two centuries which passed between the foundation of the city and the English occupation of 1811, the attack by Mataram was the only serious threat to the existence of Batavia. In Cirebon territory, south of Ciasem (*Chiassam*), a rice-growing area consisting of several villages, in which according to the caption some 1000 families lived (q), has been marked. Up to 1678, the jurisdiction of Batavia extended between the Cisadane River (b), which formed the border with Bantam, and the Citarum (n), along the border with Cheribon and Mataram.

When Formosa was lost in 1662, the VOC was deprived of an important sugar-producing area, at a time when there was a growing demand for this commodity in Europe. With a view to filling this gap, the High Government began to hand out grants of land to Chinese and later also to European entrepreneurs in the *Ommelanden* of Batavia for sugar plantations and the construction of sugar-mills. This business went through a period of rapid growth after the subjugation of Bantam in 1684, which enabled the Company to exert a much more effective control over Batavia's hinterland and to eliminate most of the robber bands in these parts. By the end of the seventeenth century already some 130 sugar mills had been constructed in the *Ommelanden*, which combined produced over 8 million pounds of sugar annually. In this period, depending on the quality the VOC purchased between 5 and 8 million pounds on average per year from the producers, at 5.8 to 6.7 cent a pound. Thousands of Chinese and Javanese worked on the plantations. In the latter half of the eighteenth century, many of the sugar mills were the property of high-ranking VOC officials, who left the actual work to Chinese lease-holders; Governor-General Jacob Mossel (1750-1761), for example, personally owned eight mills. The map records the beginnings of this development indicating the first grants of land which were handed out around the city of Batavia.

Because of the unquenchable appetite for firewood of the sugar-mills, which needed it to fuel the refining kettles, and also as a result of the expansion of the cultivation of rice, in the years after about 1680 the Ommelanden were rapidly deforested. New land had to be reclaimed at an ever greater distance from Batavia, which in the higher, more rugged terrain soon resulted in increasing soil erosion and a reduced water-holding capacity. Conversely, in the lower-lying stretches closer to the sea the rivers began to silt up and coastal accretion accelerated to a very noticeable degree. In the rainy season, the resulting disturbance to the water balance in the *Ommelanden* caused flooding because of the discharge of the rivers was too fast and too massive. By contrast, in the dry season ever more serious water shortages caused by an inadequate supply in the rivers, were exacerbated by the mounting demand for irrigation water for the sugar plantations and the rice-fields.

The first feeder canals dug from the middle of the seventeenth century to alleviate the problem offered little relief. One side-effect was that by 1700 the provision of drinking-water was seriously endangered; in fact in the immediate environs of Batavia the river water was then no longer suitable for human consumption. To solve the problems, in the period around 1730 work was commenced on various larger canals, among them the *Mookervaart* in 1732, which carried water from the Kali Angke (*Anke* on the map) to the town. However, nothing was done to improve drainage into the sea, with the upshot that Batavia not only abounded in an excess of (non-potable) water, but also became progressively swampier, which made it a perfect breeding-ground for malarial mosquitoes. The construction of fish-ponds by the indigenous residents in the rapidly accumulated alluvial deposit in the coastal strip at the mouth of the Ciliwung after around 1730 had much the same effect.

The rapid rise in the death rate among Europeans which was the enduring after-effect of this natural process for many years afterwards, eventually earned Batavia – praised more poetically just a few decades earlier as the Queen of the East – the soubriquet of 'Graveyard of the Dutch'. Later in the eighteenth century, anybody who could afford to do so fled the city and settled in more salubrious places in the interior. There was a true exodus of rich Europeans and Chinese, seeking refuge in the *thuijnen* (gardens) in the *Ommelanden*, to the effect that by the end of the Company era the old walled city had fallen into complete disrepair. Under Governor-General Herman Willem Daendels (1808-1811), the last government bodies were finally moved to the new European district of Weltevreden, following which the Castle and the old town walls were slighted.

Verklaring: [linksonder] een legenda bij de letters a-r:
Explanations: [bottom left] a key to the letters a-r:

a. Het vermoeden is dat dese spruyt in Tanare uytloopt.
b. De rivier Ontong Java, of eyndscheyding van de Batavise jurisdictie.
c. Tanjong plok [Priok], of Javaense uytkijk.
d. Groote Mouronda, na een halve dag varens soet water.
e. Een schoone varse rivier, doch niet meer als 2 a 3 dagen ondersocht.
f. Bakassy een groote schoone rivier. Hier vangen de Bantamers veel wilt, en hebben diverse visscherijen. Wel 3 a 4 dagen ondersocht. Is doorgaans alzoo wijdt en diep als Crawang.
g. Soute rivier, na een dag opvarens heeft men soet water.
h. Carang Sandoulan Chili Maja of Schadelijke Hoek.
k. Dit bosch gaat meestendeel over 't geheele eyland Java, nemende sijn aanvang met de hooge landen, en stuyt tegen het begin van het hooge gebergte. Wert geoordeelt niet minder dan 100 mijlen lang te wesen, en doorgaans 4 a 5 mijlen breet; Is vol schoon jaty of eykeboomen bequaam tot het bouwen van scheepen en alle werken; In quantiteit na t' oosten van Jacatra toenemende en na 't westen heel afnemende; zo dat op jaty boomen op Bantam seer schaars sijn: Het ander geboomte is van minder waarde alleen bequaam tot bramen. Dit bosch is doorgaans ook ook vol ongedierte: als tijgers, renosters en seer veel groote en klijne slangen, de groote om haar kracht, de klijne om haar fenijn te vreesen.
l. Hier wert geoordeelt en bij sommige verseekert dat de legers van den Mattaram over Carawang sijn gepasseert en na Batavia. geavanceert.
m. Chebet bewoont met Cherebonesen en verloopen Banthamers, staande onder den Mattaram, werden seer gevreest.
n. Rivier van Chebet en limitscheyding van de Batavische jurisdictie.
o. Dese dorpen hebben omtrent 400 mannen, alle schelmen, dieven en fugativen; Leggen in zo woeste bosschagien, dat men sonder ymand van haar eygen volk de wegen tot de dorpen niet kan vinden.
p. Hoog bergachtig land met dichte, woeste en eensame bosschagien vol ongedierten.
q. Wiang in Pitou ofte 7 wortelboomen. Hier woont een Neby onder hem 1000 mannen of huysgesinnen.
r. Seer woest en bergagtig land wert tot hier met groote moeite gecultiveert en tot rijs of gaga bereyt.

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
Kleine Combuijs	Klein-Kombuis/Bokor (eiland/island)	05-57S/106-38E
Middelburgh	Middelburg/Ramboet/Rambut (eiland/island)	05-58-30S/06-41-30E
Duyfies Eylt	Dapoer/Dapur (eiland/island)	05-55-30S/ 106-41-30E
Amsterdam	Amsterdam/Oentoengdjawa/Untungjawa (eiland/island)	05-58-30S/106-42-30E
Schiedam	Schiedam/Oebi Ketjil/Ubi Kecil (eiland/island)	06-00S/106-44E
haarlem	Haarlem/Air Ketjil/Kecil (eiland/island)	05-59S/106-46E
Onrust	Onrust/Kapal (eiland/island)	06-02S/106-44E
Engels Onrust	Kerkhof/Kelor (eiland/island)	06-01-30S/106-45S
Purmerent	Purmerend/Sakit/Bidadari (eiland/island)	06-02S/106-45E
Cuijpers Eyl.	Kuiper/Tjipir/Cipir (eiland/island)	06-02S/106-44E
Edam	Edam/Damar Besar (eiland/island)	05-57-30S/106-51E
Alcmaar	Alkmaar/Damar Ketjil/Kecil (eiland/island)	05-59S/106-51E
Enkhuijsen	Enkhuizen/Njamoek Ketjil/Nyamuk Kecil	06-30S/106-50E
Leijden	Leiden/Njamoek Besar/Nyamuk Besar (eiland/island)	06-02S/106-51E
Vader Smits Eijlt.	Vader Smit/Poetri/Putri (eiland/island)	06-04S/106-51-30E
Soutwater	–	–
Soetwater	–	–
Visschery	–	–
Verkens velt	–	–
Herten veldt	–	–
T huijs van Prana Jaja	–	–
T Jagers veld	–	–
R.iv. Anke	Angke (rivier/rivier)	06-06-30S/106-46-30E
BANTAM PARS	Bantam/Banten (landstreek/region)	06-15S/106-10E
JACATRA nu BATAVIA	<DKI Jakarta> + aangrenzende delen van de huidige provincies/adjoining parts of the present provinces of Banten, Jawa Barat (landstreek/region)	06-30S/107E
riv. Grogel	Grogol (rivier/river)	06-09S/106-48E
Batavia	Batavia/Jakarta (plaats/settlement)	06-08S/106-49E
R. Frocat	Krokot/Krukut (rivier/river)	06-09S/106-49E
Groote R.iv. van Batavia	Tjiliwoeng/Ciliwung (rivier/river)	06-07S/106-48E
Chililatang	Tjililitan/Cililitan (plaats/settlement)	06-15S/106-51E
Aniol	Antjol/Ancol (rivier/river)	06-07S/106-50E
laag land loopt met hoog water onder	–	–
R. Crawanck	Tjitaroem/Citarum (rivier/river)	05-56S/107-06E
Chilimaja	Tjilamaja/Cilamaya (plaats/settlement)	06-15S/107-36E
Mangeshoek, een schoon velt; vlak in hoogh lant met Frisse mangesboome	–	–
Deze slotr is een schoone visschery	–	–
CHEREBON PARS	Cheribon/Cirebon (landstreek/region)	06-40S/108-30E
Chiassam	Tjiasem/Ciasem (rivier/river)	06-14S/107-42E
hoek met de drommelboomen	–	–
Pamanoncan	Pamanoekan/Pamanukan (plaats/settlement)	06-17S/197-44E
Chiassam	Tjiasem/Ciasem (plaats/settlement)	06-19S/107-41E
Jong Datijbosch	–	–
Javaensche Thuynen	–	–
Des Coninx Jatijbosch by Javanen niet geoorloft te cappen	–	
Laage Rijsvelden	–	–
R. Cappaden	–	–
R. Crawanck (2x)	Tjitaroem/Citarum (rivier/river)	05-56S/107-06E
T'dorp goedo Goedock, hier woont Singa Perbangsa bij sig hebbende over de 1000 huysgesinnen. men gaat van hier in 5 dagen op Cheribon	Oedoegoedoeg/Udugudug (plaats/settlement)	06-26S/107-22E
SALARON PARS	–	–
Gaga	–	–

3.6.

1172

LANTKAART

van Batavia na de Zuyd,
zee, door den Serg.t Scipio

De Rivier
Silewon, of de
groote Revier.

R. M.r Cornelis
Compenbaros, negory
Sicanlak, negory
Sianton
Soccostanoú
Sicompay
Sprinje Siloúaar
Siloúaar negory
Markenús
Tisalak
Coudoúgalang, negory
Coole
Aras
Parkan, negory
Carret
Sawar
Calimendingh
Springe
Springe
Calits
Sjaak
R. Sadanya of Tangarang
Deberg Salak
Soty
Caran
Tarogan
Tambaa
Sprinc Cartel
Sprinc
Tinang
Padjajaram
R. Siawarak
R. Simadarie
R. Silangh
R. Tandjongh
Sprinje Sinapoen
R. Stapoelantoeng
R. Tangerang
Santhoy
D'Bocht Tabo
boom Ratoe
Tinandria
De Bocht
Moarra Ratoe.
De groote
R. vier Goleroks
Goúroúgoúroú

1 2 3 4 8
Schale van 8 uuren gaans

RIJKSARCHIEF
S-GRAVENHAGE

II-3b (NA 4.VEL-1172).

Lantkaa[r]t van Batavia na de Zuydzee, door den Serg.t Scipio.

Overland map from Batavia to the Zuydzee, by the Sergeant Scipio.

Schaalstok van 8 uuren gaans = [ca. 1 : 300.000].
Scale-bar of 8 uuren gaans = [approx. 1 : 300,000].

1 kaart : ingekleurd; 52,5 x 37 cm.
1 map : coloured; 52.5 x 37 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 3b.
Number: [top right]: 3b.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

De 'landkaat' van blad II-3b (inhoudsopgave 1806: 'No. 3b. Landkaart van Batavia naar de Zuid Zee door den Sergeant Scipio.') geeft de route aan van een verkenningstocht over land van Batavia naar de Wijnkoopsbaai ('De Bocht Moarra Ratoe', Teluk Pelabuanratu), die van 21 juli tot 3 september 1687 werd ondernomen door sergeant Pieter Scipio of Sipion, oorspronkelijk afkomstig uit Oostende. Gezien de positie van het bladnummer was de kaart oorspronkelijk waarschijnlijk staand gemonteerd en bedekte deze de rechter helft van het atlasblad; mogelijk was op de linker helft een verklaring voorzien. In deze reproductie is de kaart omwille van de leesbaarheid en de eenheid van de opmaak liggend opgenomen; het noorden is hier derhalve rechts.

De opdracht voor deze expeditie werd gegeven door de gouverneur-generaal Johannes Camphuys (1684-1691) en de Raad van Indië in Batavia. Scipio, die een verslag van de tocht heeft gemaakt, werd vergezeld door nog twee Europeanen, een Ambonese en Javaanse luitenant en een 'goede troep inlanders', onder wie Ambonese soldaten. Uit een lastbrief van 21 juli 1687 aan de 'Javaense Hoofden en mindere Regenten' blijkt dat de lokale bestuurders gidsen, dragers en voedsel moesten leveren; Javaanse koelies werden ingezet om een weg door de dichte bosgebieden te kappen. Enkele malen stagneerde de aanvoer van rijst en moesten de expeditieleden terugvallen op de consumptie van sago.

Interessant op de kaart van deze route is de schaal, die hier wordt aangegeven in uren gaans; volgens een schatting bedroeg de heenreis 49 mijl en de terugreis 43 1/2 mijl. Scipio volgt in zijn kaart eerst de 'groote Rivier' of 'Rivier Silewon' (Tjiliwoeng, Ciliwung) en vervolgens, vanaf 'T Fort Padjajaram' (nabij het latere Buitenzorg of Bogor) tot het tegenwoordige Gembrong, verder zuidwaarts de bovenloop van de rivier 'Sadany of Tangarang' (Tjisadane, Cisadane, stroomafwaarts de grensrivier met Bantam). Daarna gaat hij over talloze 'spruiten' (kleine stroompjes) tussen de bergen 'Salak' en 'Padjajaram' (Pangrango) naar het dal van de 'groote Rivier Gouron' (Tjitjatih/Tjimandiri, Cicatih/Cimandiri), die verder zuidwestelijk uitmondt in de vermelde bocht van de 'Zuydzee' (Indische Oceaan). Het strand aan de zuidkust, dat door Scipio over enige afstand werd verkend, bevatte volgens het verslag veel klippen en stenen; er wordt geen melding gemaakt van bewoning in deze regio. De terugreis van de verkenningstocht ving op 22 augustus aan en verliep een stuk sneller dan de heenreis.

Dit zuidelijke en voordien nooit verkende deel van het 'koninkrijk' Jacatra kwam pas na 1677 feitelijk in bezit van de Compagnie. Volgens Valentijn (1726) lagen er in Jacatra (buiten Batavia) 202 dorpen met 19.390 huisgezinnen. Per huisgezin rekent hij gemiddeld vijf personen, zodat hij op een totaal van 96.950 zielen komt. In het bergachtige zuidelijkste deel overheersten ook in zijn tijd nog de oerwouden. Aan de rand van het toenmalige gebied onder werkelijke controle van de Compagnie lagen langs de rivieren enkele wachtposten, zoals 'Padjajaram', waar een kleine afdeling soldaten en een officier gelegerd waren.

The map on Sheet II-3b (index of 1806: 'No. 3b. Overland map from Batavia to the Zuid Zee by the Sergeant Scipio.') gives the route of the exploratory overland journey from Batavia to the *Bocht Moarra Ratoe* (Teluk Pelabuanratu), which was undertaken between 21 July and 3 September 1687 by the Sergeant Pieter Scipio or Sipion of Ostende. Given the positioning of its sheet number, it is likely that this map originally covered only the right-hand half of a sheet in portrait-fashion; possibly the left-hand part had been reserved for an explanation. For a better legibility and uniformity of layout the map has been reproduced here in landscape-fashion, with the north to the right.

The expedition was carried out on the orders of Governor-General Johannes Camphuys (1684-1691) and the Council of the Indies in Batavia. Sergeant Scipio, who has left us with a full report of the journey, was accompanied by two more Europeans, an Ambonese and a Javanese lieutenant, and a 'good band of natives' including some Ambonese soldiers. As is shown in the High Government's order of 21 July 1687 to the 'Javanese Headmen and lesser Regents', the local rulers were instructed to supply guides, bearers, and food. Javanese coolies were used to cut a passage through the dense forests. At several occasions the supplies of rice failed, forcing the expedition to resort to the consumption of sago.

One of the most remarkable features of this map is the scale which is given in so many hours' walk; altogether, the route from Batavia was estimated at 49 miles and the return journey at 43 1/2 miles. Scipio's party first followed the *groote Rivier* (great River) or *Rivier Silewon* (Ciliwung) and after that, from *T Fort Padjajaram* (in the vicinity of later Buitenzorg or Bogor) to present-day Gembrong proceeded south along the upper reaches of the River *Sadany* or *Tangerang* (Cisadane, which downstream formed the border with Bantam). Thereafter he continued on, passing innumerable *spruiten* (small streams) between Mounts Salak and *Padjajaram* (Pangrango) to the valley of the *groote Rivier Gouron* (the great River Gouron, Cicatih/Cimandiri), which farther to the south-west debouches into the said bay on the *Zuydzee* (Indian Ocean). According to Scipio's relation these shores on the south coast were strewn with cliffs and rocks, and even though he had the area thoroughly explored over some distance, no signs of human habitation were reported. On 22 August the expedition started on the return journey, which was accomplished in far less time than the cumbersome way down from Batavia.

This southern, then as yet unexplored, part of the 'Kingdom' of Jacatra, only became a true possession of the Company after 1677. According to Valentijn (1726), in Jacatra (with the exception of Batavia) there were 202 villages which were home to 19,950 families. He reckoned that an average family consisted of five members, thus calculating a total population of 96,950 souls. In his time, the jungle still predominated in the mountainous south of Jacatra. Along the borders of the territory effectively under Company authority, there were a few guard-posts scattered along the rivers. Among them was *Padjajaram*, where a small company of soldiers were stationed under an officer.

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
Mr. Cornelis	Meester Cornelis/Jatinegara (plaats/settlement)	06-12S/106-52E
Campenbaroe, negerij	Kampoengbaroe/Kampung Baru (plaats/settlement)	06-19S/106-50E
De Rivier Silewon, of de groote Rivier negerij Sietalak	Tjiliwoeng/Ciliwung (rivier/river)	06-07S/106-48E
Sianton	Tjidjanttoeng/Cijantung (rivier/river)	06-19S/106-50E
Socoetanou	Soegoetamoe/Sugutamu (rivier/river)	06-22S/106-50E
Sicompay	Tjikoempa/Cikumpa (plaats/settlement)	06-24S/106-50E
Spruyt Silouaar	Tjiloewar/Ciluar (rivier/river)	06-26S/106-48E
Silouaar negery	Tjiloewar/Ciluar (plaats/settlement)	06-32S/106-49E
Markenus [Marberrijs]	Moeraberes/Muraberes (plaats/settlement)	06-32S/106-49E
Tsisalak	Tjisalak/Cisalak (plaats/settlement)	06-30S/106-48E
Coudougalang, negery	Kedoenghalang/Kedunghalang (plaats/settlement)	06-32S/106-47E
Coele	-	-
Aras	-	-
Parkan, negerij	-	-
Carret	-	-
Jawar	-	-
Calimentingh	-	-
T Fort Padjajaram	<Buitenzorg/Bogor> (fort/fortress)	06-35S/106-45E
R. Sadany of Tangarang	Tjisadane/Cisadane (rivier/river)	06-01S/106-38E
spruyt Caliko	-	-
spruijt Sipako	Tjipakoe/Cipaku (rivier/river)	06-38S/106-48E
De berg Salak	Salak (berg/mountain)	06-42S/106-44E
Saty	Perbakti (berg/mountain)	06-44S/106-42E
Caran	<Endoet/Endut> (berg/mountain)	06-45S/106-40E
Pamojan	-	-
Zamhan	-	-
spruit Cartek	Tjikereteg/Cikereteg (rivier/river)	06-40S/106-49E
spruit Siwarag	-	-
Padjajaram	Pangrango/Pangerango (berg/mountain)	06-46S/106-56E
Gounoun Gourou (Gebergte)	<Gede/Gedeh> (berg/mountain)	06-48S/106-57E
De groote Rivier Gourou	Tjitjatih + Tjimandiri/Cicatih + Cimandiri (rivier/river)	07-00S/106-45E
R. Simadirie	Tjimandiri/Cimandiri (rivier/river)	07-01S/106-32E
R. Silangh	Tjiheulang/Ciheulang (rivier/river)	06-25S/106-35E
R. Padongangh	Tjigadoeng/Cigadung (rivier/river)	07-00S/106-40E
spruit Sipoeti	-	-
R. Sitarak	Tjitarik/Citarik (rivier/rivier)	07-00S/106-35E
S. Pabalaanratoes	Palaboehan/Palabuan (rivier/river)	06-59S/106-32E
R. Toepaslantsar	Tjitepoes/Citepus (rovier/river)	06-58S/106-32E
Santbay	<Wijnkoopsbaai/Teluk Pelabuhanratu> (bay)	07-00S/106-29E
De Bocht Pababoan Ratoe	Wijnkoopsbaai/Teluk Pelabuhanratu (bay)	07-00S/106-29E
Zunandirie	Tjimandiri/Cimandiri (rivier/river)	07-01S/106-32E
De bocht Moarra Ratoe	Wijnkoopsbaai/Teluk Pelabuhanratu (bay)	07-00S/106-29E

II-3c (NA 4.VEL-1183).

[Schetskaart van Batavia en omstreken, tot aan de schansen Noortwijk en Rijswijk].

[Sketch map of Batavia and environs, as far as the redoubts of Noortwijk and Rijswijk].

1 kaart : ingekleurd; 52,5 x 74 cm.
1 map : coloured; 52.5 x 74 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 3c.
Number: [top right]: 3c.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

In de *Atlas Isaak de Graaf* is de stad Batavia zelf slechts summier vertegenwoordigd; het overzeese bestuurscentrum van de VOC was waarschijnlijk zo goed bekend bij de opdrachtgevers, dat het niet in dit overzichtswerk opgenomen hoefde te worden. Des te opvallender is het voorkomen in de atlas van deze toen al verouderde kaart op blad II-3c (inhoudsopgave 1806: 'No. 3c. Platte grond van Batavia en der omleggende Forten.'), die de stad en de omliggende versterkingen kort voor 1650 laat zien. Het betreft daarbij deels nog een schetsmatige projectie van toekomstige wegen, perceelindelingen en waterlopen, die in werkelijkheid later niet alle zo zijn uitgevoerd. Dit laatste geldt bijvoorbeeld voor de grote west-oostverbinding in het midden van de kaart en voor de noord-zuidweg ten westen van de stad. Wel uitgevoerd zijn de Antjolse Vaart (1647) en de verlegde Kali Soenter oostelijk van Batavia, maar anderzijds geeft de kaart nog niet de lopen van de Molenvliet (1648, van de omwalde stad naar de nieuwe post Rijswijk) en de Ammanusgracht (1650, westelijk van de stad) aan.

De getoonde versterkingen in de Ommelanden zijn de redoute Vijfhoek (zonder naam, ten westen van Batavia), de veldschansen Rijswijk en Noordwijk ('Noortwijk' op de kaart), het fort Jacatra en de redoute Zoutelande of Antjol (naamloos, aan de monding van de Antjolse Vaart ten oosten van de stad). Deze versterkingen komen in de atlas afzonderlijk aan de orde op de bladen II-3f en II-3g, pag. 260-262. In Batavia zelf ging in de eerste jaren na 1619 alle aandacht uit naar de bouw van een nieuw fort of 'Kasteel', ter vervanging van de provisorisch versterkte eerste loge, en de aanleg van een omwalling met bolwerken en grachten rond de stad. Het Kasteel moest niet alleen dienen als citadel, maar ook als onderkomen voor de centrale bestuurlijke instanties van de VOC in Azië. Het grondplan bestond uit een vierkant met op de hoeken grote bastions, met de namen Parel en Saphier aan de zeezijde en Diamant en Robijn aan de landkant. In het Kasteel zetelden de gouverneur-generaal en de Raad van Indië. Hier werd de centrale boekhouding van alle vestigingen gedaan en waren de onderkomens voor werklieden en een groot garnizoen van 1200 tot 1500 man.

Het eerste gedeelte van de omwalde stad ten zuiden van het Kasteel kwam tot stand op de oostelijke oever van de Tjiliwoeng, waar een rechthoekig patroon van straten naar Europees model werd uitgezet en de voornaamste openbare gebouwen en het Ambachtskwartier een plaats kregen. Na 1632 werd besloten de stad op overeenkomstige wijze uit te breiden op de westelijke oever van de intussen rechtgetrokken rivier, op de plaats waar tot 1619 Jayakarta had gelegen. Hier werd onder meer de Equipage- of Compagnieswerf aangelegd, terwijl de stadsmuur nabij het Kasteel hier net als in het oostelijke stadsdeel werd gebouwd als deel van een groot complex van compagniespakhuizen, waarin uit heel Zuidoost- en Oost-Azië de ladingen voor de retourvloten werden samengebracht. Aan de monding van de Tjiliwoeng maakte de snelle aanslibbing spoedig de bouw van havenhoofden noodzakelijk, die in latere jaren steeds weer verder zeewaarts verlegd moesten worden. Zuidelijk van het ommuurde Batavia ontstond al in een vroeg stadium een voorstad, die later een overwegend Chinees karakter kreeg.

Terwijl de stad zelf met haar grachten, huizen en bruggen in de zeventiende en achttiende eeuw een uitgesproken Europees en zelfs Hollands aanzien had, werd de bevolking binnen de wallen een ware smeltkroes. Europese compagniesdienaren en vrijburgers woonden er, maar ook Chinezen, Indo-Europeanen, Mardijkers (bekeerde en vrijgelaten slaven uit het veroverde Malakka en andere voormalige Portugese bezittingen) en diverse andere compagniesgetrouwe groepen, en daarnaast altijd een groot aantal slaven van verschillende herkomst. De meeste uitbreidingen na 1650 vonden plaats in voorsteden buiten de stadswal, die gewoonlijk door bevolkingsgroepen met een zelfde etnische achtergrond werden bewoond, zoals Chinezen, 'Moren' (Arabieren en Voor-Indiërs), Javanen, Baliërs en Boeginezen. Rond 1700 telde de bevolking van Batavia en Ommelanden zo'n 70.000 zielen, van wie echter maar enkele duizenden van niet-Aziatische afkomst. Volgens een telling in 1729 woonden binnen de muren van Batavia toen 23.701 personen, van wie 14.760 slaven; de bevolking van de voorsteden en Ommelanden omvatte 78.957 personen, onder wie 15.729 slaven. In de periode 1663-1682 werden in Batavia in totaal 9809 slaven ingevoerd, waarvan 4086 uit Makassar, 2352 van Bali en 493 van Ambon. De overige 'lijfeigenen' waren overwegend afkomstig van Madagascar of Oost-Afrika, maar op grond van een uitdrukkelijk verbod van compagnieswege nooit van Java zelf.

Uit de monsterrollen in de tweede helft van de achttiende eeuw blijkt dat Batavia toen verreweg de ongezondste nederzetting van de VOC was geworden. In 1768 bijvoorbeeld bedroeg het aantal compagniesdienaren ter plaatse 5490, van wie er in dat jaar 1995 (33%) stierven. De Noordoostkust van Java nam met 610 overledenen (27%) op 2219 dienaren de tweede positie in. Van alle overzeese VOC-dienaren te land, 20.743, stierven er in 1768 3632 (17%). Op zee bedroeg het aantal overledenen toen 995 (16%), op een totaal bestand van 5971 man. Gemiddeld verloor de Compagnie na ca. 1730 ieder jaar één op de zes van haar ruim 20.000 man tellende personeel in Azië. Door deze hoge sterfte raakte de VOC op termijn sterk in het nadeel ten opzichte van haar belangrijkste concurrent, de EIC. Deze had toen nog voornamelijk vestigingen op het Voor-Indische subcontinent, waar het aantal sterfgevallen jaarlijks gemiddeld 5% bedroeg. Deze onevenredig hoge verliezen bij de Compagnie moesten elk jaar weer worden aangevuld, een uiterst kostbare zaak die uiteindelijk in niet onbelangrijke mate heeft bijgedragen tot haar financiële ondergang.

The city of Batavia is dealt with fairly summarily in the *Atlas Isaak de Graaf*; probably the overseas administrative centre of the VOC was so well known to his patrons that it did not need to be included in this work of reference. What is really remarkable is that on Sheet II-3c (index of 1806: 'No. 3c. Plan of Batavia and of the surrounding Forts.') the atlas does contain a rather obsolete map of the city and its outlying forts, dating from shortly before 1650. It records schematic future projections for roads, land holdings and watercourses, not all of which were actually realized at a later date. This fate befell for instance the large east-west link in the centre of the map and the north-south road west of the city, but the Antjolse Vaart (Ancol Canal, 1647) and the repositioned Kali Sunter east of Batavia were executed. On the other hand, the course of the Molenvliet (1648, from the walled town to the new post at Rijswijk) and the Ammanusgracht (Ammanus Canal, 1650, to the west of the city) are not yet indicated.

The strongholds shown in the *Ommelanden* are the redoubt of Vijfhoek (unnamed, west of Batavia), the field redoubts of *Rijswijk* and Noordwijk (*Noortwijk* on the map), *Fort Jacatra*, and the redoubt of Zoutelande or Antjol (unnamed, at the mouth of the Ancol Canal east of the city). These outworks are each treated individually on Sheets II-3f and II-3g, pp. 260-262 in the atlas. In the city of Batavia itself in the first years of its existence undivided attention was given to the layout of a large new fort or *Kasteel* (Castle), to replace the provisionally reinforced first trading-post, and to the construction of a wall around the city complete with bulwarks and moats. The Castle was not to serve only as a citadel, but also as the premises for the central administrative body of the VOC in Asia. It was built in the form of a square with large bastions at each of the corners; those on the sea side bore the names *Parel* (Pearl) and *Saphier* (Sapphire) and those on the land side were called *Diamant* (Diamond) and *Robijn* (Ruby). The Castle was the seat of the Governor-General and the *Raad van Indië* (Council of the Indies) and it was here, too, that the central bookkeeping for all the overseas settlements was done. In addition, there was ample accommodation for workmen and for a garrison of some 1200 to 1500 men.

The first part of the walled town to the south of the Castle was built on the east bank of the Ciliwung, following a European-style design with a rectangular street pattern. Here the principal public buildings were situated and part was set aside as an *Ambachtskwartier* (Craftsmen's Quarter). In 1632, it was decided to extend the town on a similar model to the former site of Jayakarta on the west bank of the river, which by then had been straightened. Among the facilities constructed here was the *Equipagewerf* or *Compagnieswerf* (the Fitting-out Wharf or Company Yard), and here, as in the eastern quarter, the town wall in the vicinity of the Castle was built as part of an enormous complex of Company warehouses, where cargoes from the whole of South-East and East Asia were collected to await the return fleets. At the mouth of the Ciliwung, the rapid silting-up soon made the construction of moles essential. In later years these had to be extended ever farther out to sea. At an early stage, a suburb grew up south of walled Batavia. Later this assumed a predominantly Chinese character.

Although throughout the seventeenth and eighteenth centuries the city itself with its canals, drawbridges and brick houses made an unmistakable European or rather Dutch impression, the population which sheltered within its walls represented a real melting-pot. There were of course European free burghers and Company officials among the inhabitants, but there were also Chinese, Indo-Europeans, *Mardijkers* (converted, manumitted slaves from Malacca and other former Portuguese possessions), and various other groups which owed loyalty to the Company, as well as a vast number of slaves of various origins. Most of the expansion after 1650 took place in the suburbs outside the town walls. These were usually inhabited by population groups sharing the same ethnic background, such as Chinese, *Moren* (Arabs and Indians from the Sub-Continent), Javanese, Balinese, and Buginese. Around 1700 the population of Batavia and its environs (*Ommelanden*) was in the region of 70,000, of whom only a few thousand were not of Asian origin. According to a census of 1729, a total of 23,701 people lived within the walls of Batavia, of whom 14,760 were slaves; the population in the suburbs and the *Ommelanden* was 78,957, of whom 15,729 were slaves. In the period 1663-1682, a total of 9809 slaves were imported into Batavia: 4086 from Makassar, 2352 from Bali, 493 from Ambon, and most of the other *lijfeigenen* (literally serfs) from Madagascar or East Africa, but at the express prohibition of the Company, never from Java.

Evidence from the muster-rolls in the second half of the eighteenth century reveals that Batavia was far and away the most insalubrious settlement of the VOC. In 1768, the total number of Company officials employed locally was 5490, of whom 1995 (33%) died in that same year. With 610 deceased (27%) out of 2219 officials, the North-East Coast of Java took second place. Of all the 20,743 overseas VOC servants employed at land stations, 3632 (17%) died in 1768. The total number who died at sea was 995 (16%), out of a total of 5971 men. On average in the years after about 1730, the Company annually lost one of the six of its more than 20,000 servants in Asia. Because of these high death rates, the VOC in time was at an ever greater disadvantage in comparison with its principal competitor, the EIC. Most of the settlements of the latter, where the death rate was 5 per cent per year on average, were still on the Indian Sub-Continent. These disproportionate losses suffered by the Company had to be replaced annually at great expenditure, which eventually was to make a substantial contribution to its financial collapse.

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
De Veltschans Rijswijk	<Batavia-Weltevreden/Jakarta Pusat> (fort/ fortress)	06-08S/106-49E
De Veltschans Noortwijk	<Batavia-Weltevreden/Jakarta Pusat> (fort/ fortress)	06-08S/106-49E
Fort Jacatra	<Batavia-Weltevreden/Jakarta Pusat> (fort/ fortress)	06-08S/106-49E

51

't Eylandt ONRUST, buyten Batavia.

II-3d (NA 4.VEL-1247).

'T Eyland Onrust, buyten Batavia.

The Island of Onrust, off Batavia.

Schaalstok van 20 roeden = [ca. 1 : 800].
Scale-bar of 20 roeden = [approx. 1 : 800].

1 kaart: ingekleurd; 53 x 74,5 cm.
1 map : coloured; 53 x 74.5 cm.

Nummer: [rechtsboven:] 3d.
Number: [top right]: 3d.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Een aantal van de zogeheten 'Duizend Eilanden' in de Baai van Batavia, een verspreide archipel van in totaal ca. 150 koraaleilandjes voor de kust van West-Java in het zeegebied tussen Tandjoeng Pontang (Tanjung Pontang) en de Hoek van Krawang (Tanjung Karawang), kreeg in de zeventiende eeuw onder compagniesbewind Nederlandse benamingen, zoals Onrust, Kuiper, Kerkhof, Purmerend, Edam en diverse andere plaatsnamen uit de Republiek; zie de kaarten II-2f en II-2g, pag. 242-244. Enkele eilanden van de dichtst bij Batavia gelegen groep waren van bijzondere betekenis voor de Compagnie door de aanwezigheid van werven, werkplaatsen en pakhuizen voor het onderhoud en herstel van haar schepen en voor diverse opslag-doeleinden, in het bijzonder Onrust met het naastgelegen Kuiper en, in de achttiende eeuw, het wat verder uit de kust gesitueerde Edam. Blad II-3d (inhoudsopgave 1806: 'No. 3d. Het Eiland Onrust.') toont een helaas ongeannoteerde plattegrond van het belangrijkste van deze werkeilanden, Onrust, volgens de situatie omstreeks 1690.

In 1615, dus nog voor de stichting van Batavia, had de VOC dit eiland al uitgekozen om haar schepen te repareren. Toen in 1619 duidelijk werd dat de Nederlandse vestiging ter plaatse een permanent karakter kreeg, kwamen op het eiland binnen enkele tientallen jaren tal van voorzieningen om oostindiëvaarders te onderhouden en te herstellen. Batavia zelf was door de snelle aanslibbing en de ondiepten bij de Tjiliwoengmonding al snel onbereikbaar geworden voor grotere schepen. Dit was ook de reden dat later in de zeventiende eeuw enkele eilanden in de baai in gebruik kwamen voor op- en overslag van goederen. Onrust had een dubbelfunctie, namelijk overslag en scheepsreparatie. Op dit eiland en Kuiper konden drie schepen tegelijk gekield en gekalefaat worden. Reparaties waarbij het schip niet gekield hoefde te worden, gebeurden doorgaans op de rede van Batavia. Deze werkzaamheden werden onder verantwoordelijkheid van de equipagemeester uitgevoerd door timmerlieden van de Equipagewerf in de stad.

Het vitale belang van de werven op Onrust voor het onderhoud van de compagnies-vloot in Azië maakte het op termijn noodzakelijk het eiland van permanente verdedigingswerken te voorzien. In 1656 werd een eerste stenen fortje gebouwd, dat op deze plattegrond is te herkennen als het vierkante gebouw met twee diagonaal geplaatste hoekbastions. Vanaf 1671 werd dit stapsgewijs vervangen door een veel grotere versterking rondom het gehele zuidelijke deel van het eiland. De plattegrond laat zien dat daarvan omstreeks 1690 het grootste deel van de omwalling en het centrale bastion met kruittoren aan de noordzijde waren voltooid; de overige bastions wachtten toen nog op voltooiing. In 1694 waren op Onrust 42 soldaten gelegerd.

Hoogste VOC-dienaar op het eiland was de zogeheten baas van Onrust, in de rang van opperkoopman, die de eindverantwoordelijke was voor de scheepsreparaties op het eiland. Gereedschappen en materialen als spijkers, lood, ijzer, pek en teer kwamen vrijwel allemaal uit Nederland; het meeste hout was afkomstig uit Noord-Java en van Sumatra's westkust kwam harpuis, waarmee de naden in de scheepshuid werden gedicht. Een indruk van de bedrijvigheid op de werven geven cijfers uit de periode mei 1739 tot februari 1740. Van de 88 VOC-schepen die toen bij Batavia aan-kwamen, werden er 27 op Onrust geïnspecteerd en onder handen genomen. Een zelfde aantal werd op de rede onderzocht en gerepareerd. In 1694 bevonden zich onder de 197 Europese personeelsleden 99 scheepstimmerlieden, tien smeden, een kuiper, een predikant, drie chirurgijns en drie molenaars, die de zaagmolen in bedrijf hielden. Daarnaast werkten er nog 127 compagniesslaven op Onrust. Onder hen waren 80 'calfaters', die goed met de bijl en de dissel konden omgaan, en veertien houtzagers; vijf assisteerden de smeden, twee waren werkzaam op de zaagmolen en 26 bij de timmerlieden. Aanvankelijk werden de slaven van particulieren gehuurd, maar later werden ze 'tegen 100 rijcxdaalders 't stuck' door de Compagnie aangekocht. De VOC kreeg aan het eind van de zeventiende eeuw steeds meer moeite om gekwalificeerde ambachtslieden voor Onrust te werven. Als alternatief werden in toenemende mate slaven tot vakbekwame handwerkers opgeleid. De slaven woonden in het begin in een bamboebehuizing, maar kregen in 1699 een stenen gebouw als onderkomen.

In de pakhuizen op Onrust werd een grote variëteit aan goederen opgeslagen, naast peper, kruidnagelen, nootmuskaat, salpeter en koffie onder meer ook Japans koper, tin en sappanhout. Mede door die dubbelfunctie raakte het eilandje, dat volgens deze kaart een oppervlakte van ruim 6 hectare had, in de late achttiende eeuw overvol, wat herhaaldelijk tot spanningen leidde; in de jaren zeventig werd zelfs een aantal van ca. 2000 man personeel genoemd, onder wie zo'n 700 slaven en 300 veroordeelden. Tijdens de laatste jaren onder compagniesbewind maakte het werfbedrijf op Onrust echter een sterke teruggang door. In de napoleontische tijd kwam vervolgens aan alle bedrijvigheid een abrupt einde door grondig uitgevoerde vernielingsacties van de Britse marine in de jaren 1800, 1803 en 1810. Na het herstel van het Nederlandse gezag over Java werd Onrust in 1823 en volgende jaren opnieuw ingericht als werf-eiland, mede voor de marine. Deze functie behield het eiland tot 1888, toen ten slotte ook de laatste delen van het centrale marine-etablissement ter plaatse werden ontmanteld en verplaatst naar Soerabaja.

In the seventeenth century, under the regime of the Company a number of the islands known as the *Duizend Eilanden* (Thousand Islands, Kepulauan Seribu) in the Bay of Batavia, a scattered archipelago of some 150 small coral atolls lying off the coast of West Java in the sea area between Tanjung Pontang and Tanjung Karawang, were given such Dutch names as Onrust, Kuiper, Kerkhof, Purmerend, Edam and other names derived from places in the Republic; see Sheets II-2f and II-2g, pp. 242-244. A few of the islands in the group which lay closest to Batavia acquired a special importance to the Company because they were the sites of shipyards, workshops, and warehouses for the maintenance and repair of its ships and for various storage purposes. Foremost were Onrust and adjacent Kuiper, and, in the eighteenth century, the island of Edam, which is situated farther out in the Bay. Sheet II-3d (index of 1806: 'No. 3d. The Island of Onrust.') is a ground-plan of the busiest of these islands, Onrust, showing the situation as it was around 1690. Unfortunately, there are no annotations.

In 1615, well before the foundation of Batavia itself, the VOC had already selected this island as a place at which to repair its ships. Then, after 1619, when it was obvious that the Dutch settlement would assume a permanent character, within a couple of decades the island was provided with full facilities for the maintainance and repair of East Indiamen. Batavia itself was soon inaccessible to large ships because of the rising silt deposits and the shallows near the mouth of the Ciliwung. This was also the reason that later in the seventeenth century several more islands in the Bay were put to use for storage and transshipment of Company goods. Onrust had a dual function: it was a transshipment station and a shipyard. Three ships could be careened and caulked at the same time. Most of the ship repairs which did not require careening were carried out in the roads of Batavia. These activities were executed under the responsibility of the Master Attendant by carpenters from the *Equipagewerf* in the city.

The vital importance of Onrust in servicing the Company fleet in Asia meant that in the long run it was necessary to provide the island with permanent defence works. The first small stone fort was built here in 1656. This can be recognized on the ground-plan as the square building with two corner bastions placed diagonally opposite each other. Beginning in 1671, this was gradually replaced by much larger defences around the southern part of the island. The ground-plan reveals that by 1690, the greater part of the wall and the central bastion with a powder magazine on the northern side had been completed; the other bastions then still had to be finished. In 1694 there were forty-two soldiers stationed on Onrust.

The highest-ranking VOC official on the island was referred to as the Master of Onrust, and he held the position of Senior Merchant. It was he who bore the final responsibility for all ship repairs on the island. Most of the tools and such materials as nails, lead, iron, pitch, and tar were imported from the Netherlands; the timber was usually shipped in from northern Java, and the west coast of Sumatra provided the resin with which the seams in the ship's hull were caulked. Figures for the period from May 1739 to May 1740 give an impression of the activity on the shipyards. Of the eighty-eight VOC ships which arrived in Batavia in that time, twenty-seven were inspected on Onrust and subsequently overhauled. The same number were inspected and repaired in the roads. Among the 197 European workmen employed on the island in 1694, there were ninety-nine ship's carpenters, ten smiths, one cooper, a minister of religion, three surgeons, and three millers, who kept the saw-mill running. Alongside them 127 Company slaves worked on Onrust. Among them were eighty caulkers skilled with an axe and adze, and fourteen sawyers, five assisted the smiths, two worked at the saw-mill, and twenty-six were assigned to the carpenters. Initially slaves were hired from private owners, but later they were bought by the Company for around 100 *rijksdaalders* each. Towards the end of the seventeenth century the VOC was experiencing growing difficulty in recruiting qualified craftsmen to work on Onrust. To fill the gap, an increasing number of slaves were trained to be skilled craftsmen.

At first the slaves lived in bamboo accommodations, but they were given a brick barracks in 1699.

A great variety of goods was stored in the warehouses on Onrust. Alongside pepper, cloves, nutmeg, saltpetre, and coffee, there was Japanese copper, tin, and sappanwood. Not least because of its dual function, towards the end of the eighteenth century the tiny island (covering just over 6 hectares in all, according to this map) became seriously overcrowded, which led to repeated outbursts of tension; in the 1770s the number of personnel employed there was said to be about 2000 men, including 700 slaves and 300 convicts. During the final years of the Company's administration, the shipyard business on Onrust fell into a marked decline. During the Napoleonic era all its activities came to an abrupt end as the result of well-planned and executed destructive attacks carried out by the British navy in 1800, 1803, and 1810. After the restoration of Dutch rule in Java, in 1823 and the years thereafter Onrust was once again set up as a shipyard, partly to service the navy. The island retained this function until 1888, when the last departments of the central navy establishment there were decommissioned and moved to Surabaya.

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
'T EYLAND ONRUST	Onrust/Kapal (island)	06-02S/106-44E

Platte Grondt van de Gebouwen op de EQUIPAGIE-

- WERF tot Batavia.

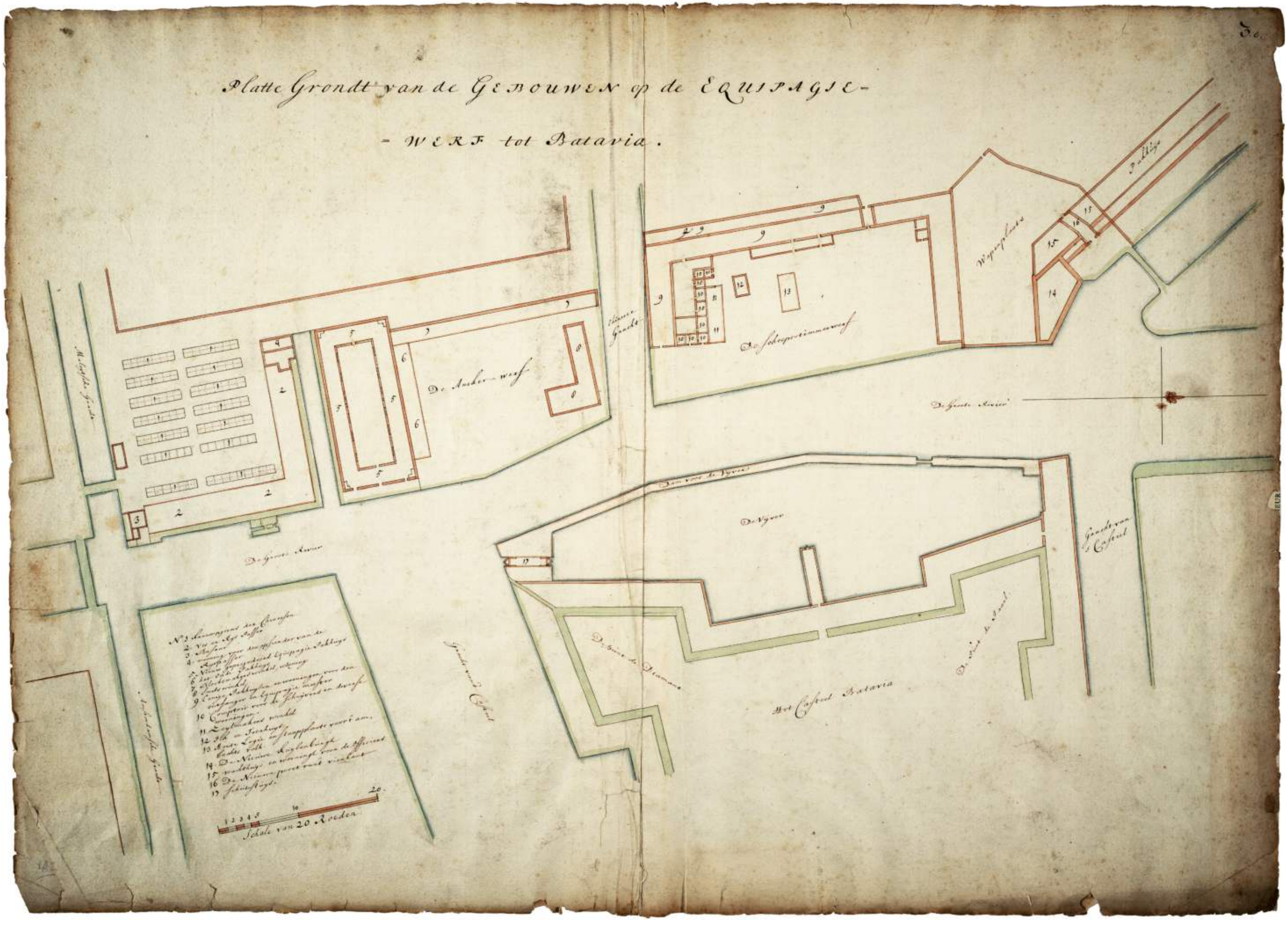
De Ancker-werf
De Equipagiemeesters woning
De Equipagiemeesters werf
De groote Ancker
De Vyver
Het Casteel Batavia
De Groote Rivier
Wipp-plaats
Gracht van 't Casteel
Nº 1 Equipagiemeesters woning
2 Huis en Erf van Equipagie Officier
3 Huysen voor de opsienders van de
4 timmer werf en Equipagie Schuyt
5 Groote Equipagie Schuyt
6 Nieuwe Equipagie Schuyt
7 Oude Equipagie Schuyt in opslag
8 Oude ruijm hout
9 Groote Schuyten timmerlieden van de
10 Equipagie en Equipagie masten
11 Zeyl huijs en Touwerij
12 Huis en Touwerij
13 Groote Equipagie Schuyt in stapplaats voor 't ancker
14 Oude Volk
15 De Nieuwe Engelsche Equipagie
16 woonplaats en ellendige huysen de officiers
17 De Nieuwe Speet en ruijm hout
Schuyt Equipagie
20
10
1 2 3 4 5
Schale van 20 Roeden

II-3e (NA 4.VEL-1227).

Platte grondt van de gebouwen op de Equipagiewerf tot Batavia.

Ground-plan of the buildings at the Equipagiewerf in Batavia.

Schaalstok van 20 roeden = [ca. 1:800]
Scale-bar of 20 roeden = [approx. 1 : 800].

1 plattegrond: ingekleurd; 53 x 74,5 cm.
1 plan: coloured; 53 x 74.5 cm.

Nummer: [rechtsboven]: 3e.
Number: [top right]: 3e.

Oriëntatie: het noorden is rechts.
Orientation: north is right.

Blad II-3e (inhoudsopgave 1806: 'No. 3e. Platte grond van de Equipagiewerf te Batavia.') is een op het westen georiënteerde en omstreeks 1690 te dateren plattegrond van het deel van Batavia ter weerszijden van de 'Groote Rivier' (de Tjiliwoeng- of Ciliwung-rivier; het rechtgetrokken deel binnen de stadswallen heet Kali Besar) nabij de Equipagewerf, met de 'Scheepstimmerwerf' en de 'Anker-werf', en het Kasteel, waarvan hier de bastions 'Diamant' en 'Paarl' zijn ingetekend.

Op de Scheepstimmerwerf werden in de zeventiende en achttiende eeuw voor de Compagnie kleinere schepen gebouwd of hersteld, waaronder sloepen ('chialoupen') en inlandse vaartuigen ('pantchialings', pantjalings). Verder werden er uitrustingsstukken als zeilen, touwwerk, pompen en masten vervaardigd, terwijl in dit complex ook de kaartenmakerwinkel (werkplaats) was gevestigd (zie in het inleidende hoofdstuk het deel over het cartografisch bedrijf van de VOC, pag. 7-11). Deze wordt niet apart vermeld in de verklaring bij de kaart, maar bevond zich in het meest noordwestelijke gedeelte aangeduid met het cijfer 9. Daarnaast diende de werf als in- en ontschepingsplaats voor de bemanningen van de schepen die buitengaats op de rede lagen. Tevens passeerde hier een deel van het goederenverkeer.

Zodra een oostindiëvaarder de rede van Batavia had bereikt en het anker had laten vallen, kwam de equipagemeester aan boord voor inspectie van de bemanning, het schip en de lading. Vervolgens werden de goederen met lichters naar de pakhuizen in de stad gebracht. In de beginjaren waren alle binnenkomende en uitgaande waren opgeslagen in het Kasteel, waar pakhuizen de hele noordzijde van de binnenplaats innamen, maar deze waren al ruim voor het midden van de zeventiende eeuw te klein geworden voor de steeds toenemende goederenstroom naar Batavia. Bij de verdere uitbreiding van de omwalde stad werden daarom tegen de noordoostelijke en noordwestelijke stadswal nieuwe en veel grotere complexen van opslagruimten gebouwd in de vorm van de Oostzijdse en Westzijdse Pakhuizen, waarvan de laatste hier noordelijk van de Scheepstimmerwerf zijn aangegeven rechts van nummer 15. In deze periode kwamen ook op de eilanden Onrust en Kuiper de eerste pakhuizen tot stand. Gezamenlijk dienden deze voorzieningen voor de centrale opslag van de handelsproducten van de VOC, zowel voor de Europese markt als voor de inter-Aziatische handel, en van voorraden van goederen voor eigen gebruik.

De legenda geeft de ligging aan van de belangrijkste gebouwen op de Equipage- of Compagnieswerf omstreeks 1690. Op de Ankerwerf is een nieuw geprojecteerd pakhuis (5) aangegeven, naast het oude pakhuis (6), de woning en de werkplaats van de 'blockemakers' of katrolmakers (7) en de smederij of 'Smitswinkel' (8). Ten zuiden hiervan stonden de verkoopkramen van Chinese handelaars (1) en de vis- en rijstmarkt (2). Aan de noordzijde scheidde de 'Chineeze Gracht' de Ankerwerf van de Scheepstimmerwerf. De timmerwerf omvatte diverse pakhuizen en de woningen van de ontvanger en de equipagemeester (9), de kantoren en woningen van de schrijvers (10), de zeilmakerswerkplaats (11), een pek- en teerhuis (12) en een houten logeer- en slaapplaats voor het ambachtsvolk (13). Ten noorden hiervan bevonden zich de wapenplaats, het 'nieuwe' bastion 'Kuylenburgh' (14, in werkelijkheid al daterend uit 1645 en genoemd naar de geboorteplaats van de toenmalige gouverneur-generaal Anthonie van Diemen, 1636-1645), het wachthuis met de woning voor de officieren (15) en de al genoemde Westzijdse Pakhuizen.

Op de timmerwerf werkten in 1694 onder leiding van de equipagemeester 184 personen, onder wie 26 timmerlieden, 46 manschappen voor de zeil- en roeiboten, die voortdurend in gebruik waren voor het personen- en goederenvervoer naar en van de schepen op de rede, dertien zeilmakers, elf blokmakers, die naast katrollen ook pompen en grotere raderen maakten, tien kwartiermeesters, 29 kloeke en volwassen matrozen voor het laden en lossen van vaartuigen op de werf, twee kompasmakers en zes kaartenmakers. Verder werkten tien matrozen op de drie gemeenschappelijke waterschouwen, die stroomopwaarts uit de rivier water haalden voor de werf, het prauwenhuis en het eiland Onrust. Hiernaast waren nog veertien mannen werkzaam in het prauwenhuis. De prauwen werden gebruikt voor het gehele garnizoen, de buitenforten, de schepen en de werf. Verder werkten in het genoemde jaar nog 69 personen op de rede van Batavia, waar de grote schepen voor anker lagen. Het merendeel voerde reparaties uit op de schepen, zoals timmerwerk en het herstel van afgesleten touwen. Niet meegeteld zijn de vele tientallen slaven, die op de werf of op de rede bij allerlei werkzaamheden werden ingezet.

Sheet II-3e (index of 1806: 'No. 3e. Ground-plan of the Fitting-out Wharf at Batavia.') is a westward-oriented ground-plan from about 1690 showing the part of Batavia on either side of the *Groote Rivier* or Ciliwung River (the straightened part within the town walls was known as Kali Besar) in the vicinity of the *Equipagewerf* (Fitting-out Wharf or Company Yard). Included in the latter are the *Scheepstimmerwerf* (Shipyard) and the *Anker-werf* (Anchor Forge), and on the opposite bank is the Castle, with the bastions *Diamant* and *Paarl* drawn in.

In the seventeenth and eighteenth centuries, the Company built and repaired small European vessels such as *chialoupen* (sloops) and domestic coastal craft such as *pantchialings* (pancaling) in the Shipyard, in addition to various items of equipment including sails, ropes, pumps, and masts. This was also the location of the Master Mapmaker's workshops (see in the Introduction the section about the VOC's Cartographic Office, pp. 7-11). These are not mentioned separately in the explanation to the map, but were situated in the most north-westerly section specified by the figure 9. The yard was also used for the embarkation and disembarkation of the crews of the ships which lay offshore in the roads, and, to a limited extent, for the transshipment of cargo.

As soon as an East Indiaman arrived in the roads of Batavia and dropped anchor, the Master Attendant would come on board to inspect the crew, the ship, and the cargo. When he had finished, the goods were transported on lighters to the Company's warehouses in the town. In the early years of Batavia's existence all in-coming and out-going cargo was stored in the Castle, in which warehouses occupied the entire northern side of the inner courtyard. However, these soon proved far too small to accommodate the ever-increasing stream of goods pouring into Batavia, and as a consequence new and much larger complexes of warehouses had to be added when the town was laid out further, shortly before the middle of the seventeenth century. These *Oostzijdse* and *Westzijdse Pakhuizen* (Eastern and Western Warehouses) were built against the north-eastern and north-western town walls. Those on the west side are specified on the map by the number 15, north of the Shipyard. It was also in this period that the first warehouses were built on the islands of Onrust and Kuiper. All these facilities provided the central storage for the commercial commodities traded by the VOC, both for the European market and for the inter-Asian trade, as well as for the provisions which would supply the VOC's own requirements.

The explanation records the location of the most important buildings on the Yard in the period around 1690. At the Anchor Forge, the site of a planned new warehouse is indicated (5), alongside the old warehouse (6), the workplaces and living quarters of the blockmakers (*blockenmakers*, 7), and the smithy (8). South of here were the stalls of the Chinese traders (1) and the fish- and rice-market (2). To the north, the *Chineeze Gracht* (Chinese Canal) separated the Anchor Forge from the Shipyard. Within the Shipyard itself, there were a number of warehouses and the houses of the Collector (of taxes) and the Master Attendant (9), the offices and houses of the clerks (10), the sailmakers' workshop (11), the pitch and tar store (12), and the wooden lodgings and dormitories for the workers (13). North of here stood the arsenal, the *nieuwe bastion* (new bastion) *Kuylenburgh* (14, which actually dated from 1645 and was named after the birthplace of the then incumbent Governor-General Anthonie van Diemen, 1636-1645), the guardhouse with the dwelling for the officers (15), and the *Westzijdse Pakhuizen* mentioned earlier.

In 1640, 184 people worked at the Yard under the direction of the Master Attendant. Among them were twenty-six carpenters, forty-six crew-members of the sailing- and rowing-boats which were in constant use ferrying people and goods to and from the ships lying in the roads, thirteen sailmakers, eleven blockmakers, who besides making rigging blocks also produced pumps and large wheels of all kinds, ten quartermasters, twenty-nine stalwart and mature sailors for loading and unloading vessels at the dock, two compass-makers, and six map-makers. In addition ten sailors were employed on the three communal water scows which fetched water upstream for the dock, the *prauwenhuis* (boathouse), and for the island of Onrust. There were also fourteen men assigned to duties in the *prauwenhuis*. The boats here were used for the garrison, the outer forts, the ships, and the Yard. In that same year there were also sixty-nine people employed in the roads of Batavia, where the larger vessels lay at anchor. Most of them carried out carpentry repairs on the ships or replaced frayed ropes. Uncounted were the many scores of slaves who were put to work in all sorts of capacities in the roads and at the Yard.

Verklaring: [linksonder] een legenda bij de cijfers 1-17:
Explanations: [bottom left] a key to the numbers 1-17:

No. 1. Kraampjiens der Chineesen.
2. Vis en rijs passer.
3. Basaar.
4. Wooning voor den opsiender van de rijspasser.
5. Nieuw geprojecteerd equipagie pakhuys.
6. Het oude pakhuys.
7. Blockemakerswinkel, wooning.
8. Smitswinkel.
9. Eenige pakhuysen en wooningen voor den ontfanger en equipagie meester.
10. Comptoir voor de schrijvers en diverse wooningen.
11. Zeylmakers winkel.
12. Pik en teerhuys.
13. Houte logie en slaapplaats voor t' ambachts volk.
14. De nieuwe Kuylenburgh.
15. Wachthuys en wooningh voor de officiers.
16. De nieuwe poort van 't vierkant.
17. Schut-sluys.

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
De Groote Rivier	Tjiliwoeng/Ciliwung, Kali Besar (rivier/river)	06-07S/106-48E
De punt de Diamant	Kasteel van Batavia <Batavia-Benedenstad/ Jakarta Kota> (bastion)	06-07S/106-48E
De Punt de Paarl	Kasteel van Batavia <Batavia-Benedenstad/ Jakarta Kota> (bastion)	06-07S/106-48E
De Anker-werf	<Batavia-Benedenstad/Jakarta Kota> (werkplaatsen/workshops)	06-07S/106-48E
Chineeze Gracht	Gedempte Chinese Gracht/ Jl. Kembung <Batavia-Benedenstad/Jakarta Kota> (gracht/ town canal)	06-07S/106-48E
De Scheepstimmerwerf	<Batavia-Benedenstad/Jakarta Kota> (werkplaatsen/workshops)	06-07S/106-48E
Wapenplaats	<Batavia-Benedenstad/Jakarta Kota> (werkplaatsen/workshops)	06-07S/106-48E
Pakhuys	Westzijdse Pakhuizen/Museum Bahari <Batavia-Benedenstad/Jakarta Kota> (pakhuizen/warehouses)	06-07S/106-48E
Het Casteel van Batavia	Kasteel van Batavia <Batavia-Benedenstad/ Jakarta Kota> (fort/fortress)	06-07S/106-48E
Gracht van t' Casteel (2x)	Kasteel van Batavia <Batavia-Benedenstad/ Jakarta Kota> (buitengracht/outer moat)	06-07S/106-48E
Maleytsche Gracht	Gedempte Maleise Gracht/Jl. Tiang Bendera <Batavia-Benedenstad/Jakarta Kota> (gracht/ town canal)	06-07S/106-48E
Amsterdamsche Gracht	Amsterdamse Straat/Jl. Nelayan Timur <Batavia-Benedenstad/Jakarta Kota> (gracht/ town canal)	06-07S/106-48E

't Fort Jacatra

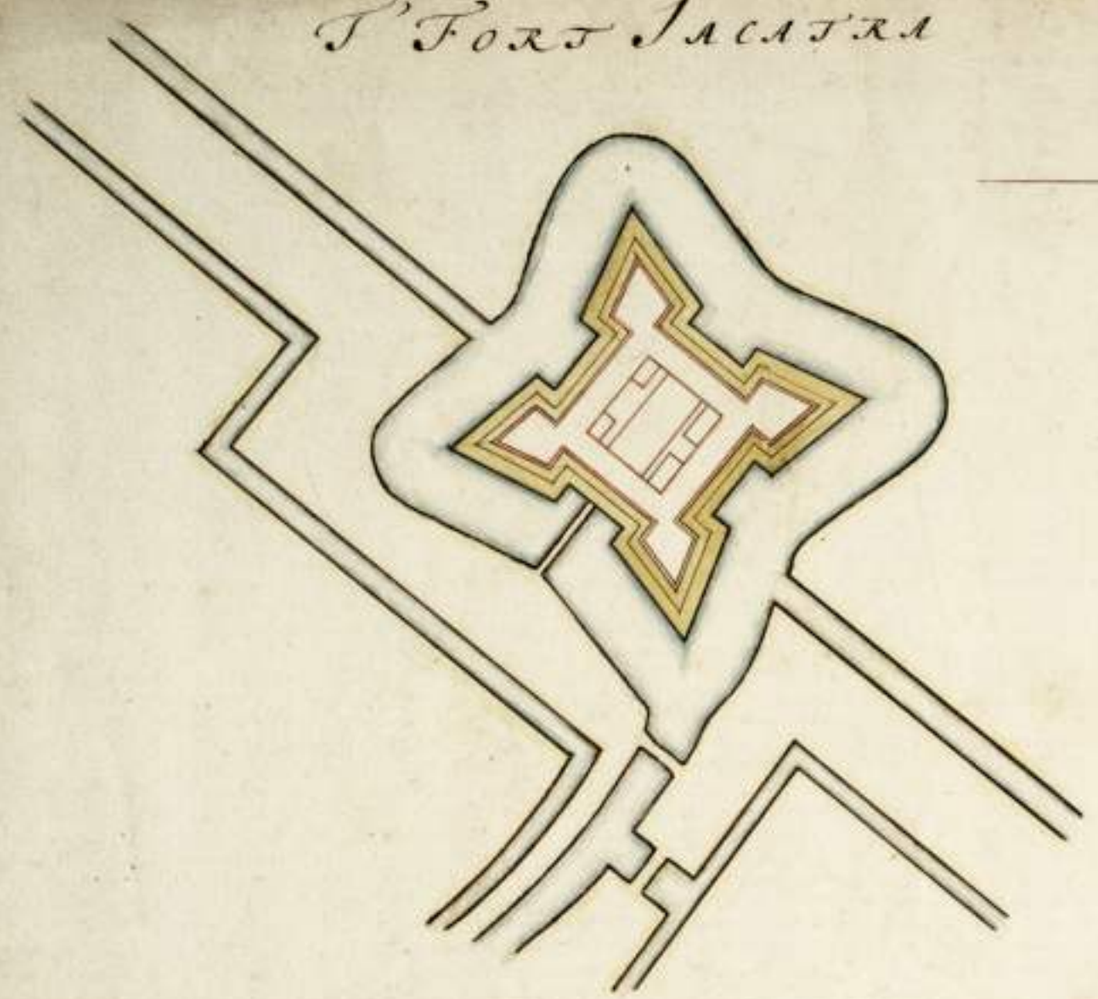

De Veltschans Ryswyk buyten Batavia

3.

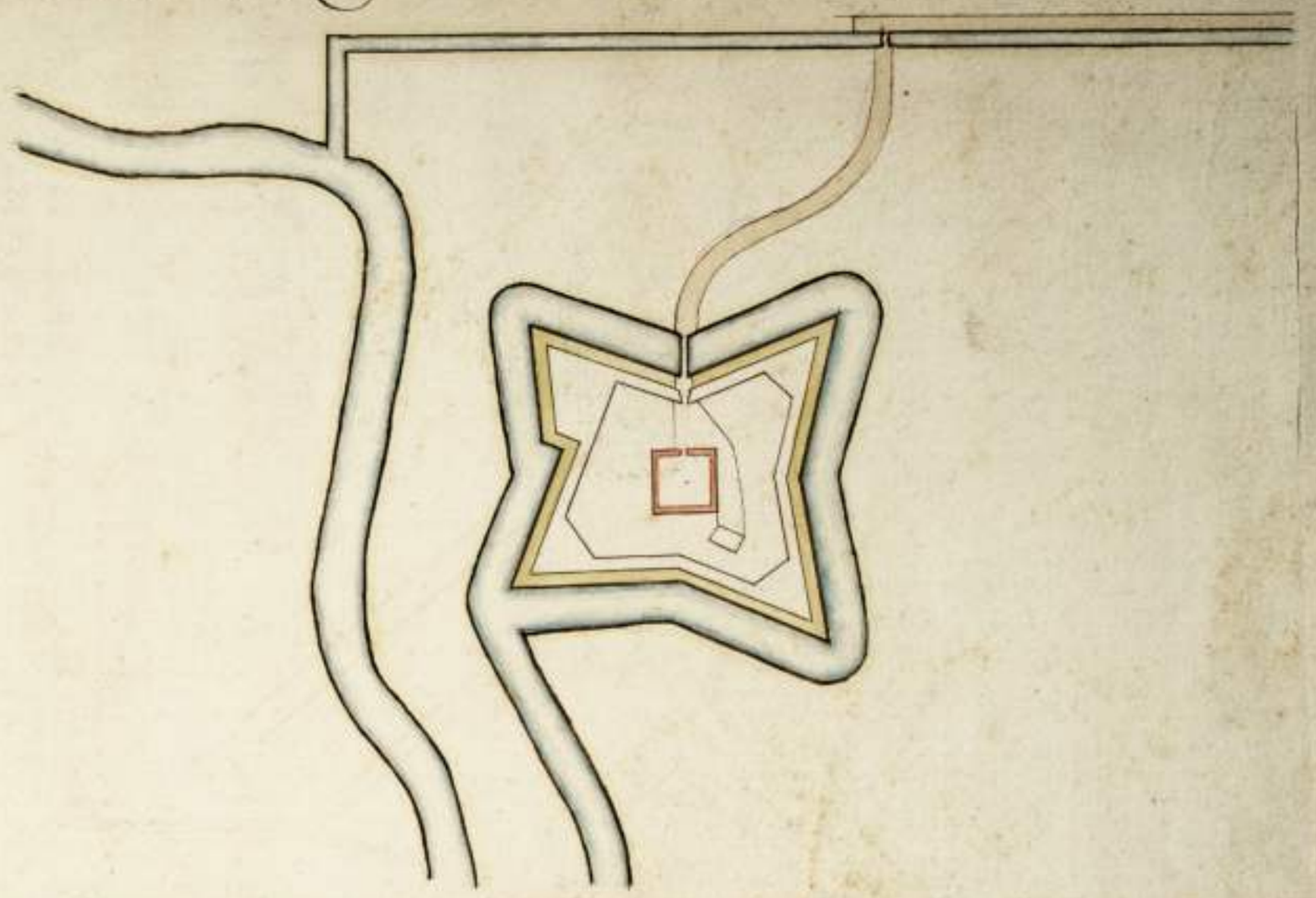

De Veltschans Noortwyk buyten Batavia

De Redout Vyfhoek buyten Batavia

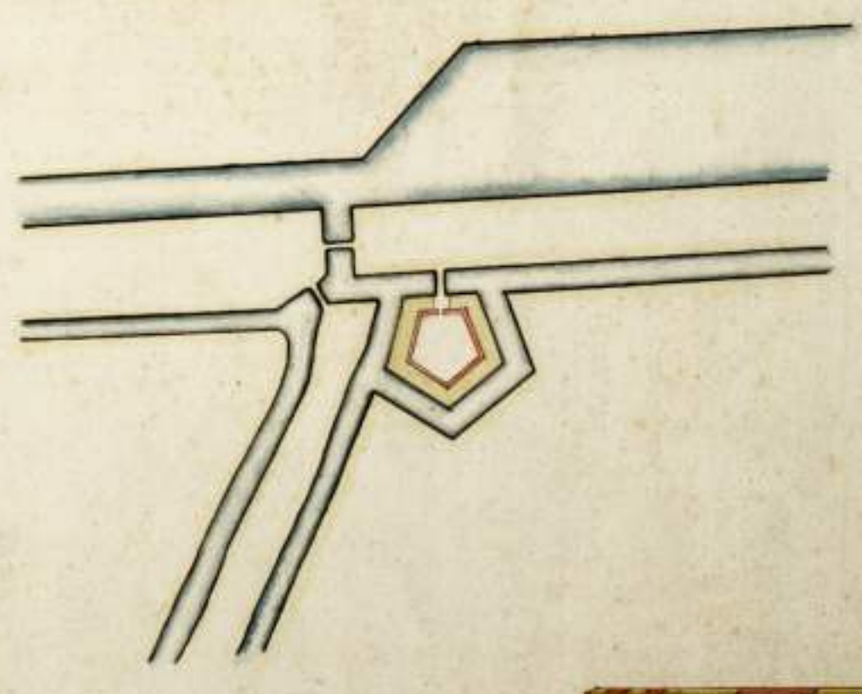

Maate, passende op drie een Voetg. lieden, inhoudende de Lengte 20 Roeden.

II-3f I, II, III, IV (NA 4.VEL-1205).

[1] T' Fort Jacatra [2] De veltschans Rijswijk buyten Batavia [3] De veltschans Noortwijk buyten Batavia [4] De redout Vijfhoek buyten Batavia.

[1] Jacatra Fort [2] The redoubt of Rijswijk outside Batavia [3] The redoubt of Noortwijk outside Batavia [4] The redoubt of Vijfhoek outside Batavia.

[4] Schaalstok passende op dese vier vastigheden, inhoudende de lenghte van 20 roeden = [ca. 1 : 875].
[4] Scale-bar passende op dese vier vastigheden, inhoudende de lenghte van 20 roeden = [approx. 1 : 875].

4 plattegronden: ingekleurd; 53,5 x 75 cm.
4 plans: coloured; 53.5 x 75 cm

Nummer: [rechtsboven]: 3f.
Number: [top right]: 3f.

Oriëntatie: [1 en 4] het noorden is boven.
Orientation: [1 and 4] north is up.

Dit blad II-3f (inhoudsopgave 1806: 'No. 3f. Platte gronden van Jacatra, Rijswijk, Noordwijk en de Vijfhoek.') geeft de ongeannoteerde plattegronden van vier kleine versterkingen in de Bataviase Ommelanden naar een origineel van omstreeks 1650; hun ligging ten opzichte van de omwalde stad is aangegeven op de overzichtskaart van blad II-3c (pag. 254).

'T' Fort Jacatra' lag ten zuidoosten van Batavia nabij de kruising van de weg en vaart naar Soenter met de oostelijke tak van de Tjiliwoeng, die hier na 1650 werd verlegd en rechtgetrokken tot de vaart langs Goenoeng Sahari. De laatstgenoemde waterloop is hier nog niet ingetekend; de latere ligging ervan komt ongeveer overeen met de noordpijl in deze kaart. De 'Veltschans Noortwijk' was voor de kanalisatie van de Tjiliwoeng eveneens gelegen aan de oostelijke arm van de 'Grote Rivier', ongeveer 2 km ten zuiden van Jacatra. Ook deze plattegrond geeft nog geen aanwijzing voor de rechtrekking van de rivierlopen na 1650. De veldschans 'Rijswijk' van deze plattegrond was de eerste van die naam en lag ca. 1200 m ten west-noordwesten van Noordwijk aan de Kali Krokot, die voor de aanleg van de Molenvliet in 1648 gevoed werd door de westelijke tak van de Tjiliwoeng. Na 1648 werd deze post ontruimd en opnieuw ingericht bij het punt van samenkomst van de Molenvliet en de in dezelfde jaren gekanaliseerde westelijke Tjiliwoengloop, ca. 1 km pal west van Noordwijk. De redoute 'Vijfhoek' ten slotte bevond zich op ca. 1 km ten westen van de zuidelijke voorstad op de oostoever van de Kali Grogol, op de plaats waar deze na de rechtrekking omstreeks 1660 samenkwam met de nieuw gegraven Wester Ringvaart, later een deel van de Mookervaart. In deze plattegrond is deze nieuwe aanleg al te herkennen.

Deze vier fortjes beheersten strategische punten op de toegangswegen tot Batavia. Tezamen vormden ze een vooruitgeschoven verdedigingsring in de Ommelanden tegen een eventuele aanval uit het binnenland. Ze dateerden alle vier uit het midden van de zeventiende eeuw en werden later herhaaldelijk uitgebreid en gemoderniseerd, maar tijdens de compagniestijd hebben ze nooit werkelijk dienst hoeven te doen in een oorlogssituatie. De versterkingen hadden gemiddeld maar een kleine bezetting, met doorgaans niet meer dan twee of drie artilleristen. In het begin van de negentiende eeuw werden de buitenforten, die toen al omgeven waren door de snel uitbreidende bebouwing van Batavia, alle afgebroken. Alleen de locatie Rijswijk behield nadien als cavaleriekampement een militaire functie. De namen Rijswijk en Noordwijk zijn tot het laatste van de koloniale tijd verbonden gebleven aan de omringende stadsdelen, terwijl Jacatra voortleefde in de naam van de weg die dit fortje verbond met de vroegere omwalde stad, de Jacatraweg.

Sheet II-3f (index of 1806: 'No. 3f. Ground-plans of Jacatra, Rijswijk, Noordwijk and the Vijfhoek.') contains ground-plans without annotations of the four small strongholds in the *Ommelanden* of Batavia, after an original dating from *c.* 1650; their positions in relation to the walled city are given on the general map on Sheet II-3c (p. 254).

T' Fort Jacatra lay to the south-east of Batavia close to the where the road and the canal to Sunter crossed the eastern branch of the Ciliwung, which was repositioned and straightened into the canal along Gunung Sahari after 1650. The latter is not drawn on the map; its later course roughly corresponded with the arrow indicating north on the map. Before the Ciliwung was canalized, the *Veltschans Noortwijk* (Redoubt of Noortwijk or Noordwijk) was located on the same eastern arm of the *Grote Rivier*, about two kilometres south of Jacatra. This plan also gives no indication of the straightening of the course of the river after 1650. The redoubt of *Rijswijk* shown here was the first of this name and was situated around 1200 metres west-northwest of Noordwijk on the Kali Krukut, which was fed by the western arm of the Ciliwung before the construction of the Molenvliet in 1648. In that same year, this post was abandoned and reconstructed at the confluence of the Molenvliet and the western course of the Ciliwung which was likewise canalized in the same years, about 1 kilometre due west of Noordwijk. Finally the redoubt of *Vijfhoek* (Pentagon) was roughly one kilometre west of the southern suburb on the east bank of the Kali Grogol, at the place where this joined the newly dug Wester Ringvaart, later part of the Mookervaart, after the Grogol River had been straightened around 1660. This new layout is represented in this plan.

These four small forts controlled strategic points on the roads leading to Batavia. Together they formed an advanced ring of defence in the *Ommelanden* against attacks from the interior. All four dated from the middle of the seventeenth century and were later repeatedly extended and modernized, but during the Company era they were never really called upon to do duty in a war. Under normal conditions they were manned by only a small number of soldiers, usually with no more than two or three gunners. At the beginning of the nineteenth century, these outer forts, which by then had been swallowed up by the rapid expansion of Batavia, were demolished. Only on the site of Rijswijk did a cavalry barracks still retain a military function. To the very end of the colonial period, the names Rijswijk and Noordwijk continued to be used for parts of the surrounding city, and Jacatra lived on in the name of the road which once linked this small fort with the former walled town, the Jacatraweg.

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
Kaart linksboven/map on upper left		
'T FORT JACATRA	<Batavia-Weltevreden/Jakarta Pusat> (fort/fortress)	06-08S/106-49E
Kaart rechtsboven/map on upper right		
DE VELTSCHANS RYSWYK buyten Batavia	<Batavia-Weltevreden/Jakarta Pusat> (fort/fortress)	06-08S/106-49E
Kaart linksonder/map on lower left		
DE VELTSCHANS NOORTWYK buyten Batavia	<Batavia-Weltevreden/Jakarta Pusat> (fort/fortress)	06-08S/106-49E
Kaart rechtsonder/map on lower right		
DE REDOUT VYFHOEK buyten Batavia	<Batavia-West/Jakarta Barat> (fort/fortress)	06-08S/106-47E

3.g.

De Redout Zoutelande
buyten Batavia

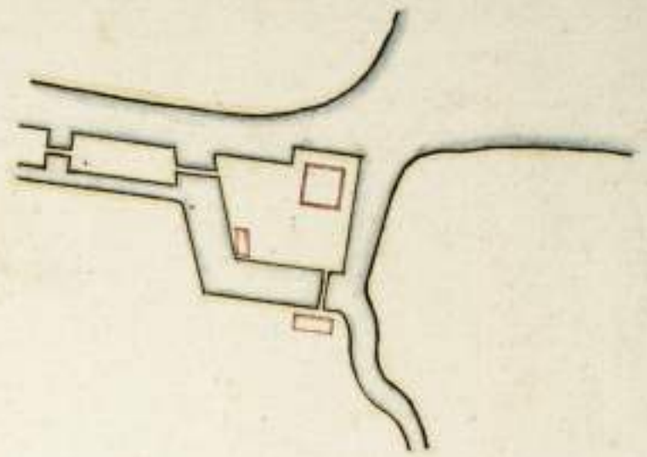

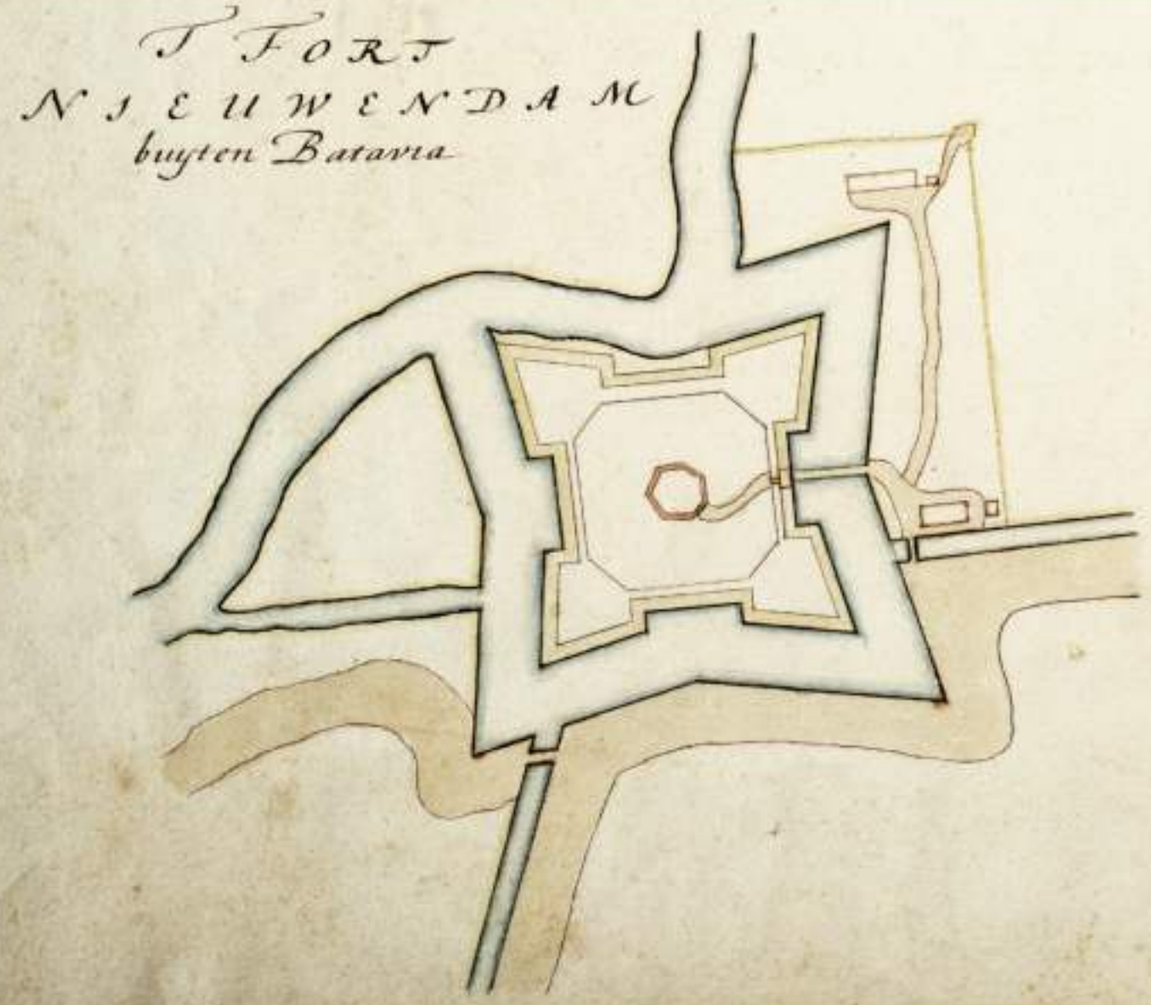

De Zeepost Bocassie
buyten Batavia

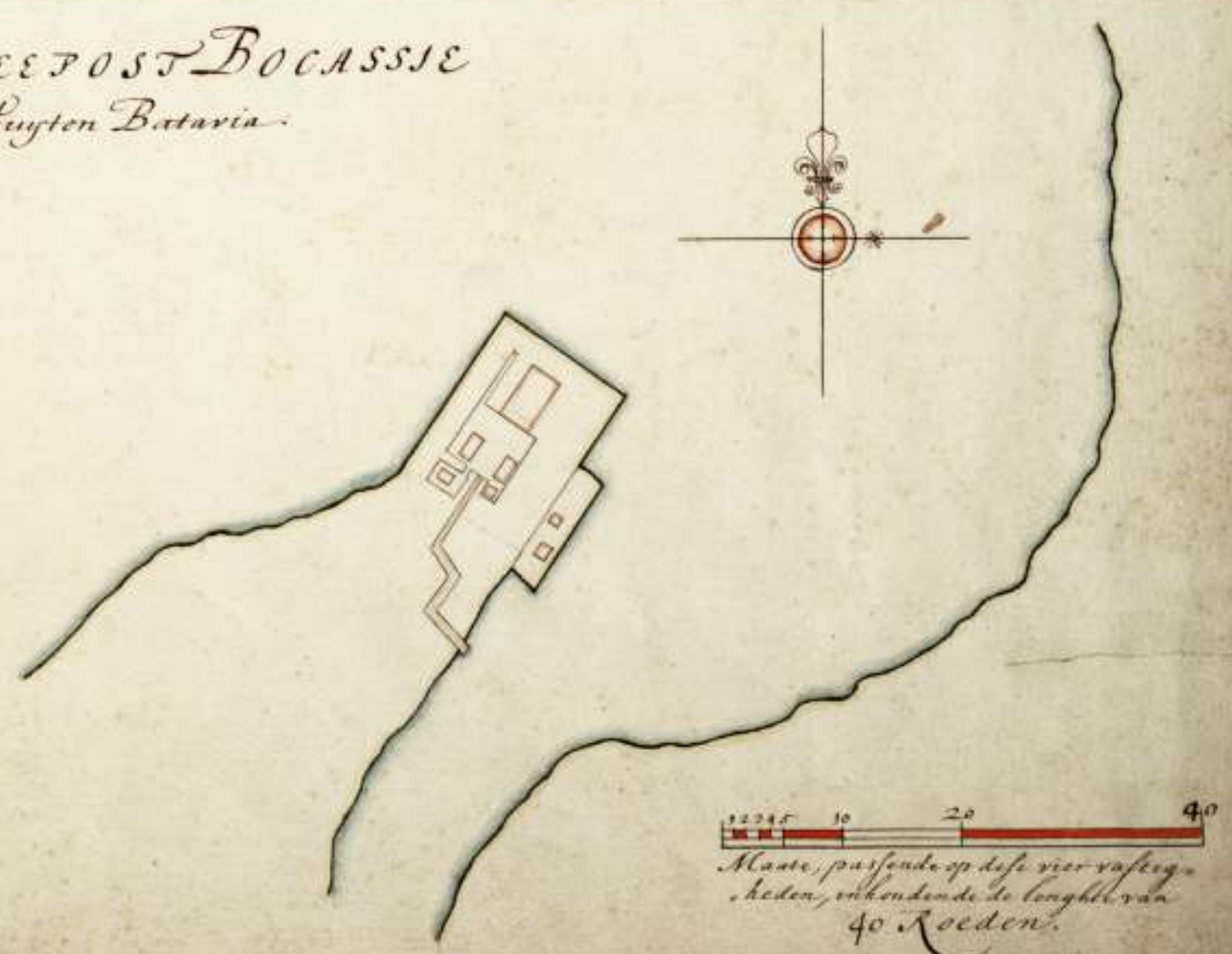

II-3g I, II, III, IV (NA 4.VEL-1206).

[1] De zeepost Maronda buyten Batavia [2] De redout Zoutelande buyten Batavia [3] T Fort Nieuwendam buyten Batavia [4] De zeepost Bocassie buyten Batavia.

[1] The coastal defence post of Maronda outside Batavia [2] The redoubt of Zoutelande outside Batavia [3] Nieuwendam Fort outside Batavia [4] The coastal defence post of Bocassie outside Batavia.

Schaalstok passende op dese vier vastigheden, inhoudende de lenghte van 40 roeden = [ca. 1 : 875].
Scale-bar passende op dese vier vastigheden, inhoudende de lenghte van 40 roeden = [approx. 1 : 875].

4 plattegronden: ingekleurd; 53,5 x 75 cm.
4 plans: coloured; 53.5 x 75 cm

Nummer: [rechtsboven]: 3g.
Number: [top right]: 3g.

Oriëntatie: [4] het noorden is boven.
Orientation: [4] north is up.

De vier ongeannoteerde plattegronden van blad II-3g (inhoudsopgave 1806: 'No. 3g. Platte gronden van Maronda, Zoutelande, Nieuwendam, en Bocassie.') betreffen de zeeposten 'Maronda' en 'Bocassie', de redoute 'Zoutelande' en het fort 'Nieuwendam' buiten Batavia, getekend naar originelen uit – vermoedelijk – de jaren zeventig of tachtig van de zeventiende eeuw.

Van deze buitenfortjes in het kustgebied ten oosten en westen van Batavia is op blad II-3c alleen de redoute Zoutelande of Antjol ingetekend, zij het zonder naam-aanduiding (pag. 254); de kleine versterking bewaakte de uitmondingen van de Antjolse Vaart en de Kali Soenter. De post Maronda was gelegen bij de monding van de Kali Blentjong, ongeveer 15 km ten oosten van de omwalde stad. De locatie is op de overzichtskaart van blad II-2f (pag. 242) uit 1754 aangegeven als 'groot Marunde'. Bocassie was de oostelijkste van de kustversterkingen in de Ommelanden, gelegen aan de monding van de Kali Bekasi op zo'n 23 km van Batavia. Aan de westzijde van de stad lag op ca. 5 km afstand aan de Kali Angke het fort Nieuwendam, ook bekend onder de benamingen Zevenhoek of Angke, dat vooral bedoeld was ter verdediging van de westelijke Ommelanden in geval van een aanval uit het sultanaat Bantam.

Deze versterkingen dateerden net als de landfortjes zuidelijk van Batavia in eerste aanleg alle uit het midden van de zeventiende eeuw. In de latere compagniestijd, toen van de inheemse rijken op Java geen dreiging meer kon uitgaan, kwam het accent meer te liggen op de verdediging tegen een eventuele invasie vanuit zee door een Europese mogendheid. In de tweede helft van de achttiende eeuw was de kust ter weerszijden van Batavia daartoe verder versterkt met een aantal kustbatterijen, terwijl bij de stad zelf aan de zeezijde onder meer de Sterreschans en het zogenoemde Waterkasteel werden gebouwd, respectievelijk aan het zeestrand ten noordoosten van het Kasteel en op het westelijke havenhoofd aan de Tjiliwoengmonding. In de laatste jaren voor de Britse invasie van 1811 volgde met de verplaatsing van de bestuurlijke instellingen naar Weltevreden een algehele concentratie van Batavia's militair bedrijf in dit nieuwe stadsdeel en in de zuidelijke voorstad Meester Cornelis.

The four ground-plans without annotations on Sheet II-3g (index of 1806: 'No. 3g. Ground-plans of Maronda, Zoutelande, Nieuwendam, and Bocassie.') are of the coastal defence posts of *Maronda* and *Bocassie*, the redoubt of *Zoutelande*, and the fort *Nieuwendam* outside Batavia, drawn after originals dating – probably – from the 1670s or 1680s.

Of these small strongholds on the coastal area to the east and west of Batavia, on Sheet II-3c only Zoutelande or Antjol is noted, albeit not by name (p. 254); this small fort guarded the entrance to the Ancol Canal and the Kali Sunter. The post Maronde was situated at the mouth of the Kali Blencong, about 15 kilometres east of the walled town. On the overview map on Sheet II-2f (p. 242) dating from 1754, it is marked as *groot Marunde* (greater Marunde). Bocassie was the most easterly of the coastal forts in the *Ommelanden* and was situated at the mouth of the Kali Bekasi about 23 kilometres from Batavia. About 5 kilometres to the west of the city was the fort Nieuwendam (also known as *Zevenhoek* – Heptagon – or *Angke*) on the Kali Angke. Its principal purpose was to defend the western *Ommelanden* should an attack threaten from the Sultanate of Bantam.

Just as the land forts south of Batavia, in their first construction these strongholds all dated from the middle of the seventeenth century. In the later Company period, when the indigenous kingdoms in Java posed no longer any threat, the emphasis was on the defence against attacks from the sea by another European power. In the second half of the eighteenth century, the coastal defences on either side of Batavia were strengthened by a number of batteries, and near the city itself the *Sterreschans* (Star Fort) and what was known as the *Waterkasteel* (Water Castle) were built as additional fortifications on the sea side. The Sterreschans defended the sea-shore to the north-east of the Castle and the Waterkasteel was built on the western mole at the mouth of the Ciliwung. In the final years before the British invasion of 1811, when the government offices were moved to Weltevreden, all military institutions in Batavia were concentrated in this new part of the city and in the southern suburb of Meester Cornelis.

Geografische namen en overige kaartinschriften/
Geographical names and other inscriptions on the map:

Naam op de kaart/ Name on map	*Huidige naam/ Present name*	*Positie/ Position*
Kaart linksboven/map on upper left		
DE ZEEPOST MARONDA buyten Batavia	<Maroenda/Marunda> (fort/fortress)	06-06S/106-57E
Kaart rechtsboven/map on upper right		
DE REDOUT ZOUTELANDE buyten Batavia	<Antjol/Ancol> (fort/fortress)	06-07S/106-50E
Kaart linksonder/map on lower left		
T FORT NIEUWENDAM buyten Angke Batavia	<Angke, Batavia-West/Jakarta Barat> (fort/fortress)	06-08S/106-46E
Kaart rechtsonder/map on lower right		
DE ZEEPOST BOCASSIE buyten Batavia	<Moeara/Muara Pondoktengah> (fort/fortress)	06-02S/107-01E